

ශ්‍රී ලංකාවේ
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය
ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ
ගැටලු සහ අභියෝග

මාධ්‍ය භාවිතය තුළින්
සිදු කළ විග්‍රහයක්

C P A

CENTRE FOR POLICY ALTERNATIVES
විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය
IDF 396, 02 කොටුසේනා ත්‍රිකුණාමලය

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය
දෙසැම්බර් 2021

ශ්‍රී ලංකාවේ
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය
ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ
ගැටලු සහ අභියෝග

මාධ්‍ය භාවිතය තුළින්
සිදු කළ විග්‍රහයක්

CPA

CENTRE FOR POLICY ALTERNATIVES
විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය
IDT 336, මොණරාගල පාර, කොළඹ 05

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය
දෙසැම්බර් 2021

ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය, ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ගැටලු සහ අභියෝග මාධ්‍ය භාවිතය තුළින් සිදු කළ විග්‍රහයක්

ප්‍රථම මුද්‍රණය : දෙසැම්බර් 2021

ISBN : 978-624-5914-16-6

පරිගණක සැකැස්ම : වාක්‍ය රූ

ප්‍රකාශනය : විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය

මෙම ප්‍රකාශය එළිදැක්වනු ලබන්නේ ෆෙඩ්රිච් නියුමාන් ස්ටිෆ්ට්ට් (FNF) ආයතනය සමග හවුල්කාරිත්වයෙනි. පදනමෙහි වැඩකටයුතු කේන්ද්‍රගත වන්නේ නිදහස සහ වගකිවයුත්තුව පිළිබඳ වූ හරයාත්මක ඇගයීම් මත ය. තම ව්‍යාපෘති ඔස්සේ ෆෙඩ්රිච් නියුමාන් ස්ටිෆ්ට්ට් (FNF) ආයතනය විසින් සියලු ජනතාවන්ට නිදහසේ මානව ගරුත්වයෙන් යුතුව හා සාමයෙන් ජීවත් විය හැකි ලෝකයක් නිර්මාණය කිරීම සඳහා තම දායකත්වය ලබා දෙයි.

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය යනු ස්වාධීන, දේශපාලන පක්ෂවාදීත්වයෙන් තොර සංවිධානයක් වන අතර එය මූලික වශයෙන් රාජ්‍යකරණය සහ ගැටුම් නිරාකරණය හා සබැඳි ගැටලු කෙරෙහි සිය අවධානය යොමු කරයි. 1996දී විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය පිහිටුවනු ලැබුයේ මහජන ප්‍රතිපත්තින් පිළිබඳව වූ කතිකාවන සඳහා සිවිල් සමාජයේ සජීවී දායකත්වය අත්‍යවශ්‍ය වන බවට හා එය ශක්තිමත් කළ යුතුව පවතින බවට වන දැඩි විශ්වාසය පෙරදැරි කොට ගෙන ය. මහජන ප්‍රතිපත්තින් විවේචනාත්මක විමර්ශනයට භාජනය කරන, විකල්පයන් හඳුනා ගන්නා හා ඒවා ව්‍යාප්ත කරන පර්යේෂණ හා බලපෑම් කිරීමේ වැඩසටහන් වෙනුවෙන් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය කැප වී සිටී.

අංක 6/5, ලෙයාර්ඩ්ස් පාර, කොළඹ 5, ශ්‍රී ලංකාව.

- දුරකථන : +94112081384,+94112081385,+94112081386
- ෆැක්ස් : +94112081388
- විද්‍යුත් තැපෑල : info@cpalanka.org
- වෙබ් අඩවිය : www.cpalanka.org
- මුහුණුපොත : www.facebook.com/cpasl
- ට්විටර් : @cpasl

පටුන

පෙරවදන - තොරතුරු අයිතිය : ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ශක්තිමත් කිරීමේ මෙවලමක් ලෙස	5
හැඳින්වීම	9
මූලික අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය	13
වාර්තාවේ ව්‍යුහය	15
1 වන පරිච්ඡේදය	19
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් ස්ථාපිත කරන ලද හදිසි ඇමතුම් ඒකකයට වර්ෂ 2021 දී ලැබුණු විමසීම් සම්බන්ධයෙන් තත්ත්වය	
නිරීක්ෂණ සහ හෙළිදරව් කිරීම හරහා අධීක්ෂණය (තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිති භාවිතය ද ඇතුළුව)	38
නීති රෙගුලාසි හරහා ස්වාධීන නියාමන යාන්ත්‍රණ බලාත්මක කිරීම (නිශ්චිත දඬුවම් සහිතව)	38
මැතිවරණවල දී සංග්‍රහ කිරීම්, අනිසි බලපෑම් සහ අල්ලස් ලබාදීම්වලට එරෙහිව සටන් කිරීම සඳහා මැතිවරණ වියදම් නියාමන රෙගුලාසි	38
දේශපාලන පක්ෂවල මූල්‍ය පාලනය සඳහා අභ්‍යන්තර අධීක්ෂණ ක්‍රමවේද	38
2 වන පරිච්ඡේදය	65
ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කතාවල හිල් සෙවූ ආර්.ටී.අයි. - ලසන්ත ද සිල්වා	65
රේගුවන් ලිස්සා වැටුණු පාම් තෙලේ බලේ - ලසන්ත ද සිල්වා	71
තොරතුරු අයිතියෙන් ජයගත් ඓතිහාසික නඩුවක් - ලසන්ත ද සිල්වා	75
දශක දෙකක් යට ගැසූ ළමා ආරක්ෂක නීතියට තොරතුරු අයැදුමෙන් පණක්... - බිගුන් මිනක ගමගේ	80
තොරතුරු පනත හමුවේ සුදු ලෑනු පොඩි කරන ලක් සතොස - බිගුන් මිනක ගමගේ	84
ලංකාවේ තොරතුරු පනත නිසි අයුරින් ක්‍රියාත්මක වේ ද? - රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි	92

හොරොච්චතානේ අලි දහ දෙනෙක්ම මැරුණේ බඩගින්නේ - රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි	103
වත්කම් බැරකම් නීතියෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටු වේ ද? - වාමර සම්පත්	111
රට පුරා කසළ කඳු 200ක් - වාමර සම්පත්	116
තෙකලා විදුලියට, මුදල් ගෙවා කුප්පි ලාම්පුවෙන් එළිය බැලීම - වාන්දනී දිසානායක	120
චුන්තාකම් තැපැල් කාර්යාලය - දිලීප් අමුදන්	129
හැඹිලි දූලෙන් වට කළ සුළුපන්න ධීවරයෝ - ලක්මාල් කේ. බදුගේ	139
සුනිල්ගේ මරණය ගැන ඇත්ත සොයා දුන් තොරතුරු පනත - අසේල කුරුච්චංග	146
වතුකරයේ නිවාස ව්‍යාපෘති රැසක් අතරමග - කේ. ප්‍රසන්නා	150
වදහිංසාවට එරෙහි නීතිය නමට පමණද? - සමන්ති උපේක්ෂා විරසේකර	155
පාරිසරික ගැටලු පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලීම් සහ අභියාචන - ඊසිද්‍රා මෙන්ඩිස්	160
3 වන පරිච්ඡේදය	
ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් මාලාව - තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් ස්ථාපිත කරන ලද හදිසි ඇමතුම් ඒකකය ඔස්සේ ජනතාව දැනුවත් කිරීම - 2021	170
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් ස්ථාපිත කරන ලද හදිසි ඇමතුම් ඒකකයට වර්ෂ 2021 දී ලැබුණු විමසීම් සම්බන්ධයෙන් තත්ත්වය	175

පෙරවදන

තොරතුරු අයිතිය: ප්‍රතිපත්ති සහ සැලසුම් ඇගයීමේ මෙවලමක් ලෙස

ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනය තුළ ඇත්තේ ගැටලුසහගත තත්ත්වයකි. නිදහසින් පසු දශක ගණනාවක් තිස්සේ එම තත්ත්වය දිගින් දිගටම පැවතිණි. වර්තමානය වන විට අප රටක් වශයෙන් ජාතික මට්ටමින් අර්බුදකාරී තත්ත්වයන් ගණනාවකට මුහුණ පා සිටී. කාබනික කෘෂිකර්මාන්තය සම්බන්ධයෙන් උද්ගත වී තිබෙන අර්බුදය, මෙම තත්ත්වය අවබෝධ කර ගත හැකි එක් උදාහරණයකි. ඒ සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන්ට එළැඹ ඇත්තේ පුළුල් විෂයානුබද්ධ පර්යේෂණ හෝ එම තීරණ මගින් බලපෑමට ලක් වන ප්‍රජාව සමග හා විශේෂඥයින් සමග ප්‍රමාණවත් සංවාදයකින් තොරව ය. රටේ විවිධ ප්‍රදේශවල පවතින පාරිසරික තත්ත්වයන් හි ස්වභාවය, ඒ ඒ දේශගුණික හා කාලගුණික තත්ත්වයන්ට ගැලපෙන ආකාරය කෙබඳු ද යන්න මෙන්ම වෙනස් වූ භෞමික තත්ත්වයන්ට අනුරූප වන පාංශු සංයුතීන් කවරේ ද යන්න ඇතුළුව බොහෝ තීරණාත්මක සාධක සම්බන්ධයෙන් නිසි අවබෝධයකින් තොරව එවන් ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමට යෑමෙන් විශාල අර්බුද ගණනාවක් උද්ගත වී ඇත.

ප්‍රතිපත්තිමය සාකච්ඡා පැවැත්වීමට, වාද විවාද කිරීමට සහ ඒවා සම්බන්ධයෙන් නිගමනයන්ට එළඹීම සඳහා අප රටේ සමස්ත පාලන ව්‍යුහය තුළ ස්තරයන් ත්‍රිත්වයක් පවතී. එනම්, පළාත් පාලන ආයතන (මහ නගර සභා, නගර සභා සහ ප්‍රාදේශීය සභා), පළාත් සභා සහ පාර්ලිමේන්තුව යි. මෙම ව්‍යුහයන්හි, පෙර කී අන්දමේ ප්‍රාදේශීය, පළාත් හෝ ජාතික මට්ටමේ ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන්ට එළඹීමට අවශ්‍ය විෂය කරුණු සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීම සඳහා කමිටු ක්‍රමවේදයක් ඇත. කෙසේ නමුත්, පොදුවේ මහජනතාවගේ ජීවිත සහ ජීවනෝපාය මෙන්ම ඒ හා බැඳි අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් කිසියම් පර්යේෂකයකු, ජනමාධ්‍යවේදියකු හෝ ඒ ඒ විෂය කරුණු සම්බන්ධයෙන් විශේෂඥ දැනුමක් ඇත්තකු හෝ එවන් තැනැත්තන්ගෙන් සැදුම්ලත් කණ්ඩායමක් හෝ ආයතනයක් විසින් ප්‍රශ්න, අදහස්, මතවාද හෝ විවේචන ඉදිරිපත් කළ විට ඒවා පිළිබඳව විමසා බැලීමට ක්‍රමවේදයක් අප රටේ දැනට පවතින ඉහත කී

රාජ්‍ය පාලන ස්ථරයන්ට අදාළ ව්‍යුහයන් තුළින් විද්‍යමාන නොවේ. එවන් ක්‍රමවේදයක පැවැත්ම පිළිබඳ යහපත් පරිච්ඡේදයන් ද අපට මෙරට තුළ අත්දැකිය නොහැකි සේම නීති සහ ප්‍රතිපත්තිමය රාමු සකසනු ලබන්නේ ද ඊට අදාළ පුළුල් සාකච්ඡාමය ක්‍රියාවලියකින් තොරව ය.

නිදසුනක් වශයෙන්, බදු අය කරනු ලබන්නේ කෙසේ ද, ඊට අදාළ කාර්යපටිපාටීන් කවරේ ද, කෙතරම් මට්ටමක සරලභාවයකින් යුක්ත විය යුතු ද සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් වන තීරණ ඔස්සේ සමස්ත රටවැසියාට මුහුණ දීමට සිදු වන ප්‍රතිවිපාක මොනවා ද ආදී සියලු කාරණා පිළිබඳව තීරණය කිරීම මුදල් අමාත්‍යාංශයේ නිලධාරීන්ගේ මට්ටමින් පමණක් සිදු වේ නම් එහි දී අවිවාදිතවම අර්බුදකාරී තත්ත්වයන් උද්ගත වේ. ඒ නිසා, එවන් ප්‍රතිපත්තිමය තීරණවල දී පර්යේෂණ හා විද්‍යාත්මක කරුණු මත පදනම් වූ සහ විනිවිදභාවයකින් යුක්තව විධිමත් හා පිළිගතහැකි ක්‍රියාවලියක් ඔස්සේ එකී තීන්දුවලට එළැඹීමක් අද වන විට අපට දැකිය නොහැක.

එමෙන්ම පළාත් සභා සම්බන්ධයෙන් තත්ත්වය සලකා බලන විට, ඒවායෙහි කමිටු හුදෙක් ව්‍යුහයන්ට පමණක් සීමා වී ඇති අතර ඒවා තුළ සමාජයේ ප්‍රශ්න පිළිබඳව ඒ ඒ පළාතේ විද්වත් සභාවන්, පර්යේෂකයන් හා විශේෂඥ දැනුමැති තැනැත්තන් ඇතුළු කණ්ඩායම් සමග විධිමත් සංවාදයක් සහිතව ඒවාට අදාළ ප්‍රඥප්ති සම්පාදනය කිරීමේ වැඩපිළිවෙලක් වර්තමානයෙහි අපට දැකිය නොහැක. මීට අමතරව, පාර්ලිමේන්තුව සම්බන්ධයෙන් ගත් කල වුව ද, ඒ ඒ විෂය ක්ෂේත්‍රයන් සඳහා ස්ථාපිත කර ඇති කමිටුවල සාමාජිකයන්ට ඒ ඒ විෂයයන් පිළිබඳව ඇති ප්‍රාමාණික වූත් පර්යේෂණ මත පදනම් වූත් දැනුම, ඒ ඒ විෂයානුබද්ධ ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් විද්වත් මත ආදිය සැලකිල්ලට ගනිමින් කටයුතු කිරීමේ පරිච්ඡේදයක් ඇති කිරීම අත්‍යවශ්‍ය අංගයකි. ඒ අනුව, රට තුළ ස්ථාපිත කෙරෙන නීති සහ ප්‍රතිපත්ති පුරවැසියන්ගේ සක්‍රීය දායකත්වය සහිතව ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී මූලධර්මයන්ට අනුගතව සිදුවීමේ අවශ්‍යතාව තවදුරටත් හුදු න්‍යායාත්මක අපේක්ෂාවක් නොවී යථාර්ථයක් බවට පත් විය යුතුම ය.

අප මේ වාර්තාවට පදනම් වූ ක්‍රියාවලියෙන් අපේක්ෂා කරන්නේ මෙරට තුළ තොරතුරු දැන ගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම ප්‍රායෝගිකව භාවිතයෙහි යෙදීම ඔස්සේ මෙරට ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් රචිත ලිපි 16ක් හරහා ආමන්ත්‍රණය කිරීමට අපේක්ෂිත සමාජ ප්‍රශ්න ගණනාවක් සම්බන්ධයෙන් පවතින ප්‍රායෝගික යථාර්ථයන්, නෛතිකමය හා ප්‍රතිපත්තිමය පසුබිම හා යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ ලුහුඬු විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කිරීමට ය. එහි දී, පර්යේෂණාත්මක කරුණු සෙවීම හා ඒවා විශ්ලේෂණය කිරීම කොරතරම් දුරට ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ ගැනීමේ දී වැදගත් වන්නේ ද යන්න පිළිබඳව කරුණු ඉස්මතු කෙරේ. මෙම ජනමාධ්‍යවේදීන් ඒ ඒ සමාජ ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් ස්වකීය මතයන් හා විශ්ලේෂණයන් ඉදිරිපත් කෙරෙන අතර එකී සමහර ප්‍රශ්න හුදෙක් එක් ප්‍රදේශයකට හෝ ජන කොට්ඨාශයකට පමණක් බලපානු ලබන විෂයයන්

විය හැකි ය. නමුත් අප මෙහි දී ඉස්මතු කිරීමට වෙර දරන්නේ, ප්‍රධාන ධාරාවේ හෝ නව මාධ්‍ය වශයෙන් විවිධ මාධ්‍ය ධාරාවන් හරහා ප්‍රකාශිත මෙම ලිපි මාලාව ඔස්සේ සංවාදයට බඳුන් කිරීමට පාදක වන තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා මෙවලම වශයෙන් භාවිත කර ඇත්තේ වර්ෂ 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත බවත් එකී ලිපි මත පදනම්ව ඒ ඒ ප්‍රශ්න සම්බන්ධයෙන් ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිසංස්කරණයන් සිදුවිය යුතු ක්ෂේත්‍ර පිළිබඳ විමසුමක් ය.

එබැවින්, ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී ආණ්ඩුකරණයක් තුළ, ඉහතින් සඳහන් කළ, පළාත් පාලන, පළාත් සභා සහ මධ්‍යම ආණ්ඩුව යන පාලන ස්තර ත්‍රිත්වය හරහාම මීට පෙර විස්තර කරන ලද කමිටු ක්‍රමවේදය වඩාත් ඵලදායීව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අවශ්‍යතාව මෙන්ම එසේ කිරීමට අවැසි සියලු විභව හැකියාවන් පැවතීම සම්බන්ධයෙන් විශේෂිත අවධානයක් දක්වමින් ඒ සම්බන්ධයෙන් අධ්‍යයනය කළ යුතු වේ. හුදෙක් තනි පුද්ගලයකුගේ හෝ සීමිත කණ්ඩායමක අදහස්වලට පමණක් රාමුගත වූ තීරණ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සම්ප්‍රදායක් වර්තමාන ගෝලීය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය තුළ නොමැත. වර්තමානයෙහි පිළිගත් හා වඩාත් ඵලදායී ක්‍රමවේදය බවට පත් වී ඇත්තේ සාමූහිකත්වය, විවිධත්වය, සංවාදය, විචේචනය, විචාරය හා පිළිගැනීම ආදී සාධක මත පදනම් වූ තීන්දු තීරණ ගැනීමේ ක්‍රියාවලියකි. මේ සඳහා ඇරඹුමක් වශයෙන් මෙම ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ පර්යේෂණාත්මක උත්සාහයන් ඔස්සේ ජනිත කෙරෙන යථාර්ථයන් හරහා ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයෙහි සීමා පුළුල් කිරීමේ අවශ්‍යතාව සහ අපේක්ෂාව සමාජය හමුවේ තැබීමට අවස්ථාවක් බවට මෙම ප්‍රකාශනය පත් වනු ඇතැයි සිතමි.

මෙම ප්‍රකාශනයට පදනම් වූ ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් රචිත ලිපි, වෙනත් මාධ්‍යයක් හරහා ප්‍රකාශයට පත් කිරීමට පෙර, අප වෙත ලබා දී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම මෙන්ම ඒ ඇසුරින් තවත් විෂය ක්ෂේත්‍රයන් කිහිපයක පවතින යථාර්ථයන් ඉස්මතු කිරීම සඳහා දැක් වූ දායකත්වයට මාගේ ස්තූතිය පිරිනමනු කැමැත්තෙමි. එසේම, එකී ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ ලිපි පදනම් කරගනිමින්, ඒ ඒ විෂය ක්ෂේත්‍රයන් සම්බන්ධයෙන් පවතින නෛතික හා ප්‍රතිපත්තිමය ගැටලු සම්බන්ධයෙන් ලුහුඬු විග්‍රහයක් ඉදිරිපත් කරන ලද නීතිඥ තුසිත සිරිවර්ධන විසින් මෙම ප්‍රකාශනය සඳහා දැක් වූ දායකත්වයට ද මාගේ ස්තූතිය හිමි වේ.

ලයනල් ගුරුගේ
ජ්‍යෙෂ්ඨ පර්යේෂක,
විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය

හැඳින්වීම

මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය මගින්, අනෙකුත් විධිවිධානයන් අතර, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය විශ්ව මානව අයිතිවාසිකමක් ලෙස තහවුරු කර ඇති අතර එය ආරක්ෂා කිරීමට සියලුම සාමාජික රටවල් ප්‍රගතිශීලී ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතු බව ප්‍රකාශ කර ඇත. මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනයෙහි 19 වැනි වගන්තියේ සඳහන් වන්නේ “සෑම තැනැත්තකුටම අදහස් දැරීමේ සහ ප්‍රකාශ කිරීමේ නිදහසේ අයිතිය ඇත; මෙම අයිතියට, බාධාවකින් තොරව අදහස් දැරීමට සහ සීමා නොතකා ඕනෑම මාධ්‍යයක් හරහා තොරතුරු සහ අදහස් වෙත ප්‍රවේශ වීමට, ලබා ගැනීමට සහ සන්නිවේදනය කිරීමට ඇති නිදහස ද ඇතුළත් වන”¹ බව යි.

ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව² මගින් පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම් ගණනාවක් සහතික කර ඇති අතර, විවිධ මානව හිමිකම් ක්‍රියාකාරීන් විසින් සිදු කරන ලද දිගුකාලීන අරගලය සහ බලපෑම් කිරීම හේතු කොටගෙන, දහනවවැනි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය³ හරහා මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයේ අනිවාර්ය අංගයක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය (RTI) හඳුන්වා දීමට සුවිශේෂී තීරණයක් ගන්නා ලදී. ඉන් අනතුරුව 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත පාර්ලිමේන්තුවේදී සම්මත වූ අතර, එකී පනතේ 41 (2) වගන්තිය යටතේ අමාත්‍යවරයා විසින් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලද නියෝග අනුව එම පනත ක්‍රියාත්මක කිරීම වර්ෂ 2017.02.03 දින සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි ආරම්භ විය.⁴

1 එක්සත් ජාතීන්ගේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ විශ්ව ප්‍රකාශනය (UDHR), 1948, 19 වැනි වගන්තිය. https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/eng.pdf

2 ශ්‍රී ලංකා ප්‍රජාතාන්ත්‍රික සමාජවාදී ජනරජයේ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව (2020 ඔක්තෝබර් 29 දක්වා සංශෝධිත), 2021 සංශෝධිත සංස්කරණය. <https://www.parliament.lk/files/pdf/constitution-si.pdf>

3 14අ. (1) සෑම පුරවැසියකුටම - (අ) රජය, අමාත්‍යාංශයක් හෝ යම් ආණ්ඩුවේ දෙපාර්තමේන්තුවක් හෝ යම් නීතියක් මගින් හෝ යටතේ පිහිටුවනු ලැබූ හෝ ඇති කරනු ලැබූ යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් සතුව පවත්නා වූ; (ආ) යම් පළාත් අමාත්‍ය මණ්ඩලයක අමාත්‍යවරයකුගේ යම් අමාත්‍යාංශයක් හෝ යම් දෙපාර්තමේන්තුවක් හෝ පළාත් සභා ප්‍රඥප්තියක් මගින් පිහිටුවනු ලැබූ හෝ ඇති කරනු ලැබූ යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් හෝ සතුව පවත්නා වූ; (ඇ) යම් පළාත් පාලන ආයතනයක් සතුව පවත්නා වූ; සහ (ඈ) මේ අනුව ව්‍යවස්ථාවේ (අ), (ආ) සහ (ඇ) ඡේදවල සඳහන් ආයතනවලට අදාළව වෙනත් යම් තැනැත්තකු සතුව පවත්නා වූ; සහ පුරවැසියකුගේ අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ යම් තොරතුරක් වෙත නීතියෙන් සලසා ඇති පරිදි ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම ඇත්තේ ය. <https://www.parliament.lk/uploads/acts/gbills/sinhala/5974.pdf>

4 2017 පෙබරවාරි 3 දිනැති අංක 2004/66 දරන ගැසට් (අතිවිශේෂ) නිවේදනය. http://documents.gov.lk/files/egz/2017/2/2004-66_S.pdf

රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ ක්‍රියාවන්හි විනිවිදභාවය සහ වගවීම ප්‍රශ්න කිරීම සඳහා ප්‍රමාණවත් ඉඩක් නිර්මාණය කරමින් ඕනෑම සමාජයක යහපාලනය ශක්තිමත් කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සෑම විටම ඵලදායී මෙවලමක් ලෙස, වැදගත් කාර්යභාරයක් ඉටු කරයි. එබැවින්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම්වල කොටසක් බවට පත් කිරීමට ගත් තීරණය, එක් දෘෂ්ටිකෝණයකින් බලන කල, පුරවැසියන් බලගැන්වීමේ වැදගත් පියවරක් වන අතර, එමගින් ඔවුන්ට පාලන ක්‍රියාවලීන්හි දී නිෂ්ක්‍රීය පාර්ශ්වයන් වීම වෙනුවට ක්‍රියාකාරී පුරවැසියන් වශයෙන් එකී ක්‍රියාවලීන්ට දායක වීමට හැකි වේ.

වර්ෂ 2017 සිට බලාත්මක වූ පසු කාලීන ගැසට් නිවේදන⁵ මගින් පරිපූරණ වශයෙන් ක්‍රියාත්මක භාවයට පත් කරන ලද තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිය ව්‍යවස්ථානුකූලව සහතික කර තිබියදීත්, එකී නීතියේ හරය සැබෑ ලෙසම යථාර්ථයක් වීම අපේක්ෂා කළ පරිදි අත්දැකීමට හැකි වී නොමැත. මෙයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වන්නට ඇත්තේ ශ්‍රී ලාංකේය පාලන ක්‍රමයේ පොදු අධිකාරීන්හි බලධාරීන් විසින් තොරතුරු හෙළි නොකිරීමේ මුල් බැසගත් ආකල්පමය සංස්කෘතිය විය හැකි ය. තව ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ විධිවිධාන පිළිබඳව රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ දැනුම හා අවබෝධය නොමැතිකම සහ ජනතාවගේ ජීවිතවලට සහ ජීවනෝපායන්ට බලපාන තොරතුරු වසන් කිරීමේ ඔවුන්ගේ මුරණ්ඩු ආකල්පය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ පහසුව සඳහා ඇති අකමැත්ත තවදුරටත් තීව්‍ර කර ඇත.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ක්‍රියාකාරී පුරවැසිභාවයක් තුළින් විද්‍යමාන විය යුතු නිසඟ ලක්ෂණයක් වේ. ඒ අතරම, තොරතුරුවල නිරවද්‍යතාව තහවුරු කිරීමට, දැනුවත් තේරීම් කිරීමට සහ ඔවුන්ගේ පාලකයින් සහ පරිපාලකයින් වගවීමට ලක් කිරීමට අවශ්‍ය නීත්‍යානුකූල යාන්ත්‍රණයන් පුරවැසියන්ට ඇති බව සහතික කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.

කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය අර්ථවත්ව ක්‍රියාත්මක වන බව තහවුරු වන්නාවූ පාලන තන්ත්‍රයක් පවතින බව පිළිබිඹු වන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ විධිවිධාන උල්ලංඝනය කිරීමක් සිදුව ඇති බවට සනාථ කරන තත්ත්වයන් සඳහා අවශ්‍ය අවස්ථාවලදී දඬුවම් ලබාදීම ද ඇතුළුව එකී විධිවිධාන ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් පමණි. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඔස්සේ ලංකාවේ පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් ක්ෂේත්‍රය තුළ ස්ථාපිත වූ ප්‍රගතිශීලී පරිවර්තනයේ යථාර්ථවාදී පැවැත්ම සහතික කිරීම සඳහා නීතියේ අවශ්‍යතා සපිරීම සම්බන්ධයෙන් 'පොදු අධිකාරීන්හි'⁶ නිලධාරීන් පනතේ අර්ථය තුළ, විශේෂයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ⁷ තීරණවලට අනුගත වීම ද ඇතුළුව, කෙතරම් දුරට කැමැත්තෙන් සිටිනවා ද යන්න ඉතා වැදගත් වේ. මීට අමතරව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් ඉල්ලීම් බොහොමයක් ලබන අන්තයේ සිටි 'පොදු අධිකාරීන්'ට, එවන් තොරතුරු ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ දී අත්‍යවශ්‍ය වන මානව

5 ඉහත එම.
 6 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ 43 වන වගන්තිය. <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/act/rti-act-si-13122018.pdf>
 7 11 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

සම්පත්, භෞතික සම්පත්, පුහුණුව තුළින් දැනුම ගොඩනැගීම ඇතුළු ධාරිතා සංවර්ධනය වැනි අත්‍යවශ්‍ය අංග කොතරම් දුරට සපුරා තිබේ ද යන කාරණය සැක සහිත ය.

මෙම සන්දර්භය තුළ, තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සම්බන්ධයෙන් සිවිල් සමාජයේ සහ පොදුවේ පුරවැසියන්ගේ පැත්තෙන් සැලකිය යුතු මට්ටමක් පුළුල් රුචිකත්වයක් සහ උනන්දුවක් දැරූයාමාන වුව ද, තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ දී තවමත් අභියෝගයක් වන අවස්ථා තිබේ. ඒ අනුව, සාමාන්‍ය ජනතාවගේ බදු මුදලින් තඩත්තු වන බොහෝ රාජ්‍ය ආයතනයන්හි බලධාරීන්ගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් සාමාන්‍ය ජනතාවට ලබා දී ඇති බලය එක් අතකින් විනිවිදභාවය පිළිබඳ සංස්කෘතියක් ඇති කිරීමේ සුවිශේෂී අවස්ථාවක් වන අතර අනෙක් පැත්තෙන් එය පනතේ විධිවිධානවලට පටහැනිව ක්‍රියා කරන තැනැත්තන් වගවීමට ලක් කිරීම සඳහා ඵලදායී ලෙස භාවිතා කළ යුතු සියලු හැකියාවන්ගෙන් ද යුක්ත එකක් වේ.⁸

නීතිය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ කේන්ද්‍රය මගින් ගෝලීය වශයෙන් පවතින තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නීති ශ්‍රේණිගත කිරීමකට ලක් කරනු ලැබේ.⁹ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නීති ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීම ඔස්සේ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය සඳහා වන ව්‍යවස්ථාදායක රාමුවේ ශක්තිය මනිනු ලබයි. මෙම ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීම්වල සිව්වන ස්ථානයට හිමිකම් කියමින් ශ්‍රී ලංකාව ලෝකයේ හොඳම රටවල් දහය අතරට පැමිණ ඇති අතර එය වඩාත් සාධනීය තත්ත්වයක් බව පෙන්නුම් කෙරේ.¹⁰

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීති ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ක්‍රමවේදය - නීතිය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ කේන්ද්‍රය, 2020 සැප්තැම්බර්		
අංශය	ලබාදෙන උපරිම ලකුණු ප්‍රමාණය	ශ්‍රී ලංකාව
1. ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය	6	5
2. විෂය පථය	30	28
3. තොරතුරු ඉල්ලීමේ ක්‍රියා පටිපාටිය	30	26
4. ව්‍යතිරේක සහ ප්‍රතික්ෂේප කිරීම්	30	23
5. අභියාචන	30	29
6. දඬුවම් සහ ආරක්ෂණයන්	8	4
7. ප්‍රවර්ධන පියවරයන්	16	16
සමස්ත ලකුණු ප්‍රමාණය	150	131

8 39 වන වගන්තිය, ඉහත එම.
 9 නීතිය සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය පිළිබඳ කේන්ද්‍රය, <https://www.law-democracy.org/live/rti-rating/>
 10 තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීම, <https://www.rti-rating.org/>

කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නීතියේ ඕනෑම ඇගයීමක් හෝ ශේෂිත කිරීමක් තුළින් එහි හරය පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ එවැනි නීතිමය රාමුවක් බලාත්මක කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම මත පදනම්ව ය. එබැවින්, සමාජ-දේශපාලන සන්දර්භය තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ තත්ත්වය සම්පූර්ණයෙන්ම රඳා පවතින්නේ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පවතින රජයේ රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති ස්ථාවරය මතය. තව ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් තත්ත්වය, ප්‍රායෝගිකව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නීතියේ හර පද්ධතියට පටහැනිව තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සම්බන්ධයෙන් විවිධ සීමාවන් පිළිබඳ විධිවිධාන පනවන වෙනත් බොහෝ නීතින්හි දෘෂ්ටිකෝණයෙන් බැලිය යුතු සේම එහි දී ඒ සම්බන්ධයෙන් අවසන් අර්ථදැක්වීමක් කිරීම ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට සහ අධිකරණයට අයත් කරුණක් බවට පත් වේ.

මූලික අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය

දහනව වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය¹ හඳුන්වාදීමත් සමඟ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ III වන පරිච්ඡේදය යටතේ මූලික අයිතිවාසිකම්වල අනිවාර්ය අංගයක් බවට පත් කරන ලදී. පොදු අධිකාරීන්හි බලධාරීන් පනතේ විධිවිධානවලට පටහැනිව කටයුතු කරන විට මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තොරතුරු විමසීමට සහ නීතිමය පිළියම් සෙවීමට පුරවැසියන්ට මෙමගින් හැකියාව ලැබී ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ පූර්විකාවේ සඳහන් වන්නේ;

“ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 14අ ව්‍යවස්ථාව මගින් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය තහවුරු කර ඇති බැවින්, සහ තොරතුරු ලබා ගැනීමේ අයිතිවාසිකම බලාත්මක කිරීම මගින් පොදු අධිකාරිවල විනිවිදභාවය සහ වගකීම පිළිබඳ සංස්කෘතියක් පෝෂණය කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් පැන නැගී ඇති බැවින් ද, එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ මහජනතාවට යහපාලනය සඳහා වැඩි වශයෙන් සහභාගි විය හැකි සහ රටේ පොදු ජන ජීවිතයේ දී සක්‍රීය ලෙස සහභාගි විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය වන බැවින්”² යනුවෙනි.

ඒ අනුව බලන කල, ඉතාම පැහැදිලි වශයෙන්ම තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතියේ අරමුණ වන්නේ ‘...විනිවිදභාවය සහ වගකීම පිළිබඳ සංස්කෘතියක් පෝෂණය කිරීමේ සහ, එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ මහජනතාවට යහපාලනය සඳහා වැඩි වශයෙන් සහභාගි විය හැකි සහ රටේ පොදු ජන ජීවිතයේ දී සක්‍රීය ලෙස සහභාගි විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය වන’ තත්ත්වයක් ඇති කිරීම බව යි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 24 වන වගන්තිය මගින් නියම කර ඇති පරිදි තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ක්‍රියා පටිපාටිය පුරවැසියා තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට කැමති ආකෘතියේ සහ භාෂාවේ ස්වභාවය³ හඳුනා ගැනීම සඳහා යොමු වන අතර

1 දහ නව වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 2 වන ව්‍යවස්ථාව, 2015 මාර්තු 15 වන දින. <https://www.parliament.lk/uploads/acts/gbills/sinhala/5974.pdf>

2 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ පූර්විකාව

3 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ 24(5)(ආ) වගන්තිය.

එමගින් පුරවැසියාගේ භාෂා අයිතිවාසිකම් සහතික කිරීමේ අවශ්‍යතාවය වක්‍රව ඇඟවුම් කරයි. පුරවැසියන්ට තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම සම්බන්ධයෙන් තමන්ට කැමති භාෂාව පිළිබඳ සටහන් කිරීමට හැකි වුවද, තොරතුරු ඉල්ලා සිටින තැනැත්තා කැමති භාෂාවෙන් තොරතුරු සැපයීමට රාජ්‍ය බලධාරීන් බැඳී සිටින විධිවිධාන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ නීතිමය රාමුව තුළ නොමැතිකම බහු භාෂාමය සමාජයක මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය සමානව භාවිතා කිරීමේදී පුරවැසියන් මුහුණ දෙන ගැටලුවකි. මෙය අනෙක් අතට, 'සර්ව සාධාරණත්වයේ අයිතිවාසිකම, එනම්, නීතිය පසිඳීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම ද, නීතියේ රැකවරණය ද, සර්වසාධාරණ විය යුත්තේය'⁴ යන්න සහ 'කිසිම පුරවැසියකු වර්ගය, ආගම, භාෂාව, කුලය, ස්ත්‍රී පුරුෂ භේදය, දේශපාලන මතය හෝ උපන් ස්ථානය යන භේද මත හෝ ඉන් කවර වූ භේදවක් මත හෝ වෙනස්කමකට හෝ විශේෂයකට හෝ භාජන නොවිය යුත්තේය'⁵ යන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් කෙරෙහි ද සම්බන්ධ වේ.

මක්නිසාද යත්, අදාළ රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ නීත්‍යානුකූල වගකීම වන්නේ එම තොරතුරු පවත්වාගෙන යන භාෂාවෙන් ලබා දීම නිසා ය. මේ අනුව, සියලුම පුරවැසියන්ට ලැබෙන තොරතුරු ඔවුන් කැමති භාෂාවෙන් නොතිබිය හැකි අතර, මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියේ ප්‍රතිලාභය උපරිම ලෙස භාවිත කිරීම ඔවුන්ට අපහසු විය හැකි ය.

මූලික අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය රට තුළ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සමස්ත කාර්යසාධනය තුළ බහුවිධ ප්‍රතිපත්ති සහ ප්‍රායෝගික ප්‍රතිසංස්කරණවල අවශ්‍යතාවය අවබෝධ කර ගැනීමට ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ගේ අවධානය යොමු කරවීමේ අවශ්‍යතාව මේ ඔස්සේ ඉස්මතු කෙරේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භුක්ති විඳීමට පුරවැසියෙකුට හැකි වීම සඳහා භාෂා අයිතිය තහවුරු කිරීම පූර්ව අවශ්‍යතාවකි. කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසමේ කාර්ය කාර්යයා⁶ ඒ සම්බන්ධයෙන් නියෝග පනවා බලාත්මක කිරීමට තරම් පුළුල් නොවේ.⁷ කෙසේ වෙතත්, පනතේ 37 වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති විධිවිධාන අනුව, තොරතුරු කොමිෂන් සභාවට 'රාජ්‍ය භාෂා ප්‍රතිපත්තිය' වැනි අනෙකුත් ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අඩුලුහුඬුකම්වල බලපෑම පිළිබඳ නිර්දේශ සැපයිය හැකි අතර එහි වාර්ෂික වාර්තාවෙන්⁸ නීති සම්පාදකයින් විසින් ආමන්ත්‍රණය කළ යුතු ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධයෙන් පාර්ලිමේන්තුවට යෝජනා ඉදිරිපත් කළ හැකි ය.

4 12(1) ව්‍යවස්ථාව, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ III වන පරිච්ඡේදය, <https://www.parliament.lk/files/pdf/constitution-si.pdf>

5 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 12(3) ව්‍යවස්ථාව

6 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ 11 වන වගන්තිය.

7 15 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

8 37 වන වගන්තිය, 'කොමිෂන් සභාව විසින් ස්වකීය කටයුතු පිළිබඳ වාර්තාවක් සකස් කළ යුතු බව' ඉහත එම.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිවාසිකම ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී පුරවැසියන් මුහුණ දෙන අභියෝගවලට, රාජ්‍ය නිලධාරී තන්ත්‍රයේ ගැඹුරින් මුල් බැසගත් තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය පවත්වාගෙන යෑමේ පරිචය, තොරතුරු හෙළි කිරීමට රාජ්‍ය බලධාරීන් විසින් පිළිඹිබු කරන අකමැත්ත ආදිය බලපාන නමුදු තවත් බොහෝ කරුණු ද ඒ සඳහා හේතු පාදක විය හැකි ය. තවද, තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම රාජ්‍ය රහස් හෙළි කිරීමට සමාන යැයි වටහා ගැනීමේ මුල් බැසගත් ආකල්පය සහ තොරතුරු ඉල්ලීම්වලට කාර්යක්ෂමව ප්‍රතිචාර දැක්වීමට සම්පත් හිඟකම ද මෙහි දී අවධානයට ලක් කිරීම සුදුසු වේ.

එබැවින්, වර්ෂ 2015 දී දහනව වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය හරහා තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම ස්ථාපිත කිරීමට ගත් මහඟු පියවයෙහි සාධනීය බව පිළිග නිමිත් ම, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ විසිවන සංශෝධන හරහා එකී අයිතිවාසිකමට කිසිදු වෙනසක් නොවූ පසුබිමක, එකී අයිතිවාසික ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී උද්ගත වන ප්‍රතිපත්තිමය සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ගැටලු සහ අභියෝගයන් ආමන්ත්‍රණය කිරීම සඳහා පොදු අධිකාරීන් තුළ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින් සහ තීරණ ගන්නන් යන දෙඅංශයෙන්ම අවංක කැපවීම පිළිබඳ පවතින අවශ්‍යතාව ඉතා වැදගත් කොට සැලකිය යුතු වේ.

වාර්තාවේ ව්‍යුහය

මෙම වාර්තාව කොටස් තුනකින් සමන්විත වේ.

පළමු පරිච්ඡේදය ඔස්සේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම, ජනමාධ්‍යවේදීන් කිහිපදෙනෙකු විසින් තොරතුරු දැනගැනීමට අදාළ නීතිය භාවිතයෙන් ලබාගත් කරුණු පදනම් කරගනිමින් ලියන ලද ලිපි මාලාවක් ඇසුරින් ඉස්මතු කරන ලද විවිධ විෂය ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ ප්‍රතිපත්තිමය ගැටලු සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අභියෝගයන් හා ඒවාට අදාළ ප්‍රතිසංස්කරණයන් පිළිබඳව සාකච්ඡා කරනු ලැබේ. එමෙන්ම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඵලදායී ලෙස භාවිත කිරීම පිළිබඳව විකාශනය කරන ලද ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් මාලාවක් මත පදනම්ව හඳුනාගත් ප්‍රශ්න සහ එකී අයිතිවාසිකම භාවිතයට ගැනීමේ වැදගත්කම සම්බන්ධයෙන් දැනුවත්භාවය ඉහළ නැංවීම අරමුණු කරගත් උත්සාහයක් සම්බන්ධයෙන් ද මෙහි දී කරුණු සැකෙවින් මෙම පරිච්ඡේදය ඔස්සේ ඉදිරිපත් කෙරේ. ඒ අනුව බලන කල, පෙර කී අන්දමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය මගින් පුරවැසියන්ගේ ජීවිත හා ජීවනෝපාය සඳහා වැදගත් වන හා බලපානු ලබන සහ එවන් අයිතිවාසිකමක් නොපැවතියේ නම් කිසි දිනක ඉස්මතු නොවීමට බෙහෙවින් ඉඩපුස්ථාවක් පැවතිය හැකිව තිබුණ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ඔස්සේ තෝරාගත් ක්ෂේත්‍ර කිහිපයක ප්‍රතිපත්තිමය හා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ගැටලු, අභියෝග සහ යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ, සර්ව සම්පූර්ණ ප්‍රතිපත්තිමය විශ්ලේෂණයක් නොවන, ලුහුඬු විග්‍රහයක් මෙම කොටසින් ඉදිරිපත් කෙරේ.

තව ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ඵලදායී ලෙස භාවිතා කිරීම සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාපිතව සහතික කර ඇති තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ පුරවැසියන්ගේ

මූලික අයිතිවාසිකමෙහි ඇති ප්‍රබලත්වය ද පෙන්වුම් කරන හොඳ භාවිතයන් කිහිපයක් ද මෙහි අඩංගු වනු ඇත.

දෙවනුව, ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ ලිපි මාලාවෙන් අනතුරුව ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ඵලදායී ලෙස භාවිත කිරීම සම්බන්ධ ගැටලු සහ මූලික සාකච්ඡා කරුණු පිළිබඳ කෙටි විශ්ලේෂණයක් ඉදිරිපත් කෙරේ.

ඒ අනුව, පළමු පරිච්ඡේදය විවිධ ලිපිවල සාකච්ඡා කෙරෙන තෝරාගත් විෂය ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළ කරුණු සම්බන්ධයෙන් පවතින ගැටලු, ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අඩුපාඩු සහ ප්‍රතිසංස්කරණ අවශ්‍ය ක්ෂේත්‍ර සම්බන්ධයෙන් ඉස්මතු කරනු ලබයි.

එසේ ඉහති කී ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ ලිපි මාලාවෙන් ඉස්මතු කෙරෙන්නා වූ මූලික ගැටලුවලට ඇතුළත් වන්නේ;

මාධ්‍යවේදීන් විසින් ලියන ලද ලිපිවලින් ඉස්මතු කෙරෙන මූලික ගැටලු	
<ul style="list-style-type: none"> - ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා නියාමනය කිරීම සඳහා ඇති ව්‍යවස්ථාදායක සහ ප්‍රතිපත්ති රාමුවල අප්‍රමාණවත් බව සහ පවතින නියාමන යාන්ත්‍රණයන්හි අකාර්යක්ෂම බව. - 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ වගකීම් සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරීන් විසින් නිසි ලෙස අනුගත නොවීම සහ අදාළ නිලධාරීන් විනිවිදභාවයක් නොමැතිව කටයුතු කිරීම. - ශ්‍රී ලංකාවේ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අඩුපාඩු. - 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියට අනුකූල නොවීම සහ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍ය නියාමනය සඳහා නීති සම්පාදනය නොකිරීමේ ප්‍රතිඵලය වශයෙන් මැතිවරණවලදී අල්ලසට ඇති ඉඩප්‍රස්ථාව. 	<ul style="list-style-type: none"> - ධීවර ක්ෂේත්‍රයේ ඇති නීති සහ රෙගුලාසිවල සංකීර්ණත්වය, ප්‍රතිපත්ති නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක නොවීම (විශේෂයෙන්ම පර්සියන් දැල්/හැඹිලි දැල් සම්බන්ධයෙන්), අකාර්යක්ෂම නියාමන ක්‍රමවේද හේතුවෙන් සාගර මත්ස්‍ය සම්පත විනාශ වීම සහ සුළු ධීවරයන්ගේ ජීවනෝපායන් කඩාවැටීම. - 1994 අංක 22 දරන වධහිංසාවට හා වෙනත් කුරිරු, අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීම් හෝ දඬුවම්වලට එරෙහි සම්මුතිය පනතේ විධිවිධාන උපරිම භාවිතයට නොගැනීම සහ වධහිංසාවලින් නිදහස් වීම සම්බන්ධයෙන් ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම උල්ලංඝනය වීම පිළිබඳව ඇති ප්‍රතිකර්ම ලැබීමේ දුෂ්කරතාව. - සංවර්ධන ව්‍යාපෘතිවල දූෂණය සහ අක්‍රමිකතා පැවතීම සහ ඒ හේතුවෙන් පවතින නීති රාමුවෙන් සහ විවිධ රෙගුලාසිවලින් රිංගා යන පිරිස් ඉහළ යෑම මෙන්ම දේශපාලනික තීන්දු හේතුවෙන් ප්‍රතිපත්තිමය උපදෙස් ලබාදීමේ වගකීම ඇති ආයතනයන්හි කාර්ය කර්තව්‍ය අවතක්සේරු වීම.

<ul style="list-style-type: none"> - තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය යටතේ පනවා ඇති නීතිමය බැඳීම් උල්ලංඝනය කිරීම සහ රහස්‍යභාවයේ සංස්කෘතිය හේතුවෙන් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිවාසිකම යටපත් කිරීම. - තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ විධිවිධානවලට අනුකූල වීමට රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ කැමැත්ත සහ උනන්දුව නොමැතිකම සහ වැරදිකරුවන්ට එරෙහිව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අවැසි සම්පත් සේම අදාළ ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමේ අවශ්‍යතාව ඉස්මතු කිරීමේ ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයක් නොමැතිකම. 	<ul style="list-style-type: none"> - අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, ඒ හා බැඳී සියලු ජාතික සහ පළාත් පාලන මට්ටමේ ආයතනික ව්‍යුහයන් අතර මනා සම්බන්ධීකරණයකින් යුතුව සිදු නොවීම. - ළමා අයිතිවාසිකම් ආරක්ෂා කිරීම සඳහා පවතින නීතිමය විධිවිධාන උපරිම අන්දමින් භාවිත නොකිරීම සහ ඊට අදාළව පවතින උදාසීන ක්‍රියාකාරිත්වය. - දේපළ වෙළඳාම් ව්‍යාපාරවල අක්‍රමිකතා සහ සිදු විය හැකි අල්ලස් හා දූෂණ සඳහා ඇති ඉඩකඩ මෙන්ම එවැනි ව්‍යාපාර සඳහා අනුමැතිය ලබාදීමට අදාළ පළාත් පාලන ආයතනවල රෙගුලාසි නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම.
--	---

මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ විස්තීර්ණ සහ සියල්ල ඇතුළත් විශ්ලේෂණයක් හෝ මාධ්‍යවේදීන් විසින් රචනා කරන ලද ලිපිවල සහ විකාශනය වූ ගුවන් විදුලි වැඩසටහන් යන දෙකෙහිම ඉස්මතු කර ඇති විශේෂිත ගැටලු පිළිබඳ සමස්ත හෝ පුළුල් නීතිමය සහ ප්‍රතිපත්තිමය විශ්ලේෂණයක් නොවන බව සටහන් කළ යුතු ය. ඒ අනුව, පළමු පරිච්ඡේදය මගින් මාධ්‍යවේදීන් විසින් ඔවුන්ගේ අදාළ ලිපිවල ඉස්මතු කර ඇති කරුණු කිහිපයක් පිළිබඳ කෙටියෙන් ඒ ඒ ක්ෂේත්‍රයට අදාළ නෛතිකමය හෝ ප්‍රතිපත්තිමය පසුබිම ද, ඉස්මතු කර ඇති මූලික ගැටලු සහ අවධානය යොමු කළ යුතු ප්‍රතිසංස්කරණ ආදිය සම්බන්ධයෙන් විශ්ලේෂණයක් සපයනු ලබයි. ඒ අනුව, පළමු පරිච්ඡේදයේ අරමුණ වනුයේ, ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුන්වා දීමට අත්‍යවශ්‍ය වන මූලික ව්‍යවස්ථාදායක, ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයන්ට අදාළ අඩුපාඩු සහ අභියෝග ඉස්මතු කිරීම යි.

දෙවන පරිච්ඡේදය මගින්, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් නියම කර ඇති ප්‍රතිපාදන අනුව ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් ලියන ලද ලිපි පිළිබඳ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ප්‍රායෝගිකව යොදා ගැනීමෙන් විවිධ විෂය ක්ෂේත්‍රයන්ට අදාළව හෙළිදරව් කරන ලද සාක්ෂි පදනම් වූ විමසුම් ගණනාවක් ඉදිරිපත් කෙරේ. විවිධ ආකාරයේ අසාධාරණයන්, වෙනස්කොට සැලකීම්, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතන විසින් අසමාන ලෙස බලය භාවිත කිරීම් සහ පුරවැසියන්ගේ අයිතිවාසිකම් නොසලකා හැරීම් ආදී වශයෙන් වූ තත්ත්වයන් මෙම ලිපිවල කතුවරුන් විසින් ජනතාව හමුවට ඉදිරිපත් කර තිබේ. මූලික අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් ස්ථාපිත වූ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක නොවන්නට මෙම ගැටලු බොහොමයක් ඉස්මතු නොවනු ඇත. රටේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය මගින් තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම නියමය බවට පත් කරමින් දශක ගණනාවක් පුරා සාමාන්‍යයෙන් පොදු අධිකාරීන්ගේ

පාර්ශ්වයෙන් තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීමේ සංස්කෘතිය ව්‍යතිරේඛය බවට පත් කිරීම සිදු කරන ලදී. තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය පවත්වාගෙන යෑම සම්මතය ලෙස සැලකීමේ මුල් බැසගත් ආකල්පය පොදු අධිකාරීන්හි බහුතර රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ පරිචය බවට පත්ව ඇති බව මෙම ලිපිවල අන්තර්ගතය ඔස්සේ පෙන්වනු ලබයි. එය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කිරීම සහ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිවාසිකම සම්පූර්ණයෙන් සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ ගැටලු සහ අභියෝග පිළිබඳ සමස්ත විශාල අභියෝග යේ මතුපිටින් දිස්වන කුඩා කොටසක් පමණක් වේ. ඒ අනුව, සමාජගත විය යුතුව ඇති එහෙත් පොදු අධිකාරීන් විසින් හෙළිදරව් කිරීමට අතමැති තොරතුරු පොදු සමාජය හමුවට පැමිණවීම පමණක් නොව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමෙහි ප්‍රබලත්වය සම්බන්ධයෙන් මාධ්‍ය හරහා සමාජ කතිකාවක් ඇති කරමින් තොරතුරු රහසිගතව පවත්වාගෙන යෑමේ පරිචය සහ එමගින් උද්ගත වන අයුත්තිසහගත ප්‍රතිවිපාක වළක්වාලීමේ හැකියාව පිළිබඳව ද ප්‍රබල සාක්ෂි මෙම ලිපි මාලාව මගින් ඉදිරිපත් කෙරේ.

තුන්වන පරිච්ඡේදය ඔස්සේ කෙටියෙන් අවධානය යොමු කරන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස එහි විෂයපථය පිළිබඳ වඩා හොඳ අවබෝධයක් පොදු ජනයා අතර නිර්මාණය කිරීම සඳහා ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් හරහා දැනුම ගොඩනැංවීමේ උත්සාහය සහ අසාධාරණයට එරෙහිව හඬක් නැගීමට සහ පොදු අධිකාරීන්හි නිලධරයන් වගවීමට ලක් කිරීම පිණිස මෙකී අයිතිවාසිකම ඵලදායී ලෙස යොදා ගැනීම සම්බන්ධයෙනි. තවද, මෙම ගුවන්විදුලි වැඩසටහන්වල අවධානය යොමු වී ඇත්තේ අදාළ ක්ෂේත්‍රවල විවිධ ප්‍රවීණයන්ගෙන් නීතිමය සහ ප්‍රතිපත්තිමය කරුණු සම්බන්ධයෙන් පවතින සංකීර්ණතා

පැහැදිලි කිරීම සහ ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන විවිධ ගැටලු රාශියක් අදාළ පොදු අධිකාරීන්හි බලධාරීන් වෙත සන්නිවේදනය කිරීමටය. මීට අමතරව, විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ ධාරිතා සංවර්ධන සහ ප්‍රජා වැඩසටහන් අංශය මගින් මෙම ගුවන්විදුලි වැඩසටහන්වල එක් අන්තර්ගත අංගයක් වශයෙන් ජනතා ගැටලු සඳහා නිසි මගපෙන්වීමක් කිරීමට ස්ථාපිත කරන ලද ක්ෂණික ඇමතුම් අංකය හරහා පුරවැසියන් විසින් මතු කරන ලද ගැටලු පිළිබඳව කෙටි කරුණු ඉදිරිපත් කිරීමක් ද සිදු කෙරේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම

තෝරාගත් මාතෘකා කිහිපයක ප්‍රතිපත්ති, ප්‍රායෝගික ගැටලු සහ ඒවාට යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ පිළිබඳ කෙටි නිරීක්ෂණයක්.

මෙම පරිච්ඡේදය තුළින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ විධිවිධාන යටතේ විමසන ලද තොරතුරු මත පදනම්ව ජනමාධ්‍යවේදීන් කිහිප දෙනෙකු විසින් ලියන ලද ලිපි මාලාවක් ඔස්සේ හඳුනාගත් ප්‍රතිපත්ති සහ ප්‍රායෝගික ගැටලු කිහිපයක් කෙරෙහි අවධානය යොමු කරනු ලැබේ. ඒ අනුව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ විධිවිධාන යොදා ගනිමින් ප්‍රවේශ වූ සහ ලබාගත් තොරතුරු මත පදනම්ව ප්‍රශ්න කරන ලද විෂය කරුණු කිහිපයක වැදගත් ප්‍රතිපත්ති සහ ප්‍රායෝගික භාවිතය සම්බන්ධ ගැටලු සමහර ලිපි මගින් ඉස්මතු කෙරේ. අනෙක් ලිපි මගින් ඉස්මතු කෙරෙන්නේ පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු හෙළි කිරීමට ඇති අකමැත්ත, වර්තමානයේ ක්‍රියාත්මක වන තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතියෙහි විධිවිධානයන් සමග පරස්පරතාවක් පෙන්වනු ලබන විධිවිධානවලින් සමන්විත වෙනත් නීති හරහා ජනිත වන බාධකවල සංකීර්ණත්වය, ඒ සමග අරගල කිරීම හේතුවෙන් අධිකාරීන්හි නිලධාරීන්ගේ විශාල ආකල්පමය පරිවර්තනයක අවශ්‍යතාවය සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියෙහි මුඛ්‍ය අරමුණ සාක්ෂාත් කරගැනීමට අවැසි සුදුසු රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්ති ව්‍යුහයක් නිර්මාණය කිරීමේ වැදගත්කමයි.

ශ්‍රී ලංකාවේ නියාමනය නොකළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් සහ එමගින් මිනිසුන්ගේ ජීවිතවලට බලපාන අහිතකර ප්‍රතිවිපාක

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

අඩු ආදායම්ලාභීන්ට ස්වකීය ආර්ථික තත්ත්වයන් ගොඩනංවා ගැනීම උදෙසා මූලික මූල්‍ය සේවාවන් සඳහා පහසු හා විධිමත් ප්‍රවේශයක් නොමැති පසුබිමක, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන්ගේ පැවැත්ම සහ දායකත්වය ආර්ථිකයේ අත්‍යවශ්‍ය අංගයක් වේ. අඩු ආදායම්ලාභී ජනතාව අතර ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සඳහා ප්‍රවේශය පුළුල් අන්දමින් පැවතීම හරහා දරිද්‍රතාවයෙන් පීඩා විඳින ජනතාවගේ වත්කම් ගොඩනගා ගැනීමට, ඔවුන්ගේ ආදායම වැඩි කිරීමට සහ ආර්ථික

අවපාතවලට ගොදුරු වීමේ අවදානම අඩු කිරීමට හේතු වීම ආදී තත්ත්වයන් ඔස්සේ දිළිඳුකම අවම කිරීම සඳහා සුවිශේෂී දායකත්වයක් දක්වයි. තවද, දරිද්‍රතාවයෙන් පීඩා විඳින ජනතාවට සහාය වීම සඳහා වන උපදේශක කණ්ඩායම [Consultative Group to Assist the Poor (CGAP, 2006)] විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් අර්ථ දක්වා ඇත්තේ “අඩු ආදායම්ලාභීන් සඳහා මූල්‍ය සේවා සැපයීම” ලෙස සහ “ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා මගින් මිනිසුන්ට ඔවුන්ගේම සැලසුම් මත, තිරසාර ලෙස දිළිඳුකමට එරෙහිව සටන් කිරීමට උපකාර කරනු ලබයි” යනුවෙන් ය.¹

වර්ෂ 2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත² යනු, අනෙකුත් කරුණු අතර, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ව්‍යාපාර කටයුතු සිදුකරනු ලබන සමාගම්වලට බලපත්‍ර ලබාදීම, නියාමනය සහ අධීක්ෂණය සඳහා ප්‍රතිපාදන සපයන ප්‍රධාන නීති ව්‍යුහයයි. මෙම පනතේ 11 වැනි වගන්තිය³ මගින් සලසා ඇති විධිවිධාන අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය මණ්ඩලය⁴ මගින් බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම්වලට හෝ ඕනෑම බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගමකට හෝ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් සමූහයකට හෝ කාණ්ඩයකට ඒවා කුමන කවර ආකාරයෙන් ක්‍රියාත්මක විය යුතු ද යන්න සහ අදාළ එවැනි සමාගමක ව්‍යාපාර සහ ආයතනික කටයුතු සිදු කළ යුතු අන්දම පිළිබඳව උපදෙස් නිකුත් කළ හැකි ය. පනතේ 12 වැනි වගන්තියේ (1)⁵ සහ (2) උප වගන්ති යටතේ, මෙම මූල්‍ය මණ්ඩලයට පෙර කී ආයතන සම්බන්ධයෙන් අනුකූලතාව නිරීක්ෂණය කිරීම පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශ නිකුත් කළ හැකි අතර, එය පිළිපැදීමට අපොහොසත් වුවහොත්, පිළිවෙළින් 17 වගන්තියේ විධිවිධාන යටතේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගමක බලපත්‍රය අවලංගු කළ හැකි ය.⁶

මූලික ගැටලු

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල නිසි සහ සාධාරණ ක්‍රියාකාරීත්වය සහතික කිරීම සඳහා මෙවන් වූ ව්‍යවස්ථාපිත ප්‍රතිපාදන ස්ථාපිත කර තිබුණ ද, එවැනි ආයතනවල සේවා ලබන්නන් ලෙස ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන ගැටලු මගින් පැහැදිලි වශයෙන්ම පෙන්නුම් කෙරෙනුයේ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සහ එහි නියාමනයෙහි ඇති අඩුපාඩුකම් ඉතා ඕනෑමින් සලකා බැලිය යුතු බව ය. නිදසුනක් වශයෙන්, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය මණ්ඩලය විසින් නිකුත් කරන ලද 2019 අංක 2 දරන රෙගුලාසි හරහා බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් සඳහා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය

1 ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව. <https://www.cbsl.gov.lk/en/financial-system/financial-system-stability/microfinance-sector>

2 2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත. https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/laws/acts/si/Microfinance_Act_2016_6_s.pdf

3 11 වන වගන්තිය, ඉහත එම, ‘බලපත්‍ර ලත් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් පාලනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන රීති සහ නියෝග’

4 මූල්‍ය නීති පනත (422 වන අධිකාරය)

5 12(1) වන වගන්තිය, 2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත.

6 17 වන වගන්තිය, 2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත.

ණය ලබාදීමේ දී උපරිම පොලී අනුපාතිකයක්⁷ නියම කර ඇති අතර එකී නියෝගයන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ලබා දෙන, බලපත්‍ර නොමැති බොහෝ ආයතන මගින් උල්ලංඝනය වී ඇති බවට තොරතුරු වාර්තා වේ. බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් විසින් ලබා දෙන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය සඳහා අසාධාරණ ලෙස අධික පොලී අනුපාත⁸ අය කරනු ලබන ගනුදෙනුකරුවන් ආරක්ෂා කිරීම මෙම රෙගුලාසියේ අරමුණ යි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය සේවා බහුලව ක්‍රියාත්මකව පවතින රටේ විවිධ ප්‍රදේශවල ප්‍රජාවන්ගෙන්, විශේෂයෙන් කාන්තාවන්ගෙන්, අසන්නට ලැබෙන ජීවන යථාර්ථයන් සහ වේදනාකාරී අත්දැකීම් වලින් පෙනී යන්නේ, මහ බැංකුවේ රෙගුලාසි හරහා නියම කරනු ලබන පොලී අනුපාතයන්ගේ උපරිම සීමාව පවා ඉක්මවා යන අවස්ථා ඇති බවයි. එහි දී ගැටලුව වන්නේ, ප්‍රධාන වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ඇතුළුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සිදු කිරීමට සුදුසුකම් ලබන්නේ බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් පමණක් බවත්, එවන් වූ බලපත්‍රලාභී සමාගම් ලෙස සමාගම් හතරක්⁹ පමණක් ලැයිස්තු ගත කර ඇති බවත් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ විධිවිධානයන්හි සඳහන් කර තිබියදීත්, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ප්‍රදානය කිරීම ඇතුළු තවත් ඒ හා බැඳි සේවාවන් සපයන ආයතන ගණනාවක් සිටින බව ප්‍රජාවන්ගේ අත්දැකීම් වලින් පෙනී යයි. තවද, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආශ්‍රිත සේවාවන් සපයන බොහෝ ආයතන ප්‍රධාන කාණ්ඩ දෙකක් යටතේ, එනම්, 1) සාමාන්‍ය සාමාජිකයන් සහ 2). ආශ්‍රිත සාමාජිකයන් වශයෙන් ලංකා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමයේ¹⁰ කොටසක් වශයෙන් සාමාජිකත්වයන් ලබා ඇත. මූලික වශයෙන් මුදල්මය වශයෙන් ණය දීමේ නියැලී සිටින නමුත් බලධාරීන්ගේ නියාමන රාමුවෙන් බැහැර වූ ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් ක්‍රියාත්මකව පවතින බවට මෙමගින් නිශ්චිතවම සාක්ෂි දරයි. මුදල් ණය දීමේ නිර්ණායක, පොලී ගණනය කිරීමේ ක්‍රමය, ගෙවීම් පැහැර හැරීමේ නීතිමය ප්‍රතිවිපාක පිළිබඳව ප්‍රජාවන් තුළ අවබෝධයක් නොමැතිකම හමුවේ, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් සපයන ආයතනවල කාර්යයන් සහ නීත්‍යානුකූලතාවය පිළිබඳ තොරතුරු නොමැතිකම සමඟ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ප්‍රශ්නය වඩාත් සංකීර්ණ තත්ත්වයකට පත්ව ඇත.

7 2016 අංක 6 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනතේ 12 වන වගන්තිය යටතේ නිකුත් කරන ලද නියෝගය. https://www.cbsl.gov.lk/sites/default/files/cbslweb_documents/laws/cdg/Microfinance_Act_Directions_No_2_of_2019_s.pdf

8 නියෝග අංක 2.1 “බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය සඳහා අය කරනු ලබන පොලිය අනෙකුත් සියලුම ගාස්තු ද ඇතුළුව, වාර්ෂිකව සියයට 35 කට (වාර්ෂික සඵල පොලී අනුපාතය) නොවැඩි විය යුතු ය.” ඉහත එම.

9 2021 ජූනි 30 දිනට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ලියාපදිංචි බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම්: සීමාසහිත බෙරෙන්ඩිනා ක්ෂුද්‍ර ආයෝජන සමාගම; ලක් ජය මයික්‍රෝ ෆිනෑන්ස් ලිමිටඩ්; දුම්බර මයික්‍රෝ ක්‍රෙඩිට් ලිමිටඩ්; සහ සේජය මයික්‍රෝ ක්‍රෙඩිට් ලිමිටඩ්. <https://www.cbsl.gov.lk/en/authorized-financial-institutions/licensed-microfinance-companies>

10 ලංකා ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය වෘත්තිකයන්ගේ සංගමය 2007 අංක 7 දරන සමාගම් පනත යටතේ ලාභ නොලබන සංවිධානයක් ලෙස සංස්ථාගත කර ඇත. <https://www.microfinance.lk/membership/>

තවද, විවිධ ආයතනවල ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා වැනි ක්‍රියාකාරකම් අධීක්ෂණය සහ නියාමනය නොකිරීම හේතුවෙන් මතු වූ ගැටලු වඩාත් සංකීර්ණ වන්නේ ප්‍රධාන වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය යන නමින් ණය ලබාදීම “ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය” යන අර්ථ දැක්වීමට¹¹ ද අයත් නොවන බැවිනි.

යෝජනා ප්‍රතිසංස්කරණ

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය අංශයේ කාර්යයන් අර්ථවත් ලෙස ප්‍රමිතිගත කරන ඵලදායී සහ ශක්තිමත් නියාමන යාන්ත්‍රණයක් හරහා ක්‍රියාත්මක නොවීම තුළින් උද්ගත වන සංකීර්ණ තත්ත්වයන් මෙහි ඇති ප්‍රධානතම ප්‍රතිපත්තිමය ගැටලුවලින් එකකි. එවැනි නියාමන ප්‍රතිපත්තියක් මගින් බලපත්‍රලාභී ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම්වල මුළුමනින් පුද්ගලයන් හෝ ආයතන නීති විරෝධී ලෙස ක්‍රියාත්මක වීම සහ අඩු ආදායම්ලාභී ප්‍රජාවන්හි පුද්ගලයන් ස්වකීය ආර්ථික තත්ත්වයන් ගොඩනංවා ගැනීම උදෙසා මුදල් උත්පාදන කටයුතු වෙනුවෙන් මූල්‍ය ආධාර ලබා ගැනීමට දරන අතිමහත් උත්සහය භාවිත කරමින් ඔවුන්ව සුරාකෑමට ලක් කිරීම වැළැක්විය යුතු ය.

ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් කෙටුම්පත් කොට සකස් කරන ලද යෝජනා ණය නියාමන පනත් කෙටුම්පත පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කර එය බලාත්මක කළ හැකි නීතියක් බවට පත් කිරීමට කඩිනම් ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම අවශ්‍ය වේ.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය පහසුකම් සඳහා අඩු ආදායම්ලාභී පුද්ගලයන්ගෙන් ඉහළ ඉල්ලුමක් ඇති සන්දර්භය තුළ, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව විසින් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනතේ 11 වැනි වගන්තියේ විධිවිධාන යටතේ නිකුත් කර ඇති සිය රෙගුලාසි, ප්‍රජාවන්ගේ මූල්‍ය අවශ්‍යතා සපුරාලීම සඳහා දැනට ඇති සීමිත බලපත්‍රලාභී සමාගම්වල ධාරිතාව; සහ පවතින නියාමන පද්ධතිවලින් බොහෝ ආයතන බැහැර වීම, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය උගුලක හසු වූ ප්‍රජාවන්ගේ අවදානම වැඩි කිරීමට හේතු වන බැවින් ඒවා නැවත විමසා බැලිය යුතු ය.

2016 අංක 01 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනතේ නියෝග¹² යටතේ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයේ උපදෙස් පරිදි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන ආයතන විසින් සෑම විටම පවත්වා ගත යුතු අවම මූලික ප්‍රාග්ධන සීමාවන් නියම කරයි.¹³ ප්‍රධාන වශයෙන් ණය දීම ඇතුළු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවාවන් සපයනු ලබන ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතුවල නියැලී සිටින නමුත්, 2021 ජුනි 30 වන විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත යටතේ නියම කර ඇති උපදෙස් සහ නිර්ණායක සපුරාලන්නේ ලියාපදිංචි වී ඇති සමාගම් හතරක් පමණක් බවට පත්ව ඇත්තේ මන්දැයි මහ බැංකුව විසින් සොයා බැලිය යුතු ය.

11 නියෝග අංක 3.1 “ක්ෂුද්‍ර ව්‍යවසායන් පිහිටුවීම සහ කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ණය ඇතුළුව ආදායම් උත්පාදන ක්‍රියාකාරකම් සඳහා කණ්ඩායම් ණය දීමේ ක්‍රමය යටතේ පුද්ගලයන්/පුද්ගලයින් සඳහා ලබා දී ඇති ණය”
12 2016 අංක 06 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනතේ 11 වැනි වගන්තිය යටතේ නිකුත් කරන ලද 2016 අංක 01 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පිළිබඳ නියෝගය ප්‍රකාරව ඇති අවම මූලික ප්‍රාග්ධනය.
13 නියෝග උංක 1.1 සහ 1.2, ඉහත එම.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත හරහා පනවනු ලබන රෙගුලාසි සඳහා වන නිර්ණායක හෝ ඒ සම්බන්ධයෙන් සම්පාදනය කිරීමට නියමිත ඕනෑම අනාගත නීති රාමුවක් යටතේ කරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ආයතනවල සේවා ලබන්නන්ගේ භාෂා අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය මාර්ගෝපදේශ ඇතුළත් විය යුතු ය. ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය හා බැඳි සේවාවන් ලබාදීමේ දී සකස් කරනු ලබන ගිවිසුම් සඳහා පාර්ශ්වකරුවන් වී අත්සන් කරන්නන්ට ඒවායෙහි අන්තර්ගත නියමයන් හා කොන්දේසි කියවා තේරුම් ගත නොහැකි භාෂාවකින් ඇති විට එය හුදෙක් 1997 අංක 26 දරන අසාධාරණ ගිවිසුම් නියමයන් පනතේ¹⁴ දක්වා ඇති විධිවිධාන ද උල්ලංඝනය කිරීමක් බවට යෝජනා කළ හැකි ය.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, විශේෂයෙන්ම එහි මුදල් මණ්ඩලය, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනතේ 11 වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති විධිවිධාන යටතේ නියෝග නිකුත් කිරීම ඔස්සේ අසාධාරණ ණය දීමේ ක්‍රම මගින් අඩු ආදායම්ලාභීන් සුරාකෑම සම්බන්ධයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන ආයතන විශාල සංඛ්‍යාවක් පවත්නා නියාමන ව්‍යුහයෙන් බැහැර වීමේ ගැටලුව විසඳීමට තම කාර්ය කර්තව්‍යයන් හා බලතල වඩාත් ඵලදායී ලෙස භාවිත කළ යුතු ය.

14 1997 අංක 26 දරන අසාධාරණ ගිවිසුම් කොන්දේසි පනතේ 8 වන වගන්තිය.

තොරතුරු සම්බන්ධයෙන් රහස්‍යභාවය පවත්වාගැනීමේ සංස්කෘතිය, දූෂණයට ඇති ඉඩප්‍රස්ථාව සහ පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ වගකීම්වලට අනුකූල නොවීම.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම වෙනුවෙන් සිවිල් සමාජය විසින් දීර්ඝකාලීනව සිදු කළ බලපෑම් පැවති සන්දර්භයක, දහනව වැනි ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය හඳුන්වාදීමත් සමඟ ශ්‍රී ලංකාවට ස්වකීය මූලික අයිතිවාසිකම්වල අන්තර්ගත කොටසක් වශයෙන් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම හිමි වේ. ඉන් අනතුරුව, වර්ෂ 2016 වසරේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය¹⁵ සකස් කරන ලද අතර එය බලාත්මක වූයේ අදාළ විෂය භාර අමාත්‍යවරයා විසින් වර්ෂ 2017 වසරේ ඒ සම්බන්ධයෙන් නිකුත් කරන ලද ගැසට් නිවේදනයක්¹⁶ සමඟ ය. එතැන් සිට, ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන් පොදු අධිකාරීන්ගේ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම අයිතිවාසිකමක් වශයෙන් භාවිත කිරීමේ නව අත්දැකීමක් ලැබූ අතර, ප්‍රධාන වශයෙන් ගවේෂණාත්මක පුවත්පත් කලාවේ නියැලී සිටින මාධ්‍යවේදීන් කිහිප දෙනෙකු ද ඇතුළුව, බොහෝ පුරවැසියෝ මෙම අයිතිය පුද්ගලික ජීවිතයට අදාළ කටයුතු සම්බන්ධයෙන් මෙන්ම පොදු අවශ්‍යතා යන ක්ෂේත්‍ර ද්විත්වය තුළම අදාළ කරුණු සඳහා භාවිතා කිරීමට පටන් ගත්හ.

ඒ අනුව, එකී තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ¹⁷ 14අ ව්‍යවස්ථාවෙන් දක්වා ඇති අතර, (1) (අ) රජය, අමාත්‍යාංශයක් හෝ යම් ආණ්ඩුවේ දෙපාර්තමේන්තුවක් හෝ යම් නීතියක් මගින් හෝ යටතේ පිහිටුවනු ලැබූ හෝ ඇති කරනු ලැබූ යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් සතුව පවත්නා වූ; (ආ) යම් පළාත් අමාත්‍ය මණ්ඩලයක අමාත්‍යවරයකුගේ යම් අමාත්‍යාංශයක් හෝ යම් දෙපාර්තමේන්තුවක් හෝ පළාත් සභා ප්‍රඥප්තියක් මගින් පිහිටුවනු ලැබූ හෝ ඇති කරනු ලැබූ යම් ව්‍යවස්ථාපිත මණ්ඩලයක් හෝ සතුව පවත්නා වූ; (ඇ) යම් පළාත් පාලන ආයතනයක් සතුව පවත්නා වූ; සහ (ඈ) මේ අනුව්‍යවස්ථාවේ (අ), (ආ) සහ (ඇ) ඡේදවල සඳහන් ආයතනවලට අදාළව වෙනත් යම් තැනැත්තකු සතුව පවත්නා වූ; සහ පුරවැසියකුගේ අයිතියක් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා හෝ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා අවශ්‍ය වූ යම් තොරතුරක් වෙත නීතියෙන් සලසා ඇති පරිදි ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම ඇත්තේ ය යනුවෙන් සඳහන් වේ.

15 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත. <http://www.rticommission.lk/web/images/pdf/act/rti-act-si-13122018.pdf>

16 2017 පෙබරවාරි 3 වන දිනැති අංක 2004/66 දරන ගැසට් (අතිවිශේෂ) නිවේදනය. http://documents.gov.lk/files/egz/2017/2/2004-66_S.pdf

17 දහ නව වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනයේ 2 වන ව්‍යවස්ථාව. <https://www.parliament.lk/uploads/acts/gbills/sinhala/5974.pdf>

තවද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 3. (1) වගන්තියේ විධිවිධාන සඳහන් කරන්නේ,

“මෙම පනතේ 5 වැනි වගන්තියේ විධිවිධානවලට යටත්ව, පොදු අධිකාරීයක සන්නකයේ, භාරයේ හෝ පාලනයේ ඇති තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිවාසිකම සෑම පුරවැසියෙකුටම තිබිය යුතුය”¹⁸ යන්නයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය මගින් ‘තොරතුරුවලට ප්‍රවේශය වීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම’¹⁹ පිළිබඳ නිශ්චිත අවස්ථා සපයා ඇති අතර, එය ‘ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීම’²⁰ ද ප්‍රවර්ධනය කරනු ලබයි. තවද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාදායක රාමුව හරහා තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකි වන පරිදි සෑම පොදු අධිකාරීයකටම එහි සියලුම වාර්තා සුදුසු ආකාරයකට නිසි පරිදි වර්ගීකරණය කර සුවිගත කර²¹ පවත්වාගෙන යෑමේ වගකීමක් පනවා ඇත. එම වාර්තා සාධාරණ කාලයක් තුළ, ඒ සඳහා පවතින සම්පත්වල ප්‍රාණාත්මකභාවයට අනුරූපව, විද්‍යුත් ආකෘතිවලින් සංරක්ෂණය කිරීමට අවශ්‍ය පියවර ගන්නා ලෙස රාජ්‍ය බලධාරීන්ට උපදෙස් දෙන විධිවිධාන පනත මගින් සලසා ඇත. අවශ්‍ය වූ විට වඩා හොඳින් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට පහසුකම් සැලසීම සඳහා විවිධ ආකාරවලින් තොරතුරු ලබා ගැනීමේ විෂය පථය පුළුල් කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ අපේක්ෂිත අරමුණ මෙමගින් නැවත අවධාරණය කරනු ලබයි.

තොරතුරු ලබා ගැනීමේ ක්‍රියා පටිපාටියේ අනුකූලතාව සහතික කිරීම සඳහා, පුරවැසියන්ගෙන් තොරතුරු ඉල්ලීම් ලැබුණු බවට පිළිගැනීමේ වගකීම පොදු අධිකාරීන්ට පවරා ඇත.²² තවද, අදාළ තොරතුරු ඉල්ලීම් කළ පුරවැසියාට අදාළ පොදු අධිකාරීන් විසින් ඒ සම්බන්ධයෙන් ගනු ලබන තීරණය හැකිතාක් ඉක්මනින් දැනුම් දීමට කටයුතු කළ යුතු බව ද අපේක්ෂා කෙරේ.²³ එබැවින්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියේ අපේක්ෂිත අරමුණ වී ඇත්තේ පුරවැසියාට තොරතුරු වෙත ඇති ප්‍රවේශය සහතික කිරීම සහ එමගින් දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම සහ වගවීම සහ යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම තුළින් ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන්ට වඩාත් පුර්ණ ලෙස පොදු ජන ජීවිතයට සක්‍රීයව සහභාගී විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම බව පැහැදිලි ය.

මීට අමතරව, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මගින් තොරතුරු සැපයීම සඳහා තොරතුරු නිලධාරීන් (Information Officers) පත් කිරීම සහ අභියාචනා විභාග

18 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 3(1) වගන්තිය.

19 II වන කොටස, 5 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

20 14(ඉ) වන වගන්තිය, ඉහත එම.

21 7 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

22 24(3) වන වගන්තිය, ඉහත එම.

23 25(1) වන වගන්තිය, ඉහත එම.

කිරීම සඳහා නම් කරන ලද නිලධාරීන් (Designated Officers) පත් කිරීම සඳහා ප්‍රතිපාදන සපයයි.²⁴ මෙම පනත යටතේ පොදු අධිකාරියකට ස්වකීය අවශ්‍යතාව අනුව එක් තොරතුරු නිලධාරියෙකුට වඩා වැඩි තොරතුරු නිලධාරීන් ප්‍රමාණයක් පත් කරනු ලැබිය හැකිය.

තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිවාසිකම සම්බන්ධයෙන් මෙම ප්‍රගතිශීලී පියවර තිබියදීත්, ප්‍රධාන වශයෙන් මහජනයාගේ අවධානයට ලක්වන හෝ ජනතාවගේ උනන්දුවක් දක්වන කරුණු සහ තීරණ සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේදී මුහුණ දීමට සිදු වන අභියෝග ගණනාවක් තිබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම මගින් පෙන්නුම් කරන්නේ දශක ගණනාවක් තිස්සේ පොදු අධිකාරීන් තුළ තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය පවත්වා ගැනීමේ පරිච්ඡේදයට උද්ගත වූ දිගුකාලීනව මුල්බැසගෙන පවතින ආකල්ප හේතුවෙන්, ඒ සම්බන්ධයෙන් පවත්නා ප්‍රතිපත්ති රාමුව තුළ ප්‍රතිපත්තිමය සහ ආකල්පමය ප්‍රතිසංස්කරණවල අවශ්‍යතාවයයි. එලදායී ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සැලැස්මක් ක්‍රියාත්මක නොවන්නේ නම්, කිසිදු ප්‍රගතිශීලී නීති පද්ධතියකින් අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබා නොදෙනු ඇත, එබැවින්, පොදු ජන ජීවිතයට ක්‍රියාකාරීව සහභාගී වීමට සහ දූෂණයට එරෙහිව ක්‍රියා කිරීමට පුරවැසියන්ගේ කැමැත්ත සහ උනන්දුව සීමා කිරීම වැළැක්වීම සඳහා, තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ දී වර්තමානයේ පවතින නීති සහ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අඩුපාඩු සහ අභියෝග කඩිනමින් විසඳීමට කටයුතු කළ යුතු වේ.

මූලික ගැටලු

විවිධ පොදු අධිකාරීන්ගෙන් තොරතුරු ලබාගැනීමේ අරමුණ උදෙසා ස්වකීය තොරතුරු දැන ගැනීමේ මූලික අයිතිය මෙතෙක් භාවිත කර ඇති පුරවැසියන් බොහෝ දෙනෙකු ඒ සම්බන්ධයෙන් ගැටලු සහ අභියෝග රාශියකට මුහුණ දී ඇත.²⁵ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී එය බලාත්මක වූ දා සිට මුහුණ දෙන මූලික ගැටලු අතිශයින්ම වැදගත් වන්නේ එතුළින් උගත් පාඩම් ඔස්සේ පවතින නෛතික හා ප්‍රතිපත්තිමය ව්‍යුහයන්හි හරයාත්මක මෙන්ම කාර්යපටිපාටික අන්තර්ගතය සහ ඒවා ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී අනුගමනය කරන ක්‍රියාවලීන් යන දෙකටම අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයන් සම්බන්ධ වෙනස්කම් ගෙන ඒමේදී ඊට අදාළව ඉතා සාධනීය ප්‍රතිකර්ම ගැනීමේ දී ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී හඳුනාගත් එක් තීරණාත්මක කරුණක් වන්නේ බොහෝ පොදු අධිකාරීන්වල නිලධාරීන් නීතියෙන් සපයා ඇති ක්‍රියා පටිපාටිවලට අනුකූලව කටයුතු නොකිරීමයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමේ මූලික අවශ්‍යතාවක් වන්නේ තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම් කළ නිලධාරීන් පත් කිරීමේ අවශ්‍යතාව සඳහන් කරන 23(1)(අ) වගන්තියෙහි විධිවිධානවලට අනුකූලව කටයුතු

24 23(1)(අ) වන වගන්තිය, ඉහත එම.

25 ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් රචිත ලිපි පිළිබඳ සාරාංශගත වගුව

කිරීමයි. සමහර පොදු අධිකාරීන් මගින් වර්ෂ 2021 ඔක්තෝම්බර් 5 වන දින²⁶ දක්වා තොරතුරු නිලධාරියෙකු පත් කර නොමැති බව අනාවරණය වූ අතර, නීතියේ නිශ්චිතවම සඳහන් වන්නේ එවැනි පත්කිරීමක් මෙම පනත ක්‍රියාත්මක වූ දින සිට මාස තුනක් ඇතුළත සිදු කිරීමට කටයුතු කළ යුතු බව යි. රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ වගකීම් විරහිතභාවය සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ මූලික කරුණු පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැතිකම යන ගැටලු දෙකම එයින් මනාව පෙන්නුම් කෙරේ. මීට අමතරව, සියලුම තොරතුරු නිලධාරීන්ට හෝ නම් කළ නිලධාරීන්ට පුරවැසියන් විසින් සොයන සෑම තොරතුරකටම සෘජු ප්‍රවේශයක් නොතිබිය හැකි බැවින්, ඒ ඒ පොදු අධිකාරීන්හි අනෙකුත් නිලධාරීන්ගේ සහයෝගය සහ දායකත්වය²⁷ නොමැතිකම හේතුවෙන් පුරවැසියන්ගේ සියලුම තොරතුරු ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට සැලකිය යුතු බාධාවක් උද්ගත විය හැකිය.

ජාතික ආරක්ෂාවට හෝ රාජ්‍ය ආරක්ෂාව බරපතල අගතියක් වන, ජාත්‍යන්තර ගිවිසුම් යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ සබඳතාවන්ට අගතියාම් වන, ආර්ථිකයට බරපතල අගතියක් වන, වෘත්තිකයන් සහ පොදු අධිකාරියක් අතර සන්නිවේදනය යනාදී වශයෙන් සවිස්තරාත්මකව පෙන්වා දී ඇති කරුණු ගණනාවක් මුවාවෙන්නේ පනතේ 5 වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති විධිවිධාන වැරදි ලෙස අර්ථකථනය කිරීම සහ ඒවා අනිසි ලෙස භාවිත කිරීම සම්බන්ධයෙන් පවතින ප්‍රවණතාවයන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ක්‍රියාවට නැංවීමේ දී සැලකිලිමත් වියයුතු ගැටලුකාරී ක්ෂේත්‍රයක් වේ. මෙම පනතේ 5 වැනි වගන්තියේ විධිවිධාන අනවශ්‍ය හෝ අදාළ නොවන සන්දර්භවලදී තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ අදහසින් භාවිත කිරීමේ ප්‍රවණතාව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවෙන් සහතික කර ඇති තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී සැලකිය යුතු බාධාවක් බවට පත්වෙමින් පවතින බව නිරීක්ෂණය කෙරේ.

මෙම පනතේ 5 වැනි වගන්තිය පදනම් කර ගනිමින් මුල් අවස්ථාවේ දී තොරතුරු නිලධාරියා සහ පසුව නම් කළ නිලධාරියා විසින් තොරතුරු හෙළි කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසමේ උපදෙස් මත පසු අවස්ථාවක එම තොරතුරුම හෙළි කිරීමට එකඟ වීම ද එක්තරා ආකාරයක ප්‍රවණතාවක් වී ඇත. මෙමගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳව පවතින ගැටලුවේ මානයන් කිහිපයක් පෙන්නුම් කරයි. එක් අතකින්, තොරතුරු හෙළි කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම සඳහා තොරතුරු නිලධාරියා සහ නම්කළ නිලධාරියා විසින් භාවිත කරන බොහෝ සාධාරණීකරණයන් පනතේ 5 වන වගන්තියේ විෂය පථයට අයත් නොවන බව එයින් පිළිබිඹු වන අතර අනෙක් අතට, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් එවැනි නිලධාරීන්ගේ පැත්තෙන් පනවන ලද යුතුකම් තේරුම් නොගැනීමේ ප්‍රතිඵලයක ද එම තත්වය ඔස්සේ පෙන්නුම් කරයි. වඩාත්ම තීරණාත්මක ලෙස, 'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීම' පිළිබඳ එවැනි අකමැත්තක් පවතින්නේ සමහර තොරතුරු ජනතාවට හමුවට

26 ජනමාධ්‍යවේදී බ්‍රහ්මන් මේනක විසින් රචිත 'තොරතුරු පනත හමුවේ සුදුසු පොඩිකරන ලක් සතොස' මැයෙන් ඇති ලිපිය.

27 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 23(3) වගන්තිය.

පත්වීම හරහා විවිධ ක්ෂේත්‍රයන්හි සිදු විය හැකි දූෂණ ක්‍රියාවන් හා සම්බන්ධ තොරතුරු පොදු සමාජයට පැමිණීමේ බිය නැමති සාධකය නිසා දැයි විමසා බැලිය යුතු කරුණකි. තවද, තොරතුරු නිලධාරියාට සහ නම්කළ නිලධාරියාට වෙනත් නීති යටතේ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සම්බන්ධයෙන්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතියේ ඇති වගකීම් වලට පටහැනි වන අන්දමේ විවිධ සීමාවන් පනවනු ලබන වෙනත් නෛතික විධිවිධානවල ක්‍රියාත්මක වීම සම්බන්ධයෙන් ද මෙහිදී සැලකිලිමත් විය යුතු වේ. එබැවින්, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ මෙහෙයුම් විෂය පථයට බාධා කරන සහ එය සීමා කරන නීතිමය බාධාවන් පිළිබඳව ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ගේ විසින් ස්වකීය අවධානය කරනු ලබන්නා සේම ඒවාට අදාළ නීති ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම ද අවශ්‍ය වේ.²⁸

බොහෝ පොදු අධිකාරීන්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 24(3)²⁹ සහ 25(1)³⁰ යන වගන්තිවල විධිවිධාන තිබියදීත්, නීතියේ පෙන්වාදී ඇති ක්‍රියා පටිපාටිවලට අනුගත නොවේ. තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශවීමේ මූලික අයිතිවාසිකමේ හරය හැඳුලු කරමින්, එකඟ විය නොහැකි ආකාරයෙන් තොරතුරු සැපයීම ප්‍රමාද කිරීම හෝ පොදු අධිකාරීන් විසින් ඒවා සුළු කොට තැකීමේ තත්වයක් දැකිය හැකි ය. පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන් විසින් මේ ආකාරයෙන් දිගටම ක්‍රියා කරන්නේ නම්, එවැනි ක්‍රියාකලාපයන් පනතේ 39 වැනි වගන්තිය යටතේ නිසැක වශයෙන්ම වරදක් සංස්ථාපනය කරනු ලබන අතර, එවැනි වැරදි සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසමට නීති බලතල ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව, පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට ගත් තීරණ හරහා විශාල කැපවීමක් පිළිබිඹු කර ඇති අතර එය ඉතා ධනාත්මක ප්‍රවණතාවකි. කෙසේ වෙතත්, එක් නිරීක්ෂණයක් නම්, තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිෂන් සභාව විසින් පනතේ 39 වගන්තිය යටතේ මෙතෙක් එවැනි නඩු පැවරීමක් සිදු කර නොමැති අතර, එවැනි මැදිහත්වීමක් සම්මතයක් ලෙස ස්ථාපිත කර ගැනීමට ඉඩක්

නොලැබීම ඔස්සේ තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය ක්‍රියාත්මක වන අන්දම තවදුරටත් හැඳුලුවට ලක් කිරීමට හේතු විය හැකි බව ය.

28 තොරතුරු දැනගැනීමේ නෛතික තත්වය සම්බන්ධයෙන් ඇති නීති පිළිබඳ සමාලෝචනය. <https://www.lk.undp.org/content/s>

29 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 24(3) වන වගන්තිය 'ඉල්ලීමක් ලැබීමේ දී, එම ඉල්ලීම ඉදිරිපත් කළ පුරවැසියා වෙත තොරතුරු නිලධාරියකු විසින් වහාම එම ඉල්ලීම ලැබීම පිළිබඳ ලිඛිත දැනුම්දීමක් යොමුකරනු ලැබිය යුතු ය.'

30 25(1) වන වගන්තිය, ඉහත එම, 'තොරතුරු නිලධාරියකු විසින්, හැකි ඉක්මණින් සහ කෙසේ වුව ද 24 වන වගන්තිය යටතේ ඉල්ලීමක් ලැබී වැඩ කරන දින දාහතරක් ඇතුළත 14 (ඉ) වගන්තියේ නිශ්චිතව දක්වා ඇති ගාස්තු උපලේඛනය ප්‍රකාරව නිශ්චය කරනු ලබන ගාස්තුවක් ගෙවීම මත ඉල්ලා සිටින ලද තොරතුරු සැපයීමට හෝ මේ පනතේ 5 වන වගන්තියේ දක්වා ඇති හේතුවලින් යම් එක් හේතුවක් හෝ ඊට වැඩි ගණනක් මත එම ඉල්ලීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හෝ තීරණය කළ යුතු අතර, එම තීරණය, ඉල්ලීම කළ පුරවැසියා හට වහාම සන්නිවේදනය කළ යුතු ය.'

රෙගුලාසි සහ ඒවායේ විෂය පථය, පොදු අධිකාරීන්ගේ රාජකාරි, තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම්කළ නිලධාරීන් සඳහා වන උපදෙස් ඇතුළුව, නමුත් ඒවාට සීමා නොවී, තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය පිළිබඳ පුහුණුව සහ නීති මඟපෙන්වීමක් නොමැතිකම, පොදු අධිකාරීන්වල බලධාරීන්ගෙන් ලැබෙන ප්‍රතිචාරවල ස්වභාවය විමසා බලන විට දැඩි අවධානයක් දැක්විය යුතු ක්ෂේත්‍ර වේ. නිදසුනක් වශයෙන්, සායනික අපද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටින පුරවැසියෙකුට, තොරතුරු සැපයීමට නම් ජාතික හැඳුනුම්පත ඉදිරිපත් කර පුරවැසිභාවය ඔප්පු කරන ලෙස තොරතුරු නිලධාරියෙකු සහ නම් කරන ලද නිලධාරියෙකු විසින් උපදෙස් දීම පෙන්වාදිය හැකි ය. කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අංක 71/2021 දරන අභියාචනය ඉදිරිපත් කළ විට, එක් අභියාචනය සම්බන්ධයෙන් වූ කොමිසමේ තීරණයෙහි සඳහන් වූයේ "අයදුම්කරු ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියෙකු නොවන බවට සැකයක් ඇත්නම් මිස, පුද්ගලයෙකුගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඔස්සේ තොරතුරු ඉල්ලීමේ දී ඒ සඳහා පුරවැසිභාවය සනාථ කිරීම අවශ්‍ය නොවන බව"යි. මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ගැන රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ අවබෝධයේ මට්ටම පිළිබිඹු කරයි. එමෙන්ම දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම, වගවීම හා යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම තුළින් මහජන ජීවිතයට වඩාත් සමීප රජය පාලනයට පූර්ණ ලෙස සහභාගී වීමට පුරවැසියන්ට පහසුකම් සැලසීමට ඔවුන්ගේ අඩු කැප වීම පිළිබඳව බරපතල කනස්සල්ලක් මතු කරයි. එම නිසා, මෙවැනි ප්‍රශ්නවලට අවධානය යොමු නොකර තැබීමෙන් බරපතල ප්‍රතිඵලයක් ඇති විය හැකි අතර පුරවැසියන්ගේ මූලික අයිතිවාසිකම්වලට අගතියක් සිදු විය හැකි ය.

යෝජිත ප්‍රතිසංස්කරණ

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී මතු වූ ගැටලු සහ අභියෝග සලකා බැලීමේ දී, පොදු අධිකාරීන් තුළ විනිවිදභාවය සහ වගවීම පිළිබඳ සංස්කෘතියක් පෝෂණය කිරීමේ දී එම නිරීක්ෂණ ඉතා වැදගත් ලෙස හඳුනාගෙන ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවේ අරමුණු, විෂය පථය, වගකීම්, බලතල සහ කාර්යයන් මෙන්ම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය උල්ලංඝනය කිරීම සම්බන්ධ වරදවල් සහ ඒ හා බැඳී දඬු වම් පිළිබඳව පොදු අධිකාරීන්ගේ නිලධාරීන් සඳහා මනා සම්බන්ධීකරණයකින් යුත් සහ දීප ව්‍යාප්ත පුහුණු සහ දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහනක් සැලසුම් කර ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ය.

වර්ෂ 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 41(2) වගන්තිය යටතේ නිකුත් කර ඇති රෙගුලාසිවලට අනුකූල වීම නිරීක්ෂණය කළ යුතු අතර, එක් නියෝග සම්බන්ධයෙන් අනුකූලතාවක් නොදක්වන පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන්ට එරෙහිව පියවර ගත යුතු ය. ඒ අනුව, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 23 වැනි වගන්තිය යටතේ

විධිවිධාන සලසා ඇති පරිදි සහ 2017 පෙබරවාරි 3 දිනැති අංක 2004/66 දරන ගැසට් පත්‍රයේ (අතිවිශේෂ) අංක 21 දරන රෙගුලාසි මගින් අවධාරණය කර ඇති පරිදි සියලුම පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම්කළ නිලධාරීන් පත් කළ යුතු ය.

අනෙකුත් පොදු අධිකාරීන්ගේ සහයෝගයෙන් සහ දායකත්වයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව සමග සාකච්ඡා කර, පොදු අධිකාරීන්ගේ ලැයිස්තුවක් සකස් කිරීමට ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් කටයුතු කළ යුතු අතර තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම්කළ නිලධාරීන් හඳුනාගැනීමට සහ පත්කිරීමට අදාළව නිර්ණායක සැකසීමට මෙන්ම ඒ ඒ පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ සහ නම්කළ නිලධාරීන්ගේ, සම්බන්ධතා තොරතුරු ඇතුළත් ලැයිස්තුවක් සම්පාදනය කිරීමට පියවර ගත යුතු ය. එවැනි තොරතුරු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිසමේ වෙබ් අඩවියේ භාෂා තුනෙන්ම ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු අතර පුරවැසියන්ට එයට ප්‍රවේශ වීමට හැකි වන පරිදි වරින් වර යාවත්කාලීන කළ යුතු ය.

තොරතුරු නිලධාරීන්ගේ සහ නම් කරන ලද නිලධාරීන්ගේ පාර්ශ්වයෙන් අනවශ්‍ය ප්‍රමාදයන් සහ හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම පිළිබඳ පවතින ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් සැලකිල්ලට ගෙන, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ 23(3) වගන්තියේ දක්වා ඇති විධිවිධානවල එලදායී ක්‍රියාකාරීත්වය සහතික කිරීම සඳහා වැඩිදුර රෙගුලාසි, නියෝගයන් සහ සම්බන්ධීකරණ ක්‍රමවේදයන් ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ය.

පොදු අධිකාරීන්ගේ නිලධාරීන් පුහුණු කිරීම සහ දැනුවත් කිරීම් සඳහා අවශ්‍යයෙන්ම මෙම පනතේ 5 වන වගන්තිය යටතේ ඇති ප්‍රතිපාදන අනියම් ලෙස භාවිතා කිරීමේ ප්‍රවේශ ගැටලුව අවම කිරීම සඳහා 'තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ 5 වන වගන්තිය එලදායී ලෙස භාවිත කිරීම' පිළිබඳ පුළුල් පුහුණු මොඩියුලයක් ඇතුළත් විය යුතු ය.

තවද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ විධිවිධාන හමුවේ ප්‍රගාමී තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම පවා මන්දගාමී ප්‍රගතියක් පෙන්නුම් කරන බැවින්, ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ මූලධර්මය පිළිබඳ අංක 20 දරන රෙගුලාසිය පුළුල් ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට කටයුතු කළ යුතු ය. ඒ අතරම, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ 8 වැනි වගන්තියේ අපේක්ෂිත අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් ක්‍රියාවට නැංවීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිසම විසින් නිශ්චය කරනු ලබන ශක්තිමත් සහ ප්‍රායෝගික ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් සකස් කිරීම ද ඉතා වැදගත් වේ.

ගැටලුකාරී තත්ත්වයන් ඇති ප්‍රධාන ක්ෂේත්‍ර ¹	තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ අදාළ විධිවිධාන
අසාධාරණ හේතු මත තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට අදාළ විධිවිධාන අනියම් ලෙස භාවිතා කිරීම.	වගන්තිය 5
පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම් කරන ලද නිලධාරීන් පත්කිරීමේ ප්‍රමාදය	වගන්තිය 23 (a) and (b)
පුරවැසියන්ගෙන් තොරතුරු ඉල්ලීම් ලැබීමේ ලිඛිත පිළිගැනීමේ වගකීමට අනුකූලව කටයුතු සිදු නොවීම.	වගන්තිය 24(3)
පුරවැසියන් විසින් කරන ලද තොරතුරු ඉල්ලීම්වලට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේ දී පොදු අධිකාරීන්හි අනවශ්‍ය ප්‍රමාදයන්.	වගන්තිය 25(1)
සුළුතර ප්‍රජාවන් නියෝජනය කරන පුරවැසියන් කැමති භාෂාවෙන් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම කෙරෙහි රාජ්‍ය භාෂා ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ හිඬුස්වල බලපෑම.	වගන්තිය 24(5)(b)
ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ මූලධර්මයට අනුකූල වීමට සාධනීය උත්සාහයන් ගැනීමේ ප්‍රතිපත්තිය වැඩපිළිවෙළක් නොමැතිකම.	වගන්තිය 14(e)
තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ පනවා ඇති රාජකාරී ඉටුකිරීමේ කාර්යය සඳහා වෙනත් නිලධාරීන්ගෙන් සහය ලබා ගැනීමේදී තොරතුරු නිලධාරීන් සහ නම් කරන ලද නිලධාරීන් මුහුණ දෙන අභියෝග.	වගන්තිය 23(3)
තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ විෂය පථය තුළ අදාළ සෑම අවස්ථාවකදීම විද්‍යුත් ලේඛනාකෘතීන් මගින් මාර්ගගතව තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට පහසුකම් සැලසීමට කැප නොවීම.	වගන්තිය 7(5) වගන්තිය 8(4)9a වගන්තිය 24(6) වගන්තිය 27(3)(d)
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිසමට අභියාචනා කිරීමේ පුරවැසිටන්ට ඇති අයිතිය යටපත් නොකර, තොරතුරු නිලධාරීන්ට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිසමේ උපදෙස් ලබා ගැනීමට හැකි වන විධිවිධාන නොසලකා පනතේ 5 වන වගන්තිය භාවිතයෙන් මුල් අවස්ථාවේ දී ම තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම.	වගන්තිය 5(5)

1 මෙය තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත ක්‍රියාවට නැංවීමට අදාළව ඇති ගැටලු පිළිබඳ සම්පූර්ණ නොවන ලැයිස්තුවකි. පරිපූර්ණ ලැයිස්තුවක් නොවන බව සැලකිය යුතු වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ විධිවිධානවලට පටහැනිව ක්‍රියා කරන පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන්ට එරෙහිව නඩු පැවරීමේ කටයුතු ආරම්භ කිරීමට ක්‍රියාමාර්ග නොගැනීම.

වගන්තිය 39(4)

සමස්තයක් වශයෙන් ගත්කල, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ එමගින් දූෂණයට එරෙහිව කටයුතු කිරීමට මෙන්ම වගවීම සහ යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීමට සක්‍රීයව දායක වීම තුළින් ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියාට පොදු ජන ජීවිතයට වඩාත් පූර්ණ ලෙස සහභාගී විය හැකි සමාජයක් ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා එක්ව කටයුතු කිරීමේ දී, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන්ගේ, රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ සහ ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන්ගේ 'ආකල්පමය' වෙනසක් අවිවාදිතවම අත්‍යවශ්‍ය ය.

නියාමනය නොකළ මැතිවරණ මූල්‍යකරණය, අල්ලස, මැතිවරණ නීති උල්ලංඝනය කිරීම සහ මැතිවරණ ප්‍රචාරණ වියදම් නියාමනය පිළිබඳ නිශ්චිත නීති සම්පාදනයේ අවශ්‍යතාව.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

ශ්‍රී ලංකාව තුළ, දේශපාලන පක්ෂ හෝ මැතිවරණවලට තරඟ කරන අපේක්ෂකයින් විසින් මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා භාවිත කරන මුදල් සම්බන්ධයෙන් නිශ්චිත නීතිමය ව්‍යුහයක් හෝ නියාමන යාන්ත්‍රණයක් දැනට ක්‍රියාත්මක නොවේ. කෙසේ වෙතත්, ජාතික, පළාත් සහ පළාත් පාලන ආයතන මට්ටමින් මැතිවරණ පැවැත්වීම ඇතුළත් වන සමස්ත තෛතික රාමුවට¹ අනුව, මැතිවරණ සම්බන්ධයෙන් වන ක්‍රියාකාරකම්වල යෙදෙන විට දේශපාලන පක්ෂ සහ අපේක්ෂකයන් විසින් ක්‍රියා කළ යුතු අන්දම සම්බන්ධයෙන් ඒ ඒ මැතිවරණ නීති සහ වෙනත් නීති² මගින් විවිධාකාර අනුමිතීන් පෙන්වා දී තිබේ. මෙම මැතිවරණ සම්බන්ධ නීති සලකා බැලීමේ දී, පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනතේ විධිවිධාන අනුව, අනෙකුත් කරුණු අතර, සංග්‍රහ කිරීම, අනිසි බලපෑම් හෝ අල්ලස් දීම යන වරදවල් සිදු කරනු ලබන සෑම තැනැත්තකුම සහ එවන් යම් දූෂිත ක්‍රියාවකට වරදකරු වූ සෑම තැනැත්තකුම, නිසි නඩු විභාගයකින් පසුව වරදකරු වීම මත, එසේ වරදකරුවකු වූ දින සිට වසර හතක කාලයක් සඳහා මෙම ආඥාපනත යටතේ ඕනෑම මැතිවරණයකදී ඡන්දදායකයෙකු ලෙස ලියාපදිංචි වීම හෝ ඡන්දය ප්‍රකාශ කිරීම හෝ පළාත් පාලන ආයතනයක සභිකයෙකු ලෙස තේරී පත් වීමට නොහැකි වන අන්දමේ සිවිල් අගක්නුතාවකට පත් වන අතර එදිනට ඔහු පළාත් පාලන ආයතනයක සභිකයෙකු ලෙස තේරී පත් වී ඇත්නම්, ඔහුගේ ආසනය එවැනි වරදකරුවකු බවට පත් වූ දින සිට අහෝසි විය යුතු බව³ පෙන්වා දී තිබේ. වර්ෂ 2021 සැප්තැම්බර් 13 වැනි දින මොණරාගල අතිරේක මහාධිකරණ විනිසුරු විසින් නිකුත් කරන ලද සුවිශේෂී අධිකරණ තීන්දුවක් සමඟින් මෙම නීතිමය ප්‍රතිපාදනය ප්‍රායෝගිකව භාවිත කිරීම මෑතක දී ප්‍රායෝගිකව අත්දැක ගත හැකි විය.⁴

මෙම මැතිවරණ පෙත්සමේ තීන්දුව වූයේ මොණරාගල ප්‍රාදේශීය සභාවේ මදුරුකැටිය කොට්ඨාසයට ශ්‍රී ලංකා පොදුජන පෙරමුණෙන් අපේක්ෂකයකු වශයෙන් තරඟ කරන ලද

1 1981 අංක 1 දරන පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ පනත, <https://www.lawnet.gov.lk/parliament-elections/>; 1981 අංක 15 දරන ජනාධිපති මැතිවරණ පනත, https://elections.gov.lk/web/wp-content/uploads/publication/acts/15-1981_E.pdf; 1988 අංක 2 දරන පළාත් සභා මැතිවරණ පනත, <https://www.ifes.org/sites/default/files/el00109.pdf>; 1987 අංක 7 දරන ජනමත විචාරණ පනත, https://elections.gov.lk/web/wp-content/uploads/publication/acts/07-1981_E.pdf; 1946 අංක 53 දරන පළාත් පාලන මැතිවරණ අඥාපනත, <http://www.mediareform.lk/wp-content/uploads/2020/03/153-Local-Authorities-Elections-Ordinance-No.53-of-1946.pdf>

2 1975 අංක 1 දරන වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය.

3 1946 අංක 53 දරන පළාත් පාලන මැතිවරණ අඥාපනතේ 82ඉ වගන්තිය

4 ඩබ්ලිව්. එම්. සුනිල් ශාන්ත වනසිංහ විසින් ගොනු කරන ලද 01/2018 මැතිවරණ පෙත්සම, <https://economynext.com/sri-lanka-ruling-party-local-govt-member-disqualified-in-landmark-verdict-86134/>

ඩී.එම්. තරංග හර්ෂක ප්‍රිය ප්‍රසාද් දිසානායක පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනතේ 82 වගන්තිය යටතේ දක්වා ඇති විධිවිධාන උල්ලංඝනය කරමින් මැතිවරණ සමයේදී ඡන්ද දායකයින්ට අල්ලස් ලෙස භාණ්ඩ හා සේවා ලබා දෙමින් කටයුතු කර ඇති බවත් සහ ඒ අනුව එකී ප්‍රාදේශීය සභාවට සහිකයකු වශයෙන් විත්තිකරුගේ තේරී පත්වීම අවලංගු වන බවත් ය.

නීත්‍යානුකූලව අභියෝගයට ලක් නොවූව ද, දශක ගණනාවක් පුරා ශ්‍රී ලංකාවේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක සංස්කෘතිය සැදුම්ලත් වන්නේ, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතුවල දී මුදල් බලය යොදා ඡන්දදායකයන්ට සැලකීම, අනිසි බලපෑම් කිරීම සහ අල්ලස් ලබා දීම ආදියෙනි. මේ සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් සාක්ෂි මැතිවරණ පැවැත්වෙන බොහෝ අවස්ථාවන්හි දී පෙන්වුම් කර ඇත. කෙසේ වෙතත්, එවැනි ක්‍රියාවලට එරෙහිව නීතිමය වශයෙන් කටයුතු කිරීමේ පරිචයක් නොමැතිකම බොහෝ මැතිවරණ අපේක්ෂකයින්ට තමන් තරගවදින මැතිවරණවල සුපිළිපත්භාවයට අහිතකර බලපෑම් ඇති කරනු ලබන්නා සේම මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතුවල මූලික අවශ්‍යතාවක් වන මැතිවරණ ව්‍යාපාරයක් කරගෙන යෑම සඳහා සම බිමක් නොපැවතීමෙන් උද්ගත වන අහිතකර බලපෑම්වලට එරෙහිව නීතිමය ප්‍රතිවිපාක නොමැති සන්දර්භයක් තුළ අසීමිත හා නියාමනයකට ලක් නොවන අන්දමින් මුදල් භාවිත කිරීමට මග පෑදී ඇත.

මීට අමතරව, වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ විධිවිධාන ප්‍රකාරව, පළාත් පාලන ආයතනයන්ට තේරී පත් වූ නියෝජිතයන් සහ ජනාධිපතිවරණය, පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ, පළාත් සභා මැතිවරණ සහ පළාත් පාලන ආයතන මැතිවරණ ආඥාපනත ආදී මැතිවරණ නීති⁵ යටතේ පැවැත්වෙන මැතිවරණවල දී මැතිවරණ සඳහා නාමයෝජනා භාරදෙන ලද අපේක්ෂකයන් විසින් ස්වකීය වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ ඉදිරිපත් කළ යුතු බවට වන නෛතික අවශ්‍යතාව තහවුරු කර ඇත. දශක ගණනාවක් තිස්සේ මෙම නීතිය එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක වී නොමැති බව සඳහන් කිරීම සැලකිය යුතු කරුණක් වුවද, අපේක්ෂකයන් විසින් ස්වකීය මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා වියදම් කළ වාර්තා ඉදිරිපත් කිරීම අනිවාර්ය කරන නීති සම්පාදනය නොකිරීම නිසා මැතිවරණවලදී අසීමිත ලෙස මුදල් යෙදවීමට විශාල ඉඩප්‍රස්ථාවක් පවතී.

දීර්ඝකාලීන සිවිල් සමාජ බලපෑම මත මැතිවරණ නීති සහ මැතිවරණ ක්‍රමයේ සුදුසු ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුනාගෙන අවශ්‍ය සංශෝධන නිර්දේශ කිරීම සඳහා පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාවක්⁶ අමාත්‍ය දිනේෂ් ගුණවර්ධන මහතාගේ ප්‍රධානත්වයෙන් පසුගියදා පත් කරන ලදී. ප්‍රධාන වශයෙන්ම මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍ය නියාමනය සඳහා නීති සම්පාදනය කිරීමේ අවශ්‍යතාව පිළිබඳ යෝජනා, විවිධ සිවිල් සමාජ සංවිධාන සහ මැතිවරණ නිරීක්ෂක කණ්ඩායම් විසින් මෙකී පාර්ලිමේන්තු කමිටුවට ඉදිරිපත් කරන ලදී.

5 1975 අංක 1 දරන වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 2(ඇ) වගන්තිය.
6 2(ඇ) වගන්තිය, ඉහත එම.
7 <https://www.parliament.lk/news-en/view/2158>

මූලික ගැටලු

මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතුවලදී අසීමිත සහ නියාමනය නොකළ මුදල් භාවිතයේ අහිතකර බලපෑම විවිධ ස්වරූපයන්ගෙන් පිළිබිඹු වේ. එය ප්‍රධාන වශයෙන් මැතිවරණයන්හි පැවතිය යුතු සුපිළිපත්භාවයට අහිතකර ප්‍රතිවිපාක උද්ගත කරනු ලබන අතර අති බහුතරයක් අපේක්ෂකයින් සඳහා මැතිවරණයන්ට තරග කිරීමේ දී සම බිමක පැවැත්ම තහවුරු කිරීම සඳහා ඉන් කිසිදු ඉඩප්‍රස්ථාවක් ලබා නොකරයි. තවද, ශ්‍රී ලංකාවේ නිදහස් හා සාධාරණ මැතිවරණ, මැතිවරණ සුපිළිපත්භාවයට සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී වටිනාකම් පෝෂණය කිරීම සඳහා දේශපාලන මූල්‍ය හෝ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍ය නියාමනය සඳහා මැතිවරණ මූල්‍යකරණ නියාමන නීති හෝ බලාත්මක කළ හැකි නියාමන යාන්ත්‍රණයක් නොමැතිකම බරපතළ ප්‍රශ්නයකි.

නියාමනය නොකළ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍ය පිළිබඳ ප්‍රධාන ගැටලුව වන්නේ අතිවිශාල මුදල් ප්‍රමාණයක් සඳහා ප්‍රවේශය ඇත්තේ කුමන පක්ෂයට හෝ අපේක්ෂකයාටද යන ප්‍රශ්නය නොව, ඒ ඒ දේශපාලන පක්ෂ හෝ මැතිවරණ අපේක්ෂකයන් විසින් කොපමණ මුදල් ප්‍රමාණයක් මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා යොදවා තිබේද සහ ඒ කුමන අරමුණු සඳහාද යන්න ඡන්දදායකයාට දැන ගැනීමට අවස්ථාවක් හා අයිතියක් නොමැති වීමයි. අනෙක් අතට, එවන් අන්දමේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍ය සම්බන්ධයෙන් නියාමනයක් නොමැති සන්දර්භයක දී, මැතිවරණයන්ගෙන් තේරී පත් වූ පසු, එකී මහජන නියෝජිතයන් ස්වකීය මැතිවරණ ව්‍යාපාර සඳහා සහයෝගය දුන් අනුග්‍රාහකයන්ට ඒ වෙනුවෙන් නැවත අනුග්‍රහය දැක්වීම සඳහා කටයුතු කිරීමට යෑමෙන් පොදු සමාජය තුළ දූෂණය තවදුරටත් ආයතනගත කිරීම සිදු වේ. අපේක්ෂකයෙකුට හෝ පක්ෂයකට කොපමණ මුදල් ප්‍රමාණයක් ලබා ගත හැකි ද යන ප්‍රශ්නය ඔවුන්ගේ ජනප්‍රියත්වයේ ස්වභාවය අනුව පදනම් විය හැකි අතර, මූල්‍ය විනිවිදභාවය නොමැතිකම අන්තර්කරණයෙන් යුත් සහ සත්‍ය නියෝජනයක් සහිත ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදයක සමස්ථ හර පද්ධතියටම බලපානු ඇත. මැතිවරණයක අපේක්ෂකත්වය අධෛර්යට පත්කිරීමට හෝ එහි සාර්ථකත්වය තීරණය කිරීමට මැතිවරණවල දී භාවිත කරනු ලබන මුදල්වලට ඉඩ නොදිය යුතු ය යන්න මෙහි දී අවධාරණය කළ යුතු ය.

මීට අමතරව, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතුවල දී අසීමිත මූල්‍ය සම්පත් භාවිතය සම්බන්ධයෙන් නිශ්චය කිරීමට සහ එවන් තත්ත්වයන්ට එරෙහිව නඩු පැවරීමේදී ඇති එක් තීරණාත්මක කරුණක් වන්නේ, සංග්‍රහ කිරීම, අනිසි බලපෑම් කිරීම සහ අල්ලස් දීම ආදිය සම්බන්ධයෙන් විශ්වසනීය තොරතුරු පොදු සමාජය තුළ නොමැතිකම යි. කෙසේ වෙතත්, මොණරාගල මහාධිකරණය මගින් මෑතක දී ලබාදුන් ඉහත කී නඩු කටයුත්ත අතරතුර දී ඒ සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍ය වූ සාක්ෂි ලබා ගැනීමට තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිවාසිකම සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය යටතේ පැවති සාධනීය පසුබිම තීරණාත්මක සාධකයක් වී තිබූ අතර එමඟින් එකී නඩුව ඔප්පු කිරීම සඳහා “අල්ලස්” පිළිබඳ අවශ්‍ය විශ්වාසදායක සහ සනාථ කළ හැකි ඉතා තීරණාත්මක වූ සාක්ෂි රැස් කරගැනීමට එහි පෙත්සම්කාර පාර්ශ්වයට හැකියාව ලැබී තිබුණි.⁸

8 බලන්න, ඩබ්ලිව්. එම්. සුනිල් ශාන්ත වනසිංහ විසින් ගොනු කරන ලද 01/2018 මැතිවරණ පෙත්සම

මැතිවරණවලදී ස්වකීය ඡන්දය භාවිත කිරීම සම්බන්ධයෙන් දැනුවත් තීරණ ගැනීමට පුරවැසියන්ට ඇති හැකියාව සහ නිදහස කෙරෙහි අහිතකර ලෙස බලපාන බරපතල ප්‍රශ්නයක් බවට අසීමිත සහ නියාමනය නොකළ මැතිවරණ ප්‍රචාරක වියදම් පිළිබඳ ගැටලුව පත්ව ඇත. අසීමිත සහ නියාමනය නොකළ ප්‍රචාරක මූල්‍ය පිළිබඳ ගැටලු සෘජුව හෝ වක්‍රව දූෂණයට සම්බන්ධ වන්නා සේම එමඟින් සමස්ත මැතිවරණ ක්‍රමවේදයටම අනිසි බලපෑම් කිරීමට තරම් හැකි වන පරිදි නීති විරෝධී කථා සල්ලි භාවිතයටද අවස්ථාව සැලසේ.

අසීමිත සහ නියාමනය නොකළ ප්‍රචාරක මූල්‍යකරණයේ අහිතකර බලපෑම, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ දී සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී පක්ෂග්‍රාහී ආකාරවලින් භාහිර ප්‍රතිවිපාක ගෙන එයි එනම්, විවිධ ආයතනික ව්‍යුහයන්හි තීරණ ගැනීමේ තනතුරුවලට පත් කිරීම්වල දී, පොදු සංවර්ධන සහ අනෙකුත් කටයුතුවලට අදාළ කොන්ත්‍රාත්තු සහ ටෙන්ඩර් පිරිනැමීම්වල දී, බදු සහන සම්බන්ධයෙන් තීන්දු ගැනීම්වල දී, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා මූල්‍ය සහ වෙනත් අනුග්‍රහයන් දක්වන්නන්ට එරෙහි වෝදනා සම්බන්ධයෙන් වන විමර්ශන කටයුතුවල දී ආදී තත්වයන්හි දී එලෙස මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා අසීමිතව මුදල් යොදවනු ලබන කණ්ඩායම් හෝ පුද්ගලයන් සම්බන්ධයෙන් විශේෂිත සැලකීම් සහ නෛතික කටයුතුවල දී නීතියේ ආධිපත්‍යය යටපත් කරමින් සහ අධිකරණයේ ස්වාධීනත්වයට ද හානි සිදු කරමින් දේශපාලන මැදිහත්වීම් සිදු වීමේ අවදානමක් ඇති වේ.

ත්‍යාග, මුදල්, ආහාර, මධ්‍යසාර, රැකියා අවස්ථා පිළිබඳ අපේක්ෂාවන් සහ එවැනි දිරිගැන්වීම් ලබා දීමෙන් ප්‍රචාරක කාලය තුළ සෘජුව හෝ වක්‍රව ඡන්දදායකයින් මිල දී ගැනීමට හෝ ඔවුන්ගේ ස්වාධීන තීරණයන් සම්බන්ධයෙන් බලපෑම් සිදු කිරීමට මෙලෙස නීති විරෝධී මූල්‍යවලින් උපයාගත් අරමුදල් මැතිවරණ ප්‍රචාරක ක්‍රියාකාරකම් සඳහා යෙදවීම හරහා සිදු විය හැකි ය.

යෝජනා ප්‍රතිසංස්කරණ

නිදහස්, සාධාරණ සහ විශ්වසනීය මැතිවරණ සම තරග බිමක පැවැත්වීම සහතික කිරීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය වන ප්‍රධාන ප්‍රතිසංස්කරණය වන්නේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍යකරණය සම්බන්ධයෙන් නියාමනය කිරීම පිළිබඳ නව නීති සම්පාදනය කිරීම හෝ පවතින මැතිවරණ නීතිවලට එකී කරුණ අන්තර්ගත වන අන්දමේ ශක්තිමත් සංශෝධන ගෙන ඒම යි.⁹ පාර්ලිමේන්තු තේරීම් කාරක සභාව විසින් මැතිවරණ නීති සහ මැතිවරණ ක්‍රමයේ ප්‍රතිසංස්කරණ සම්බන්ධයෙන් ස්වකීය නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීමේ දී ශ්‍රී ලංකා මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව විසින් වර්ෂ 2018 දී නිර්මාණය කරන ලද මැතිවරණ වියදම් නියාමනය කිරීමේ පනත් කෙටුම්පතෙහි අන්තර්ගත විධිවිධානයන් මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍යකරණය හෝ මැතිවරණ වියදම් නියාමනය පිළිබඳ නිර්දේශ සැකසීමට පදනම වශයෙන් භාවිත කළ යුතු ය.

9 එවැනි නීතියක විෂය පථය හරහා දේශපාලන මූල්‍යකරණය ද නියාමනය වීම ආවරණය විය යුතු ය.

එවැනි නෛතික රාමුවක් ඔස්සේ, දේශපාලන පක්ෂවල ආදායම් සහ වියදම් වාර්තා කිරීමේ විනිවිදභාවය සහ වගවීම සම්බන්ධ විධිවිධාන ඇතුළත් විය යුතු ය. තවද, මැතිවරණ අපේක්ෂකයින් වෙනුවෙන් ඔවුන්ගේ ආධාරකරුවන් විසින් අරමුදල් රැස් කරන තත්වයන්, දේශපාලන පක්ෂ විසින් මැතිවරණ අරමුදල් සම්බන්ධයෙන් වන ගිණුම් හෙළිදරව් කිරීම, අපේක්ෂකයන්ගේ සහ තේරී පත්වන මහජන නියෝජිතයන්ගේ වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ ජනගත කිරීම සහ මැතිවරණ ව්‍යාපාරයන්හි ප්‍රචාරණ කටයුතු සඳහා මූල්‍ය සහ වෙනත් දායකත්වයන්ගේ සීමාවන් හෝ තහනම් කිරීම් සහ එවන් අනුග්‍රහයන් හෝ දායකත්වයන්ගේ මූල්‍ය සමග මූල්‍ය හෝ වෙනත් දායකත්වයන් හෙළි කිරීමේ වගකීම පැවරීම ආදී කරුණු සම්බන්ධයෙන් නෛතික විධිවිධානයන් අන්තර්ගත විය යුතුය. එවැනි ඕනෑම නෛතික සහ ප්‍රතිපත්තිමය ව්‍යුහයන් හෝ නියාමන යාන්ත්‍රණයක් වේ නම්, එවැනි දෑ ශ්‍රී ලංකාවේ සමස්ත මැතිවරණ ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියේ අන්තර්ගත අනිවාර්ය අංගයක් වශයෙන් සිදු විය යුතු ය.

මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා විදේශ මූල්‍යවලින් යොමු කරන මුදල් සම්බන්ධ තත්වයන් මෙන්ම නීති විරෝධී ක්‍රම ඔස්සේ රැස්කරගන්නා මූල්‍ය සම්පත් භාවිතය සහ මුදල් විශුද්ධිකරණය පිළිබඳ ගැටලු විසඳීමට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව හරහා මූල්‍ය රෙගුලාසි හඳුන්වා දීමට පියවර ගත යුතු වේ.

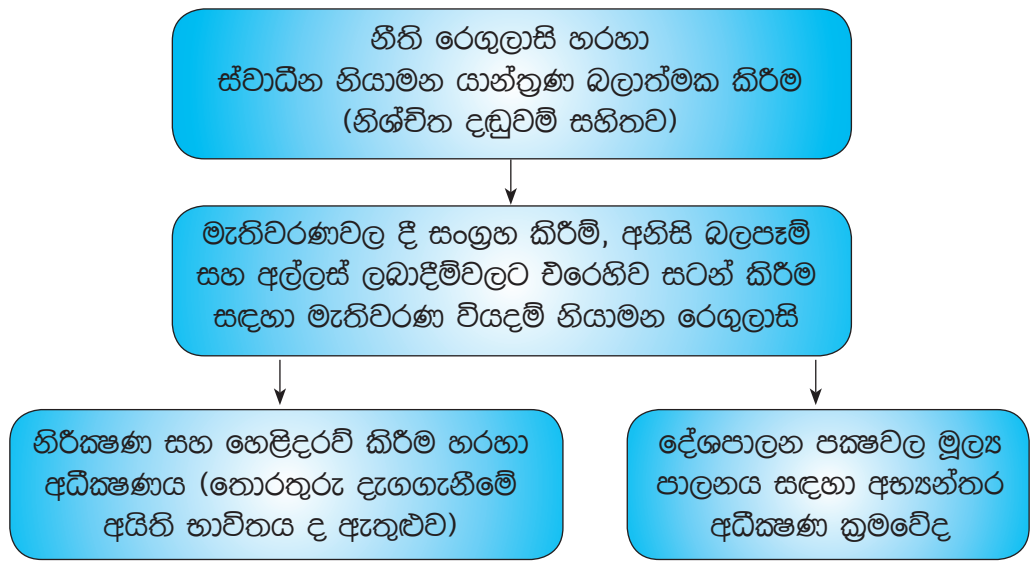
මෙහි දී, මැතිවරණ නීති උල්ලංඝනය කිරීම් සම්බන්ධ පැමිණිලි ලැබීමෙන් පසු ස්වාධීනව නඩු පැවරීමේ බලතල සහිතව ශ්‍රී ලංකා මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව සතු ආයතනික කාර්ය කර්තව්‍යයන් සහ බලතල පුළුල් කිරීම සහ ශක්තිමත් කිරීම වැදගත් වේ. නිදසුනක් වශයෙන් ගත් කල, දේශපාලන පක්ෂ, අපේක්ෂකයින් සහ ඔවුන්ගේ ආධාරකරුවන් විසින් මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා රාජ්‍ය දේපළ අයථා ලෙස පරිහරණය කිරීමට එරෙහිව මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව පූර්ව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග ගත යුතු ය. තවද, මැතිවරණ ප්‍රචාරක කටයුතු සඳහා ලැබුණු මූල්‍ය සහ වෙනත් දායකත්වයන් සහ ඒ සම්බන්ධයේ දැරූ වියදම් හෙළිදරව් කිරීමට මැතිවරණ අපේක්ෂකයින් බැඳී සිටීම අවශ්‍ය කෙරෙන නියෝග සහ මාර්ගෝපදේශ පැනවීමට මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව ස්වකීය බලතල උපරිමයෙන් භාවිත කළ යුතු ය.

වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ ඉදිරිපත් කරන ලෙසට අපේක්ෂකයින්ට සහ දේශපාලන පක්ෂවලට අනිවාර්ය කරමින් සහ ඒවා පොදු ජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි අන්දමින් පවතින තොරතුරු බවට පත් කරමින් 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් නීතිය සංශෝධනය කිරීමට කඩිනම් ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට මැතිවරණ කොමිෂන් සභාව ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ට බලපෑම් කළ යුතු ය.

කෙසේ වෙතත්, මැතිවරණවලට අදාළ අල්ලස් සහ වෙනත් වැරදිවලට එරෙහිව ක්‍රියා කිරීම සඳහා, සමස්ත ව්‍යවස්ථාදායක සහ ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලිය අත්‍යවශ්‍ය වන්නේ මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූල්‍යකරණය සම්බන්ධයෙන් නෛතික විධිවිධාන සැලසීම, එකී නියාමන කටයුතු සඳහා ඇති පාලන යාන්ත්‍රණවල සඵලතාවය ඉහළ නැංවීමට සහ ඡන්දදායකයන්ට අනිසි බලපෑම් එල්ල වීම සහ අල්ලස හේතුවෙන් ඔවුන්ට තමන් කැමති අපේක්ෂකයකු සඳහා

ස්වකීය ඡන්දය භාවිත කිරීමට ඇති නිදහසට බලපෑම් කිරීමට එරෙහිව සටන් කිරීම අත්‍යවශ්‍ය ප්‍රජාතාන්ත්‍රීය මැතිවරණ සංස්කෘතියක් ස්ථාපිත කිරීමේ දී වැදගත් වන හෙයිනි.

- ▶ නියාමන යාන්ත්‍රණ මගින් ඵලදායී ලෙස නීතිය බලාත්මක කිරීම
- ▶ දේශපාලන පක්ෂ අභ්‍යන්තර වශයෙන් නිසි අන්දමින් මූල්‍ය කටයුතු පාලනය සහ අධීක්ෂණය
- ▶ බාහිර පාර්ශ්වකරුවන්ගේ අධීක්ෂණය සහ හෙළිදරව් කිරීම (තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය ඵලදායී ලෙස භාවිතා කිරීම ද ඇතුළුව)

ළමා ආරක්ෂාව සඳහා පවතින නීතිමය ප්‍රතිපාදන ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය විසින් උපරිමයෙන් භාවිත නොකිරීම.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය¹⁰ පිහිටුවන ලද්දේ ළමා අපයෝජන වැළැක්වීම¹¹ සහ එවැනි අපයෝජනයන්ට ගොදුරු වන ළමුන් ආරක්ෂා කිරීම සහ ප්‍රතිකාර කිරීම පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සහ නීති සම්බන්ධයෙන් රජයට උපදෙස් දීම සහ ඒවාට එරෙහිව ක්‍රියාමාර්ග සම්බන්ධීකරණය කිරීම සහ අධීක්ෂණය කිරීම සඳහා ය. ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියට අයත් කාර්ය කාර්යාලයන්හි පුළුල් ව්‍යාප්තිය¹² මගින්, සියලුම ආකාරයේ ළමා අපවාර සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන නීතිවල ක්‍රියාත්මකභාවයන් සහ ඒවායෙහි ප්‍රගතිය සම්බන්ධයෙන් නිරීක්ෂණය කිරීමේ කාර්යය ද ආවරණය වන අතර ඒ සම්බන්ධයෙන් එකී අධිකාරියට බොහෝ ක්‍රියාමාර්ගයන් ගැනීමේ හැකියාව පවතී. මීට අමතරව, ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි මෙහෙවර වන්නේ ළමුන් සියලු ආකාරයේ අපයෝජනයන්ගෙන් නිදහස් වීම සහතික කිරීම වන අතර, එමගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ළමා අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි කාර්යභාරයන් සහ වගකීම් කෙතරම් වැදගත් ද යන්න නිශ්චිතවම පෙන්වා දෙනු ලබයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පරිච්ඡේදයේ කොටසක් ලෙස පිළිගැනීමට පෙර සිටම, දරුවන්ගේ ආරක්ෂාව සහ දරුවන්ගේ අවශ්‍යතා ආරක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් මහජනතාවට තොරතුරු සහ අධ්‍යාපනය ලබා දීම ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි කාර්ය කාර්යාලයන්ට අන්තර්ගත විය.¹³

ජාතික ළමා ආරක්ෂණ ප්‍රතිපත්තියේ මගපෙන්වීමේ මූලධර්ම සහ වටිනාකම්¹⁴ කොටස යටතේ 'ළමයාගේ පෞද්ගලිකත්වය සහ මාධ්‍යය' පිළිබඳ විස්තර කරනු ලබයි. ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි නීතිය බලාත්මක කිරීමේ කාර්යභාරය අනුව, වැළැක්වීමේ සහ ප්‍රතිවාරාත්මක යාන්ත්‍රණයන් සම්බන්ධයෙන් සුදුසු මැදිහත්වීම් කිරීමේ කාර්යභාරය සමඟ වෙනම නීති ඒකකයක්¹⁵ ස්ථාපිත කර ඇති සේම අනෙකුත් කරුණු අතර, 'ළමා අපයෝජන පිළිබඳ අපරාධ නීති ක්‍රියා පටිපාටිය නිරීක්ෂණය කිරීම' සහ 'ළමයින් පිළිබඳ මාධ්‍ය වාර්තා

10 1998 අංක 50 දරන ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය පනත, <https://www.childprotection.gov.lk/images/pdfs/acts-guidelines/National%20Child%20Protection%20Act,%20No.%2050%20of%201998.pdf>

11 39 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

12 14 වන වගන්තිය, ඉහත එම. ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි කාර්ය කාර්යාලයන්, <https://www.childprotection.gov.lk/about-us/about-ncpa>

13 4(ග) වන වගන්තිය, ඉහත එම.

14 ළමා ආරක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය, ඔක්තෝබර් 2019, <https://www.childprotection.gov.lk/images/pdfs/acts-guidelines/2020.12.31%20National%20Policy%20on%20Child%20Protection.pdf>

15 ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරියෙහි නීති අංශය, <https://www.childprotection.gov.lk/what-we-do/legal-services>

කිරීමේ නීත්‍යානුකූලභාවය නිරීක්ෂණය කිරීම' සම්බන්ධයෙන් පියවර ගැනීම ඒ අතර ප්‍රධාන වගකීමක් වේ.

ලමා අපයෝජන සිද්ධීන් සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන බරපතල ගැටලුවක් වන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ දැන්වී නීති සංග්‍රහයේ¹⁶ පවතින නීතිමය රාමුවෙහි තෙතික සීමාවන්ට අනුකූලභාවයක් නොදක්වන ප්‍රධාන ධාරාවේ සහ සමාජ මාධ්‍ය යන ක්ෂේත්‍ර දෙකෙහිම වගකීම් විරහිත මාධ්‍යකරණය යි. දැන්වී නීති සංග්‍රහයේ 365අ7 වගන්තියට අනුව, දැන්වී නීති සංග්‍රහයේ 'ඇතැම් වැරදිවලට අදාළ කරුණු පළ කිරීම' යන මාතෘකාව යටතේ,

(1) 345 වගන්තිය¹⁷ හෝ 360අ¹⁸ වගන්තිය හෝ 360ආ වගන්තිය හෝ 360ආ¹⁹ වගන්තිය 363 වගන්තිය හෝ 364අ වගන්තිය හෝ 365 වගන්තිය හෝ 365අ වගන්තිය හෝ 365ආ හෝ යටතේ යම් තැනැත්තකුට එරෙහිව වරදක් සිදු කර ඇතැයි කියනු ලබන්නේ ද නැතහොත් වරදක් සිදු කර ඇති බව සොයා දැනගෙන ඇත්තේ ද (මෙහි මින් මතු 'ගොදුරු වූ තැනැත්තා' යනුවෙන් මේ වගන්තියේ සඳහන් කරනු ලබන) ඒ තැනැත්තාගේ නම හෝ ඒ තැනැත්තා අනන්‍යතාව හෝ එළිදරව් වන යම් කාරණයක් මුද්‍රණය කරන නැතහොත් පළ කරන කවර හෝ තැනැත්තකුට අවුරුදු දෙකක් දක්වා දීර්ඝ විය හැකි කාලයකට දෙයාකාරයෙන් ඒක ආකාරකය බන්ධනාගාරගත කිරීම හා දඩය යන දඬුවම් දෙකින්ම හෝ දඬුවම් කරනු ලැබිය යුතු ය.

(2) ගොදුරු වූ තැනැත්තාගේ නම හෝ ඒ තැනැත්තාගේ අනන්‍යතාව එළිදරව් වන යම් කාරණයක් හෝ මුද්‍රණය කිරීම හෝ පළ කිරීම-

(අ) ඒ වරද පිළිබඳව විමර්ශන පවත්වන පොලිස් ස්ථානය භාර නිලධරයා හෝ විමර්ශනය පවත්වන පොලිස් නිලධරයා විසින් හෝ ඔහුගේ නියමය යටතේ හෝ සඳහා වශයෙන් ක්‍රියා කරමින් ඒ විමර්ශනයේ කාර්යය සඳහා කරනු ලබන්නේ නම්; හෝ

(ආ) ගොදුරු වූ තැනැත්තා විසින් හෝ ඒ තැනැත්තාගේ ලිඛිත අවසරය යටතේ කරනු ලබන්නේ නම්; හෝ

(ඇ) ගොදුරු වූ තැනැත්තා මියගොස් ඇති අවස්ථාවක, ඒ තැනැත්තාගේ ළඟම ඥාතියා විසින් හෝ, ඒ තැනැත්තා බාල වයස්කරුවකු නැතහොත් සිහිවිකල තැනැත්තකු වන අවස්ථාවක ඒ තැනැත්තාගේ දෙමව්පියන්ගෙන් කෙනෙකු නැතහොත් භාරකරු විසින් දෙන ලද දිඛිත අවසරය ඇති කරනු ලබන්නේ නම්'

එවැනි මුද්‍රණය කිරීමකට හෝ පළකිරීමකට (1) වන උපවගන්තියේ ඇතුළත් කිසිවක් අදාළ නොවිය යුතු ය.

16 1995 අංක 22 දරන දැන්වී නීති සංග්‍රහ (සංශෝධන) පනතේ 365අ7 වගන්තිය.
17 ලිංගික අතවර කිරීම
18 කුට්ටනය
19 ළමයින්ගෙන් අයුතු ලිංගික ප්‍රයෝජන ගැනීම

එසේ වුව ද, රජය විසින් පිළිගන්නා ලද සුභසාධන ආයතනයක හෝ සංවිධානයක කවර හෝ ආකාරයකින් විස්තර කරනු ලබන එහි සභාපතිවරයා, ලේකම්වරයා හෝ කළමනාකාරවරයා නොවන වෙනත් යම් තැනැත්තකුට, ඒ ළඟම ඥාතියා විසින් ඒ අවසරය දෙනු නොලැබිය යුතු ය.

ජාතික ලමා ආරක්ෂක අධිකාරී පනතේ 37(4) වගන්තිය²⁰ මඟින් "මණ්ඩලයේ සෑම නිලධාරියෙකුම හෝ අධිකාරිය විසින් ලිඛිතව බලය පවරන ලද නිලධාරියෙකු හෝ සේවකයෙකු 1979 අංක 15 දරණ අපරාධ නඩු විධාන පනතේ 136 වන වගන්තියේ අර්ථය තුළ, ළමුන් සම්බන්ධ නීති යටතේ සිදුවන වැරදි සම්බන්ධයෙන් නඩු පැවරීමේ අරමුණින්, රාජ්‍ය නිලධාරියෙකු ලෙස සැලකිය යුතුය."

1998 දී ජාතික ලමා ආරක්ෂක අධිකාරිය ස්ථාපිත කිරීමෙන් පසු දීර්ඝ නිහැඬියාවකින් පසු වර්ෂ 2019 වසරේ ලමා ආරක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් සැකසීමට පියවර ගෙන ඇති අතර එහි "මඟපෙන්වීමේ මූලධර්ම සහ වටිනාකම්" යන ශීර්ෂය යටතේ විස්තර කර ඇති 9 වන මූලධර්මයෙහි මෙසේ සඳහන් වේ;

"9. ළමයාගේ පෞද්ගලිකත්වය හා මාධ්‍යය: සේවා සැපයීමේ දී හෝ මහජනයා වෙත තොරතුරු ලබා දීමේ දී විශේෂිත ළමයකුගේ හේ ළමා කණ්ඩායමකගේ පෞද්ගලිකත්වය හා රහස්‍යභාවය සියලු ම අවස්ථාවල දී තහවුරු කළ යුතු ය. තනි වශයෙන් සිදු වන ලමා අපයෝජන සිද්ධීන් ජනමාධ්‍ය ඔස්සේ වාර්තා කිරීම හා ප්‍රචාරණය රජය විසින් ක්‍රියාකාරීව අධෛර්යය කරයි. මූලික නිරීක්ෂණයන්ගෙන් එළිදරව් වන සාක්ෂි මත පදනම්ව එය වාර්තා කිරීමෙන් ළමයාට වඩා ප්‍රතිඵලදායී අවස්ථාවක් ඇති වන්නේ නම් ළමා අපයෝජනය පිළිබඳව වාර්තා කිරීමට මාධ්‍යයට හැකි ය. (උදාහරණයක් ලෙස අතුරුදන් වූ ළමයකු සොයා ගැනීම) අපයෝජනයට ලක් වූ, අපයෝජනය හේතුවෙන් ජීවිතය අහිමි වූ හෝ එවැනි අවදානමකට ලක් වීමේ ප්‍රවණතාවක් ඇති ළමයින් පිළිබඳ ඔවුන්ගේ අනන්‍යතාව අනාවරණය වන පරිදි හෝ තවදුරටත් අවදානම තීව්‍ර වන පරිදි වාර්තා කිරීම කිසිදු තත්වයක් යටතේ සිදු නොකළ යුතු ය. එසේ ම සියලු ම විද්‍යුත් හා මුද්‍රිත ජනමාධ්‍යයන් හා සමාජ ජාලා ඇතුළු නව මාධ්‍යයන් විසින් ළමයා සම්බන්ධයෙන් සහ ළමයා සම්බන්ධ වන්නා වූ දැන්වීම්, වැඩසටහන් හා සියලුම ආකාරයේ අනෙකුත් මාධ්‍ය නිර්මාණයන් තුළ කිසිදු අයුරකින් ළමයා සියලු ආකාරයේ අපයෝජනයන්ට ප්‍රවණ්ඩත්වයකට, සූරාකෑමකට, හානියකට, අගතියකට හෝ නොසලකා හැරීමකට, ළමා පෞරුෂය හානියට ලක් කිරීමක් සිදු නොකළ යුතු ය. ළමයාගේ උපරිම යහපත, සංවර්ධනය සහ ආරක්ෂාව තහවුරු කරන ශ්‍රී ලාංකීය සංස්කෘතිය හා අනන්‍යතාවන්ට අනුකූල වන ආකාරයට තාක්ෂණය හා මාධ්‍ය භාවිතය ප්‍රමිතිකරණය කිරීම සම්බන්ධව සියලු පාර්ශ්වයන් විසින් වගබලා ගැනීම හා

20 1998 අංක 50 දරන ජාතික ලමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය පනතේ 37 වන වගන්තිය, <https://www.childprotection.gov.lk/images/pdfs/acts-guidelines/National%20Child%20Protection%20Act,%20No.%2050%20of%201998.pdf>

මැදිහත්කරණය කෙරෙහි අවධානය යොමු කළ යුතු ය. ළමයා සහ මාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් නව සදාචාරයක් ගොඩනැගිය යුතු ය.

මූලික ගැටලු

ළමා අපචාරවලට ලක් වන ළමුන්ගේ ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් සහ මාධ්‍ය හරහා අනවශ්‍ය ලෙස සමාජයට නිරාවරණය වීම වැළැක්වීම සඳහා ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය මගින් විශේෂයෙන් ඉහතින් ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම යටතේ සඳහන් කළ ප්‍රතිපාදන උපයෝගී කර නොගැනීම, නොසලකා හැරීම හෝ ඒ සම්බන්ධයෙන් අඩු අවධානයක් යොමු වීම වහා අවධානය යොමු කළ යුතු කරුණකි. ළමා අපචාරවලට ගොදුරු වූවන්ගේ අනන්‍යතා විදහා දැක්වෙන නිමක් නැති මාධ්‍ය වාර්තා ළමා අපයෝජන වැළැක්වීම සහ එවැනි අපයෝජනයන්ට ගොදුරු වන ළමයින්ට ආරක්ෂාව සහ සැලකීම සම්බන්ධයෙන් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි උදාසීන ප්‍රවේශය නැවත අවධාරණය කරයි.

1998 අංක 50 දරන ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය පනතේ 14(ඉ) වගන්තිය මගින් සලසා දී ඇති ප්‍රතිපාදන හරහා රාජ්‍ය හා පෞද්ගලික අංශයේ ආයතන වෙත උපදෙස් ලබා දීම සඳහා ඉඩ ප්‍රස්ථාව ලබා දී ඇති නමුදු ඒ සම්බන්ධයෙන් ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය විසින් ළමා අපචාර සහ එවැනි අපයෝජනයන්ට ගොදුරු වූවන්ගේ අවශ්‍යතා ආරක්ෂා කිරීම සහ ආරක්ෂා කිරීම සඳහා ප්‍රගාමී පියවර ගැනීමක් වසර ගණනාවක් පුරාවට ගැටලුවේ බරපතලභාවයට ප්‍රමාණාත්මකව සිදු නොවීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රශ්නාර්ථයක් ඇත. ළමා අපචාරවලට ගොදුරුවූවන්ගේ අනන්‍යතා ප්‍රකාශයට පත් කිරීම වැළැක්වීමට සහ ඔවුන්ගේ අවශ්‍යතා ආරක්ෂා කිරීමට අවශ්‍ය රෙගුලාසි සකස් කිරීමට සහ රේඛීය අමාත්‍යාංශයට මෙන්ම අදාළ රාජ්‍ය සහ පෞද්ගලික අංශයේ මාධ්‍ය ආයතන සමඟ සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීමට ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය සඳහා එහි කාර්ය කාර්යභාරයන් මගින් නිසි ඉඩ ප්‍රස්ථාවක් ලබා දී ඇත.

වර්ෂ 2019 වසරේ ළමා ආරක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය සකස් කර මාස 15ක් ගත වී ඇතත්, ළමා අපචාරවලට ගොදුරු වූවන් මාධ්‍ය ඔස්සේ හෙළිදරව් කිරීම වැළැක්වීමට ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය විසින් ගෙන ඇති පියවරයන් පවතින නෛතික රාමුවෙහි හෝ ඉහත කී ප්‍රතිපත්තියෙහි පෙන්වා දෙනු ලබන විධිවිධානයන් හෝ මාර්ගෝපදේශයන් යථාර්ථයක් බවට පත් වීමට තරම් ප්‍රමාණවත් හෝ සාධනීය නොවීම කඩිනම් අවධානය යොමු කළ යුතු ගැටලුවකි.

යෝජනා ප්‍රතිසංස්කරණ

1998 අංක 50 දරන ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පනතේ විධිවිධාන ‘අධිකාරියේ’²¹ සහ ‘මණ්ඩලයේ’²² සාමාජිකයන්ගේ විසින් නිසි කැපවීමකින් යුතුව ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කළ යුතු ය.

21 1998 අංක 50 දරන ජාතික ළමා ආරක්ෂණ අධිකාරිය පනතේ 3 වන වගන්තිය.
22 16 වන වගන්තිය, ඉහත එම.

වෛද්‍ය, නීති, නීති ක්‍රියාත්මක කිරීම, ළමා සුබසාධනය යන අංශ නියෝජනය කරන ප්‍රවීණයන් සහ ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියේ වෙනත් ඕනෑම සාමාජිකයෙකු සමඟ එක්ව, ළමා අපචාරවලට ගොදුරු වූවන්ගේ අනන්‍යතා ඇතුළු අවශ්‍යතා ආරක්ෂා කිරීම උදෙසා වර්ෂ 1995 අංක 22 දරන දණ්ඩ නීති සංග්‍රහයේ (සංශෝධන) පනතේ 365ඇ වගන්තියේ විධිවිධාන ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කළ යුතු ය.

ළමා ආරක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ පුළුල් ලෙස ඉදිරිපත් කර ඇති ප්‍රතිපත්ති රාමුව ඵලදායී ලෙස සහ කාර්යක්ෂමව ක්‍රියාත්මක කිරීමට හැකි වන ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් සැලසුම් කළ යුතු ය. එකී ප්‍රතිපත්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියෙහි කාර්ය සාධනය සමාලෝචනය කිරීම සහ ඇගයීම සඳහා ශක්තිමත් අධීක්ෂණ සහ ඇගයීම් යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කර ක්‍රියාවට නැංවිය යුතු ය.

ළමා ආරක්ෂණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ ‘මඟපෙන්වීමේ මූලධර්ම සහ වටිනාකම්’ යන කොටස යටතේ ‘ළමයාගේ පෞද්ගලිකත්වය හා මාධ්‍යය’ සම්බන්ධයෙන් සිදු කිරීමට අපේක්ෂිත වගකීම්, ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් ළමා අපචාරවලට ගොදුරු වූවන් සම්බන්ධ තොරතුරු ප්‍රකාශයට පත් කිරීම සඳහා සුදුසු නියාමන මාර්ගෝපදේශ වහාම සකස් කළ යුතු ය. මේ අනුව, ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් එහි කාර්යයන් අයත් වන රේඛීය අමාත්‍යාංශයට අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති උපදේශන සැපයිය යුතු අතර ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පනතේ 38 වැනි වගන්තිය අනුව එවැනි මාර්ගෝපදේශ ප්‍රායෝගිකව බලාත්මක කළ හැකි රෙගුලාසි බවට පරිවර්තනය කිරීම සහතික කළ යුතු ය.

ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් පසුගිය දශක දෙක තුළ ස්වකීය ආයතනික ක්‍රියාකාරීත්වය සහ කාර්යසාධනය ඇගයීමට ලක් කළ යුතු අතර, ඒ තුළින් උගත් පාඩම් උකහා ගත යුතු සේම ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පනතේ දක්වා ඇති කාර්යයන් ඵලදායී ලෙස ඉටු කිරීම සහතික කිරීම සඳහා ස්වකීය අතිත අත්දැකීම් භාවිත කළ යුතු ය.

1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ සාක්ෂාත් නොවූ අරමුණු.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ මූලධර්මය' සම්බන්ධයෙන් වන තත්ත්වය හුදෙක් විරල අත්දැකීමක්ව ඇති සන්දර්භයක් තුළ, එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කරනු ලබන්නේ නම්, ප්‍රධාන වශයෙන් රාජ්‍ය නිලධාරීන් සහ මහජන නියෝජනයන් විසින් වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීම ඔස්සේ අසාධාරණ ලෙස ධනවත් වීම, දූෂණය සහ රාජ්‍ය දේපළ අවහාවිතය, බලය අනිසි ලෙස භාවිත කිරීම ආදිය ද ඇතුළුව වගවීම සම්බන්ධයෙන් උද්ගතව ඇති ගැටලු ගණනාවක් විසඳීම සඳහා වඩාත් යහපත් පරිචයක් වේ. ශ්‍රී ලංකාව තුළ සහ ඉන් පිටත ඇතැම් නිශ්චිත කාණ්ඩවල පුද්ගලයන්ගේ වත්කම් හා බැරකම්වල නීත්‍යානුකූලභාවය සහ උපයාගත් ධන ප්‍රභවයන් හා සම්බන්ධ කරුණු සම්බන්ධ ගැටලු විසඳීම සඳහා වර්ෂ 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය²³ ශ්‍රී ලංකාවේ ක්‍රියාත්මක වේ.

මෙම නීතිය අදාළ වන විවිධ පන්තිවලට අයත් පුද්ගලයින් පිළිබඳ විස්තර වත්කම් සහ බැරකම් නීතියේ 2 වැනි වගන්තියේ²⁴ නියම කර ඇත. වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීම සිදු කළ යුත්තේ කවුරුන්ද යන්න සම්බන්ධ විධිවිධාන වත්කම් හා බැරකම් නීතියේ 4 වැනි වගන්තියෙන්²⁵ දක්වා ඇත.

3 (1) වගන්තිය "මෙම නීතිය අදාළ වන සෑම පුද්ගලයෙකුම, ස්වකීය පත්වීම ලද දිනට පසුව මාස තුනක් ඇතුළත, නීතිය මගින් නියම නියම කරනු ලබන ආකාරයේ ආකෘතියකින්, මින් ඉදිරියට මෙම නීතියේ සඳහන් වන පරිදි 'වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශය' නම් වූ ප්‍රකාශයක් මගින්, (අ) ඔහුගේ වත්කම් සහ බැරකම්; (ආ) ඔහුගේ සහකරු හෝ සහකාරියගේ වත්කම් සහ බැරකම්; සහ (ඇ) ඔහුගේ එක් එක් දරුවකුගේ වත්කම් සහ බැරකම් පාර්ලිමේන්තුවේ යෝජනාව මගින් නියම කරනු ලැබිය හැකි දිනක සිට ඉදිරිපත් කළ යුතුය."

මූලික ගැටලු

වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ පවතින ප්‍රතිපාදන පවා වර්තමානයේ මෙන්ම අතීතයේ දී ද නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක නොවීම ප්‍රධාන ගැටලුකාරී තත්ත්වයකි.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස තිබියදී පවා නීතියෙන් නිශ්චිතව දක්වා ඇති පුද්ගලයන්ගේ වත්කම් බැරකම්²⁶ සම්බන්ධ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම හුදු අපේක්ෂාවක් පමණක් බවට පත් වී තිබේ. ඒ මන්ද යත්, වත්කම් බැරකම්

23 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය,
 24 2 වන වගන්තිය, ඉහත එම.
 25 4 වන වගන්තිය, ඉහත එම.
 26 ඉහත එම.

ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ පවතින ප්‍රතිපාදන තුළින්ම සලසා දී ඇති විධිවිධානයන් හරහා යමෙකු එකී නීතියේ සඳහන් කර ඇති තැනැත්තකුගේ වත්කම් සහ බැරකම් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය ලැබුව ද, එකී තොරතුරු එම නීතියේ සඳහන් කර ඇති සීමාවන් හේතුවෙන් තෙවන පාර්ශවයක් වෙත සන්නිවේදනය කිරීමේ නොහැකියාවෙන් සීමා කර තිබේ.

මෙම නීතියේ විධිවිධානයන් උල්ලංඝනය වන පරිදි කටයුතු කිරීමෙන් සිදු කෙරෙන වැරදිවලට එරෙහිව ඇති දඬුවම් සම්බන්ධයෙන් පවතින තත්ත්වය සලකා බැලීමේ දී, පවතින වත්කම් සහ බැරකම් නීතියේ විධිවිධාන රටේ වත්මන් සමාජ-ආර්ථික හා දේශපාලන සන්දර්භයට නොගැලපෙන තරමට යල්පැන ගිය ස්වභාවයක් දැකිය හැකි ය. වත්කම් බැරකම් නීතියේ 9 වැනි වගන්තියේ විධිවිධානවලට අනුව, මෙම නීතියේ විධිවිධානවලට පටහැනිව කටයුතු කරන තැනැත්තෙකු, මහේස්ත්‍රාත්වරයකු ඉදිරියේ පවත්වනු ලබන නඩු විභාගයකින් පසු වරදකරු කරනු ලැබීමෙන් පසු, වසරකට නොවැඩි කාලයකට දෙයාකාරයෙන් එක් ආකාරකයක බන්ධනාගාරගත කිරීමකින් හෝ රුපියල් දහසකට නොවැඩි දඩයකින් හෝ බන්ධනාගාරගත කිරීම හා දඩය යන දඬුවම් දෙකින් ම හෝ දඬුවම් කරනු ලැබිය යුතු බව සඳහන් වේ. 'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ මූලධර්මයට' ගරු කරමින් තම වත්කම් බැරකම් ප්‍රසිද්ධියට පත් කරමින් ඇතැම් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් සාධනීය අත්දැමින් කටයුතු කිරීමට ඉදිරිපත් වුව ද, අති බහුතරයක් එසේ නොකරන නිසා පොදු සමාජය තුළ එවැනි තොරතුරුවලට ප්‍රවේශ වීමට ජන්ද දායකයින්ට ඉඩ ප්‍රස්ථාවක් නොමැත.

තවද, වත්කම් හා බැරකම් නීතියේ පවතින නීතිමය විධිවිධාන සමහරක්²⁷ මගින් නීතිපතිවරයා විසින් මූලික වශයෙන් ඉහත කී නීතිය යටතේ වරදක් කරන තැනැත්තකුට එරෙහිව තෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබීමට පෙර,²⁸ අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමේ කොමිෂන් සභාවට එවන වරදක් සම්බන්ධයෙන් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවැසි පියවර ගැනීම වළක්වාලනු ලබයි.

ප්‍රතිසංස්කරණ අවශ්‍යයි

වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ පවතින නීතිමය විධිවිධාන අනුව අදාළ ප්‍රකාශය ඉදිරිපත් කිරීමට අපොහොසත් වීම සම්බන්ධයෙන් වන දඩ මුදල වන්නේ රුපියල් රු. 1,000/- ක් වන බැවින් ඒ පිළිබඳ තැකීමක් නොකර නීතිය නොසලකා හැරීමේ ප්‍රතිවිපාකය නීතියට අනුලගන වීමට වඩා පහසුයැයි උපකල්පනය කිරීමට තරම් තත්ත්වයකට පත්ව තිබීම සහ මෙකී නීති විධිවිධානයන්හි ඇති යල් පැන ගිය ස්වභාවය කඩිනමින් විසඳාලිය යුතු ය. ඒ මන්ද යත්, මෙමගින් වත්කම් සහ බැරකම් නීතියේ පරමාර්ථ සම්පූර්ණයෙන්ම නිෂ්ප්‍රභ කරනු ලබන අතර එබැවින් එවැනි යල් පැන ගිය විධිවිධාන නිසැකවම සංශෝධනය කළ යුතු ය. වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශය සම්බන්ධයෙන් කිසියම් සංශෝධනයක් හෝ නව නීති සම්පාදනයක් ඔස්සේ

27 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 9(5) වගන්තිය.
 28 1994 අංක 19 දරන අල්ලස් හා දූෂණ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමේ කොමිසන් සභා පනත

වරදකරුවන්ට දැඩි දඬුවම් සහ අශක්ෂකතාවයන් පැනවිය යුතු අතර ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයේ විධිමත්භාවයක් ඇති කිරීම සඳහා එවැනි නීති ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කළ යුතු ය.

විවිධ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට එරෙහිව සිදු වී ඇතැයි කියන දූෂණ චෝදනා සම්බන්ධයෙන් වන විවේචනවල ස්වභාවය පිළිබඳව සලකා බලන විට, "මෙම නීතිය අදාළ වන තැනැත්තා" ලෙස සඳහන් වන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 2 වැනි වගන්තියේ විෂය පථය, විශේෂයෙන් රාජ්‍ය තාන්ත්‍රික සේවයේ නිලධාරීන්, ඇමැතිවරුන්, නියෝජ්‍ය ඇමැතිවරුන්, රාජ්‍ය ඇමැතිවරුන්, කොමිෂන් සභාවන්හි කොමසාරිස්වරුන් ජනාධිපතිවරයා සහ ජනතාවගේ බදු මුදලින් යැපෙන අනෙකුත් තැනැත්තන් ඇතුළත් වන පරිදි පුළුල් කළ යුතු ය.

වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ වත්කම් බැරකම් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්ථාව ඇති පුද්ගලයන්ට පවා එකී තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම වළක්වන විධිවිධාන අවලංගු කිරීමට සංශෝධන ගෙන ආ යුතු ය. තවද, වත්මන් නීතියට අනුව තමන් භාරයෙහි ඇති හෝ තමන්ට ලැබුණු තොරතුරු හෙළි කරන පුද්ගලයන්ට දඬුවම් නියම කිරීමේ හැකියාව පවතී.²⁹ ඒ අනුව, නීති සංශෝධන හෝ ඕනෑම නව නීති සම්පාදනය කිරීමක් හරහා පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම තවදුරටත් ශක්තිමත් කරන විධිවිධාන ඇතුළත් විය යුතු අතර එම තොරතුරු පොදු සමාජය තුළ භාවිත කිරීමට ඔවුන්ට හැකි වන පරිදි අවශ්‍ය නෛතික හා ප්‍රතිපත්තිමය ප්‍රතිසංස්කරණයන් සිදු විය යුතු ය.

තවද, වත්කම් හා බැරකම් නීතියේ පවතින නීතිපති වරයා විසින් මූලික වශයෙන් ඉහත කී නීතිය යටතේ වරදක් කරන තැනැත්තකුට එරෙහිව නෛතික ක්‍රියාමාර්ග ගනු ලැබීමට පෙර වෙනත් ආකාරයකින් නඩු කටයුතු ආරම්භ කිරීමේ හැකියාව ඇති සීමාව හේතුවෙන් අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශනය කිරීමේ කොමිෂන් සභාවට එවන් වරදක් සම්බන්ධයෙන් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවැසි පියවර ගැනීම වළක්වාලනු විධිවිධාන සංශෝධනයට ලක් විය යුතු ය.

29 1975 අංක 1 දරන වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතියේ 7(5) වගන්තිය.

ශ්‍රී ලංකාව තුළ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය සහ ඊට අදාළ පළාත් පාලන අධිකාරියේ නීති ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ පවතින තත්ත්වය වර්තමානයේ වඩාත් වැදගත් ප්‍රශ්නයකි. ඵලදායී ලෙස හා ක්‍රමානුකූලව අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ ක්‍රමවේදයක් මෙන්ම ඒ හා බැඳී ඊටම අනන්‍ය වූ නෛතිකමය හා ප්‍රතිපත්තිමය ව්‍යුහයන්ගේ නිසි ක්‍රියාත්මකභාවයක් නොමැතිකම හේතුවෙන් ශ්‍රී ලංකාවේ මිනිසුන්ගේ ජීවිත හා ජීවනෝපායන් විනාශ වී ඇත.³⁰ ශතවර්ෂයකට පෙර පවා, කසළ කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් ඵලදායී ලෙස අවධානය යොමු නොකළහොත් ඇති විය හැකි ප්‍රතිවිපාක හේතුවෙන් එය නීති මගින් ආමන්ත්‍රණය කරන ලද කරුණක්ව පැවති ඇත. මේ අනුව, වර්ෂ 1862 අංක 15 දරන මහජන කරදරය පිළිබඳ ආඥාපනත (පසුව සංශෝධිත පරිදි) හඳුන්වාදීමේ සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ සිට, ශ්‍රී ලංකාවේ කසළ කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් වන කටයුතු පිළිබඳව නීති තත්ත්වයන් කිහිපයක් අදාළ වේ.

ඒ අනුව, කසළ කළමනාකරණයට අදාළ මෙරට නෛතික හා ප්‍රතිපත්තිමය රාමුව සම්බන්ධයෙන් ගත් කල, ජාතික සහ පළාත් පාලන ආයතනවල එවැනි ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්ති රාමු සැකසීමට සහ මහජන සම්පත් භාවිත කිරීමට අදාළ බලධාරී ආයතනයන්ට³¹ කාර්ය කර්තව්‍යයන් සහ බලතල පෙන්වාදෙනු ලබන නීති කිහිපයක් සහ රෙගුලාසි ගණනාවක් තිබේ.³² සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයේ වගකීම ප්‍රධාන වශයෙන් පළාත් පාලන ආයතන වෙත පැවරේ.

කසළ කළමනාකරණයට අදාළ විධිවිධානවලින් සමන්විත ප්‍රධාන නීතිවලට ප්‍රධාන වශයෙන් ඇතුළත් වන්නේ;

- 1862 අංක 15 දරන මහජන කරදරය පිළිබඳ ආඥාපනත
- 1865 අංක 16 දරන පොලිස් ආඥාපනත
- 1947 අංක 16 දරන මහනගර සභා ආඥාපනතේ 129, 130 සහ 131 වගන්තිය.

30 මීකොටමුල්ල අපද්‍රව්‍ය පිරවීමේ අසාර්ථකත්වය පිළිබඳ හු තාක්ෂණික ඇගයීම, ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය, 2017 මැයි. https://www.nbro.gov.lk/images/2016_pdf/Final-Report-of-Meethotamulla-to-Megapolis-PDF.pdf

31 නගර සභා, නගර සභා, ප්‍රාදේශීය සභා, මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය, පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුව, නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය, ජාතික සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ මධ්‍යස්ථානය, බස්නාහිර පළාත් අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ අධිකාරිය ඇතුළුව වෙනත් අදාළ ආයතනික ව්‍යුහයන්.

32 නාගරික අපද්‍රව්‍ය කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කරමින් සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයට පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් පරිසර අමාත්‍යාංශය වර්ෂ 2000 දී සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික උපාය මාර්ගයක් සහ 2007 දී සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කරන ලදී.

- 1939 අංක 61 දරන නගර සභා ආඥාපනතේ 118,³³ 119³⁴ සහ 120 වගන්තිය.
- 1978 අංක 41 දරන නාගරික සංවර්ධන පනත,
- 1980 අංක 47 දරන ජාතික පාරිසරික පනත,

ජාතික පාරිසර පනතේ විග්‍රහයට අනුව, 'අපද්‍රව්‍ය' යන්නට අපද්‍රව්‍ය ලෙස නියම කර ඇති ඕනෑම ද්‍රව්‍යයක් සහ එවැනි පරිමාවක්, මැතිවරණ කොට්ඨාශයක් තුළ පරිසරයට මුදා හරින, විමෝචනය වන හෝ පරිසරයේ කැන්පත් වන හෝ පරිසරයේ වෙනසක් ඇති කරන ආකාරයෙන් යුත් ද්‍රව, ඝන, වායු හෝ විකිරණශීලී යන ඕනෑම ද්‍රව්‍ය ඇතුළත් වේ.

එබැවින්, කසළ කළමනාකරණය සම්බන්ධ වත්මන් නෛතික සහ ප්‍රතිපත්තිමය සන්දර්භය තුළ, කිසිදා නිම නොවන ගැටලු සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ අභියෝග සඳහා තීරණය විසඳුමක් සෙවීම සඳහා සමීප සහයෝගීතාවයෙන් ක්‍රියා කිරීමේ කාර්ය කර්තව්‍යයන් ඇති ආයතන රාශියක් ඇත.

මූලික ගැටලු

සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයට අදාළ නීති සහ ප්‍රතිපත්ති ජාතික හා ප්‍රාදේශීය මට්ටමින් එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම.

සහ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සම්බන්ධ ගැටලු විසඳීම සඳහා අවශ්‍ය කාර්ය කර්තව්‍යයන් පවරා ඇති විවිධ රාජ්‍ය ආයතනවල මනා සම්බන්ධීකරණ ප්‍රවේශයක් සහ ස්ථාවර උපාය මාර්ගයක් සහිත වැඩපිළිවෙළක් නොමැතිකම.

නීති සහ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපායමාර්ගවල ඇති අඩුදුනුබුකම් හේතුවෙන් 2018 වන විට අපද්‍රව්‍යවලින් තොර ශ්‍රී ලංකාවක් සහතික කිරීම සඳහා ක්‍රියාත්මක කළ 'පිළිසරු' වැනි වැඩසටහන්වලින් පවා අපේක්ෂිත ප්‍රතිඵල ලබා ගැනීමට නොහැකි වී තිබේ. අතීතයේ සිදු වූ අසාර්ථකත්වයන්හි කැපී පෙනෙන කරුණක් නම්, ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයින්ගේ සිට සාමාන්‍ය පුද්ගලයින් දක්වා මෙම ප්‍රශ්නයට සම්බන්ධ සියලුම පාර්ශ්වකරුවන්ගේ කැපවීමක් නොමැතිකම යි.

33 1939 අංක 61 දරන නගර සභා ආඥාපනතේ 118 වැනි වගන්තිය. "සාධාරණ ලෙස ප්‍රායෝගිකව කළ හැකි තාක් දුරට, නගරයේ සෑම ප්‍රදේශයකම - (අ) නිසි ලෙස අතුගා දැමීම සඳහා අවශ්‍ය සියලු ක්‍රියාමාර්ග ගැනීම නගර සභාවේ යුතුකම විය යුතුය. පා ගමන් සඳහා ඇති මාවත් ඇතුළුව විදි පිරිසිදු කිරීම සහ සියලුම විදි අපද්‍රව්‍ය එකතු කිරීම සහ ඉවත් කිරීම; (ආ) සියලුම නිවෙස්වල අපද්‍රව්‍ය නියමිත කාලසීමාවන්හිදී නිසි පරිදි ඉවත් කිරීම සුරක්ෂිත කිරීම සඳහාත්, නියමිත කාලසීමාවන්හිදී නියමිත කාලසීමාවේ දී නියමිත පරිදි පිරිසිදු කිරීම සහ හිස් කිරීම සඳහාත්; සහ (ඇ) සියලුම විදි අපද්‍රව්‍ය, නිවාස අපද්‍රව්‍ය සහ මලමුත්‍රාදිය නිසි ලෙස බැහැර කිරීම සඳහා.

34 119 වගන්තිය, ඉහත එම. "මෙම කොටසේ විධිවිධාන යටතේ ඕනෑම මහ නගර සභාවක එකතු කරන ලද සියලුම විදි අපද්‍රව්‍ය, නිවාස අපද්‍රව්‍ය, මලමුත්‍රාදිය හෝ වෙනත් සමාන ද්‍රව්‍ය කවුන්සිලයේ දේපළ විය යුතු අතර, එම සියලු කරුණු විකිණීමට හෝ බැහැර කිරීමට සභාවට පූර්ණ බලය ඇත. එයින් ලැබෙන මුදල් නගර සභාවට ගෙවිය යුතු ය.

මීට අමතරව, සියලුම පළාත් පාලන ආයතන විසින් අදාළ මැතිවරණ කොට්ඨාශවල ජනතාවගෙන් බදු සහ වෙනත් අයකිරීම් සිදුකරන කසල ශෝධනය සහ පිරිසිදු කිරීම් සම්බන්ධයෙන් අදාළ පළාත් පාලන ආයතනවල විධාන ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී විටින් විට උද්ගත වන ප්‍රශ්න සඳහා තාවකාලික විසඳුම් ඉලක්ක කරගත් වැඩපිළිවෙළවල් මිස දිගු කාලීන උපාය මාර්ග එදනම් කරගත් ක්‍රියාකාරී සැලසුම් දියත් කිරීමේ ක්‍රියාවලියක් නොමැතිකම.

අනෙක් අතට, අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන් සහ අරමුණු යථාර්ථයක් බවට පරිවර්තනය කරමින් දිගුකාලීන සැලැස්මක් සැලසුම් කර ක්‍රියාවට නැංවීමේ ශක්තිමත් ප්‍රයත්නයන් වෙනුවට ගැටලු මත පදනම් වූ තාවකාලික ව්‍යාපෘති කේන්ද්‍ර කරගත් ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කිරීම ද දැඩිව සැලකිල්ලට භාජනය කළ යුතු තත්ත්වයකි.

ජනතාව, කසළ එකතු කරන්නන් සහ අනෙකුත් කම්කරුවන්, පළාත් පාලන ආයතනවල සාමාජිකයින්, කසළ කළමනාකරණයේ නියැලී සිටින ආයතනික අංශ ආයතන සහ කසළ කළමනාකරණය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සම්පාදනයේ සහ පරිපාලන ව්‍යුහයන් පිළිබඳ අනෙකුත් සියලුම පුද්ගලයින්ගේ දැනුම හා අවබෝධය නොමැතිකම ද මූලික ගැටලුවක් ව පවතී.

අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ වැඩසටහන් ක්‍රියාත්මක කිරීම සඳහා වෙන් කර ඇති මහජන මුදල් අකාර්යක්ෂම ලෙස භාවිත කිරීම සහ ඒ බැඳී මූලික ගැටලු සම්බන්ධයෙන් වන තත්ත්වයන් විසඳීම ස්වකීය කාර්ය කර්තව්‍යයන්ගේ මූලික වගකීමක් වශයෙන් ඇති ආයතනවල වගවීමේ ස්වභාවයක් නොමැතිකම.

යෝජනා ප්‍රතිසංස්කරණ

ප්‍රධාන වශයෙන් පළාත් පාලන ආයතන සහ අනෙකුත් ජාතික සහ පළාත් පාලන ආයතන ඇතුළුව කසළ කළමනාකරණය සම්බන්ධයෙන් බලතල පැවරී ඇති ආයතන විසින් පවත්නා නීති විධිවිධානයන්, ප්‍රතිපත්ති හා ඒවාට අනුරූප වන රෙගුලාසි එලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීමට විධිමත් සහ කාර්යක්ෂම ක්‍රියාකාරී සැලසුම් සකසා ඒවායෙහි ප්‍රායෝගික ක්‍රියාකාරීත්වය අකණ්ඩව නිරීක්ෂනය කිරීමට කටයුතු කළ යුතු වේ.

රටේ සංවර්ධන කතිකාව තුළ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය විශාල ජාතික වැදගත්කමක් ඇති ප්‍රශ්නයක් ලෙස සලකමින් අදාළ සියලු පාර්ශ්වවල පාරිසරික වගවීම සහ සමාජ වගකීම තහවුරු කිරීමට වගකිවයුතු සියලු අධිකාරී අයතන කටයුතු කළ යුතු ය.

ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති "රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීමේ මූලධර්මය හා මූලික යුතුකම්" යටතේ අයිතිවාසිකම් සහ නන්වැදෑරුම් නිදහස ක්‍රියාත්මක වීමත් භුක්ති විඳීමත් යුතුකම් හා බැඳීම් ඉටු කිරීමෙන් වෙන්ව පැවතිය නොහැක්කේ ය යනුවෙන් දක්වා ඇති 28 (ඊ) ව්‍යවස්ථාවේ විධිවිධානවලට අනුව 'ස්වභාව ධර්මය සහ ස්වභාවික සම්පත් රැක

ගැනීම³⁵ උදෙසා සියලු පාර්ශ්වකරුවන් කටයුතු කළ යුතු බව පෙන්වා දී ඇත. ඒ අනුව, ජාතික වශයෙන් වැදගත්කමක් ඇති වර්ෂ 2019 ඔක්තෝබර් 1 වැනිදා සිට ක්‍රියාත්මක වන පරිදි අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ දක්වා ඇති ප්‍රතිපත්තිය තත්ත්වයන් ක්‍රියාවට නැංවීමට සහ එහි අරමුණ සාක්ෂාත් කර ගැනීමට සියලු පාර්ශ්වකරුවන් සමීප සහයෝගයෙන් කටයුතු කිරීම අත්‍යවශ්‍ය වේ.³⁶

අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳව පුරවැසියන්, ආයතන, අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරුවන් සහ සේවා සපයන්නන්ගේ ඉහළ ඉහළ සිට පහළට සහ පහළ සිට ඉහළට වශයෙන් වූ වගවීම වැඩි දියුණු කිරීම සඳහා ඵලදායී ලෙස නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කළ යුතු ය.

ශ්‍රී ලංකාවේ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණ පද්ධතියෙහි සාර්ථක සහ වගවීමක් සහිත පරිවර්තනයක් ද ඇතුළුව පවතින නීති සහ ප්‍රතිපත්ති ක්‍රියාත්මක කිරීම පිළිබඳ කාලානුරූප ඇගයීම් සිදු කිරීම සහතික කිරීම සඳහා මානව හා භෞතික සම්පත් සමඟ අවශ්‍ය කාර්ය කර්තව්‍යයන් සහ බලතල සමඟ ස්ථාවර මෙන්ම ශක්තිමත් අධීක්ෂණය, ඇගයීම, උගත් පාඩම් ඉගෙනීම සහ වගවීමේ යාන්ත්‍රණයක් ස්ථාපිත කළ යුතු ය.

වගකීම්සහගත අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණයේ වැදගත්කම පිළිබඳ මහජන ආකල්ප කුඩා කාලයේ සිටම සකස් කළ යුතු අතර පාසල් විෂයමාලා තුළ අවධාරණය කළ යුතු ය.

35 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති 'රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය මෙහෙයවීමේ මූලධර්මය හා මූලික යුතුකම්' යටතේ ඇති 28(ඊ) ව්‍යවස්ථාව. <https://www.parliament.lk/files/pdf/constitution-si.pdf>

36 ශ්‍රී ලංකා පරිසර අමාත්‍යාංශයේ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තියේ අරමුණ: "වර්ෂ 2030 දක්වා තිරසර විසඳුම් ලබා දීමේ අපේක්ෂාවෙන්, මධ්‍යම හා දිගු කාලීන තිරසර ලෙස දරුණු කෙටි කාලීන අභියෝගවලට මුහුණ දීම සඳහා සියලු ආකාරයේ අපද්‍රව්‍ය ආවරණය වන පරිදි රට තුළ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය සඳහා සුසංයෝගී සහ විස්තීර්ණ උපදෙස් ලබා දීම."

වඛනිංසාව පිටුදැකීමට අදාළ නීති ඵලදායී ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම, 'වඛනිංසාවෙන් නිදහස්ව සිටීම' සඳහා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාපිතව සහතික කර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම් යටපත් කිරීම සහ ඒ හා සම්බන්ධ අන්තර්ජාතික බැඳීම් නොසලකා හැරීම.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

සෑම පුද්ගලයෙකුට වඛනිංසාවෙන් නිදහස්ව සිටීමට විශ්වීය වශයෙන් පිළිගත් අයිතිය මේ රටේ උත්තරීතර නීතිය වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ ද අන්තර්ගත අංගයකි. ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ III වන පරිච්ඡේදයේ මූලික අයිතිවාසිකම් යටතේ 'වඛනිංසාවලින් නිදහස' යන්න සඳහන් වේ.³⁷ මෙම අයිතිය වූකලී සහජයෙන්ම පුද්ගලයාගේ අභිමානය සමඟ බැඳී පවතී. තවද, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 11 වැනි ව්‍යවස්ථාවේ දක්වා ඇති වඛනිංසාවලින් නිදහස නම් වූ මූලික අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීම සඳහා වන පිළියම් අනුව ගත්කල, විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින් එකී අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීමට අත්‍යාවශ්‍ය තත්ත්වයක් තිබීම සම්බන්ධයෙන්, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 17 වන ව්‍යවස්ථාව සමඟ කියැවෙන 126 වැනි ව්‍යවස්ථාව මගින් පෙන්වාදෙනු ලබන පරිදි, ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට අයදුම් කිරීමට සෑම පුද්ගලයෙකුටම හිමිකම් ඇත.

මෙකී අයිතිවාසිකම සම්බන්ධයෙන් ජාත්‍යන්තර වශයෙන් ඇති බැඳීම්³⁸ පිළිබඳව ශ්‍රී ලංකාවේ තත්ත්වය සලකා බලන විට, වඛනිංසාවෙන් නිදහස් වීම සහතික කිරීම රාජ්‍යයේ වගකීමකි. තවද, වඛනිංසාවට සහ අනෙකුත් කුරු අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීම් හෝ දඬුවම්වලට එරෙහි සම්මුතිය³⁹ 1994 පෙබරවාරි 2 දින සිට බලපැවැත්වෙන පරිදි ශ්‍රී ලංකාව සඳහා බලාත්මක වී ඇත. මෙම සම්මුතියේ 2(1) වගන්තිය බලාත්මක වීමට පරිපාලනමය, අධිකරණමය හෝ වෙනත් ක්‍රියාමාර්ග ඒ ඒ රාජ්‍යයෙහි යටතේ වඛනිංසා පැමිණවීම් වැළැක්වීම සඳහා සියලුම සාමාජික රටවල නීත්‍යානුකූල වගකීමක් පනවා ඇත.⁴⁰ එකී සම්මුතිය යටතේ ශ්‍රී ලංකාවේ බැඳීම් බලාත්මක කිරීම සඳහා ව්‍යවස්ථාදායක ප්‍රතිපාදන සැකසීමේ අවශ්‍යතාවය සැලකිල්ලට ගෙන, ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව 1994 අංක 22 දරන වඛනිංසාවට සහ අනෙකුත් කුරු අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීමට හෝ දඬුවම්වලට එරෙහි සම්මුතිය පිළිබඳ පනත සම්මත කරන ලදී.

වඛනිංසාවෙන් නිදහස් වීමට ඇති අයිතියට පටහැනි ක්‍රියාවන්හි බරපතලකම ඉහත කී

37 ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 11 වන ව්‍යවස්ථාව, <https://www.parliament.lk/files/pdf/constitution-si.pdf>

38 සිවිල් හා දේශපාලනික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ අන්තර්ජාතික සම්මුතියෙහි III වන කොටස යටතේ ඇති හත්වන ව්‍යවස්ථාව, <https://www.ohchr.org/documents/professionalinterest/ccpr.pdf>

39 වර්ෂ 1984 සැප්තැම්බර් 10 වන දිනැති අංක 39/46 එක්සත් ජාතීන්ගේ මහා මණ්ඩල යෝජනාව හරහා පාර්ශ්වකාර රාජ්‍යයන්ට මෙකී සම්මුතියට අත්සන් කර අනුගමන කරගැනීමේ හැකියාව ලදී. <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cat.aspx>

40 I වන කොටසේ 2(1) ව්‍යවස්ථාව, ඉහත එම.

පනතේ 2(5) වගන්තියෙන් පිළිබිඹු වන අතර එහි සඳහන් වන්නේ “1979 අංක 15 දරන අපරාධ නඩු විධාන සංග්‍රහ පනතේ අරමුණ සහ අර්ථය තුළ මෙම පනත යටතේ වරදක් සංඥා වරදක් සහ ඇප දිය නොහැකි වරදක් වේ. තවද, 3(අ) සහ (ආ) උපවගන්තීන්හි සඳහන් වන්නේ, “...වදහිංසාවට එරෙහි සම්මුතිය සහ 1994 අංක 22 දරන වදහිංසාවට සහ අනෙකුත් කුරිරු අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීමට හෝ දඬුවම්වලට එරෙහි සම්මුතිය පිළිබඳ පනත යටතේ (අ) යුධමය තත්ත්වයක දී, යුධමය තත්ත්වයක් සම්බන්ධයෙන් තර්ජනයක් පවතින විට දී, අභ්‍යන්තර දේශපාලන අස්ථාවරත්වයක් හෝ (ආ) ඕනෑම හදිසි තත්ත්වයක දී හෝ පොදු අධිකාරියක හෝ ඉහළ නිලධාරියකුගේ නියෝගයක් මත කරනු ලබන ඕනෑම ක්‍රියාවක් හරහා මෙම පනත යටතේ වරදක් වන ක්‍රියාවක් සිදු කර අති විට එවැනි වරදකට ඉහත කී කිසිදු ආකාරයක තත්ත්වයක් වින්තිවාචකයක් නොවිය යුතු බව” ය.

ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව යනු මූලික අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කර තිබීම හෝ උල්ලංඝනය කිරීමට අත්‍යාවශ්‍ය නිබිම සම්බන්ධ පැමිණිලි විමර්ශනය කිරීමට සහ විභාග කිරීම ස්වකීය කාර්ය කර්තව්‍යයන් වශයෙන් ඇති තවත් ආයතනයකි.⁴¹ තවද, එකී පනතේ 11(ඇ) වගන්තිය මගින් පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ

“අධිකරණ නියෝගයක් මගින් හෝ වෙනත් ආකාරයකින් රඳවාගෙන සිටින පුද්ගලයන්ගේ සුභසාධනය අධීක්ෂණය කිරීම, ඔවුන්ගේ රැඳවුම් ස්ථාන නීතිපතා පරීක්ෂා කිරීම සහ ඔවුන්ගේ රැඳවුම් කොන්දේසි වැඩිදියුණු කිරීම සඳහා අවශ්‍ය නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීම” ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව සිදු කරනු ලබයි යනුවෙනි.

ඒ අතරම, 1979 අංක 48 දරන ක්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ (තාවකාලික විධිවිධාන) පනතේ හෝ මහජන ආරක්ෂක ආඥාපනත යටතේ සාදන ලද රෙගුලාසියක් යටතේ අත්අඩංගුවට ගැනීම් සහ රඳවා තබා ගැනීම් පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට දැනුම් දීමේ වගකීම ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව පනතේ 28 වැනි වගන්තිය මගින් විස්තර කරනු ලබයි.⁴² ඒ අනුව, එවන් තොරතුරු ලබා ගැනීම සහ ඒවා සම්බන්ධයෙන් විමර්ශනය කිරීම සඳහා කොමිෂන් සභාවට ඇති බලය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී 28(1) වගන්තිය මගින් පනවා ඇති රාජකාරිය හිතාමතාම පැහැර හරින ඕනෑම පුද්ගලයෙකු සම්බන්ධයෙන් සීමාවන් පැනවීමේ හැකියාව ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවට ඇත.⁴³ ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවෙහි නිල දත්ත මගින් පෙන්වා දෙනු ලබන්නේ 2018 වසරේ එයට පැමිණිලි 449ක් ලැබී ඇති අතර ඉන් 400ක් වධහිංසා (ශාරීරික හා මානසික) සිද්ධීන් සම්බන්ධයෙන් සහ සිද්ධීන් 49ක් අවමන් සහගත සැලකීම් පිළිබඳව වාර්තා වී ඇති බවයි.⁴⁴

41 1996 අංක 21 දරන ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභා පනතේ 10(ආ) වගන්තිය. <https://www.hrcsl.lk/about/hrcsl-act/?lang=si>

42 28(1) වගන්තිය, ඉහත එම.

43 28(2) වගන්තිය, ඉහත එම.

44 ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවේ ප්‍රධාන කාර්යාලය වෙත හා ප්‍රාදේශීය කාර්යාල වෙත ලද පැමිණිලි පිළිබඳ විස්තර, <https://www.hrcsl.lk/wp-content/uploads/2020/01/Annual-Report-2019.pdf>

නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන බලධාරීන්ට වදහිංසාවලින් නිදහස් වීමේ අයිතිය තහවුරු කිරීම සඳහා නෛතික ව්‍යුහයන් කිහිපයක් ඔස්සේ ප්‍රමාණවත් ඉඩක් සලසා දෙන බව මින් නැවත අවධාරණය කරයි. මෙම නෛතික ප්‍රතිපාදන සහ මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව වැනි ආයතනික ව්‍යුහයන් ක්‍රියාත්මක වුවද, වදහිංසාවට ගොදුරු වූ බොහෝ දෙනෙක් යුක්තිය සඳහා සාධාරණ ප්‍රවේශයක් නොමැතිකම හේතුවෙන් අසරණව සිටිති.

මූලික ගැටලු

වදහිංසාවට ගොදුරු වූවන් මුහුණ දෙන එක් තීරණාත්මක ගැටලුවක් වන්නේ පවතින නීති රාමුව තුළ තම දුක්ගැනවිලි අදාළ නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ව්‍යුහයන් වෙත එලදායී ලෙස ගෙන ඒමට එකී වින්දිතයන් හට ඉඩකඩ නොමැතිකමයි. ඒ මන්ද යත්, ප්‍රධාන වශයෙන් එවැනි වදහිංසා සිදුවීම් වැඩිපුරම වාර්තා වන්නේ පොලිසිය, අපරාධ සහ ක්‍රස්තවාදී ක්‍රියා විමර්ශනය සම්බන්ධයෙන් ඇති ආයතන වැනි නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතන තුළින් වන නිසා වදහිංසාවට ලක්වූවන්ට සම්බන්ධ විමර්ශන කටයුතු සහ සහන සැලසීම ප්‍රමාණවත් අන්දමින් සිදු නොවන බැවිනි.

වදහිංසාවලින් නිදහස් වීමේ අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීමට එරෙහිව ක්‍රියා කිරීමට පොලිසිය, වෛද්‍ය නිලධාරීන්, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ අධිකරණයේ නිලධාරීන් සහයෝගීව ක්‍රියා කිරීමට මනා සම්බන්ධීකරණයකින් යුත් උපාය මාර්ගයක් සහ ඊට අනුරූප ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් නොමැති වීම තවත් එක් අභියෝගයකි.

අත්අඩංගුවට ගැනීම, ප්‍රශ්න කිරීම, රඳවා තබා ගැනීම, ප්‍රතිකාර කිරීම සහ සිරගත කිරීම සම්බන්ධ කාරණාවලට සම්බන්ධ විය හැකි නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතනවල නිලධාරීන්, වෛද්‍ය නිලධාරීන්, අදාළ රාජ්‍ය ආයතනවල නිලධාරීන් සඳහා, වධහිංසාවට එරෙහිව සටන් කරන විවිධ පාර්ශ්වකරුවන්ගේ නෛතික හා ප්‍රතිපත්තිමය රාමුව සහ බැඳීම් පිළිබඳ පුහුණුව හා සංවේදිතාව නොමැතිකම මෙම ගැටලුව උග්‍ර වීමට බලපා තිබේ.

1994 අංක 22 දරන වදහිංසාවට සහ වෙනත් කුරිරු අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීම් හෝ දඬුවම්වලට එරෙහි සම්මුතිය පනතේ විධිවිධාන සහ ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 11 වැනි වගන්තියේ දක්වා ඇති මූලික අයිතිවාසිකම කඩ කළ පුද්ගලයන්ට එරෙහිව නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ආරම්භ කර ඇති නීතිමය ක්‍රියාමාර්ගවල මන්දගාමී ස්වභාවය හේතුවෙන් විද්වන්දිතයන්ට නීතියේ උපරිම පිහිට පැතීමේ ඉඩප්‍රස්ථාව තවදුරටත් සීමා වී තිබේ.

වදහිංසාවට ලක්වූවන් සඳහා දේශීය හා ජාත්‍යන්තර බැඳීම්, වදහිංසාවලින් නිදහස් වීමේ අයිතිය ආරක්ෂා කිරීමේ රාජ්‍යයේ වගකීම, නීතිමය විධිවිධාන සහ ප්‍රතිපත්ති වධහිංසාවට අදාළ ක්‍රියාවන්ට එරෙහිව ක්‍රියාත්මක කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම පිළිබඳව විනිසුරුවරුන් සහ නීතිඥවරුන් සඳහා පුළුල් දැනුම ගොඩනැගීමේ වැඩසටහන් විධිමත්ව හා අඛණ්ඩව සිදු නොවීම ද විශේෂ අවධානය යොමු කළ යුතු ක්ෂේත්‍රයකි.

වදහිංසා පැමිණවුවන්ගෙන් වන්දි ඉල්ලා සිටිල් නඩු පැවරීමට වදහිංසාවෙන් දිවි ගලවා ගත් අයට ප්‍රමාණවත් නීතිමය සහාය නොමැතිකම විසඳාලිය යුතු ගැටලු අතර එක් වැදගත් අංගයකි. තවද, වදහිංසා පැමිණවීම සම්බන්ධ ගැටලු එදාදා ලෙස විසදීමට ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව සතු සම්පත් හිඟකම ද අවධානයට ලක්විය යුතු කරුණකි.

යෝජනා ප්‍රතිසංස්කරණ

වදහිංසාවට ලක් වන පුද්ගලයින් සඳහා පවතින නීතිමය ප්‍රතිකර්ම පිළිබඳව පුළුල් වශයෙන් මහජනතාව දැනුවත් කිරීම සහ වදහිංසා පැමිණවීම සම්බන්ධයෙන් වන ක්‍රියාවන් කෙරෙහි කිසිදු අයුරකින් නොඉවසීමේ ප්‍රතිපත්තිය අනුගමනය කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම.

වදහිංසා පැමිණවීමට එරෙහිව යුක්තිය ඉටුවීම වැළැක්වීමට හේතු වන පරිදි වදහිංසාවට ලක්වූවන් ඒ සම්බන්ධයෙන් පැමිණිලි කිරීමේදී නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතනවල නිලධාරීන්ගේ අනිසි බලපෑම්වලට ලක් නොවන බව සහතික කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුන්වා දීම සහ ඒවා සම්බන්ධයෙන් නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ අංශයන් නිසි පරිදි දැනුවත් කිරීමට පියවර ගත යුතු ය. ඒ අනුව ප්‍රධාන වශයෙන්ම වදහිංසාවට ලක්වූවන් ඒ සම්බන්ධයෙන් පැමිණිලි කිරීමේ දී පොලිසිය විසින් එකී පැමිණිලි භාර ගැනීමේ දී හෝ ඒවා නිසි පරිදි ලේඛනගත කිරීමේ දී බාධාවන් ඇති කරනු ලබන බවට එල්ල වන චෝදනා සලකා බලා ස්වාධීන මහජන පැමිණිලි ක්‍රමයක් නිර්මාණය කර ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ය.

තවද, අපරාධකරුවන්ට අධිචෝදනා ඉදිරිපත් කරන්නේ ද නැද්ද යන්න තීරණය කිරීමට නීතිපතිවරයාට පැවරී ඇති අභිමතය පරිදි බලය භාවිත කිරීමේ තත්ත්වය ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන් විසින් වඩාත් ගැඹුරින් විශ්ලේෂණය කර සහ ඇගයීමට ලක් කළ යුතු ය. ඒ අනුව, නිශ්චිත යැයි කියනු ලබන අපරාධකරුවන්ට එරෙහිව, විශේෂයෙන් දේශපාලන බලපෑම් හෝ සබඳකම් හේතුවෙන් අධිචෝදනා ගොනු කිරීමේ ප්‍රමාදයන් සිදු වන්නේ යැයි නැගෙන චෝදනා සලකා බලා නීතිපතිවරයාගේ තීරණ මත සංවරණ හා තුලන තත්ත්වයක් ඇති කිරීමට අවශ්‍ය ප්‍රතිසංස්කරණ හඳුන්වා දිය යුතු ය.

අත්අඩංගුවට ගැනීම, රඳවා තබා ගැනීම, ප්‍රතිකාර කිරීම, ප්‍රශ්න කිරීම, නඩු පැවරීම සහ සිරගත කිරීම වැනි තත්ත්වයන් සම්බන්ධයෙන් අදාළ වන නෛතික ව්‍යුහයන්, දේශීය හා ජාත්‍යන්තර බැඳීම් සහ මූලික අයිතිවාසිකම්වලට ගරු කිරීමේ වටිනාකම පිළිබඳ පුහුණු සහ සංවේදී වැඩසටහන් විනිසුරුවරුන්, නීතිඥවරුන්, නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතනවල නිලධාරීන් සහ අනෙකුත් පුද්ගලයින් ඉලක්ක කරගනිමින් අඛණ්ඩව පැවැත්විය යුතු ය. අත්අඩංගුවට පත්වන තැනැත්තන්ගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමට සම්බන්ධ විය හැකි පොලිස් දෙපාර්තමේන්තුවේ සහ ඒ යටතේ ඇති අනෙකුත් අදාළ ආයතනවල නිලධාරීන්ට පාපොච්චාරණ ලබා ගැනීම සඳහා වදහිංසා පැමිණවීම වෙනුවට විධිමත් හා නීතිමය විමර්ශන ක්‍රියා පටිපාටි සහ ශිල්පීය ක්‍රම පිළිබඳව පුහුණුවක් ලබා දීමට අවැසි වැඩපිළිවෙළක් සැකසිය යුතු වේ.

මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභා පනතේ 14 වැනි වගන්තිය මගින් පෙන්වාදෙනු ලබන විධිවිධාන යටතේ වදහිංසාවලින් නිදහස් වීමේ අයිතිය උල්ලංඝනය කර තිබීම හෝ උල්ලංඝනය වීමට අත්‍යාවශ්‍ය තත්ත්වයක් පැවතීම සම්බන්ධයෙන් මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවට ස්වකීය මතය අනුව පරීක්ෂණ පැවැත්වීම සඳහා ඇති ඉඩප්‍රස්ථාව තවදුරටත් ශක්තිමත් කළ යුතු ය. වර්ෂ 2016 වසරේ මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව විසින් පත් කරන ලද 'වදහිංසා සහ භාරකාර උල්ලංඝන වැළැක්වීම' පිළිබඳ අනුකමිටුවට ශ්‍රී ලංකාවේ වදහිංසා පැමිණවීමේ තත්ත්වය පිළිබඳව දැඩි ඇගයීමක් කිරීමට සහ වදහිංසාවට එරෙහිව මානව හිමිකම් කොමිසමේ කාර්යභාරය ඉහළ නැංවීම සඳහා නිර්දේශ ඉදිරිපත් කිරීමට අවශ්‍ය වන පරිදි එහි ක්‍රියාකාරීත්වය තවදුරටත් ශක්තිමත් කළ යුතු ය.

නීති විරෝධී මසුන් ඇල්ලීමේ ක්‍රම නියාමනය කිරීම සඳහා විධිමත් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් නොමැතිකම සහ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස කුඩා පරිමාණ ධීවරයන්ගේ ජීවනෝපාය සහ ජලජ සම්පත් කෙරෙහි ඇති වන ප්‍රතිවිපාක.

ව්‍යවස්ථාදායක පසුබිම

ශ්‍රී ලංකාවේ ධීවර අංශයේ සමස්ත නෛතික රාමුව ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාමය ප්‍රතිපාදනවල සිට විවිධ ආකාරයේ නීති, ප්‍රතිපත්ති සහ රෙගුලාසි දක්වා වූ පුළුල් පරාසයක විහිදේ. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ දහතුන්වන සංශෝධනය යටතේ, දේශීය ජල තීරයෙන් ඔබ්බෙහි මසුන් ඇල්ලීම සහ ධීවර කටයුතු 'සංචාන ලැයිස්තුව' යටතට පත් වන අතර, දේශීය ජල තීරයෙන් ඔබ්බෙහි මසුන් ඇල්ලීම හැර අනෙකුත් ධීවර කටයුතු 'සමගාමී ලැයිස්තුවේ' ඇතුළත් වේ.⁴⁵

තවද, 1996 අංක 2 දරන ධීවර හා ජලජ සම්පත් පනත⁴⁶ මගින් ශ්‍රී ලංකාවේ ධීවර හා ජලජ සම්පත් කළමනාකරණය, නියාමනය, සංරක්ෂණය සහ සංවර්ධනය සඳහා විධිවිධාන සලසා ඇත. කලින් කලට ආණ්ඩු පාලනය ලබාගත් රජයන් සහ ඒ ඒ වකවානුවල ධීවර විෂය භාර අමාත්‍යවරුන් ශ්‍රී ලංකාවේ ධීවර ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධයෙන් රෙගුලාසි රාශියක් පනවා ඇත. ඒ අනුව, පනතේ 31 සහ 32 වගන්ති මගින් රටේ ධීවර සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා ධීවර කළමනාකරණ ප්‍රදේශ සහ ධීවර කළමනාකරණ අධිකාරීන් හඳුන්වා දී ඇත. මීට අමතරව, ප්‍රජා සහභාගීත්වයෙන් ධීවර සම්පත් කළමනාකරණය කිරීම සඳහා පනත යටතේ කළමනාකරණ ක්ෂේත්‍ර හතක් ප්‍රකාශයට පත් කර තිබුණි. සම්පත් සංරක්ෂණය සහ නියාමන කාර්යයන් සඳහා රෙගුලාසි මාලාවක් පනවා ඇත.⁴⁷

ධීවර ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධයෙන් වන නෛතික සහ නියාමන ව්‍යුහයන් පුළුල් පරාසයක රෙගුලාසි වලින් සමන්විත වන අතර, ඒවායින් සමහරක් පවතින විවිධ ධීවර ක්‍රම (හැඹිලි දැල් අයථා ලෙස භාවිතය වැනි) භාවිතයෙන් උද්ගත වන විනාශකාරී ක්‍රියාවන් හේතුවෙන් විශේෂයෙන්ම සුළුපත්ත ධීවර ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන මූලික ගැටලු විසඳීම සඳහා මෙන්ම මෙරට ධීවර සම්පත් රැකගැනීම සම්බන්ධයෙන් කඩිනම් අවධානය යොමු කළ යුතු බව පෙනේ.

45 දහතුන් වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා සංශෝධනය, ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාව. <https://www.parliament.lk/files/pdf/constitution-si.pdf>

46 1996 අංක 2 දරන ධීවර හා ජලජ සම්පත් පනත (පසුව සංශෝධිත), https://www.fisheriesdept.gov.lk/web/images/ADDENDUMS/FisheriesAct_Sinhala/02-1996_S.pdf

47 පනතේ 15 සහ 16 වගන්ති අනුව ධීවර යාත්‍රා ලියාපදිංචි කිරීම සහ 1980.10.03 දිනැති ගැසට් අංක 109 , 1998.11.26 දිනැති අංක 1055/13 සහ 1996.11.07 දිනැති අංක 948/24; ධීවර මෙහෙයුම් බලපත්‍ර පනතේ 6-14 වගන්ති සහ 1996.11.07 දිනැති 948/25 රෙගුලාසි; පනතේ 27-29 වගන්ති අනුව විනාශකාරී මසුන් ඇල්ලීමේ පිළිවෙත් තහනම් කිරීම සහ මාළු ඩයිනමයිට් කිරීම; පනතේ 30 වැනි වගන්තිය අනුව මාළු අපනයනය සහ ආනයනය තහනම් කිරීම හෝ නියාමනය කිරීම; පනතේ 34 වගන්තිය යටතේ මසුන් ඇල්ලීම සඳහා සංචාන සහ විවෘත සමයන් ප්‍රකාශ කිරීම; පනතේ 36-37 වගන්ති අනුව ධීවර සංචිත ප්‍රකාශ කිරීම; පනතේ 39-43 වගන්ති ජලජීවී වගා කළමනාකරණ බලපත්‍ර.

මූලික ගැටලු

ධීවර ක්ෂේත්‍රයේ වැදගත්කම හඳුනාගෙන නිශ්චිත කැබිනට් අමාත්‍ය ධුරයක් ඒ සම්බන්ධයෙන් වෙන් කර තිබුණ ද, ධීවර ප්‍රජාව මුහුණ දෙන ගැටලු සහ මෙ රටේ ජලජ සම්පත් විනාශ වීම සම්බන්ධයෙන් පවතින අවදානම පිළිබඳ තත්ත්වය ආදිය දැඩි සැලකිල්ලක් යොමු කළ යුතු ක්ෂේත්‍ර බවට පත් වීම මගින් පිළිබිඹු වන්නේ ධීවර ක්ෂේත්‍රයට, විශේෂයෙන්ම සුළු පරිමාණ ධීවර ප්‍රජාවන්ට සහ ධීවර සම්පත්වලට අදාළ ප්‍රතිපත්ති සහ පරිපාලන ව්‍යුහයන්වල කාර්ය කාර්යක්ෂමයන් නිසි ඵලදායිතාවයකින් ඉටු නොවන බව යි.

ඉන් එක් ප්‍රධාන ගැටලුවක් වන්නේ නීතිවිරෝධී ධීවර ක්‍රම භාවිතය සහ එහි ප්‍රතිඵලයක් ලෙස රටේ විවිධ ධීවර කණ්ඩායම් අතර, විශේෂයෙන්ම සුළුපත්ත ධීවර ප්‍රජාවන් හා හැඹිලි දැල් භාවිත කරන්නන් අතර ගැටුම් ඇති වීම යි. මෙයට ප්‍රධාන වශයෙන් හේතු වී ඇත්තේ පවතින රෙගුලාසි වල ඇති අඩුලුහුඬුකම් සහ සමහර රෙගුලාසි මෙම ක්ෂේත්‍රයේ පවතින ගැටලුවල ප්‍රායෝගික යථාර්ථයන්ට අනුරූප නොවීමයි. නිදසුනක් වශයෙන්, සංශෝධිත පර්සින් දැල් ධීවර රෙගුලාසි පිළිබඳ අංක 437/1987 ගැසට් නිවේදනයේ පස්වන නියෝගයේ සඳහන් වන්නේ නිකුත් කරනු ලබන සෑම බලපත්‍රයක් සඳහාම රුපියල් 20,000ක් අය කෙරෙන බව වුව ද, මෙම විධිවිධාන යල් පැන ගිය තත්ත්වයක ඇති අතර මසුන් ඇල්ලීම සඳහා නීති විරෝධී ක්‍රම භාවිත කිරීම අධිකාරියෙන් කිරීමේ අරමුණද එවන් නියෝග මගින් ඉටු නොකරයි. තව ද, රෙගුලාසි අංක 13 හි සඳහන් වන්නේ 'කිසිම පුද්ගලයෙකු විසින් අගල් 3/8 ට අඩු දැලක් භාවිතා නොකළ යුතු බව' නමුත් ඇත්ත වශයෙන්ම නිසි අධීක්ෂණ, පාලන සහ නිරීක්ෂණ පද්ධතියේ සහ යාත්‍රා අධීක්ෂණ ක්‍රමවේදයන්හි ඇති අඩුලුහුඬුකම් මෙන්ම පවතින සුදුසු විධිවිධාන හෝ නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක නොවීම කඩිනම් අවධානය යොමු කළ යුතු ගැටලුවකි.

පර්සින් දැල් භාවිත කරන ධීවර කටයුතුවලට අදාළ රෙගුලාසි නිසියාකාරව ක්‍රියාත්මක නොවීම හේතුවෙන් සුළු පරිමාණ ධීවරයින් පර්සින් දැල් භාවිත කරන කණ්ඩායම් අතර අන්තර් ප්‍රජා නොසන්සුන්තාවක් ඇති වී තිබේ. මෙමගින් ප්‍රදේශ රැසක සුළු පරිමාණ ධීවර ප්‍රජාවගේ ජීවනෝපායට අහිතකර බලපෑම් එල්ල වී ඇති සේම රෙගුලාසි ක්‍රියාත්මක කිරීමේ වගකීම දරන ආයතනවල දූෂණ සහ අක්‍රමිකතාවන් ඉහළ යෑමට ද එය හේතු වේ.⁴⁸ පර්සින් දැල් භාවිතය සහ තහනම් පුපුරුණ ද්‍රව්‍ය (ඩයිනමයිට් ඇතුළුව) භාවිතය පිළිබඳ රෙගුලාසි අනිසි ලෙස භාවිත කිරීම හා ඒ සම්බන්ධයෙන් ඇති සීමාවන් උල්ලංඝනය කරමින් නිසි නියාමනයකට ලක් නොවී යම් යම් ධීවර ප්‍රජා කොටස් විසින් කටයුතු කිරීම නිසා ජලජ සම්පත් විනාශ වී ඇති අතර කුඩා පරිමාණ ධීවරයින්, ප්‍රධාන වශයෙන් උතුරේ සහ නැගෙනහිර වෙරළබඩ ප්‍රදේශයන්හි මසුන් අඩු වීම ඇතුළු දැඩි අහිතෝගවලට මුහුණ දී ඇත.

ධීවර හා ජලජ සම්පත් ආරක්ෂා කිරීම අරමුණු කරන ලද විවිධ රෙගුලාසි පිළිබඳව ධීවර ප්‍රජාවන් අතර දැනුවත්භාවයක් නොමැතිකම කනස්සල්ලට කරුණකි. එමෙන්ම, කිසිදු ඵලදායි

48 මෙම ප්‍රකාශනයේ දෙවන පරිච්ඡේදයේ ජනමාධ්‍යවේදී ලක්මාල් බදුගේ විසින් රචිත "ගැටුම්වලට හේතුව ගැසට්ටුවේ සිදුරු - හැඹිලි දැලෙන් වට කළ සුළුපත්ත ධීවරයෝ" යන ලිපිය බලන්න.

හෝ කාර්යක්ෂම නියාමනයකින් තොරව සිදු වන මසුන් ඇල්ලීමේ විධික්‍රම හේතුවෙන් සාගරයේ කුඩා මත්ස්‍යයන් නිෂ්ඵල ලෙස විනාශ වීම අඛණ්ඩව සිදු වීම ප්‍රශ්න ගණනාවකට තුඩු දී ඇත. පර්සින් දැල් රෙගුලාසි යටතේ නිකුත් කර ඇති බලපත්‍රය අයථා අන්දමට භාවිත කරනු ලබන පුද්ගලයන්ට එරෙහිව නීතිමය ක්‍රියාමාර්ග රැසක් ගෙන තිබියදීත්, පවතින ප්‍රතිපත්ති හා නියාමන රාමුවලට ශක්තිමත් ප්‍රතිසංස්කරණයක් සිදු නොකිරීම මෙන්ම ඒ සම්බන්ධයෙන් ජාතික මට්ටමේ ක්‍රියාකාරී සැලැස්මක් නොමැතිකම නිසා රටේ ජලජ සම්පත්වලට පිරිමැසිය නොහැකි හානියක් සිදු වී ඇත. එසේම සුළු පරිමාණ ධීවර ප්‍රජාවගේ ජීවනෝපාය කෙරෙහි ද එය දැඩි අහිතකර බලපෑම් ඇති කර ඇත.

යෝජන ප්‍රතිසංස්කරණ

ඒකාබද්ධ සහ සහභාගීත්ව කළමනාකරණය තුළින් වෙරළබඩ හා ජලජ සම්පත් වැඩිදියුණු කිරීම සහ සංරක්ෂණය කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීමට පියවර ගැනීම කළ යුතු ය.

මෙරටේ ධීවර හා ජලජ සම්පත්වල දිගුකාලීන තිරසාරභාවයට දැඩි බලපෑම් ඇති කරමින් කෙටිකාලීන ප්‍රතිලාභ සඳහා එවැනි රෙගුලාසිවල තාක්ෂණික අඩුලුහුඬුකම් සුක්ෂමව උපයෝගී කර ගත හැකි විවිධ රෙගුලාසිවල දෝෂ නිවැරදි කිරීමට ප්‍රතිපත්ති සම්පාදකයන් මෙන්ම ධීවර හා ජලජ සම්පත් සම්බන්ධයෙන් වගකීම් පැවරී ඇති රාජ්‍ය නිලධාරී තන්ත්‍රය ද ඒකාබද්ධ සම්බන්ධීකරණයකින් යුක්තව කටයුතු කළ යුතු ය. නිදසුනක් වශයෙන්, ධීවර ප්‍රජාවන්ගේ ජීවිතවලට සහ ජීවනෝපායන්ට සහ රටේ ධීවර හා ජලජ සම්පත්වලට මෑතකාලීනව ඇති වූ ප්‍රතිවිපාක සැලකිල්ලට ගනිමින්, පර්සින් දැල් භාවිතය සම්බන්ධ රෙගුලාසි සමාලෝචනය කර ඒ සම්බන්ධයෙන් උද්ගතව ඇති ගැටලු සඳහා තිරසාර විසඳුම් ලැබෙන පරිදි ප්‍රතිසංස්කරණ සිදු කළ යුතු ය.

ධීවර හා ජලජ සම්පත් සම්බන්ධයෙන්, විශේෂයෙන්ම මසුන් ඇල්ලීමේ විධික්‍රම පිළිබඳ අදාළ රෙගුලාසි හඳුන්වාදීම සිදු කළ යුත්තේ එවැනි ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන් හරහා බලපෑමට හෝ පීඩාවට පත් වන ප්‍රජාවන්ගේ විස්තීරණ උපදේශන සමඟ පමණක් වන අතර එකී ප්‍රතිපත්ති හෝ නියාමනයන් ක්‍රියාත්මක කිරීමේ දී අදාළ පුද්ගලයින්ගේ ජීවනෝපාය කෙරෙහි ඇති විය හැකි බලපෑම පිළිබඳ පුළුල් විශ්ලේෂණයක් සිදු කළ යුතු ය. තවද, නීති, ප්‍රතිපත්ති හෝ රෙගුලාසි පැනවීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමට සමගාමීව එකී ක්‍රියාවලීන් ඔස්සේ ඇති වන සමාජ හා ආර්ථික බලපෑම පිළිබඳ නිසි සමාලෝචනයක් හා ඇගයීමක් සිදු කිරීමට හැකි වන පරිදි ඵලදායී අධීක්ෂණ සහ ඇගයීම් සැලැස්මක් ක්‍රියාවට නැංවිය යුතු ය.

ධීවර හා ජලජ සම්පත් සංරක්ෂණය සම්බන්ධයෙන් නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන බලධාරීන්ට සහ ධීවර ක්ෂේත්‍රයේ නියාමන යාන්ත්‍රණය නිසි ලෙස ක්‍රියාත්මක කිරීම සහතික කිරීම භාර නිලධාරීන්ට ප්‍රමාණවත් පුහුණුවක් ලබා දිය යුතු ය.

ප්‍රධාන වශයෙන් නුසුදුසු හා නීති විරෝධී ධීවර ක්‍රම හා සම්බන්ධ නියාමන යාන්ත්‍රණවල අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීම සඳහා නව රෙගුලාසි, ඒවායේ විෂය පථය, සීමාවන් සහ දිගුකාලීන ප්‍රතිලාභ පිළිබඳව ධීවර ප්‍රජාවන් අතර දැනුවත් කිරීම අනිශ්චිත වැදගත් වේ.

මාධ්‍යවේදීන්ගේ ලිපි පිළිබඳ උපදේශනය: තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම හරහා ඉස්මතු කරන ලද ප්‍රධාන ගැටලුවල සාරාංශය

අංකය	ලිපියේ වස්තු විෂය	ලේඛකයා	ඉස්මතු කරන ලද මූලික වැදගත් කරුණු
1	බොමුද සීතල වතුර විදුරුවක්? ක්ෂුද්‍ර මූලාසනා කතාවල නිල් සෙසු ආර්.ටී.අයි.	ලසන්ත ද සිල්වා	* ක්ෂුද්‍ර මූලාසනා සේවා නියාමනය කිරීම සඳහා පවතින තෙතනික සහ ප්‍රතිපත්ති රාමුවෙහි ඇති අඩුලුහුඬුකම්. * නිසි අධීක්ෂණයක්, නිරීක්ෂණයක් නොමැතිව නීති විරෝධී ලෙස ණය මුදල් ලබා දීමේ සහ ණය වාරික එකතු කිරීමේ යාන්ත්‍රණ භාවිතය. * ණය ගිවිසුම් හරහා ණය ලබාගන්නා තැනැත්තන්ගේ හාභා අයිතිය උල්ලංඝනය කිරීම.
2	රේගුවෙන් ලිපිසා වැටුණු පාම් තෙලේ බලේ	ලසන්ත ද සිල්වා	* මහජන වැදගත්කමක් ඇති තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමේදී රේගු දෙපාර්තමේන්තුවේ විනිවිදභාවය සම්බන්ධයෙන් ඇති ගැටලු. * රේගු දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීන් තොරතුරු පතගෙන් විධිවිධානවලට අනුගත නොවීම. * තොරතුරු පතගෙන් 5 වැනි වගන්තිය අනවබලය පරිදි භාවිත කිරීම සහ එහි ඇති සීමාවන් මුදාවෙන් තොරතුරු හෙළි නොකිරීම.
3	මොණරාගල මැතිවරණ පෙන්නසම තොරතුරු අයිතියෙන් ජයගත් ඓතිහාසික නඩුවක්	ලසන්ත ද සිල්වා	* 1946 අංක 53 දරන පළාත් පාලන මැතිවරණ ආඥාපනතේ 82 ඇ (ඉ) වගන්තියේ නීතිමය ප්‍රතිපාදන උල්ලංඝනය කිරීම. * මැතිවරණ ප්‍රචාරක මූලාසනා නියාමන යාන්ත්‍රණයක් හෝ මැතිවරණවලදී අල්ලස් හා අනිසි බලපෑම් සම්බන්ධ කාරණා විසඳීමට සුවිශේෂී නීති සම්පාදනය නොකිරීම.
4	දශක දෙකක් තිස්සේ යට ගැසූ ළමා ආරක්ෂක නීතියට තොරතුරු අයැදුමෙන් පණක්	බ්ලැන් මේතක ගමගේ	* ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් ළමා ආරක්ෂාව වෙනුවෙන් පවතින නීතිමය ප්‍රතිපාදන උපරිම ඵලදායීතාවයකින් යුක්තව භාවිත නොකිරීම. * දශක දෙකකට පසුව 1995 අංක 22 දරණ දැණිම නීති සංග්‍රහයේ (සංශෝධන) පනතේ 365 ඇ වගන්තියේ හරය යළි පණ ගැන්වීම සඳහා ළමා අපවාරවලට අදාළ කරුණු සම්බන්ධයෙන් මාධ්‍ය වාර්තා කිරීම සඳහා මාර්ගෝපදේශයක් නිර්මාණය කරමින් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය විසින් වක්‍රව ක්‍රියාමාර්ග ගෙන තිබීම.

5	තොරතුරු පනත හමුවේ සිදු වූ පොඩි කරන ලක් සතොස	බිඟුන් මේතක ගමගේ	<ul style="list-style-type: none"> * ලංකා සතොස ආයතනයේ තොරතුරු නිලධාරී දීර්ඝ කාලයක් තිස්සේ පත් නොකිරීම. * තොරතුරු පනත මගින් සපයා ඇති විධිවිධාන සහ වගකීම් ප්‍රකාරව නිලධාරීන් විසින් තොරතුරු අනාවරණය නොකිරීම. * ලංකා සතොස නිලධාරීන්ගේ කටයුතුවල විනිවිදභාවය සහ වගවීම නොමැතිකම.
6	ලංකාවේ තොරතුරු පනත නිසි අයුරින් ක්‍රියාත්මක වේද?	රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි	<ul style="list-style-type: none"> * අභියාචනා ක්‍රියාවලියේදී ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය කොමිෂන් සභාව විසින් අනුගමනය කරන ලද ක්‍රියා පටිපාටියේ කාර්යක්ෂමතාව පිළිබඳ අවධානය යොමු කළ යුතුය. (අභියාචනා විභාග කරනු ලබන්නේ සඳුදා සහ අගහරුවාදා දිනවල පමණි). * අභියාචනා සඳහා තීරණයක් ලබාදීමට දීර්ඝ කාලයක් ගත වීම (සමහර විට වසරකට ආසන්න කාලයක්). * පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන් තොරතුරු පනතට අනුකූල නොවීම. * තොරතුරු පනතේ 24(3) සහ 25(1) වගන්ති ක්‍රියාත්මක නොවීම. * තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත පිළිබඳ පොදු අධිකාරියේ නිලධාරීන්ගේ දැනුම හා අවබෝධය අවශ්‍ය මට්ටමට නොමැතිකම. * තොරතුරු පනතේ 5 වැනි වගන්තියේ අඩංගු විධිවිධාන වැරදි ලෙස භාවිත කිරීම.
7	හොරොච්චනාගේ අලි දහ දෙනෙක්ම මැරුණේ බඩගින්නෙන්.	රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි	<ul style="list-style-type: none"> * අලි ඇතුන් සඳහා වාසස්ථාන අහිමි වීම සහ අලි ඇතුන් සඳහා ජලය සහ ආහාර වැනි ස්වභාවික සම්පත් අහිමි වීම වැළැක්වීම සඳහා ක්‍රියාශීලී ප්‍රතිපත්තිය කිරණ සහ ක්‍රියාත්මක කළ හැකි ක්‍රියාකාරී සැලසුම් නොමැතිකම සහ අලි ඇතුන්ට වාසය කළ හැකි අවකාශයන් අඛණ්ඩව සහ හිතාමතා අහිමි කිරීම.

8	වත්කම් හා බැරකම් නීතියෙන් අපේක්ෂිත අරමුණ ඉටු වේද?	වාමර සම්පත්	<ul style="list-style-type: none"> * වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ නොකිරීමට එරෙහිව බලාත්මක කළ හැකි නීතිය ප්‍රතිපාදන නොමැතිකම. * වත්කම් සහ බැරකම් පිළිබඳ පවතින නීතිය ප්‍රතිපාදන යථාර්ථයක් බවට පරිවර්තනය කළ ප්‍රතිපත්ති සහ භාවිතයන් නොමැතිකම. * මැතිවරණ ව්‍යාපාරයේ මූල්‍ය නියාමන යාන්ත්‍රණයක් හෝ ඒ සම්බන්දයෙන් සුදුසු නෛතික විධිවිධාන නොමැති වීම. * ව්‍යවස්ථාදායකයේ උභයෝගී ක්‍රියාකලාපය - එනම්, තොරතුරු නීතිය පැනවීම සහ යම් යම් අවස්ථාවන්හි දී පාර්ලිමේන්තුව විසින්ම ස්වකීය තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම.
9	රට පුරා කසළ කළ 200ක් විසඳුම් මන්දගාමී ඇයි?	වාමර සම්පත්	<ul style="list-style-type: none"> * ශ්‍රී ලංකාවේ අපද්‍රව්‍ය කළමනාකරණය පිළිබඳ ජාතික ප්‍රතිපත්තිය නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක නොවීම. * එලදායී කසළ කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තියක් සඳහා උපාය මාර්ගික සැලසුම් නොමැති වීම. * පළාත් පාලන ආයතනයන්හි අනුනීති භරණ කසළ කළමනාකරණයට අදාළ විධිවිධාන අර්ථවත් ලෙස ක්‍රියාත්මක නොකිරීම.
10	තෙකලා විදුලියට මුදල් ගෙවා කුප්පි ලාම්පුවෙන් එළිය බැලීම පළාත් පාලන ආයතන සහ ඉඩම් වෙන්දේසිකරුවන්ගේ කුට ජාවාරම් පිළිබඳ විමසුමක්	වාන්දනී දිසානායක	<ul style="list-style-type: none"> * පළාත් පාලන නීති අවභාවිත කරමින් ඉඩම් වෙන්දේසිකාර සමාගම් කටයුතු කිරීම. * ඉඩම් වෙන්දේසි කිරීම සඳහා අවැසි යටිතල පහසුකම් සම්බන්ධයෙන් අනුමැතිය ලබාගත යුතු පළාත් පාලන රෙගුලාසිවලට අනුකූල නොවීම. * පළාත් මෙහෙයුම් කමිටුව, පරිසර අධිකාරිය, ගොවිජන සංවර්ධන කොමසාරිස්, වෙරළ සංරක්ෂණ, ඉඩම් ගොඩනිර්මි සහ සංවර්ධන අධ්‍යක්ෂ, විදුලිබල මණ්ඩලය, ජාතික ජල සම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලය වැනි විවිධ රාජ්‍ය ආයතනවල ඇති අනුමැතීන් ලබා ගැනීමේ ක්‍රියාවලීන් හා සම්බන්ධ රෙගුලාසිවලට අනුකූල නොවීම.
11	මුත්තාකම් කැපැල් කර්ශාලය අඩක් නිම වූ ගොනැගිල්ල තුළ සැඟව ඇති දූෂණය	දිලිප අමුදන්	<ul style="list-style-type: none"> * පොදු දේපළ/සම්පත් අයදා පරිහරණය පිළිබඳ වෝදනා. * යාපනයේ දිස්ත්‍රික් සංවර්ධන කටයුතුවලට සම්බන්ධ දූෂණ වෝදනා. * විගණන සහ විමර්ශන නොමග යැවීම සඳහා තොරතුරු හැසිරවීම. * තොරතුරු පනතේ විධිවිධානවලට අනුකූල නොවීම. * තොරතුරු හසුරුවන රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට එරෙහිව පියවර ගැනීමට ආයතන සංග්‍රහයේ ඉඩ ප්‍රමාණවත් නොවීම.

12	හැඹිලි දැලෙන් වට කළ සුළුපත්ත ධීවරයෝ ගැඹුම්වලට හේතුව ගැසට්ටුවේ සිදුරු	ලක්මාල් බදුගේ	මසුන් ඇල්ලීම සඳහා තහනම් විධික්‍රම භාවිතා කිරීම. * 1996 අංක 2 දරන ධීවර හා ජලජ සම්පත් පනතේ විධිවිධාන නිසි පරිදි ක්‍රියාත්මක නොවීම. * ධීවර අංශයේ කාර්ය කාර්යක්ෂමයන් පැවරී ඇත රාජ්‍ය නිලධාරීන්ගේ වගකීම් රහිත අධීක්ෂණය හේතුවෙන් ජලජ සම්පත් විනාශ වීම. * මූලික ප්‍රශ්නය විසඳීමේදී කිසිදු අනුකූලතාවයක් නොමැතිව ගැසට් නිවේදන හරහා පරස්පර විරෝධී හා ගැඹුම්කාරී රෙගුලාසි/නියෝග. * ජලජ සම්පත් සහ කුඩා පරිමාණ ධීවරයින් ආරක්ෂා කරන ප්‍රතිපත්ති ප්‍රතිසංස්කරණ ක්‍රියාවලියක් සහ ඊට අනුරූප අධීක්ෂණ යාන්ත්‍රණ නොමැතිකම.
13	සුනිල්ගේ මරණය ගැන ඇත්ත සොයා දුන් තොරතුරු පනත	අසේල කුරුල්වංශ	* වෛද්‍ය තොරතුරු හෙළි නොකිරීම. * වෛද්‍ය තොරතුරු වසන් කිරීම හේතුවෙන් වෛද්‍ය නොසැලකිල්ලට අභියෝග කිරීමට ඉඩකඩ නොමැතිකම.
14	චතුකරයේ නිවාස ව්‍යාපෘති රැසක් අතරමග නිම කරන්න මුදල් වෙන් කර නැ	කේ. ප්‍රසන්න	* දේශපාලනිකව අභිප්‍රේරිත තීරණ ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානයේ ප්‍රතිපත්තිමය ස්ථාවරයන් සහ නියාමන යාන්ත්‍රණවල විධානයන් අහිමිව යෑම. * ජාතික ගොඩනැගිලි හා පර්යේෂණ සංවිධානයේ එක් කාර්යයක් වන්නේ "ආපදා අවදානම් සහිත ප්‍රදේශවල සහ දේශගුණික විපර්යාස සහිත වැදවීමේ තර්ජනයට ලක්ව ඇති ප්‍රදේශවල තිරසාර නිවාස සහ ආරක්ෂිත මිනිස් ජනාවාස සැලසුම් කිරීම සහ සංවර්ධනය කිරීම පිළිබඳ පර්යේෂණ සිදු කිරීම සහ මාර්ගෝපදේශ සැපයීම"යි. නමුත් එවැනි ප්‍රතිපත්ති උපදේශක ආයතනවල මාර්ගෝපදේශ සහ නිර්දේශ දේශපාලන තීරණ මගින් යටපත් කරයි. * මහජන මුදල් පරිහරණය කිරීමේදී විනිවිදභාවයක් නොමැතිකම.

15	වදහිංසාවට එරෙහි නීතිය නම්ව පමණද?	සමන්ති උපේක්ෂා වීරසේකර	* ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ 11 වැනි වගන්තිය මගින් සහතික කර ඇති පරිදි, "කිසිම නැතැත්තකු වධහිංසාවලට හෝ කුරු, අමානුෂික හෝ අවමන්සහගත සැලකිල්ලකට නැතහොත් දඬුවමකට යටත් නොකළ යුතුය" යන ව්‍යවස්ථාපිතව සහතික කර ඇති මූලික අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීමට කැප නොවීම. * 1994 අංක 22 දරන වධහිංසාවට සහ වෙනත් කුරු, අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීම හෝ දඬුවම් එරෙහි සම්මුතිය පනතේ විධිවිධානවලට අනුකූල නොවීම. * වධහිංසා පැමිණවීමෙන් නිදහස් වීම සඳහා කැප වූ උත්සාහයක් ගැනීමේදී නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන බලධාරීන් සහ ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාව අතර නිසි සම්බන්ධීකරණයක් නොමැතිකම. * වධහිංසාවෙන් නිදහස් වීම පිළිබඳ ව්‍යවස්ථාදායක රාමුව පිළිබඳ පුරවැසියන්ගේ දැනුම හා අවබෝධය නොමැතිකම සහ නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන ආයතනවල නිදහසිභාවය මූලික අයිතිවාසිකම්වලට අහනිදායක වීම.
16	තොරතුරු නීතිය භාවිතයෙන් පාරිසරික ගැටලු සම්බන්ධයෙන් වන මෑත කාලීන මැදිහත්වීම්	රුසිදා මෙන්ඩිස්	වරාය නගරය පිළිබඳ ප්‍රශ්නය ද ඇතුළුව පරිසර සංරක්ෂණය හා බැඳි විවිධාකාර පාරිසරික ගැටලු සම්බන්ධයෙන් පරිසරවේදීන් විසින් පාරිසරික පුස්තකය උදෙසා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය භාවිත කිරීම.

ජනමාධ්‍යවේදීන් විසින් රචිත ලිපි මාලාව - දූෂණය පිටුදැකීමට සහ වගවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම උදෙසා මාධ්‍ය හා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඵලදායී උද්දේශන පෙවලමක් වශයෙන් භාවිත කිරීම

බොමුද සිතල වතුර විදුරුවක්?

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කතාවල හිල් සෙවු ආර්.ටී.අයි.

“ශ්‍රී ලංකාවේ වෙන් වීදිහක් නැතිව කඩ පොඩ්ඩක් දාගෙන කියක් හරි හොයාගන්න හිතාගෙන තමයි ණයක් ගත්තේ. පහුගිය මැයි වෙනකම්ම ඒ ගත්ත ණය ගෙවාගෙන ආවා. ඒ අතරේ තමයි දැනගත්තේ මහත්තයාට පිළිකාවක් කියලා. ඒ නිසා කඩේ මාස ගාණක් වහන්ත වුණා. ගෙවන්න ඉතිරි වෙලා තිබ්බේ පොඩ් ගාණයි. පොලියත් එක්ක අනූ තුන්දාහක් ගෙවන්න කියලා ලියුම් එනවා. දෙවියනේ මොනවා කරන්නද? මහත්තයාට තවම අසනීපයි” ඒ ගැහැනියගේ ඉකිය උගුරේ සිරවෙද්දී තවත් ගැහැනියක කතාව ඇරඹුවා ය. “මං කොළඹ රස්සාවකට ගිහින් හිටියේ. කොරෝනා ආවම හැමදේම වෙනස් වුණා. ජොබ් එකට යන්නේ කොහොම ද? මෙහේ ගාමන්ටි එකේ පඩි මදි හින්දා කොළඹට ගියේ. අන්තිමට ඒ රස්සාවටත් යන්න බැරි වුණා. ජීවත්වෙන්න ගත්ත ණය හින්දා ජීවිතේ නැති කරගන්න තැනට ඇවිල්ලා.” ඇගේ කතාව අවසන් සුසුමක් හෙළද්දී ලද ඉඩෙන් තවත් කතාවක් ආරම්භ විය. “අපි කිරි හරකෙක් ගන්න ණය ගත්ත එක තමයි කරපු මහම ගොන් වැඩේ. ආණ්ඩුවේ සමාද්ධියේ කීමට ගත්ත සතා මේ පළාතේ දේශගුණයට ගැළපෙන්නේ නැති හින්දා අවුරුද්දක් ගිහිල්ලා මැරුණා. කිරිත් නැතිව ගොමක් නැතිව අපිට ණය කන්දක් ඉතිරි වුණා. ඒ ණය ගෙවන්න ණය අරගෙන අපි ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කොමිපැනි කාරයන්ගේ ණය කාරයෝ වුණා.”

විසිහතර ලක්ෂයක් ලාංකීය කතුන්ගේ මහා පොදු කතාවට නිදසුන් ලෙස මේ වැනි කතා සිය ගණනක් එකතු කිරීමේ අවකාශ ලංකාවේ සියලු දිස්ත්‍රික්කවලින් ලැබේ. මේ වන විට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් ලෙස හඳුන්වන මහා පරිමාණයේ සහ මධ්‍ය පරිමාණයේ මූල්‍ය සමාගම් ශ්‍රී ලංකාවේ අස්සක් මුල්ලක් නැර පිළිකාවක් සේ ව්‍යාප්ත වෙමින් ජනතාවගේ රුධිරය උරා බී ඇත. මේවා ඇතැම්විට මහ බැංකුවේ ලියාපදිංචි මූල්‍ය සමාගම්ද නොවේ. අම්පාර, පොළොන්නරුව,

මොනරාගල, ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කවල දෙමළ සහ සිංහල ගැමි කාන්තාවන් සිය ග්‍රහණයට ගෙන කිට්කිටියේ මිරිකමින් සිටින එවැනි කොම්පැනි ගණන විස්සකට ආසන්න ය. ඒ ඇතැම් කොම්පැනියක් පළාතට ආවේණිකව ගම්බද පොලී මුදලාලියේ භූමිකාව ඉටු කරමින් සිටින අතර අය කරගන්නා ගිනි පොලිය ගමේ පොලී මුදලාලි අහිංසකයෙකු යැයි සිතෙන තරම් අධික එකකි.

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය උගුලේ සිර වූ කාන්තාවන් ගැන සිදු කරන පර්යේෂණයක් අවසානයේ ප්‍රතිපත්තිමය යෝජනාවක් සම්පාදනය කිරීමේ අපේක්ෂාවෙන් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය සමග එක්ව වැඩ කරන කන්තලේ ජාතික සමාජ සංවර්ධන පදනමේ සුරංග රූපසිංහට ගැටලුව පිළිබඳ මනා පසුබිම් දැනුමක් තිබේ.

“මේක මහා ව්‍යසනයක්. දැන් පවුල් ගණනාවක් කඩාගෙන වැටිලා. පවුල් ඒකකය ව්‍යසනයට පත් වුණාම සිද්ධ වෙන හැම සමාජ බෙදවැවකයක්ම දකින්න පුළුවන් ලංකාවේ ඕනෑම ගම්බද පළාතක. කිසිම නියාමනයක් කරන්න ආණ්ඩුව අපොහොසත් වීම නිසා මනුස්සකම් ගැන වාටු කතා කියමින් ආපු ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් මිනිස්සු හප කරන්න පටන් අරගෙන තියෙන්නේ කිසිම අනුකම්පාවක් නැතිව. මේ තත්ත්වය හරිම අමානුෂික හින්දා තමයි අපිත් ඒ ගැන හොයලා බලන්න පෙළඹුණේ” යැයි සුරංග රූපසිංහ පවසයි.

ගෙදර බුදුන් අයාලේ යැවීම

ආණ්ඩුවේ ගැටයට අසු වී කිරි හරකෙකු මිලදී ගත්, අන්තිමට හරකාද, අකාලයේ සැමියාද මිය ගිය කාන්තාවක සිය දුක කියද්දී තවත් කාන්තාවක ආවේගයෙන් පැවසුවේ “ගෙදර බුදුන් යැයි කියන අම්මා අයාලේ යන්නියක බවට පත් කරන්නට ණය උගුල සමත් ව තිබෙන බවයි. ගම් පිළිලයක් ලෙස සැලකූ ගණිකා වෘත්තීය රහසිගතව සිදු වන්නේ ඇයිද යන්න ඇය ප්‍රසිද්ධියේ කියයි. කන්තලේ වෑකන්දේදී හමු වූ භාතියගම නාලිකා නම් ඇය පවසන්නේ, ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් පහළොවකට අධික සංඛ්‍යාවකින් තම ගමේ තමන්ද ඇතුළු කාන්තාවන් ණය ලබාගෙන ඇති බවයි.

“අපිට තවම තේරුම් ගන්න බැහැ ඇයි අපි ණය ගත්තේ කියලා. කාට හරි හිතෙන්න පුළුවන් කවුරුවත් බලෙන් ණය දෙන්න නැහැනෙ, ඉතින් ණය ගත්ත අපි වැරදිනේ කියලා. ඒ කතාව හරි වෙන්න පුළුවන්. ඒත් අපි ගැන මනුස්සකමෙන් බලන්න ඕන. මොකද හැමෝම එකතුවෙලා අපිව රැවට්ටුවා. අපිට මේ පොලී අනුපාත ගැන කියලා දුන්න නැහැ. මේ සමාගම් ලියාපදිංචි ඒවද කියලා කවුරුවත් කිව්වේ නැහැ. අපිට ඒවා හොයන්න විදිහක් තිබුණේ නැහැ. අනික අපි ණය කාරයෝ වුණේ රටේ තියෙන ආර්ථික පසුබෑම හින්දා” ඇය ලක්ෂ සංඛ්‍යාත කතුන්ගේ ණය කතාවල හරය පැහැදිලි කිරීමට උත්සාහ ගනියි.

පොළොන්නරුවේ නිරෝෂා කුමාරිට නඩු පවරන බවට තර්ජනය කරමින් ලිපි ලැබෙන්නට පටන් ගෙන තිබේ. ඇය සිය සැමියා පිළිකා රෝගියෙකු බව හදිසියේ හඳුනා ගැනීම නිසා ඒ

තාක් පණ ගැට ගසා දුන් පෙට්ටි කඩය වසන්නට සිදු වීමෙන් ණය ගින්නට වැටී ඇත. කන්තලේ දිනේෂා ප්‍රභානිගේ සැමියා වැවේ මසුන් අල්ලා ජීවිකාව සරි කර ගන්නෙකි. මසුන් ඇල්ලීම සඳහා අත්‍යවශ්‍ය දැල් ආම්පන්න මිල දී ගන්නට ගත් කුඩා ණයක්ද එය පියවන්නට ගත්, සමහර විට කොම්පැනි ගෙදරටම ඇවිත් පෙරැත්ත කර දුන් ණය කන්දරාවද නිසා දිනේෂා බිහිසුණු උගුලක පැටලී සිටින්නීය. “දැන් ණය කන්ද ලක්ෂ පහළොවකට වඩා වැඩියි. මේ හැම ණයක්ම අරගෙන තියෙන්නේ මගේ නමට හින්දා මං තමයි ණයකාරි. මහත්තයා අල්ලන මාළු විකුණලා මාසෙකටම හොයන්නේ රුපියල් විසිපන්දාහක්, තිස්දාහක් විතර. ඒක ජීවත්වෙන්නවත් මදි. එතකොට ණය ගෙවන්න අමාරු හින්දා දවසින් දවස පොලී එකතු වෙනවා. හරියට මරු වැලක් වගේ.” ඒ ඇය භාවිත කළ කදිම උපමාව ය. ගෙදරදී අපි කතා වෙනවා ණය ගෙවන්නේ කොහොමද කියලා. එතකොට මහත්තයා කියනවා එයාගේ නමට නැති හින්දා ගත්ත නම් ගෙවන විදිහක් ගැන මං ම කල්පනා කරගන්න එකයි ඇත්තේ කියලා. එහෙම කියලා එයා නැගිටලා යද්දී මට මැරෙන්න හිතෙනවා. ඇත්තමයි මට ඉතිරිවෙලා තියෙන්නේ මැරෙන්න විතරයි.”

මූල්‍ය සමාගම්වල ණය එකතු කරන්නෝ දිනපතා සිය යතුරුපැදිවලින් ගම්වල කරක් ගසති. යකඩ අසුන් පිට එන රාක්ෂයන් සේ ගැමි කාන්තාවන්ට ඔවුන් පෙනෙන නිසා ඇතැම් කාන්තාවෝ දිනය පුරා ගෙයින් බැහැරව වන වැදී සිටින්නට පුරුදුව ඇත. “ඒත් දැන් ඒක කරන්නත් බෑ. ණය දෙනකම් යන්න නෑ කියලා එයාලා අපේ ගෙවල්වල මිදුල්වල වාඩිවෙලා ඉන්නවා. කාන්තාවෝ හැටියට අපිට වතුර ඩිංගක් නා ගන්නවත් නෑ. මේ උන්දැලා බලාගෙන ඉන්නවා. බෙදාගත්ත බත් ඩිංග කන්න නෑ. කන්න බොන්න තියෙනවා අපේ ණය තමයි ගත්ත නම් ගෙවන්න බැරි කියලා ඇනුම් පද කියනවා. කිව්වට මොකද වෙන්නෙ, මේක රහසක් නෙවෙයි, සමහර කාන්තාවන්ට ණය වෙනුවට තමන්ගේ වරකේ ණය මහත්තුරුන්ට හිලවී කරන්න වෙන තැන් තියෙනවා.” යැයි පවසන්නේ නම හෙළි නොකළ දෙහිඅත්තකණ්ඩියේ කාන්තාවකි.

මහ බැංකුවේ නියාමනය?

නීතිවේදී තුසිත සිරිවර්ධන විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය වෙනුවෙන් ඇත පළාත්වලට ගොස් ගම්බද කතුන් ගොදුරු කර ගත් මේ ණය දුර්භික්ෂය පිළිබඳ කරුණු සොයා බැලුවේ ය. “ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් කියල හඳුන්වන මේ ආයතන බොහොමයක් ක්‍රියාත්මක වෙන්නේ ඌව, නැගෙනහිර, වයඹ, උතුරු මැද, උතුර වගේ ආර්ථික වශයෙන් පීඩාවට පත් ගම්වල. විශේෂයෙන් පශ්චාත් යුද සමයේ ගම් බිම් නගා සිටුවන්න කියලා ආණ්ඩුවෙන් ඇස් වහලා ආකර්ෂණීය වෙළඳ දැන්වීම්වලින් මිනිස්සු රවට්ටලා ණය දෙන්න පටන් ගත්තා. අපේ සොයා බැලීම්වලට අනුව පැහැදිලි වෙනවා ලොකු කුඩා සමාගම් විස්සකට ආසන්න ගණනක් දෛනික පොලී අනුපාතවල ඉඳලා ණය දෙනවා. මේ දෛනික නැත්නම් සති පොලී වාර්ෂික පොලී අනුපාත ක්‍රමයට ගණන් හඳලා බලපුවම සියයට හැට හත්තැවක ඉහළ අගයක් පෙන්වනවා. ඒක

දරාගන්න බැරි තත්වයක්. එහෙම බලද්දී අපිට කියන්න පුළුවන් ආණ්ඩුව පැත්තෙන් නිසි නියාමනයක් වෙලා නැති බව. මේවා නියාමනය වෙන්න ඕන මහබැංකුවෙන්. ඒත් මේ සමහර සමාගම් නිකම් අටවගත්ත ඒවා මිස මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයේ ලියාපදිංචි වෙලා තියෙනවාද කියන එක සැක සහිතයි. ලියාපදිංචි වෙලා තිබ්බත් මේ තරම් අධික පොලියක් අය කරන එක නොදන්නවා වගේ බලධාරීන් කටයුතු කිරීම ඒල් දැමිල්ලක් කිව්වට අසාධාරණයක් නැහැ. දැන් මේ ප්‍රශ්නය ඔබ්බ දුටුවා තියෙන්නේ. වහාම හොයලා බලලා විසඳුම් යෙදුවේ නැතිනම් අර ඒ කාලෙ පොළොන්නරුවේ ගොවියො ණය ගෙවා ගන්න බැරිව සිය දිවි නසා ගන්න රැල්ලක් ආව වගේ සමාජ ව්‍යසන ඇති වෙන්න පුළුවන්.” නීතිවේදී කුසිත පවසයි.

ගැටලුව ගැන විග්‍රහාත්මකව දකින ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ ස්ත්‍රී පුරුෂ සමාජභාවී අර්බුදයක්ද මේ සමග මතුව තිබෙන බවයි. “දැන් මේ ණය වැඩිපුරම නෙවෙයි සියයට සියයක් අරගෙන කියෙන්නේ කාන්තාවෝ. ණය කණ්ඩායම්වල සාමාජිකයෝ වෙච්ච පිරිමි නැහැ. ණය නැවත පියවාගන්න සමාගම් පත්තන්නෙත් කාන්තාවෝ පසුපස. ඒකෙ ප්‍රතිඵලයක් විදියට ගම්බද කාන්තාවෝ අපවාරවල ගොදුරු බවට පත්වෙන්න පටන් අරගෙන තියෙනවා. ඇත්තම කියනවා නම් සමහර සමාගම් මේ කාන්තාවන්ට අපයෝජනය කරමින් ඉන්නවා කිව්වොත් හරි. සමහර පළාත්වල කාන්තාවන්ට එරෙහිව සමාගම් උසාවි ගිහින් තියෙනවා. ඔවුන්ට අයිතියක් තියෙනවා තමන්ගේ ණය අය කර ගැනීම සඳහා උසාවි යන්න. හැබැයි මේ කාන්තාවන්ට දැනුම අවබෝධය අඩුයි තමන්ගේ කතාව විනිශ්චය ආසනය ඉදිරියට ගිහින් කියන්න. මේ අසාමාන්‍ය පොලිය ගැන. අසාධාරණ ණය කොන්දේසි ගැන ඒ වගේම හුඟක් තැන්වල සිද්ධ වෙලා තියෙනවා වගේ තමන් නොදන්න ඉංග්‍රිසියෙන්, එකපාරට තේරෙන්නේ නැති වැල්වටාරම් කියවා බලා තේරුම් ගනිමි කියලා අත්සන් කළේ ඇයිද කියන්න මේ කාන්තාවන්ට අවබෝධයක් නැහැ. සමාගමට වගේ නීතිඥ විසඳුම් දරන්න ඔවුන්ට පුළුවන්කමක් නැහැ. ඒ හින්දා සමස්ත ගැටලුව ගැන වෙනම විධිමත් ප්‍රවේශයකින් අධ්‍යයනය කරල ප්‍රතිපත්තිමය පියවරක් ගන්න තැනට යොමු විය යුතුමයි.” නීතිඥ කුසිත සිරිවර්ධන පෙන්වා දෙයි.

අමාත්‍යාංශය නමට පමණයි

ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ගැටලුව පියවීම සඳහා අවශ්‍ය වන්නේ, ප්‍රතිපත්තිමය තීන්දු ගැනීම ය. ඒ සඳහා සවිඥානික ප්‍රවේශයක් අත්‍යවශ්‍ය බැවින් පවතින ගැටලු පිළිබඳ සැබෑ තොරතුරු අවශ්‍ය ය. මේ සමාගම් ලියාපදිංචිද නැතිද යන්න හෝ ඔවුන්ට අය කර ගැනීමට අවසර දී ඇති ණය පොලී අනුපාත, ණය දීමේ කොන්දේසි ආදිය විමසූ විට පිළිතුරු ලැබෙන්නේ නැත. එම නිසා තොරතුරු සොයා ගන්නට සිදුව ඇත්තේ ආර්.ටී.අයි. නැතිනම් තොරතුරු පනත භාවිත කරමිනි. මේ වනවිට ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය කටයුතු සඳහා වෙනමම නාමික රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශයක් ඇති බැවින් ඔවුන්ගෙන් අදාළ තොරතුරු විමසා අයදුම්පත් යොමු කළ විට ලද පිළිතුර වූයේ අදාළ කරුණු කාරණා ගැන කියන්නට තම අමාත්‍යාංශය නොදන්නා බවත් ඒ පිළිබඳව විමසිය යුතු වන්නේ මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන් බවත් ය. ඒ පිළිතුර ගැන අදහස් දක්වමින් කන්තලේ ප්‍රාදේශීය

සභාවේ මන්ත්‍රීවරයක වන සීතා රංජනී පැවසුවේ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය යනු නිකම් අටවා ගත් වැඩකට නැති බෝඩ් ලැල්ලක් පමණකැයි ඉන් පැහැදිලි වන බවයි. අඩුම තරමින් මේ ණය ලබා දීම හා අය කර ගැනීම ගැන යාවත්කාලීන වන දත්ත පද්ධතියක්වත් අදාළ ආයතන සතුව නොමැති බව ඉන් පැහැදිලි වේ. විශේෂයෙන් ණය නියාමනය හා ජනතාවට සහන දීම ගැන දුන් ඡන්ද පොරොන්දුවලට අනුව පිහිටුවා ගත් රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය සතුව ප්‍රමාණවත් තොරතුරු නැත්නම් වසර තුනක් ගතවීත් ප්‍රතිපත්තිමය තීන්දු ගැනීම සඳහා වන ප්‍රවේශයකට බලධාරීන් එළඹී නැති බව පෙනේ.

මහ බැංකුව වෙත යොමු කරන ලද තොරතුරු අයදුම්පත්වලට එහි නියෝජ්‍ය අධිපති කේ. එම්. එම්. සිරිවර්ධන තොරතුරු නිලධාරියා ලෙස පිළිතුරු එවා ඇත. ඔහු පෙන්වා දෙන්නේ 2016 අංක 06 දරන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය පනත ප්‍රකාරව නිකුත් කළ 2019 අංක 02 දරන පනතේ විධිවිධානයයි. ඒ අනුව ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සමාගම් සිය ණය සඳහා අය කරනු ලැබිය යුත්තේ සෙසු සියලු ගාස්තු ඇතුළත්ව වාර්ෂිකව සියයට තිස්පහකට නොවැඩි පොලියකි. එසේම බලපත්‍රලාභී මුදල් සමාගම්වලටද අය කළ හැක්කේ සියලු ගාස්තු ඇතුළත්ව වාර්ෂිකව සියයට තිස්පහකට නොවැඩි පොලියකි. ඒ සඳහා අදාළ වන්නේ, 2011 අංක 42 දරන මුදල් ව්‍යාපාර පනත සහ 2018 අංක 10 දරන විධානයයි. එහෙත් මේ තොරතුරු අනුව පෙනී යන්නේ අදාළ සමාගම් පනත්වල දක්වා ඇති නෛතික නියමයන්ට අනුව කටයුතු කරන්නට අපොහොසත්ව ඇති බවයි. විශේෂයෙන් නැගෙනහිර පළාතේ ණය දෙන ඇතැම් ආයතන මහ බැංකුවේ මුදල් මණ්ඩලයේ ලියාපදිංචිව නැති හුදු සමාගම් මැදුරේ ලියාපදිංචිව සිටින ව්‍යාපාර පමණි. උඟව පළාත කේන්ද්‍ර කරගෙනද එවැනි එක් ආයතනයක් බණ්ඩාරවෙල සිට සිය මෙහෙයුම් දියත් කර තිබේ. මේ ඇතැම් ආයතන සමූපකාර සමිති ලෙස පෙන්වා දෙමින් ලියාපදිංචි ව සිටින නිසා ඔවුන්ගේ අගුද්ධ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය මාඟියාව පිරුවටයකින් වැසී තිබේ. උඟව පළාතේ ව්‍යසනකාරී මෙහෙයුම් දියත් කර ඇති එවැනි එක් ආයතනයක් දෛනික පොලියට ණය නිකුත් කරන අතර එහි හිමිකාරීත්වයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරයෙකුද සිටින බව පසුගිය පාර්ලිමේන්තු සභාවාරයකදී විපක්ෂයෙන් ප්‍රකාශ විය. මේ බොහොමයක් ආයතන දින හෝ සති වාරික වශයෙන් අය කර ගැනීමට දෙන ණයවල වාර්ෂික පොලිය ගණනය කිරීමේදී මහ බැංකුවේ සීමාවන් ඉක්මවා යන බව පැහැදිලිය. එසේම ඔවුන් ණයකරුවන් සමග අත්සන් කරන ගිවිසුම් ඉංග්‍රිසි භාෂාවෙන් පමණක් වන අවස්ථාවලදී සිදු කරන්නේද ජනයා රැවටීමක් වන අතර එය රාජ්‍ය භාෂා පනතද උල්ලංඝනය කිරීමකි.

දැනටම පුපුරා ගලා එන ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ගිනි කන්දේ උණු ලාවා ප්‍රවාහයෙන් ජනයා බේරා ගැනීමට මහජන නඩුකරයකට යෑමේ වැදගත්ගම නීතිඥ රුෂ්ඩ් හබීබ් අවධාරණය කරයි. ඔහු පවසන්නේ ප්‍රතිපත්තිමය බේරුම්කරණයක් සඳහා ශ්‍රී ලංකාවේ ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයේ පිහිට පනත්නට සිදු වන බවයි. “මේ සමාගම් මිනිස්සු එක්ක එළඹිලා තියෙන ගිවිසුම් දැක්කම අපිට පැහැදිලි වෙනවා මහ බැංකුවේ වකුලේබවලට පටහැණුව සමාගම් වැඩ කරල තියෙන බව. ඒ ගිවිසුම්වල කොන්දේසිවලින් ජේනවා සමාගම් අයුතු ධනවත්වීමට උත්සාහ දරල තියෙන බව සහ එහෙම කරපු බව. එය නීති විරෝධී යි. බොහොමයක් සමාගම් නියාමනය වෙන්නෙ නැහැ. ලියාපදිංචි වෙන්නෙ නැහැ. පොලිසිය දකින්නෙත් නැහැ මේක අපරාධ වරදක් විදිනට.

ඒ නිසා මහජන පැමිණිලි භාර ගන්නේ නැහැ. හැබැයි මේ ගැන බලධාරීන්ගේ ඇස් ඇරෙන්න ඕන. පුළුල් නීතිමය ක්‍රියාවලියකට ගිහින් අපි ප්‍රතිපත්තිමය වෙනසක් සඳහා පාර කපන්න ඕන. මිනිස්සු මොකද කරන්න ඕන, ෆයිනෑන්සියල් ඔම්බුඩ්ස්මන්ට ලියන්න වුවමනයි. ඒ වාගෙම මහ බැංකුවට තව තවත් ආර්.ටී. අයි දාන්න ඕන කියලත් මං කියනවා මේ එක එක සමාගම් ගැන තොරතුරු ඉල්ල ගන්න. ඒවා මහජනතාවට විවෘත වෙන්න ඕන. කරුණු හංගගෙන ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කරන්න බැහැ. හුඟක් සමාගම් තමන්ගේ ගිවිසුම් හදලා තියෙන්නේ ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන්. සිංහල දෙමළ වුණත් ජනතාවට තේරෙන්නේ නැති හරබර වචන. සමස්ත සමාජය හැටියට අපි මේවා ප්‍රශ්න කරන තැනකට යා යුතුයි. අන්තිමේදී මහජන පීඩාව ගැන නඩුකරයකට යනවා නම් නිවැරදි තොරතුරු අවශ්‍යයි. ඒකයි මං කියන්නේ තොරතුරු පනත භාවිතා කරන්න කියලත්” යැයි නීතිඥ රුෂ්ඩ් හබීබ් පවසයි.

ඔහු පෙන්වා දෙන පරිදි නඩු කීමට නම් නිවැරදි තොරතුරු උවමනා ය. ඉස්සර නම්, එය ඉතා අසීරු කාරියකි. බොහෝ තොරතුරු ඉබ්බියුරු ලා තිබූ අතර ඒවාට ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාවක් ජනතාවට නොවී ය. දැන් ඕනෑම තොරතුරු ගබඩාවක දෙර හැරිය හැකි යතුරක් ජනතාව අත තිබේ. ඒ ආර්.ටී.අයි. හෙවත් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියයි. එම යතුර භාවිත කොට තමන්ට අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීම ජනතාව සතු කාරියකි.

■ ලසන්ත ද සිල්වා

ලසන්ත ද සිල්වා
නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරයේ වත්මන් කැඳවුම්කරු ය. ජනමාධ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ වසර 22ක අත්දැකීම් ඇති ගුවන්විදුලි, පුවත්පත් හා වෙබ් මාධ්‍යවේදියෙකි, මාධ්‍ය පුහුණුකරුවෙකි, ශ්‍රී ලංකා ජනමාධ්‍ය විද්‍යාලයේ ආචාර්යවරයෙකි. තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ ක්‍රියාධරයකු මෙන්ම ඒ පිළිබඳ පුහුණු මොඩියුල සම්පාදකවරයෙකි. තොරතුරු අයිතිය භාවිතයෙන් ගවේෂණාත්මක ලිපි රැසක් ලියා ඇති ඔහු එම විෂය පිළිබඳ ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් 60ක් නිෂ්පාදනය කර තිබේ

රේගුවන් ලිස්සා වැටුණු පාම් තෙලේ බලේ

පසුගිය සිංහල අවුරුදු කාලේ කොණ්ඩ කැවුමක් බැඳ කන්නට බලා සිටි පුරවැසියාට පොල් තෙලේ ඇඟලටොක්සින් විෂ අඩංගු බව දැනගන්නට ලැබුණි. බලධාරීන් පැවසුවේ ඒ ආනයනික පොල් තෙලේ බව ය. ඒ දිනවල ජනයා පාම් තෙලේ කන්නට තීරණය කළේ තෙලේ නැතිව කන්නට බැරි නිසා ය. එහෙත් පාම් තෙලේ වැඩි වශයෙන් ආනයනික ය. පොදුවේ මෙරට වෙළඳපොළ එළවලු තෙලේ යැයි කියා හඳුන්වන තෙල හිඳින, ඔයිල් පාම් හෙවත් කටු පොල් වගාවෙන් සංකාප්ත නොවන නිසා පාම් තෙලේ ආනයනය කිරීමට ලංකාවට සිදුව තිබේ.

ලංකාව වාර්ෂිකව නිපදවන්නේ ආසන්න වශයෙන් පාම් ඔයිල් මෙට්‍රික් ටොන් 165,000ක් පමණ ප්‍රමාණයකි. සමාගම් දෙකක් මූලිකව නිපදවන ඒ නිෂ්පාදනය හුදෙක් පොඩ් මිනිහා කැමට ගන්නා තෙල ලෙස වෙළෙඳපොළට නැවිත් වෙනත් නිෂ්පාදන සඳහාද භාවිත කිරීම නිසා සහ කොටසක් අපනයනය කෙරෙන නිසා වැඩිමනත් ප්‍රමාණය ආනයනය කිරීමට සිදුව තිබේ. එසේම සංචාරක හෝටල සහ අවන්හල් බොහොමයක්ද, පොල්තෙලේ භාවිතා කර නිපදවිය නොහැකි ආහාර වර්ග වන අයිස්ක්‍රීම්, වොකලට්, බිස්කට් වැනි ආහාර නිපදවන සමාගම්ද මහාමාර්ග අද්දර වටේ පැටිස් බඳින වෙළෙන්දෝද පාම් ඔයිල් භාවිත කරන පිරිස අතරේ සිටිති. ඒ අනුව ලංකාවේ අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ලැයිස්තුවට ඇතුළත්ව තිබෙන පාම් ඔයිල් ආනයනය කිරීමට සැලකිය යුතු විදේශ විනිමයක්ද වැය කිරීමට සිදුව තිබේ. ඒ අනුව 2021 වසරේ පාම් ඔයිල් මෙට්‍රික් ටොන් 185,000ක් මෙරටට ආනයනය කර තිබේ. 2020 වසරේ මෙට්‍රික් ටොන් 95,000ක්ද, 2019 වසරේ මෙට්‍රික් ටොන් 120,000ක්ද ලෙස ආනයන අගය සටහන් වේ. මේ වසරවල පාම් ඔයිල් මෙට්‍රික් ටොන් එකක් ලෝක වෙළෙඳපොළෙහි අලෙවි වී ඇත්තේ ඇමරිකානු ඩොලර් 950ක ආසන්න අගයකට වන බැවින් මේ ආනයන සඳහා ගෙවා ඇති

ඩොලර් මිලද එසේ මෙසේ අගයක් නොවේ. ඩොලරයකට ගෙවන රුපියල් ගණනක් ලංකාව මේ වනවිට මුහුණ දී සිටින ඩොලර් හිඟයක් සැලකූ විට පාම් තෙලක් මහජන පාත්තරයට හෙණහුරෙක් වී ඇති අතර කුට වෙළෙන්දන් පාම් තෙලෙන්ද ගසා කා ඇති බව කියන්නේ කෝප් කමිටුවයි. මේ ගසා කෑම ගසා කෑමක් වන්නේ කෝප් කමිටුව පැවසූ කරුණුවල ශ්‍රී ලංකා රේගුවේත් නම සඳහන් වීම නිසා ය.

කෝප් කමිටුවේ හෙළිදරව්ව

රේගුව කාගේ හෝ තෙල් උලා ඇති බව සැක කිරීමට හේතු වන්නේ කෝප් කමිටුවේ වාර්තාවකි. 2013 සිට 2016 දක්වා මෙරටට පාම් ඔයිල් ආනයනය කිරීමට කටයුතු කළ සමාගම් දෙකක් නිසා ශ්‍රී ලංකා රේගුවට රුපියල් මිලියන 6,130ක් අහිමි වූ බව කෝප් කමිටුව ප්‍රකාශ කළේ ය. පිළිවෙළින් 2013 වසරේ සිට 2016 දක්වා ලංකාවට පාම් ඔයිල් ගෙන්වා ඇත්තේ මෙට්‍රික් ටොන් 142,000, 162,000, 121,000, 195,000ක් වශයෙනි. හිටිනැටියේ 2017 දී මෙට්‍රික් ටොන් 217,000 දක්වා ඉහළ යෑමක් ද පෙන්වුම් කරයි. කෙසේ හෝ වේවා මේ කියන කාලයේ අදාළ සමාගම් දෙක කටයුතු කර ඇති ආකාරයෙන් රේගුවට මිලියන 6,130ක මුදලක් අහිමි වී නම්, ඒ අහිමි වීම සිදු වූයේ කෙසේදැයි යන්න විමසීම තරමටම වැදගත් කාරණයක් තිබේ. එනම් සැබෑ වශයෙන්ම මේ මුදල අහිමි වූයේ ශ්‍රී ලංකා රේගුවට නොව රටට සහ මහජනයාට බවයි. කෝප් කමිටුව සිය හෙළිදරව්ව කරන අවස්ථාවේ අදාළ සමාගම් දෙකෙහි නම් සහ උක්ත මුදල අහිමි වූ ආකාරය කුමක්දැයි හෙළි කිරීමට කටයුතු කළේ නැත. මේ පාඩුව සම්බන්ධයෙන් රේගුවට අදාළ විගණන විමසුමක සඳහන් බව කෝප් කමිටුව හෙළි කළේ ය.

තොරතුරු අයදුම්පතක්

එවැනි පසුබිමක 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු පනත භාවිත කිරීමට මෙම ලියුම්කරුට සිදු වූයේ රාජ්‍ය ආයතනයක් වන ශ්‍රී ලංකා රේගුවද තොරතුරු පනත යටතේ සිදුකරන විමසුම්වලට පිළිතුරු සැපයීමට බැඳී සිටින බැවිනි. ඒ අනුව ගොනු කළ තොරතුරු අයදුම්පතෙන් විමසා තිබුණේ, කෝප් කමිටුව රේගුවට සිදුව ඇතැයි කියන පාඩුවක් සම්බන්ධයෙන් කරුණු දැක් වූ බව දැනුවත්ද? කෝප් කමිටුව පවසන එම සමාගම් දෙක මොනවාද? අදාළ විගණන වාර්තාවේ සඳහන් වන්නේ කුමක්ද? පාඩුව වැළැක්වීම සඳහා පියවර නොගත්තේ ඇයි? සහ දැන් එම පාඩුව පියවා ගන්නේ කෙසේද යන්න වැනි කරුණු ය. මෙම තොරතුරු ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර දක්වන ලද්දේ ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ ප්‍රතිපත්ති, සැලසුම් හා පර්යේෂණ අංශයේ රේගු අධිකාරී ලෙස කටයුතු කරන සහ තොරතුරු නිලධාරී 11 තනතුර හොබවන එම්. ඒ. ඒ ශාන්ත ය. 2021.01.27 දිනැති ඔහුගේ ප්‍රතිචාරයෙන් පැවසෙන්නේ, තොරතුරු අයදුම්පත ශ්‍රී ලංකා රේගුවේ කාර්ය මණ්ඩල සේවා අංශය වෙත යොමු කරන ලදුව ඔවුන්ගෙන් ලද ප්‍රතිචාර දැනුම් දෙන බව ය. මේ කියන කාර්ය මණ්ඩල සේවා අංශය ලබා දෙන පිළිතුර වන්නේ, "එමගින් ඉල්ලා ඇති තොරතුරු පිළිබඳව රජයේ ගිණුම් කාරක සභාවේ සාකච්ඡාවට බඳුන් වී ඇති අතර මෙම

සිදුවීමට අදාළ විමර්ශන කටයුතු තව දුරටත් පවතින බැවින් එම විමර්ශනය අවසාන වීමෙන් පසුව අදාළ තොරතුරු ලබා දීමට හැකියාවක් පවතින බව ඉල්ලුම්කරු වෙත දන්වා යැවීම සුදුසු බව කාරුණිකව දන්වමි" යන්නයි. මේ හතරබිටි උත්තරය දීමේදී රේගුව කරුණු දෙකක් හිතාමතාම අමතක කර තිබේ. පළමුවැන්න වන්නේ රජයේ ගිණුම් කාරක සභාව ඉදිරියේ සාකච්ඡාවට භාජනය වී ඇති යමක් පිළිබඳ තොරතුරු ලබා දිය නොහැකි බව පනතේ කිසිම තැනක සඳහන් නොවීමයි. විමර්ශනයක් සිදුවන බැවින් එය අවසානයේ පිළිතුරු ලබා දිය හැකිය යන්න තාර්කික වුවද ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබා දීම බැලූ බැල්මට විමර්ශනයක් පවත්වා ගෙන යෑමට බාධාවක් නොවන බව පැහැදිලි ය. මෙහි දී යමක් සඟවන්නට උත්සාහ දරන බව පැහැදිලි වන්නේ එම පිළිතුර මත කළ අභියාචනාවට දැක් වූ ප්‍රතිචාර සමග ය.

රේගු බලලා මල්ලෙන් එළියට

2016 අංක 12 දරන තොරතුරු අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතෙන් සාක්ෂාත් කරන්නේ පුරවැසියා සතු අයිතිවාසිකමකි. එය ව්‍යවස්ථාපිත ය. එබැවින් උදුරා ගන්නට බැරි ය. පනතේ පස්වැනි වගන්තියෙන් සීමා කරන ලද තොරතුරු මිස වෙනත් කිසිවක් ලබා නොදීම හෝ ලබා දීම අදිමදි කරන්නට රේගුවට හෝ අන් කිසි රාජ්‍ය ආයතනයකට බලය පවතී නැත. ඒ අනුව කළ විමසීමකදී පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ආචාර්ය වරිත හේරත් සඳහන් කළේ රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ සාකච්ඡාවට භාජනය වූ පමණින් කිසියම් තොරතුරක් ලබා දීම එම හේතුව දක්වමින් පමා නොකළ යුතු බවයි. ඒ අනුව තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රමාද කිරීමට අදාළ හේතු යුක්තිසහගත නොවන බැව් සඳහන් කරමින් සහ වෙනත් කරුණු යටතේ, රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාවේ සාකච්ඡාවට භාජනය වීම තොරතුරු ලබා නොදී සිටීමට හේතුවක් නොවන බව කෝප් කමිටුවේ සභාපතිවරයාද වන පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී වරිත හේරත් මහතා කළ කරුණු දැක්වීමද සඳහන් කරමින් නම් කළ නිලධාරී වෙත අභියාචනා ගොනු කිරීමට ලියුම්කරු ක්‍රියා කළේය.

රේගු බලලා මල්ලෙන් එළියට පනින්නේ මේ අභියාචනයට පිළිතුරු දෙමිනි. 2021 පෙබරවාරි 15 වැනිදා ඔවුන් වෙත ලද බව ලිඛිතව තහවුරු කරන අභියාචනයට මාසයකට එහා කාලයකට පසුව එනම් 2021 මාර්තු මස 17 වැනිදා පිළිතුරක් එවා ඇත. එම ලිපියට අත්සන් තබා ඇත්තේ රේගු අධ්‍යක්ෂ (අභියාචනා) ලෙස කටයුතු කරන නම් කළ නිලධාරී ඩබ්ලිව්. ආර්. ඩී. ද අල්විස් ය. ඔහු පවසන්නේ ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබා දීම තොරතුරු පනතේ 5 (1) (උ9) උප වගන්තිය යටතේ ප්‍රතික්ෂේප කරන බවයි. එහිම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ හේතුව ලෙස සඳහන් කරන්නේ " ඔබ විසින් තොරතුරු ඉල්ලා ඇති විෂය සම්බන්ධයෙන් බදු අභියාචනා කොමිසමේ විමර්ශන කටයුත්තක් සිදු වන බැවින්" අදාළ තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කරන බවයි.

මෙහිදී රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව ඉදිරියේ සාකච්ඡා කරන බැවින් තොරතුරු ලබා දිය නොහැකිය යන්න සඳහන් නොකිරීමට රේගුව පරිස්සම් වෙයි. ඒ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ආචාර්ය වරිත හේරත් සඳහන් කළ කරුණුද වෙනත් කරුණු යටතේ ගෙන හැර දක්වා අභියාචනය යොමු කළ බැවිනි. එසේම රේගුවේ පෙර ප්‍රතිචාරවලදී බදු අභියාචනා කොමිසම පිළිබඳ සඳහනක් නැත.

වසං කිරීමට උවමනා කාටද?

තොරතුරු පනතේ, රේගුව කියන මේ 5 (1) (උෟ) උප වගන්තිය කුමක් පවසන්නේද? එම වගන්තිය දක්වන්නේ කිසියම් තොරතුරක් හෙළිදරව් කිරීම මගින් යම් අපරාධයක් වැළැක්වීම හෝ ඒ පිළිබඳව සොයා ගැනීම හෝ ඔවුන්ට එරෙහිව නඩු පැවරීම සම්බන්ධයෙන් බලවත් අගතියක් සිදු වන අවස්ථාවක තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කළ හැකි බවයි. එහෙත් රේගුව මේ ඉදිරිපත් කරන්නේ සාවද්‍ය තර්කයකි. කිසියම් පාර්ශ්වයක් ගලවා ගැනීම සඳහා වන කොළේ වසා ගැසීමකි. ඔවුන්ම පවසන පරිදි මේ ඇත්තේ බදු අභියාචනා කොමිසම හමුවේ ගොනු කර ඇති අභියාචනයක් විභාගයට ගැනීමකි. මේ සම්බන්ධයෙන් කරුණු පැහැදිලි කරන නීතිඥ ජගත් ලියනාරච්චි පෙන්වා දෙන්නේ බදු අභියාචනා කොමිසම හමුවේ ගොනු කර ඇත්තේ අභියාචනයක් වන බැවින් රේගුව අදාළ වගන්තිය යටතේ තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම යුක්ති සහගත නොවන බවයි. එසේම මෙහිදී අභියාචකයා වන්නේ රාජ්‍ය ගිණුම් කාරක සභාව පවසන සහ විගණන වාර්තාවේ දැක්වෙන සමාගම් වන පසුබිමක රේගුව වසං කිරීමට උත්සාහ ගන්නේ එම සමාගම් කවරේද යන්න හෙළිදරව් කිරීම ය. එමෙන්ම නීතිඥ ජගත් ලියනාරච්චි පෙන්වා දෙන්නේ යම් හෙයකින් මේ සම්බන්ධයෙන් නඩු කටයුත්තක් ආරම්භ වී තිබුණද අධිකරණ ක්‍රියාදාමය තුළද හෙළිදරව් වීමට නියමිත කරුණු වන බැවින් මෙහිදී ඉල්ලා සිටින තොරතුරු ලබා නොදීමට හේතුවක් නැති බවයි.

අන්තිමට ශ්‍රී ලංකා රේගුව කාගේ හෝ කකුල්වල තෙල් උලන්නට ගොස් තෙල්වල ලිස්සා වැටී ඇත. නමුත් මේ වැටීලෙනුත් හෙමිබත් වෙන්නේ මහජනතාව ය. කිසියම් සමාගමක කීර්ති නාමය රකින්නට උත්සාහ දරන බලධාරීන් මෙවැනි කටයුතුවලින් රිස්ස යවන්නේ මහජනයාගේ ය. රේගුවද වැටුප් ලබන්නේ මහජන මුදලිනි. ඒ මුදලට වග කියන පසුබිමක් ඇති විය යුත්තේ ඒ නිසා ය. පසුගිය කාලයේ ලංකාවට එක්සත් රාජධානියෙන් ගෙන ආ කසළ බහාලුම් ගැනද කතිකාවක් නිර්මාණය විය. ඒවා නැවත හරවා යැවුණි. නමුත් ඒ විදේශික කුණු ගැන කාගේත් ඇස් ඇරුණේ ඒවා ගෙන්වූ ව්‍යාපාරිකයා ජනාධිපතිවරණයට ඉදිරිපත් වන බව පැවසූ විට ය. ඔහු එසේ නොපැවසුවේනම් මේ කිරාලා තවම බුදිය. රේගුව මහජනයාට සහ රටට අවශ්‍ය ආයතනයකි. එහෙත් එහි නිල ඇඳුම මෙන්ම වැඩද සුදු වන්නට නම් ප්‍රතිපත්තිමය වෙනසක් අත්‍යවශ්‍ය ය.

■ ලසන්න ද සිල්වා

මොනරාගල මැතිවරණ පෙත්සම

තොරතුරු අයිතියෙන් ජයගත් ඓතිහාසික නඩුවක්

“දිය පොදක් නොමැති මදුරුකැටියේ අහිංසක මිනිසුන්ට රුපියල් ලක්ෂ හත්තැවක් වැය කොට පානීය ජල පහසුකම් ලබා දීම” මේ පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණයකට ඉදිරිපත් වන අපේක්ෂකයෙකු සිය පෙර ධුර කාලයේ මහජන මුදලින් ඉටු කළ වැඩ ලැයිස්තුව කියන ප්‍රචාරක පත්‍රිකාවක අන්තර්ගත වැකියක් නොවේ. 2018 පෙබරවාරි 10 වැනිදා පැවැත් වූ පළාත් පාලන මැතිවරණයට පෙර මොනරාගල ප්‍රාදේශීය සභාවට පොදුජන පෙරමුණෙන් තරග කළ අපේක්ෂකයෙකු වූ තරංග දිසානායක තම ඡායාරූප ද ඇතුළත් කර සකසා බෙදමින් තිබූ ප්‍රචාරක පත්‍රිකාවක සඳහන් වන්නකි. තරංග තරග වැදුණේ මොනරාගල මදුරුකැටිය කොට්ඨාසයේ අපේක්ෂකයා ලෙස නමුත් ඒ කොට්ඨාසය දිවයිනේ වෙනත් කිසිම පළාත් පාලන මැතිවරණ කොට්ඨාසයක් ඉක්මවා යන තරමේ වැදගත්කමක් උසුලන ප්‍රදේශයක් හෝ දේශපාලනික වශයෙන් ජයග්‍රහණය කිරීම තීරණාත්මක වන බල කේන්ද්‍රස්ථානයක් ද නොවේ.

“හරිම පුදුමයි එහෙම වුණේ ඇයි කියලා. ප්‍රාදේශීය සභා මැතිවරණයක දී අපේක්ෂකයෙක් ඒ තරම් මුදල් කන්දරාවක් වියදම් කිරීම. තමන්ගේ ඉහළ දේශපාලන බලධාරීන් අදාළ ප්‍රාදේශීය සභාවේ සභාපති තනතුර දෙනවා කියලා පොරොන්දු වෙලා තිබ්බා වුණත් ඒක ඉතා ඉහළ මුදලක් සහ නැවත උපයා ගන්න නම් අයථා ක්‍රම සහ ගනුදෙනුවලට යොමු වෙන්න සිදු වෙනවා මයි.” ඒ මැතිවරණ නිරීක්ෂණ සංවිධානයක් වූ පැෆරල් හි විධායක අධ්‍යක්ෂ රෝහණ හෙට්ටිආරච්චි ය. මැතිවරණ ප්‍රචාරණ වියදම් පාලනය සඳහා විධිමත් නීති පද්ධතියක් සම්පාදනය වී නොමැති රටක මොනරාගල මදුරුකැටිය කොට්ඨාසයේ මැතිවරණ දූෂණ සම්බන්ධ අධිකරණ ක්‍රියාදාමයක් සාර්ථක ලෙස අවසන් වූ පසුව නිදහස් මාධ්‍ය ව්‍යාපාරය කැඳවූ තොරතුරු අයිතිය සම්බන්ධ සංවාදයක දී රෝහණ හෙට්ටිආරච්චි පැවසුවේ, 2018 පළාත් පාලන මැතිවරණයෙන්

මොනරාගල මදුරුකැටිය මහජන නියෝජනයා ලෙස තේරී පත් වූ තරංග දිසානායක ආසන්න වශයෙන් රුපියල් ලක්ෂ 350ක් පමණ සිය ජයග්‍රහණය වෙනුවෙන් වියදම් කරන්නට ඇති බව යි. විවාරශීලී ව බලන සාමාන්‍ය පුරවැසියෙකුට පවා මෙහි දී තහවුරු විය යුතු කරුණක් තිබේ. එනම් සාමාන්‍ය මැතිවරණ කොට්ඨාසයක් වෙනුවෙන් මෙතරම් විශාල ප්‍රචාරණ මුදලක් වැය කොට දිනා ගත් පසුව එය යළි උපයා ගැනීමට සුදුසු ක්‍රමයක් අදාළ අපේක්ෂකයා සැලසුම් කරන බවයි. බොහෝ විට එය අන්ත දූෂිත ඵලඹුමක් වීම ලංකා දේශපාලනයේ සුලබ අත්දැකීමයි. කෙසේ වෙතත් ඒ පශ්චාත් දූෂණය පසෙක තැබූ විට පවා මේ මැතිවරණයේ දී අපේක්ෂක තරංග සිදු කර ඇත්තේ මැතිවරණ දූෂණයකි.

මැතිවරණ කොමිසමට පැමිණිල්ලක්

2018 පැවති පළාත් පාලන මැතිවරණයේ දී ඔහු විසින් අසීමිත ලෙස සිදු කරන භාණ්ඩ බෙදා දීම හා මුදල් වියදම් කිරීම ගැන මුල් වරට මැතිවරණ කොමිසමට පැමිණිලි කරන්නේ මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානයේ මංජුල ගජනායක ය. “මැතිවරණයට කලින් 2018 ජනවාරි 20 වැනිදා අපි පැමිණිලි කළා මේ අපේක්ෂක මහත්මයා අසීමිත ලෙස භාණ්ඩ බෙදමින් සහ මුදල් වියදම් කරමින් ඉන්නවා කියලා. අපි ඒ පැමිණිල්ලෙන් කිව්වේ ඔහු ඡන්ද නීති උල්ලංඝනය කරමින් ඡන්ද දායකයන්ට අල්ලස් දීම සහ සංග්‍රහ කිරීම සිදු කරනවා කියලා” මංජුල පසුව ඒ පිළිබඳව සඳහන් කළේ ය. 2018 පෙබරවාරි 09 වැනි දින මැතිවරණයට දිනයක් ඉතිරිව තිබිය දී පැරැල් සංවිධානය ද නැවත මීට සමාන පැමිණිල්ලක් ඉදිරිපත් කර තිබේ. ඒ නමුත් මේ පැමිණිලි විමර්ශනය ගැන අධිකරණ වාර්තාවල සඳහන් වන්නේ, “අදාළ පැමිණිලි සම්බන්ධයෙන් මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා දීර්ඝ විමර්ශනයක් සිදු කොට නොමැති අතර නිරීක්ෂණයට ගිය නිලධාරීන් ක්‍රියා කර ඇත්තේ ඉතා ලිහිල් ආකාරයකට ය” යනුවෙනි. ඇතැම් විට අපේක්ෂක තරංග ගේ දේශපාලන සබඳතා ඒ සඳහා හේතු වී ද යන්න දන්නේ එම නිලධාරීන් පමණි.

ජනමතය සල්ලිවලට ගැනීමට එරෙහිව

මේ මැතිවරණයේ දී තරංග ගේ ප්‍රතිවාදී අපේක්ෂකයෙකු වූ එක්සත් ජාතික පක්ෂයෙන් තරග කළ සුනිල් ශාන්ත වනසිංහ, ලබාගත් මනාප සංඛ්‍යාව අනුව දෙවැනි ස්ථානයට පත් වූ බැවින් ප්‍රාදේශීය සභාවට තේරී පත් වන්නට නො හැකි විය. ඒ වන විට පැරැල් සහ මැතිවරණ ප්‍රචණ්ඩ ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය සහකාර මැතිවරණ කොමසාරිස්වරයා වෙත පැමිණිලි ඉදිරිපත් කර තිබූ අතර අදාළ මැතිවරණ දූෂණ සම්බන්ධයෙන් මොනරාගල මහාධිකරණයේ ගොනු කිරීම සඳහා වන නඩුවක පැමිණිලිකරු ලෙස ඉදිරිපත් වන්නට එකඟ විය.

ඒ අනුව මැතිවරණ පෙත්සම් ශීර්ෂය යටතේ 01-2018 නඩු අංකයෙන් මොනරාගල මහාධිකරණයේ නඩුකරයක් ගොනු විය. පෙත්සම්කරු වන සුනිල් ශාන්ත වනසිංහ සාක්ෂි

ඉදිරිපත් කරමින් පවසා තිබුණේ, පළමුවන වගඋත්තරකරු හෙවත් තරංග දිසානායක පළාත් පාලන ආයතන ඡන්ද විමසීම් ආඥා පනතේ 82 (අෑ) වගන්තියේ විස්තර කර ඇති දූෂණ ක්‍රියා යටතට වැටෙන “අල්ලස” නමැති වරද සිදු කර ඇති බවයි. ඒ අනුව මේ මැතිවරණයේදී ‘තරංග දිසානායක හෝ ඔහු වෙනුවෙන් වෙනත් අයෙකු කෙළින්ම හෝ අන්‍යාකාරයකින් යම් මුදලක් හෝ වටිනා ප්‍රතිස්ථාවක් ලබා දීම හෝ තැග්ගක්, මුදලක්, ණයක්, පොරොන්දුවක් ලබා දීම හෝ එසේ ලබා දීමට එකඟ වීම තුළින් ඡන්ද ලබා ගැනීමට උත්සාහ දැරීම සිදු කළේ යැයි’ ඔප්පු වීමෙන් පළාත් පාලන ඡන්ද විමසීම් ආඥා පනතේ 82 (අෑ) වගන්තියේ (ඉ) උප වගන්තියෙන් දඬුවම් ලැබිය හැකි වැරදි සිදු කළ බවට තීන්දු වන්නට නියමිත ව තිබිණි.

ජල සම්බන්ධතාවලට මුදල් ගෙවීම

අධිකරණය ඉදිරියේ තමන් පවසන කරුණු සනාථ කරන්නට උත්සාහ ගනිමින් සුනිල් ශාන්ත සාක්ෂි ගොනු කරන ආකාරය මෙම නඩුවේ ආරම්භයේ සිටම දකින්නට ලැබුණි. පළමුවැනි වගඋත්තරකරු වන තරංග දිසානායක මදුරුකැටිය ප්‍රදේශයේ ඡන්දදායකයන් වෙත මුදල් සහ භාණ්ඩ ලබා දීමට අමතරව වෙනත් අල්ලස් ලබා දුන් ආකාරය ඔහු පැහැදිලිව දක්වා තිබේ. විශේෂයෙන් අදාළ මැතිවරණ කොට්ඨාසයේ ජල සම්බන්ධතා නැති පුද්ගලයන් වෙනුවෙන් ජල සම්බන්ධතා ලබා දීම සඳහා වගඋත්තරකරු තම මුදලින් ගෙවීම් කළ බව පැහැදිලිව ඔප්පු කොට තිබේ. පසුව අනාවරණය වූයේ තරංග වෙනුවෙන් ජල පහසුකම් ලාභීන් 30ක පමණ සංඛ්‍යාවක් සඳහා 812811402V දරන ජාතික හැඳුනුම්පත් අංකය හිමි රාජ්‍ය සේවකයෙකු බැංකුව වෙත ගොස් මුදල් ගෙවා ඇති බවයි. මොනරාගල දිස්ත්‍රික් වෛද්‍ය නිලධාරී කාර්යාලයේ සේවකයෙකු වන එම තැනැත්තා මැතිවරණ ප්‍රචාරණ ව්‍යාපාරයට සහාය දුන් අයෙකි. අධිකරණ වාර්තා අනුව රජයේ සේවකයෙකු වන අනුර ශාන්ත කුමාර නමැත්තාද භාණ්ඩ බෙදා දෙමින් මෙම මැතිවරණ දූෂණවලට හවුල් වී තිබේ. පසුව ඔහු පොලිසිය වෙත කට උත්තරයක් දෙමින් පවසා ඇත්තේ තමන් 2017 නොවැම්බර් 28 වෙනි දින සිට තරංගගේ මුදල් විවිධ අයට ජල පහසුකම් ලබා දීම සඳහා ගෙවූ බවයි.

රුපියල් ලක්ෂ හත්තැවක් වියදම් කර ජල සම්බන්ධතා ලබා දීමට අමතරව පොදු ජන පෙරමුණේ අපේක්ෂක තරංග දිසානායක මෙම මැතිවරණයේ දී මැතිවරණ දූෂණ යටතට ගැනෙන අල්ලස් ලෙස ලබා දී ඇති වෙනත් ආකාර ද මහාධිකරණ විනිශ්චයකාරවරයා සාක්ෂි උපුටා දක්වමින් සිය තීන්දුවේ සඳහන් කරයි. එහිදී, සිමෙන්ති බෙදා දීම, අපේක්ෂක ප්‍රචර්ධනය සඳහා ගෙයින් ගෙට යමින් ආහාර පාර්සල් සහ මුදල් බෙදා දීම, වෙනත් ගොඩනැගිලි ද්‍රව්‍ය සහ මුදල් ද, අරක්කු ද බෙදා දීම සිදු කරනු ලැබූ අතර ඡන්ද දායකයන්ට බෙදා දීම සඳහා කිරි හරක් ද ගෙන්වනු ලැබ සිටි බව සඳහන් වේ. සමස්තයක් ලෙස ගත් කළ ලංකාවේ මැතිවරණ ක්‍රියාවලිය තුළ ප්‍රාරම්භක අවස්ථාව ලෙස සලකනු ලැබිය හැකි ප්‍රාදේශීය සභා මැතිවරණයක කුඩා කොට්ඨාශයක ඡන්ද දෙදහසකට අඩු සංඛ්‍යාවක් ලබා ගැනීම සඳහා වගඋත්තරකාර අපේක්ෂකයා ජල සම්බන්ධතා 96කට සහ විදුලි සම්බන්ධතා 09කට මුදල් ගෙවා ඇත.

නඩුව දිනන්න තොරතුරු කොහෙන්ද?

ඉදිරිපත් වූ සාක්ෂි සලකා බලමින් මොනරාගල මහාධිකරණ විනිසුරුවරයා ඓතිහාසික නඩු තීන්දුවක් ප්‍රකාශයට පත් කළේ ය. එය පුරෝගාමී නඩු තීන්දුවක් ලෙස අනාගත නඩුකරවල දී ගුරු කොට ගැනීමට ඉඩ තිබේ. වඩාත්ම වැදගත් වන්නේ මැතිවරණ ප්‍රචාරණ වියදම්වලට අදාළව සම්මත වූ නීතියක් නැති සමයෙක මෙම තීන්දුව ප්‍රකාශයට පත් කිරීමයි. ඒ අනුව අවසන් වශයෙන් සියලු සාක්ෂි සලකා බැලූ මහාධිකරණ විනිසුරුවරයා තීරණය කරන්නේ, “මදුරුකැටිය ඡන්ද කොට්ඨාශය සඳහා තේරී පත් වූ එසේම වැඩිම ඡන්ද ලබා ගත් පළමුවැනි වගඋත්තරකරු හෙවත් තරංග දිසානායකගේ පත්වීම අවලංගු වන” බවයි. ඒ අනුව දෙවැනියට වැඩිම ඡන්ද ලබාගත් පෙත්සම්කරු සුනිල් ශාන්ත වනසිංහට මන්ත්‍රී ධුරය හිමි විය යුතු යැයි ද විනිසුරුවරයා තීන්දු කළේ ය.

එහෙත් මෙවැනි තීන්දුවක් ලබා ගැනීමට ඉවහල් වූ තොරතුරු ලබා ගැනීම සරල හා පහසු කටයුත්තක් නොවීය. පොදුජන පෙරමුණේ අපේක්ෂක තරංග දිසානායක දේශපාලන බලපූච්චන්කාරයෙකි. ඉතා ඉහළ මුදලක් වියදම් කළ සහ ප්‍රදේශයේ බලවත් දේශපාලනඥයන්ගේ සබඳතා තිබූ අයෙකි. මැතිවරණ නිරීක්ෂණ සංවිධාන පැමිණිලි ඉදිරිපත් කරන අවස්ථාවේ පවා ඔහු නොබියව භාණ්ඩ, මුදල් සහ මත්පැන් බෙදා දෙමින් සිටි අතර ජනතාව ඔහුට විරුද්ධව සාක්ෂි දෙන්නට බියව සිටි බව පවා අධිකරණ තීන්දුවේ සඳහන් වේ. එසේම, විනිසුරුවරයා සඳහන් කර ඇත්තේ මොනරාගල මූලස්ථාන පොලිස් පරීක්ෂකවරයාද වගඋත්තරකරුට එරෙහිව නීතිය ක්‍රියාත්මක කරන්නට පසුබට වී ඇති බවයි. මැතිවරණ සමයට අදාළව මුදල් ගෙවීම මැතිවරණ අල්ලස් දීමක් බව පිළිගන්නා මූලස්ථාන පොලිස් පරීක්ෂකවරයා වගඋත්තරකරු අත්අඩංගුවට ගැනීමට හැකියාව තිබියදී එසේ නොකර ඒ සඳහා නීතිපතිවරයාගේ උපදෙස් පැනීම යම් පමණකට රාජකාරිය පැහැර හැරීමක් බව විනිසුරුවරයා පවසයි.

“ඔය වගේ තත්ත්වයක තමයි අපිට මේ නඩුව ඉදිරියට ගෙනියන්න වුණේ. මිනිස්සු සාක්ෂි දෙන්න බය වුණා. රජයේ ආයතන වුණාට ජලසම්පාදන මණ්ඩලය, බැංකුව, විදුලිබල මණ්ඩලය පසුබට වුණා තොරතුරු දෙන්න. ඒ කියන්නේ නිල තොරතුරු ලබා ගැනීම හරිම දුෂ්කර වුණා. ඊට හේතුව තමයි දේශපාලන බලය. හබැයි මේ අපි කියන දේවල සාක්ෂි නිසි පරිදි තහවුරු කළේ නැත්නම් අපිට මේ නඩුව දිනාගන්න බැරි අභියෝගයකුත් තිබුණා” පෙත්සම්කාර සුනිල් ශාන්ත වනසිංහ ජයග්‍රාහී නඩු තීන්දුව අවසානයේ එසේ පැවසුවේ ය.

සුනිල් ශාන්ත තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳව දැනුවත්ව සිටි අයෙකු නොවේ. මේ නඩුවට සහාය දැක් වූ පාර්ශ්ව ලෙස පැරැල් සංවිධානය සහ මැතිවරණ ප්‍රවණ්ඩ ක්‍රියා නිරීක්ෂණ මධ්‍යස්ථානය ආර්.ටී.අයි නැතිනම් තොරතුරු අයිතිය භාවිත කිරීම ගැන ඔහු දැනුවත් කළේ සහ උනන්දු කළේ එබැවිනි.

තොරතුරු අයිතියේ බලය

“ඇත්තටම එක අවස්ථාවක අපි හරිම අසීරුවට පත් වුණා. අපි දැනගෙන හිටියා ජල සම්බන්ධතා සහ විදුලි සම්බන්ධතාවලට මුදල් වියදම් කළේ කවුද කියලා. හැබැයි ඒ දත්ත නිශ්චිතව තහවුරු කරගන්න නම් පිළිගත් ගෙවීම් ලේඛන ලබා ගන්න වුවමනා වුණා. රජයේ අදාළ ආයතනවලින් ඒ දත්ත නිල ලේඛන විදියට ලබාගෙන ඉදිරිපත් කිරීම හරිම වැදගත් වුණා. හැබැයි මේ ආයතන ඒ දත්ත ඇතුළත් ලේඛන අපිට දුන්නේ නැහැ. නැත්නම් දෙන්න අදිමදි කළා” පැරැල් සංවිධානයේ විධායක අධ්‍යක්ෂ රෝහණ හෙට්ටිආරච්චි එසේ පැවසුවේ ය.

“අන්තිමට අපි තීරණය කළා ඒ වෙනකොටත් අපි දැඩිව විශ්වාසය තියලා තිබුණු 2016 අංක 12 දරන පනත තුළින් තහවුරු වූ තොරතුරු අයිතිය භාවිත කරලා ප්‍රශ්නේ විසඳගන්න.” රෝහණ හෙට්ටිආරච්චි නඩුවට අදාළ සාක්ෂි ශක්තිමත් කිරීම සඳහා භාවිතා කළ උපක්‍රමය පිළිබඳව සඳහන් කරමින් පැවසුවේ ය. ඒ අනුව පෙත්සම්කාර සුනිල් ශාන්ත ඇතුළු සහායක පාර්ශ්ව තමන්ට අවශ්‍ය තොරතුරු ඉල්ලා තොරතුරු අයිතිය භාවිතා කළහ.

“අන්තිමට අපිට අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගන්න පුළුවන් වුණා. ඒ තොරතුරු තමයි ඉවහල් වුණේ නඩුව දිනන්න. විනිසුරුතුමා එතුමාගේ තීන්දුවේත් ඒ බව සඳහන් කරලා තියෙනවා. ඒ කියන්නේ තොරතුරු අයිතිය නැත්නම් අපිට මේ නඩුව දිනන්න බැහැ. තොරතුරු අයිතිය මේ නඩුව දිනලා දෙනවා විතරක් නෙවෙයි ලංකාවේ සුපිළිපත් මැතිවරණ ක්‍රමයක් වෙනුවෙනුත් වැදගත් පියවරක් තියන්න උදව් වුණා කියලයි මට හිතෙන්නේ” රෝහණ හෙට්ටිආරච්චි පවසයි.

“පෙත්සම්කරු සාක්ෂි ලබා දෙන අවස්ථාවේ ඉදිරිපත් කළ ලේඛන තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත යටතේ, ජාතික ජලසම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ මොනරාගල දිස්ත්‍රික් කාර්යාලයෙන් ලබා ගත් ලේඛන වේ. එම ලේඛන තම කාර්යාලය විසින් නිකුත් කරන ලද ලේඛන බවට පෙත්සම්කරු වෙනුවෙන් සාක්ෂි ලබා දුන් ජාතික ජලසම්පාදන හා ජලාපවහන මණ්ඩලයේ මොනරාගල ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයේ සිවිල් ඉංජිනේරුවරයා විසින් තහවුරු කරනු ලැබ ඇතැ”යි සඳහන් කරන අධිකරණය එම ලේඛන නිල ලේඛන ලෙස පිළිගැනීම, මේ නඩුව ශක්තිමත් සාක්ෂි ඇති නඩුවක් බවට පත් කළ කේන්ද්‍රීය සාධකයයි.

■ ලසන්න ද සිල්වා

දශක දෙකක් යට ගැසූ ළමා ආරක්ෂක නීතියට තොරතුරු අයැදුමෙන් පණක්...

අපරාධ විමර්ශන ක්‍රියාවලියේදී වින්දිතයන් නැවත වටයකින් වින්දිතභාවයට පත් වීම ලංකාවේ රාජ්‍ය ආයතනික ව්‍යුහයෙහි පවතින මූලික දුර්වලතාවයකි. මෙම චෝදනාව ශ්‍රී ලංකා පොලීසිය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රබල ලෙස එල්ල වන්නේ කාන්තාවන්ට හා ළමයින්ට එරෙහිව සිදු වන අපරාධ විෂයෙහි ය. මෙහිදී අපගේ විශේෂ අවධානයට ලක් වන්නේ ළමා ආරක්ෂාව යි. ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පිහිටුවන ලද්දේ සියලු ආකාරයේ අගතීන්ගෙන් ළමයා ආරක්ෂා කිරීමේ ප්‍රමුඛ ජාතික වගකීම ඉටු කිරීම වෙනුවෙනි. එහෙත් අවාසනාවකට මෙම ආයතනය තවමත් සිය වගකීම නිසියාකාරයෙන් ඉටු කිරීමෙහිලා තවමත් සමත් වී නැත. අප තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ විමසා සිටියේ 1998 අංක 50 දරන පනතින් බලගැන්වුණු මේ රාජ්‍ය ආයතනයට දශක දෙකක් ගතවීත් එසේ ඉටු කරගත නොහැකි වී ඇති මූලික ඉලක්කයක් ගැන ය.

වින්දිතයන්ගේ අනන්‍යතාව

ළමා අපයෝජන සිදුවීම්වලදී වින්දිතයන්ගේ අනන්‍යතාව අනාවරණය දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදකි. එහෙත් මෙරට මෙරට ජනමාධ්‍ය මෙම නෛතික තත්ත්වය නොසලකා සිය වාර්තාකරණයෙහි නියැලෙන්නේ දැන් කලක් තිස්සේ ය. මේ නිසාම වරක් වින්දිතභාවයට පත් වන දරුවා නැවත අවස්ථා ගණනාවකදීම සමාජය හමුවෙහි වින්දිතයකු බවට පත් වේ. ජනමාධ්‍යයේ සිදු වූ ඩිජිටල්කරණය හා සමාජ මාධ්‍යයේ ආගමනයත් සමග මෙම තත්ත්වය අතිශය නරක තැනකට මේ වනවිට ගමන් කර ඇත. නෛතික තත්ත්වයට අනුව බැලූවොත් මෙම නීතිය පැමිණියේ ජනමාධ්‍ය ඩිජිටල්කරණ ප්‍රවණතාවට බොහෝ කලකට පෙර ය. 1995දී

ය. කෙලින්ම කිවහොත් 1995 අංක 22 දරන පනතින් සංශෝධනය කළ පරිදි වන දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 365 සී අනුව ළමා අපයෝජන සිදුවීම්වලදී වින්දිතයන්ගේ අනන්‍යතාව අනාවරණය දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදකි. එහෙත් මෙම නෛතික තත්ත්වය නොසලකා ජනමාධ්‍ය ක්‍රියා කළ අතර අද වන විට සමාජ මාධ්‍ය ඔස්සේ දෛනිකව මෙම අනීතික ක්‍රියාවලිය සිදු වේ. එය ද එක්තරා ආකාරයකට ළමා අපයෝජනයකි. මෙම තත්ත්වයට එරෙහිව ප්‍රමුඛව නෛතික හා පරිපාලන පියවර ගත යුතු ආයතනය වන්නේ ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය යි. එහෙත් අප කළ විමසීමේදී දැනගැනීමට ලැබුණේ මේ දක්වා එවැනි කිසිදු වරදක් සම්බන්ධයෙන් අධිකරණය හමුවේ නීතිමය පියවර ගැනීමකට ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පියවර ගෙන නැති බවයි. මෙය සරල පිළිතුරක් නොවේ. එහි අර්ථය නම් 1995 දී වන්දිකා කුමාරතුංග ආණ්ඩුව සමයේ ගෙන එන ලද මෙම නීතිය වසර විසි හයක් තිස්සේ බලාත්මක වී නැති බව ය. අඩු තරමින් ජනමාධ්‍ය හා වෙනත් සංස්ථා මගින් සිදු වන එවැනි වැරදි ගණනය කිරීම් ගැන අධිකාරියෙන් විමසීමක් කළත් ඊට සංයුක්ත පිළිතුරක් ලැබුණේ නැත. ඒ අනුව ලියුම්කරු කටයුතු කළේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ ඊට අදාළ තොරතුරු විමසන්නට ය.

ඒ අනුව, 1995 අංක 22 දරන පනතින් සංශෝධනය කළ පරිදි වන දණ්ඩනීති සංග්‍රහයේ 365 සී අනුව ළමා අපයෝජන සිදුවීම්වලදී වින්දිතයන්ගේ අනන්‍යතාව අනාවරණය දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදකි. එහෙත් මෙම නෛතික තත්ත්වය නොසලකා ජනමාධ්‍ය ද ඇතුළු විවිධ සංවිධාන මට්ටමින් මෙම ක්‍රියාවලිය දිගින් දිගටම සිදු වේ. මෙම තත්ත්වය සම්බන්ධයෙන් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය ගත් නෛතික පියවරක් වේ ද? නොඑසේ නම් ඉදිරියේදී කිසියම් පියවරක් ගනු ලබන්නේ ද? යන ප්‍රශ්න ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය හමුවට යොමු කෙරුණි.

මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයක්

ඒ අනුව ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පැවැසුවේ සිය ආයතනය ළමා අපයෝජන සිදුවීම් හා සම්බන්ධ මාධ්‍ය වාර්තාකරණයේදී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු පිළිබඳව මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයක් 2017 වර්ෂයේදී නිර්මාණය කළ බවයි. එමෙන්ම එය ළමා රැකවරණ ක්ෂේත්‍රයට අදාළ රාජ්‍ය නිලධාරීන්, ජනමාධ්‍යවේදීන් ඇතුළු පාර්ශ්වයන්ට ඉදිරිපත් කර අවශ්‍ය සංශෝධන සිදු කර මහජන අදහස් ලබාගැනීම ද සිදු කර සකස් කරන ලද අවසන් කෙටුම්පත අමාත්‍ය මණ්ඩලයට ඉදිරිපත් කිරීම සඳහා කාන්තා හා ළමා කටයුතු අමාත්‍යාංශයට ඉදිරිපත් කළ බවයි. ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියේ ක්‍රියාවලියෙන් අපට එළඹිය හැකි මූලික නිගමන දෙකක් නම්, 1995 ස්ථාපිත නීතියට අදාළව වක්‍රව හෝ පියවරක් ගෙන තිබෙන්නේ වසර විස්සකට පසුව බව යි. එමෙන්ම එය වැරදිකරුවන්ට එරෙහිව නෛතික පියවර ගැනීමේ මූලික අරමුණ ස්පර්ශ කර නොමැති බවයි.

අධිකාරිය එසේ පැවසුවත් අනෙක් අතට ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියේ කාර්යභාරය පිළිබඳව රජයේ විගණකාධිපතිවරයා පසුගියදා නිකුත් කළ විශේෂ විගණන වාර්තාවෙන් තවත් කතාවක් කියැවේ. එනම් පෙර කී අමාත්‍යාංශ ලේකම් වෙත ඉදිරිපත් කරන ලද ළමා

අපයෝජන සිදුවීම් හා සම්බන්ධ ජනමාධ්‍ය වාර්තාකරණයේදී සැලකිලිමත් විය යුතු කරුණු පිළිබඳ මාර්ගෝපදේශ සංග්‍රහයේ අවසන් කෙටුම්පත අමාත්‍ය මණ්ඩලය වෙත ඉදිරිපත් කිරීම පිළිබඳ තොරතුරු හා එහි ප්‍රගතිය සිය විගණනයට ඉදිරිපත් කිරීමට අධිකාරිය අපොහොසත් වූ බව යි.

කෙසේ වෙතත් ලියුම්කරුගේ තොරතුරු විමසුමට අදාළව ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය දැනුම්දෙන්නේ මේ වන විටත් වින්දිතයන් අනාවරණය වන පරිදි කෙරුණු වාර්තාකරණයන් නිශ්චිතව හඳුනා ගැනීමට යාන්ත්‍රණයක් සකසා ඇති බව යි. එමෙන්ම එසේ වාර්තා කළ අවස්ථා පහක් නිරීක්ෂණ හැටියට දක්වමින් ද කරුණු සඳහන් කරන ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය අදාළ ආයතනවලින් ඒ සම්බන්ධයෙන් කරුණු විමසීමට දැනටමත් කටයුතු කර ඇති බව කියයි. එසේ බලද්දී මෙම තොරතුරු අයැදුම මගින් වසර විසි හයක් තිස්සේ හමස් පෙට්ටියේ තිබූ නීතියට කිසියම් දුරකට හෝ පණ දීමට හැකියාව ලැබී තිබේ. එය වින්දිතභාවයට පත් වන මෙරට දරුවන් සම්බන්ධයෙන් යුක්තිය ඉටු වීමේදී කිසියම් හෝ සාධනීය තත්ත්වයකි. ප්‍රශ්නය වන්නේ මෙසේ මූල පුරන යාන්ත්‍රණ කොතෙක් දුරට ඉදිරියට යන්නේද කියා ය.

රියැලිටි තරග හා ළමා ආරක්ෂාව

නිදසුනකට ළමයින් යොදාගෙන සංවිධානය කරන ඇතැම් රූපවාහිනී රියැලිටි තරගවලදී සිදු වන අගතින් දැක්විය හැකි ය. මෙම රූපවාහිනී තරගවල දී වක්‍රාකාරයෙන් ළමා අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වීමක් හා ළමයින් අපහරණය වීමක් සිදු වේ යැයි 2018 වසරේදී පැවැසුවේ ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියම ය. ළමයින්ගේ අයිතිවාසිකම් සම්බන්ධයෙන් නිර්මාණය කරගෙන ඇති ජාතික හා ජාත්‍යන්තර මට්ටමේ නෛතික එකඟතා රැසක් උල්ලංඝනය වන තැනට මෙම රියැලිටි තරග ගමන් කර ඇතැයි ද එම නිසා අදාළ රූපවාහිනී වැඩසටහන් සංවිධානය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමිතීන් සකස් කිරීමට ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය කටයුතු කරන්නේ යැයි එවකට එහි සභාපති නීතිඥ එච්.එම්. අබේරත්න මහතා ජනමාධ්‍යට පැවසුවා අපට අමතක නැත. අදාළ රියැලිටි තරගවල පුහුණු කටයුතුවල දී මෙන්ම විනිශ්චය ලබාදීමවලදී මෙම අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය වන්නේ යැයි චෝදනා කළ හෙතෙම වාණිජ අරමුණු මුදුන්පමුණුවා ගනිමින් උපක්‍රමශීලී ලෙස නීතියෙන් රිංගා යෑමක් එහි දී සිදුවන්නේ යැයි අවධාරණය කළේ ය. වින්දිතයන් අනාවරණය කිරීමේ සිදුවීමේදී මෙන්ම මෙහිදී ද ඇඟිල්ල දිගු වන්නේ ජනමාධ්‍යයට ය. එහෙත් එම ප්‍රකාශයෙන් පසුව ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය පැත්තෙන් අදාළ ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධයෙන් මැදිහත් වීමක් වූණේ නැත. දරුවන්ගේ ශරීර විවිධ පුද්ගලයන් අනවශ්‍ය ලෙස ස්පර්ශ කිරීම ගැන අධිකාරිය කරන දැනුවත් කිරීම් ප්‍රශ්න කෙරෙමින් එම තරග ඉන් පසුවත් සංවිධානය වූ අතර සමාජයේ වැඩිහිටියන්ගෙන්ම ඒවාට අත්පොළසන් ලැබීණි.

මනෝවිද්‍යාඥයන් පවසන ආකාරයට ඇතැම් විනිශ්චය මණ්ඩලවල සාමාජිකයන්ගේ ප්‍රකාශ නිසා දරුවන් විත්තවේගාත්මක වශයෙන් අපයෝජනය වීමක් සිදු වන අතර එය දරුවන්ගේ මානසික සෞඛ්‍ය වර්ධනයට ඉමහත් බලපෑමක් ඇති කරයි. එමෙන්ම එකී විත්තවේගාත්මක

අපයෝජනය ඇතැම් විට ශාරීරික අපයෝජනයකට ද වඩා දරුණු විය හැකි ය. එහෙත් මෙම ක්‍රියාවලියේදී ද අධිකාරිය තවමත් සංයුක්ත පියවරක් ගෙන ඇති බවක් නොපෙනේ. අප මෙම නිදසුන මෙහි දැක්වූයේ ප්‍රසිද්ධ හා ප්‍රධාන යැයි කියන ජනමාධ්‍ය සම්බන්ධයෙන් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියේ මෙම පිළිවෙත අවධාරණය කළ යුතු නිසා ය. අඩුම තරමින් මෙම ජනමාධ්‍යයේ ගුවන් කාලය පරිභෝජනය කරමින් ඒවායේ වැඩසටහන්වලට සහභාගී වන අධිකාරියේ නිලධාරීන්ට එම අවස්ථාවලදීවත් මේ කරුණු ගැන කතා කිරීමට අවධානය යොමු විය යුතු නිසා ය.

2017 හා 2018 වසරවලදී පරිපාලන අර්බුදයක් හැටියට මෝරා ගිය ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියේ ආරාචුල විසින් ළමා ආරක්ෂක විමර්ශකයන්ම හෙම්බත් කරන ලද පරිසරයක් නිර්මාණය කළේ ය. අධ්‍යක්ෂ මණ්ඩලයේ අභ්‍යන්තර ආරාචුල් යම් මට්ටමකට හෝ විසඳා ගැනීමෙන් පසුව බරවා කකුල අද්දවමින් ඉදිරියට ගිය ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරියට නැවතත් අපේක්ෂාවක් දැල්වුණේ 2019 නව ආණ්ඩුකරණය සමගය. එහෙත් අද එතැන සිටින්නේ ද තවත් අලුත් සභාපතිවරයෙකි. වසර විසි හයක් තිස්සේ හමස් පෙට්ටියට යැවූ නීතියක් යථාර්ථයක් කර ගැනීමට අප යන්න දරන්නේ මෙවැනි වටපිටාවක ය. එසේ බලද්දී නම් ජාතික ළමා ආරක්ෂක අධිකාරිය වචනයේ පරිසමාප්ත අර්ථයෙන්ම ජාතියේ ළමයින්ගේ ආරක්ෂකයා කිරීමට විශාල කැපකිරීමක් කිරීමට සිදු වනු ඇත. ජාතික ළමා ආරක්ෂක දේහයට වූ දීර්ඝකාලීන තුවාල සුව කිරීම පහසු නැත. විශේෂයෙන්ම එහි අගතින් පෙන්වා දිය යුතු ජනමාධ්‍ය ද සංස්ථාවක් හැටියට නැවත වටයකින් වින්දිත ළමා අයිතීන් ද උදුරාගන්නා විට එය උත්ප්‍රාසජනක තත්ත්වයකි.

■ බිඟුන් මේනක ගමගේ

බිඟුන් මේනක ගමගේ
 මව්බිම පුවත්පතේ ප්‍රවෘත්ති කර්තෘවරයා ය. තොරතුරු පනත භාවිතයෙන් සිදු කරන මාධ්‍යකරණය සම්බන්ධයෙන් කර්තෘ සංසද සම්මාන උලෙලේදී සම්මානයට පාත්‍ර වූවෙකි. වසර දහතරකට ආසන්න කාලයක් ජනමාධ්‍ය වෘත්තියේ නිරත වී සිටින බිඟුන් ලංකාදීප පුවත්පතේ සේවය කරන සමයෙහි ගවේෂණාත්මක මාධ්‍යවේදියකු ලෙස වඩාත් ප්‍රකට විය. ශ්‍රී ලංකා තරුණ ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමයේ හා වෘත්තීය ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ සංගමයේ සාමාජිකයෙකි.

තොරතුරු පහත හමුවේ සුදු ලුහු පොඩි කරන ලක් සතොස

මහජනතාවට අවශ්‍ය, අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය බාධාවකින් තොරව සාධාරණ මිලට සපයාදීමේ අරමුණෙන් 2021 ජූනි 7 වැනිදා ඒකාබද්ධ අමාත්‍ය මණ්ඩල පත්‍රිකාවක් ඉදිරිපත් වී තිබිණ. වරාය හා නාවික අමාත්‍ය රෝහිත අබේගුණවර්ධන හා වෙළෙඳ ඇමැති බන්දුල ගුණවර්ධන දෙපළ එක්ව ඉදිරිපත් කර තිබූ මෙම කැබිනට් යෝජනාවෙන් ඔවුන් ඉලක්ක කර තිබුණේ ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියේ හා පෞද්ගලික පර්යන්තවල අත්හැර දමා ඇති අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය තොග හා ශ්‍රී ලංකා රේගුවෙන් රාජසන්තක කෙරුණු අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය තොග ය. එනම් එම අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය අදාළ ආයතන විසින් වෙන්දේසි කරනු ලැබීමෙන් තොරව ලංකා සතොස ආයතනයට මිලට ගැනීමට ය.

එම කැබිනට් පත්‍රිකාවට අනුව නම් වසංගත තත්ත්වය තුළ පවා මහජනතාවට අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය හිඟයකින් තොරව ලබාදීමේ ක්‍රමයක් ලක් සතොස විසින් ක්‍රියාත්මක කරනු ලැබ තිබේ. මෙම ආහාර ද්‍රව්‍ය තොග ලබාගැනීමට අපේක්ෂා කරන්නේ එම ක්‍රමය සාර්ථකව ඉදිරියට ගෙන යෑම සඳහා ය. අමාත්‍ය මණ්ඩල පත්‍රිකාවේ 2.1ට අනුව මෙම අත්‍යවශ්‍ය ආහාර ද්‍රව්‍ය මිල ගණන් තීරණය කිරීමේදී ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියේ ටෙන්ඩර් මණ්ඩලය විසින් ලංකා සතොස ආයතනයේ නියෝජිතයන් සමග සාකච්ඡා කරන අතර ඊට සමගාමීව අනෙකුත් තත්ත්ව පරීක්ෂණ වාර්තා හා අනුමැතීන් ලබා ගත යුතු ය. ලංකා සතොසෙන් එකඟ වන මුදල ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරිය වෙත ගෙවිය යුතු අතර එවිට රේගු ගාස්තු පියවීමට යටත්ව අදාළ භාණ්ඩ රේගුවෙන් නිදහස් කෙරේ. මෙම අමාත්‍ය මණ්ඩල පත්‍රිකාවට 2021.06.07 වැනිදා අමාත්‍යවරුන් දෙපළගේ ප්‍රධානත්වයෙන් වරාය අධිකාරියේ හා රේගු දෙපාර්තමේන්තුවේ නියෝජිතයන්ගේ සහභාගීත්වයෙන් පැවැති සාකච්ඡාවක අදහස් ද සැලකිල්ලට ගෙන තිබිණි. ඒ අනුව, අමාත්‍ය

මණ්ඩල කාර්යාලයේ ලේකම් ඩබ්ලිව්.එම්.ඩී.ජේ. ප්‍රනාන්දුගේ අත්සනින් යුතුව ඊට අනුමැතිය ලබාදෙන ලිපිය යොමු කරන තිබුණේ 2021 ජූනි 8 දානමෙන් යුතුව ය.

ලොක්කන්ගේ ලිපි හුවමාරුව

විවාදයට තුඩු දී ඇති සුදු ලුහු නැව වරායට සේන්ද්‍ර වන්නේ මේ අතරේ ය. ආනයනය කළ සමාගම පවසන ආකාරයට එහි අගය රුපියල් කෝටි දෙකක් පමණ වේ. විදේශ විනිමය හිඟය මත ආනයනික භාණ්ඩ නිෂ්කාශනය කර ගැනීමේ අර්බුදය නිසා මෙම සුදු ලුහු තොග යට සිදු වන්නේ ද වරායේ හිරවීමට ය. වරාය හා ලක් සතොස එකඟ වූ වැඩපිළිවෙලට මෙම සුදු ලුහු තොගය ද වැටෙන්නේ ඉන් පසුව ය. එකඟතාව අනුව වරාය අධිකාරියෙන් මෙම සුදු ලුහු තොගය ගැන 2021.09.07 වැනිදා ලක් සතොසට දන්වා ඇති අතර තත්ත්ව පරීක්ෂකවරුන් විසින් එය පරීක්ෂාවට ලක්කරනු ලැබ තිබේ. ජූලි 14 වැනිදා වරායට සේන්ද්‍ර වූ කන්ටේනර් දෙකක අඩංගු සුදු ලුහු කිලෝග්‍රෑම් 56,000ක මෙම තොගය මිනිස් පරිභෝජනයට සුදුසු බවට එහි දී සහතික කර ඇත. මෙහි දී වැදගත්ම කරුණ වන්නේ ලක් සතොස අභ්‍යන්තර ලේඛනවලට අනුව මේ සුදු ලුහු තොග තත්ත්ව පරීක්ෂාවේ නිගමන හා නිර්දේශ ගැන අදහස් හුවමාරුවක් එහි ඉහළ නිලධාරීන් අතර සිදු වී තිබේ. තත්ත්ව පරීක්ෂාවේ නිගමන හා නිර්දේශ සහතික සහකාර කළමනාකාර (තත්ත්ව සහතික) දුලාංජ් රත්දෙනිවල විසින් ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (තත්ත්ව සහතික) වමිල බොතේජු හරහා නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (ප්‍රසම්පාදන) වමිල අසුරමාන මෙනෙවිය හා ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකාර (සැපයුම්) ආර්.එස් ප්‍රනාන්දු වෙත යොමු කළ ලිපිය ඊට සාක්ෂි දරයි.

ඉන් පසුව 2021 සැප්තැම්බර් 09 දානමෙන් යුතුව ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (සැපයුම්) ආර්.එස්. ප්‍රනාන්දු විසින් යොමු කරන ලද ලිපියකින් පැවැසෙන්නේ සාකච්ඡා කරගත් පරිදි රුපියල් 135.00ක් ලෙස වැඩිම මිල ගණන් ඉදිරිපත් කර තිබූ M/s NS Enterprises සමාගමට සුදු ලුහු තොගය ලබාදීමට තීරණය කරන ලද බව යි. එම ලිපියේ දැක්වෙන පරිදි පිළිවෙලින් රුපියල් 125.00 හා 128.00 යන ගැනුම් මිල M/s SK Traders හා M/s V Helabima Trading Pvt/Ltd සමාගම් ඉදිරිපත් කර තිබිණ. නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (ප්‍රසම්පාදන) වමිල අසුරමාන මෙනෙවිය හරහා නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මූල්‍ය) සුසිරි පෙරේරා වෙත යොමු කර තිබූ මෙම ලිපියේ පිටපත් ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී රංජිත් ජී. රුබසිංහ, නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මෙහෙයුම්) ටී.ඩී. කුලතුංග හා ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (ප්‍රසම්පාදන) ලක්ෂ්මන් කුමාර යන අයට යොමු කර ඇතැයි ද සඳහන් වේ.

තුෂාන් ගුණවර්ධනගේ හෙළිදරව්ව

කෙසේ වෙතත් මේ ගනුදෙනුව ගැන රට තුළ කතාබහක් ඇති වූයේ පාරිභෝගික සේවා අධිකාරියේ හිටපු විධායක අධ්‍යක්ෂ තුෂාන් ගුණවර්ධන එයින් දින කීපයකට පසු දැක් වූ අදහස් සමග ය.

“සැප්තැම්බර් 9 උදේ මට ලංකා සතොසෙන් කෝල් එකක් ආවා. එතකොට මම සභාපතිවරයාත් සමග හිටියේ. වැලිසර තොග ගබඩාවකින් සුදු ලෑනු කිලෝ පනස් දාහකට වැඩි තොගයක් පන්තන වැඩක් යනවා කියල තමයි තොරතුර ලැබුණේ. මම ඒ වෙලාවෙම අපේ ටීම් එකක් එතැනට යවලා ඒ වැඩේට අදාළ ලේඛනවල ඡායාරූප ගන්න උපදෙස් දුන්නා. මොකද තොරතුරට අනුව එතැන වෙමින් තිබුණේ කලින් දවසෙ හොර රහසේ ව්‍යාපාරිකයකුට සුදු ලෑනු කන්ටේනර් දෙකක් මුදාහැරලා ඒකට අදාළ ව්‍යාජ ලේඛන සැකැසීමක්. ඒ සඳහා ගිහින් තිබුණේත් ලංකා සතොසෙ හෙඩ් ඔෆිස් එකෙන්. මේ ලෑනු තොගය තිබුණේ මහජනතාවට විකුණන්නයි. මොකද දැන් තොග විකුණන්නැතිව මහජන අවශ්‍යතාවට සිල්ලරට දෙන්න කියලා කැබිනට් තීරණයක් තිබෙනවා. මෙතන බරපතලම කාරණය වුණේ, කිලෝව රුපියල් 135 ගානේ බිල්පත් කිසිවක් නිකුත් කරන්නේ නැතිව තොග වෙළෙන්දට විකුණලා රුපියල් ලක්ෂ 73ක් සල්ලි අරගෙන. එහෙම කරන්න උපදෙස් දීලා තිබෙන්නේ සතොසෙ ප්‍රධාන කාර්යාලයේ කෙනෙක්. සල්ලි අරගෙන සේප්පුවේ දාලා.”

තුෂාන් ගුණවර්ධන පවසන ආකාරයට මෙම අයථා ගනුදෙනුව ගැන මුල්වරට ඔත්තුවක් ලැබී තිබුණේ ඔහුට ය. එමෙන්ම අදාළ වැටලීම සඳහා අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවේ සහාය ලබාගැනීමට කළ උත්සාහය ව්‍යර්ථ වී යැයි ද ඔහු කීවේ ය. මෙවැනි ගනුදෙනුවක් ඉහළ කළමනාකාරිත්වය නොදැන සිදු වීමට නොහැකි යැයි පාරිභෝගික සේවා අධිකාරියේ හිටපු විධායක අධ්‍යක්ෂවරයා කළ ප්‍රකාශයෙන් පසුව වෙළෙඳ ඇමැති බන්දුල ගුණවර්ධන මහතා හා ලක් සතොස ඉහළ කළමනාකාරිත්වය එය ප්‍රතික්ෂේප කරන්නට විය. ඇමැතිවරයා මේ සියල්ලට කලබල වූයේ අඩුම තරමින් මූලික විමර්ශනයක්වත් නොකර වීම විශේෂ කරුණකි.

සිව් දෙනෙකුගේ වැඩ තහනම්

සිදුවීම ගැන මාධ්‍ය වාර්තා සමග ලක් සතොසේ නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මූල්‍ය) සුසිරි පෙරේරා ඇතුළු සිව් දෙනෙකු සැප්තැම්බර් 13 වැනිදා වැඩ තහනමට ලක්විය. එයින් දින තුනකට පසු 16 වැනිදා සුසිරි පෙරේරා පොලිසියෙන් අත්අඩංගුවට ගෙන අධිකරණයට ඉදිරිපත් කිරීමෙන් පසු රිමාන්ඩ් භාරයට පත් කෙරිණි. වැඩිම මිල ගණන් ඉදිරිපත් කර තිබූ M/s NS Enterprises සමාගමට සුදු ලෑනු තොගය ලබාදීමට තීරණය කළ බවට ලිපිය යොමු කරනු ලැබුවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (සැපයුම්) ආර්.එස්. ප්‍රනාන්දු විසිනි. නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මූල්‍ය) සුසිරි පෙරේරා හට මෙම ලිපිය යොමු කර තිබුණේ නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (ප්‍රසම්පාදන) වමිල අසුරමාන මෙනෙවිය හරහා ය. ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී රංජිත් ජී. රුබසිංහ, නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මෙහෙයුම්) ටී.ඩී. කුලතුංග හා ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (ප්‍රසම්පාදන) ලක්ෂ්මන් කුමාර යන අයට එම ලිපිය පිටපත් කළේ යැයි එහිම සඳහන් වේ. එමෙන්ම සුදු ලෑනු ගනුදෙනුවට අදාළව තත්ත්ව පරීක්ෂාවේ නිගමන හා නිර්දේශ සහිතව සහකාර කළමනාකාර (තත්ත්ව සහතික) දුලාංජ් රත්දෙනිවල විසින් සැප්තැම්බර් 7 වැනිදා යොමු කරන ලද ලිපිය ලක් සතොස සභාපති ආනන්ද පීරිස්ට ද පිටපත් කර ඇත.

ඒ අනුව සුදු ලෑනු ගනුදෙනුව සම්බන්ධයෙන් මූලික අදියරේ සිට සන්නිවේදනයක් වී නැතැයි කාටවත් කිව නොහැකි ය. එහෙත් විමර්ශන ක්‍රියාවලිය අවසන් වීමටත් පෙර ආරම්භයේ සිටම වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා මහත් පරිශ්‍රමයක් දැරුවේ ලක් සතොස ඉහළ කළමනාකාරිත්වය මෙයට සම්බන්ධ නැති බවක් කියාපෑමට ය. එහෙත් මේ වන විට අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව මෙම ලිපි ගනුදෙනුවේ තිදෙනකුම අත්අඩංගුවට ගෙන තිබේ. ලියුම්කරුවන් මේ කරුණ මුල සිටම අවධාරණය කළ ද ඉන් පසුව ලක් සතොස සභාපතිවරයා කියා සිටියේ ඉහළ කළමනාකාරිත්වය යන යෙදුම මාධ්‍ය විසින් වැරදියට භාවිත කරනු ලැබූ බව ය. ඇමැතිවරයාගේ කලබල නිගමනය වැරදි බවට මේ මූලික සන්නිවේදන කටයුතු පමණක් ප්‍රමාණවත් ය.

ඊමේල් නොබලන සභාපති

“ඕක වෙලා තිබුණේ සිකුරාදා. ඊට කලින් අගහරුවාදා සිට සතියක් මම හිටියේ කොළඹින් පිටත. මට මේල් ආවා තියා මුකුත් මම දන්නේ නෑ. මට මේල් බලන්න වෙලාවක් නෑ. මම සතොසවල් හොය හොයා ලංකාව වටේ ගියා. මේල් එකක් ආව පලියට සමහරු කියවන්නත් ඉඩ තියෙනවා. සමහරු නොකියවන්නත් ඉඩ තියෙනවා. අංක එක මට අවස්ථාව තිබුණේ නැති නිසා මම කියෙව්වේ නෑ. ඊළඟට මම දුරකථනයකින් වෙත වැඩකට කතා කරද්දි මට ඔය ආරංචිය ආවා. ඇත්ත කියන්න එපැයි. මට ඕක ආරංචි වුණා. මට සිකුරාදා හෝ සෙනසුරාදා එස්.එම්.එස් එකක් ආවා. දැනට වැඩ තහනම් වෙලා ඉන්න එක නිලධාරියෙක් වෙත වැඩකට මට කතා කළාම ඔයට කලින් ඔය ගැන කිව්වා. එයාට ඒකට විශේෂිත වූ උපදෙස් මම දීලා තිබියදී තමයි මේක වෙලා තියෙන්නේ. නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මූල්‍ය) සුසිරි පෙරේරාට ඉහළින් ඉන්නෙ මමයි විධායක අධ්‍යක්ෂවරයායි විතරයි. පොලිසියෙන් අහන්න අපි දෙන්නගෙ සම්බන්දේ මොකක්ද කියලා..”

ඇමති බන්දුලගේ පිළිතුරු

ලක් සතොස සභාපතිවරයා පවසන්නේ සැප්තැම්බර් 7 වැනිදා සිට 14 වැනිදා දක්වා තමා කොළඹින් පිටත සිටි නිසා ඊමේල් පරීක්ෂා කිරීමට ප්‍රායෝගිකව අපහසු වූ බවකි. සුදු ලෑනු ගනුදෙනුවට අදාළව තත්ත්ව පරීක්ෂාවේ නිගමන හා නිර්දේශ සහිත ලිපියක් සහකාර කළමනාකාර (තත්ත්ව සහතික) දුලාංජ් රත්දෙනිවල විසින් සභාපතිවරයා ඇතුළු කළමනාකාරිත්වයට යොමුකරනු ලැබුවේ ද හරියටම එදිනම ය. අන් කිසිවක්ම අවශ්‍ය නැත. රාජ්‍ය ආයතනයක සභාපතිවරයකුට සිය රාජකාරි ලිපි පරීක්ෂා කිරීමට විද්‍යුත් තැපෑල පරීක්ෂා කිරීම ප්‍රායෝගිකව දුෂ්කර නම් එතැනම ඇත්තේ විශාල අවුලකි. ආනන්ද පීරිස් මහතාගේ පිළිතුර තුළම ඇත්තේ රාජ්‍ය ආයතනයක සභාපතිවරයකුගේ කාර්යභාරය ප්‍රශ්න කිරීමකි. විමර්ශනය අවසන් කිරීමට පෙර සිටම ලක් සතොසේ ඉහළ කළමනාකාරිත්වය බේරාගැනීමට සටන් වැදුණු වෙළෙඳ ඇමැති බන්දුල ගුණවර්ධන පසුගියදා පාර්ලිමේන්තුවේදී ඉතාම කදිම තැනකට මේ විවාදය ගෙන ආවේ ය. ඇමැතිවරයා කියන්නට උත්සාහ කළේ ලක් සතොස

සභාපතිවරයා හා ප්‍රධාන විධායක නිලධාරීවරයාට මීට අදාළව යොමු කළ ඊමේල් පණිවුඩ යවා තිබුණේ ඔවුන් භාවිත නොකරන ඊමේල් ලිපිනයකට කියා ය. ඇමැතිවරයා නිලධාරීන් බේරාගැනීමට ඉදිරිපත් කරන මේ විත්තිවාචකයෙන් හෙළිදරව් වන්නේ සුදු ලුහුවලටත් වඩා ලොකු අවුලකි.

ඩීජිටල් ආණ්ඩුකරණය?

වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා නොදැන සිටියාට ආණ්ඩුකරයේදී විද්‍යුත් තැපෑල භාවිතය ඇතුළු ඩිජිටල් තාක්ෂණය භාවිතය සම්බන්ධයෙන් රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියක් තිබේ. හිටපු ජනාධිපති ලේකම් ලලිත් විරතුංග විසින් 'රාජ්‍ය අංශයේ තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ භාවිතය පිළිබඳ ප්‍රතිපත්ති සහ කාර්ය පටිපාටි' මැයෙන් 2010 මැයි 31 නිකුත් කරන ලද වකුලේඛයෙන් ඊට අදාළ නියෝග නිකුත් කර තිබේ. ඊට අනුව සෑම රජයේ ආයතනයක්ම තම වාර්ෂික අයවැය මගින් ආයතනයේ තොරතුරු සන්නිවේදන තාක්ෂණ ප්‍රසම්පාදන කටයුතු සහ ආයතනයේ පවතින තොරතුරු සන්නිවේදන තාක්ෂණ උපකරණ, පද්ධති සහ ජාල නඩත්තුව සඳහා ප්‍රමාණවත් මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන වෙන් කරවා ගත යුතු ය. එම කාර්ය පටිපාටි අනුව සියලුම රජයේ ආයතනවල නිල සන්නිවේදන කටයුතු සඳහා ඊමේල් භාවිතය අනිවාර්ය වනු ඇත. එමෙන්ම මෙම ඉ-රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු හා සන්නිවේදන තාක්ෂණ නියෝජිතායතනය විසින් සවිස්තරාත්මකව සංග්‍රහ කර තිබේ. දැන් බන්දුල ගුණවර්ධන ඇමැතිවරයා හා ලක් සතොස ඉහළ කළමනාකාරිත්වය කුප්‍රකට තර්ක ඉදිරිපත් කරමින් ඇඟ බේරාගැනීමට හදන්නේ මෙම ඉ - රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තිය ගැන අබමල් රේඛාවක දැනුවත්භාවයකින් තොරව බව පෙනේ. එහෙත් එයින් සිදු වන්නේ එකක් කඩතොලු වසා ගැනීමට ගොස් සියක් කඩතොලු හදාගැනීමක් බව පැහැදිලි ය.

තොරතුරු නිලධාරියෙක් හැති ලක් සතොස

ඩීජිටල් ආණ්ඩුකරණයට අදාළව ලක් සතොස හා වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා ඉදිරිපත් කරන තර්ක පදනමකින් තොර බවත් සත්‍යයෙන් තොර බවත් ලියුම්කරුට ඔප්පු කළ හැකි ය. ඒ මෙසේය: ශ්‍රී ලංකා වරාය අධිකාරියේ හා පෞද්ගලික පර්යන්තවල අත්හැර දමා ඇති සහ ශ්‍රී ලංකා රේගුව විසින් රාජසන්තක කර ඇති අත්‍යවශ්‍ය ආහාර වෙන්දේසි කිරීමකින් තොරව ලංකා සතොස වෙත ලබාදීම යටතේ ලංකා සතොස ලබාගත් ආහාර ද්‍රව්‍ය ඒවායේ ප්‍රමාණ හා මිල ගණන් අන්තර්ගත ලේඛනය, ඒවා බෙදාහැරී ලංකා සතොස ශාඛා හා ප්‍රමාණ මිල ගණන්, එසේ නොකොට තොග වෙළෙඳුන්ට අලෙවි කළේ නම් ඊට අදාළ මිල ප්‍රමාණ ඇතුළත් ලේඛන යන තොරතුරු, තොරතුරු පනත යටතේ ලබාගැනීමට ලියුම්කරු උත්සාහ කළේ සැප්තැම්බර් 26 වැනිදා ය. එහෙත් ලක් සතොස වෙබ් අඩවියේ ඒ සඳහා තොරතුරු නිලධාරියකුගේ හෝ ඊට අදාළ සම්බන්ධ කර ගැනීමේ දුරකථන අංකයක් සඳහන් නොවී ය. එහි ඇමතුම් යනුවෙන් සඳහන් 1998 අංකයට සම්බන්ධ වූ විට එය නිවෙස් වෙත භාණ්ඩ බෙදාහැරීම සඳහා සකස් කළ

ක්‍රමයක් යැයි පැවැසිණි.

ඉන් පසුව ලියුම්කරු කළේ අදාළ තොරතුරු අයැදුම ලක් සතොස විෂය බාර වෙළෙඳ අමාත්‍යාංශයේ අතිරේක ලේකම්වරයාට යොමු කිරීම ය. එම නිලධාරියා ඊට පසුදිනම අදාළ තොරතුරු ලබාදෙන්නැයි සඳහනකින් යුතුව ලක් සතොස සභාපතිවරයාගේ හා ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියාගේ ඊමේල් ලිපිනයන්ට යොමු කර ලියුම්කරු වෙතද පිටපතක් එවා තිබිණි. එහෙත් තොරතුරු පනත ප්‍රකාරව ලක් සතොස පැත්තෙන් ලියුම්කරුට කිසිදු දැනුවත්කිරීමක් නොවූයෙන් ඔක්තෝබර් 5 වැනිදා සවස 3.36ට එහි සභාපති ආනන්ද පීරිස් මහතාගෙන් ඒ ගැන දුරකථනයෙන් විමසුවෙමි. ඔහුගේ පිළිතුර වූයේ තමාට ඊමේල් පණිවුඩ පරීක්ෂා කිරීමට නොහැකි වූ බවය. ඒ අනුව සැප්තැම්බර් 27 වැනිදා සිට ඔක්තෝබර් 5 වැනිදා දක්වා දින නවයක් යනතුරු ලක් සතොස සභාපතිවරයා සිය නිල පණිවුඩ පරීක්ෂා කර නැත. සුදු ලුහු ගනුදෙනුව ගැන පැත්තකින් තබන්න. වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා පාර්ලිමේන්තුවේදීත් ජනමාධ්‍ය හමුවේදීත් ඉදිරියට පැන ආරක්ෂා කරන්නට හදන්නේ මෙවැනි සභාපතිවරයෙකි. එපමණක් ද නොවේ. සභාපති ආනන්ද පීරිස් එම ඇමතුමේදී වැඩිදුරටත් පැවසුවේ ලක් සතොසට තොරතුරු නිලධාරියකු ඒ වනවිටත් පත් කර නැති බව යි.

තොරතුරු පනතේ 23(1) (අ) අනුව පනතේ විධිවිධාන බලාත්මක කිරීමේ කාර්ය සඳහා, සෑම පොදු අධිකාරියක් විසින්ම මේ පනත ක්‍රියාත්මක වීමෙන් මාස තුනක් ඇතුළත එම පොදු අධිකාරියේ තොරතුරු නිලධාරියන් වශයෙන් නිලධාරියන් එක් අයකු හෝ ඊට වැඩි ගණනක් සහ අභියාචනා විභාග කිරීම සඳහා නම් කළ නිලධාරියකු පත්කරනු ලැබිය යුතු ය. එහිම (ආ) වගන්තිය පවසන්නේ එසේ තොරතුරු නිලධාරියකු පත්කරනු ලබන තෙක් පොදු අධිකාරියක ප්‍රධානියා හෝ ප්‍රධාන විධායක නිලධාරියා මේ පනතේ කාර්ය සඳහා එම පොදු අධිකාරියේ තොරතුරු නිලධාරියා ලෙස සලකනු ලැබිය යුතු බව ය. එහෙත් මේ වගකීම් එපරිද්දෙන් ලක් සතොසට අදාළව ඉටු වී නැත. ලියුම්කරු ඉන් පසුව වටිස්ඇප් ඔස්සේ තොරතුරු පනතේ අදාළ නෛතික කොටස් සභාපතිවරයාටත් වගකිව යුතු නිලධාරී පිරිසටත් යොමු කළේ ඔවුන් දැනුවත් කිරීමටය. (තොරතුරු පනත අනුව එවැනි පියවරක් අවශ්‍ය නැත. එහෙත් එය සිදු කළේ තොරතුරු සංස්කෘතියේ යහපත් ප්‍රවේශ සඳහා පියවරක් වශයෙනි.)

පත් කළාදැයි මතක හැ

විමසීමෙන් පසුව තොරතුරු අයැදුමක් මගින් ඒ බව තමාට සිහි කළාට ලියුම්කරුට ස්තුති කළ හෙතෙම පැය බාගයක් ඇතුළත නැවතත් ඇමතුමක් ගෙන දැනුම් දුන්නේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (නීති) සුගත් ඒ සඳහා පත් කළ බවත් ඔහුගෙන් මේ තොරතුරු ලබාගන්නා ලෙසත් ය. ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු සුගත් මහතා දුරකථනයට සම්බන්ධ කරගත් පසු ඒ ගැන සොයාබැලීමට කෙටි කාලයක් ඉල්ලා ගත් අතර පසුගිය 9 වැනිදා නැවතත් ඔහුගෙන් තොරතුරු අයැදුම ගැන විමසුවෙමු. එහිදී ඔහු පැවසුවේ තොරතුරු නිලධාරියා හැටියට කටයුතු කරන්නේ

ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (මෙහෙයුම්) සන්ජීව් බැවින් ඔහුගෙන් වැඩිදුර තොරතුරු ලබාගන්නා හැටියට යි. එහෙත් පසුගිය 22 වැනිදා ඔහුගෙන් කළ විමසීමේදී පැහැදිලි වූයේ ඔහුට ද තමා තොරතුරු නිලධාරියාදැයි විශ්වාසයක් නැති බව ය. "මාව පත්කළා වගේ මතකයි. ලියුම් වගයක් නම් තිබුණා. මම බලන්නම්" යැයි කී ඔහුට ලියුම්කරුවන් මතක් කළේ තොරතුරු අයැදුම යොමු කළේ විද්‍යුත් ලිපිනයෙන් බව යි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත අනුව, වැඩ කරන දින 14ක් ඇතුළත තොරතුරු දෙන්නේද නැද්ද යන්න ඔක්තෝබර් 14 වැනි දින වන විට දැනුම් දිය යුතු වුවත් අදාළව එවැනි දැනුම්දීමක් කිරීමට ලක් සතොසට හැකි වී නැත. ඒ අනුව පනත ප්‍රකාරව ලක් සතොස සභාපතිවරයාට මෙම තත්ත්වය ගැන අභියාචනයක් යොමු කිරීමට ලියුම්කරු කටයුතු කර ඇත. මෙයින් හෙළි වන්නේ ලක් සතොසේ ඉහළ කළමනාකාරිත්වය අතරේ පරිපාලන තීන්දු සම්බන්ධයෙන් නිවැරදි අභ්‍යන්තර සන්නිවේදනයක්වත් නැති බව යි. කොවිඩ් වසංගතය සමග රාජ්‍ය මට්ටමින් සමස්ත සමාජය දිරිමත් කරමින් තිබෙන්නේ මාර්ගගත ක්‍රම ඇතුළු ඩිජිටල් තාක්ෂණයේ උපරිම භාවිතයෙන් ඵලදායීතාව ළඟා කරගැනීමට ය. එවැනි පරිසරයක ලක් සතොස කළමනාකාරිත්වය ක්‍රියා කරන්නේ තවමත් 19 වැනි සියවසේ ය. ලක් සතොසේ මේ සන්නිවේදනයෙන් පමණක් වුව එහි ඉහළ පරිපාලන අවුල ගැන අපට සිතාගත හැකි ය. අනෙක් අතට මෙම වංචාවට අදාළව අත්‍යවශ්‍යම තොරතුරු සම්භාරය මුදාහැරීම කල්මරන්නේ ඒවා විනාශ කිරීමේ අරමුණෙන්ද යන සාධාරණ පැනය මේ හමුවේ පැන නගී. වඩා බරපතල කරුණ එය යි.

ස්වාධීන විමර්ශනයක් අවශ්‍ය යි

වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා රකින්නට තනන මේ ඉහළ කළමනාකාරිත්වය ගැන දැන් කියන්නේ කුමක්ද? සුදු ලුහු ගනුදෙනුවට අදාළ තොරතුරු සන්නිවේදනය මින් වෙනස් වී යැයි කියන්නට වෙළෙඳ ඇමැතිවරයා තවදුරටත් කලබල වන්නේ ද? මෙම අත්‍යවශ්‍ය අභාර තොග මිල දී ගැනීමේ තීන්දු ගත් කළමනාකාරිත්වය තනතුරුවල තබා ගනිමින් කෙරෙන විමර්ශනය ස්වාධීන නැතැයි අපි මුල සිටම අවධාරණය කළෙමු. එහෙත් බලධාරීන්ගේ පැත්තෙන් වූයේ අප දැක් වූ කරුණු සොයා බලනු වෙනුවට පණිවුඩකරු විවේචනය කිරීම යි. එහෙත් අද වන විට අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුවම අප අවධාරණය කළ කරුණු නිවැරදි බව ඔප්පු කර තිබේ. වැඩිම මිල ගණන් ඉදිරිපත් කර තිබූ M/s NS Enterprises සමාගමට සුදු ලුහු තොගය ලබාදීමට තීරණය කළ බවට ලිපිය යොමු කරනු ලැබුවේ ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (සැපයුම්) ආර්.එස් ප්‍රනාන්දු විසිනි. නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මූල්‍ය) සුසිරි පෙරේරා හට මෙම ලිපිය යොමු කර තිබුණේ නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (ප්‍රසම්පාදන) වමිල අසුරමාන මෙනෙවිය හරහා ය. ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී රංජිත් ජී රුබසිංහ, නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරී (මෙහෙයුම්) ටී.ඩී. කුලතුංග හා ජ්‍යෙෂ්ඨ කළමනාකරු (ප්‍රසම්පාදන) ලක්ෂ්මන් කුමාර යන අයට එම ලිපිය පිටපත් කළේ යැයි එහිම සඳහන් විය. ආහාර ද්‍රව්‍ය ලක් සතොස ශාඛා මගින් පොදු ජනතාවට අඩු මිලට ලබාදීමට වූ කැබිනට් එකඟතාව කඩ වන පරිදි තොග වෙළෙඳාමකට තීන්දුව ගෙන තිබෙන්නේ

සැබැවින්ම ඒ අවස්ථාවේ ය. දැනට අපරාධ පරීක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව අනාවරණය කරන පරිදි සුදු ලුහු කිලෝවක් සඳහා රුපියල් 30.00ක කොමිස් මුදලක් ලබාගැනීමේ උත්සාහයක් ගෙන තිබේ. ඒ මේ කතාවේ සුදු ලුහු පරිච්ඡේදය යි.

තවමත් සමාජ අවධානය යොමු වී තිබෙන්නේ සුදු ලුහු ගනුදෙනුව ගැන පමණ ය. ලියුම්කරු එතැනින් ඔබ්බට ගොස් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින්නේ ලක් සතොසේ සෙසු ගනුදෙනු ගැන ය. ඒ සම්බන්ධයෙන් තවමත් ලක් සතොසේ බලධාරීන් අනුගමනය කරන බව පෙනෙන්නේ විනිවිදභාවයෙන් තොර පිළිවෙතකි. සුදු ලුහු පොඩි කිරීමකින් තොරව මේ ගනුදෙනු ගැනත් කඩිනමින් නීතියට අනුව තොරතුරු මුදාහැරීම ලක් සතොස ලොක්කන්ගේ වගකීමකි. ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවට අනුව මෙම තොරතුරු යනු දැන් මහජන දේපළකි. ඒවා සැඟවීම ද නීතියෙන් දඬුවම් ලැබිය හැකි වරදකි.

■ **බිගුන් මේනක ගමගේ**
bingungamage88@gmail.com

ලංකාවේ තොරතුරු පනත නිසි අයුරින් ක්‍රියාත්මක වේ ද?

ලෝකය තුළ ජනරජ බිහිවීමත් සමගම රජයේ හිමිකාරීත්වය ජනතාව සතු බවට සංකල්පයක් ඇති විය. රජය හා රාජ්‍ය ආයතන නඩත්තු කරනු ලබන්නේ ජනතාවගේ බදු මුදල්වලිනි. එබැවින් ජනතා අරමුදලින් රජය සිදු කරන කාර්යයන් පිළිබඳ තොරතුරු ජනතාවට දැනගැනීමට අයිතියක් තිබිය යුතු ය යන්න මූලික සංකල්පයක් විය. එය ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රටක මූලික ලක්ෂණයක් ද වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස මානව අයිතියක් සේ ම පුරවැසියන්ට වගවන රජයක තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා පුරවැසියන්ට අයිතියක් ද තිබිය යුතු ය. මේ ආකාරයෙන් නිල ලේඛන වෙත ප්‍රවේශ වීමේ අයිතිය, තොරතුරු දැනගැනීමේ නිදහස ඉතා වේගයෙන් වර්ධනය වෙමින් පවතින්නේ මෑතක සිට වුවත් එය කිසිසේත්ම නව සංකල්පයක් නොවේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ මූලික පරමාර්ථය වන්නේ පුරවැසියන් සවිබල ගැන්වීමයි. එමෙන්ම රජයේ වැඩ කිරීමේදී විනිවිදභාවය සහ වගවීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම, දූෂණය පාලනය කිරීම සහ ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය ජනතාව වෙනුවෙන් සැබෑ අර්ථයෙන් ක්‍රියාත්මක කිරීම යි. එමෙන්ම පුරවැසියෙකු ලෙස පාලකයින්ගේ කටයුතු පිළිබඳ අවදියෙන් සිටීම සහ රාජ්‍ය පාලනය තුළ ඇති වගකීම් - වගවීම් ඇති කිරීම සඳහා පුරවැසියන්ට තොරතුරු පනතින් අවකාශය උදා වේ. සැබවින්ම තොරතුරු පනත රජයේ ක්‍රියාකාරකම් පිළිබඳව පුරවැසියන්ට දැනුම්වත් වීම සඳහා විශාල පියවරකි.

ශ්‍රී ලාංකීය මහජනතාවට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකමට නෛතික වශයෙන් ප්‍රවේශය ලබා දෙමින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව, 2016

අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත යටතේ ස්ථාපනය කරනු ලැබූ ස්වාධීන ව්‍යවස්ථාපිත කොමිෂන් සභාවකි. පුරවැසියන්ට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය දිනා දීම සහ තොරතුරු අයිතිය පිළිබඳ නීතියෙන් ආවරණය වන පොදු අධිකාරීන් අතර තොරතුරු අනාවරණයට හිතකර පරිපාලන සංස්කෘතියක් පෝෂණය කිරීමෙහිලා වැදගත් භූමිකාවක් එයට ලබා දී තිබේ.

මේ ආකාරයෙන් තොරතුරු පනත මගින් ජනතාවට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මැනවින් ආරක්ෂා වීම සඳහා මූලික අවශ්‍යතා 3ක් පිළිබඳව අවධානය යොමු කර තිබේ. විශේෂයෙන්ම:

1. තොරතුරු සඳහා ඇති ප්‍රවේශය ලබා දීම- ජනතාවට අවශ්‍ය තොරතුරු බාධාවකින් තොරව ලැබීමට ඇති හැකියාව මින් අදහස් වේ. තොරතුරු සුලබ බව මෙන්ම තොරතුරු ලබා ගැනීමේ මාධ්‍යයන් බාධාවකින් තොරව සමාජය තුළ ක්‍රියාත්මක වන බව ද එහි අදහසකි. ඒ සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 7 වන වගන්තිය යටතේ ඇති උප වගන්ති මගින් ද එහි අවශ්‍යතා පිළිබඳ කරුණු අනාවරණය කර තිබේ.
2. තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කිරීම සඳහා රාජ්‍ය ආයතනවලට ඇති වගකීම
3. තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමට ඇති වගකීම යන්න ද ඒ අතර වේ.

මේ ආකාරයෙන් වූ සංයුතියකින් යුතුව ලංකාවේ තොරතුරු පනත සැකසී ඇති නිසාම ලෝකයේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් පිළිබඳ වර්ගීකරණයේදී ලංකාවට හිමි වන්නේ සිව්වන තැන බව ගෝලීය තොරතුරු ශ්‍රේණිගත කිරීමේ වෙබ් අඩවිය පෙන්වා දෙයි. (<https://www.rti-rating.org/>)

ශ්‍රේණිගත වන ආකාරය

නවතම ශ්‍රේණිගත කිරීම්වල වඩාත්ම කැපී පෙනෙන වෙනස වන්නේ 2011 ආරම්භක ශ්‍රේණිගත කිරීමේ සිට පසුගිය වසර දක්වා ම ඉහළින් සිටි සර්බියාව අහිඞවා මෙක්සිකෝව පෙරට ඒම යි. මෙක්සිකෝව සිය 'විනිවිදභාවය සහ පොදු තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ පොදු පනත' සැලකිය යුතු ප්‍රතිසංස්කරණයකට ලක් කර ඇති අතර එම නිසා ගත හැකි මුළු ලකුණු 150න් ලකුණු 136ක් ලබා ගෙන තිබේ. මෙය ඔවුන්ගේ පෙර ලකුණු 117ට වඩා සැලකිය යුතු දියුණුවකි.

මේ ආකාරයෙන් ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත සම්මත වීමට මත්තෙන් ඉන්දියාව ශ්‍රේණිගත කිරීමේ ලකුණු 128ක් ලබා ගනිමින් 04වන ස්ථානයේ රැඳුණු අතර මේ වන විට එම ස්ථානය ලබාගෙන ඇත්තේ ලකුණු 131ක් ලබාගත් ශ්‍රී ලංකාව යි. එමෙන්ම 2020 වර්ෂය වන විට ගෝලීය ශ්‍රේණිගත කිරීමට අනුව ඉහළින්ම සිටින රටවල් 10 අතර ඇඟව

නිස්ථානය ලකුණු 139ක් ලබාගෙන ප්‍රථම ස්ථානයේ පවතී. සෙසු රටවල් ලබාගත් ලකුණු අනුව පිළිවෙළින් මෙසේ ය: මෙක්සිකෝ 136, සයිබීරියාව 135, ශ්‍රී ලංකාව 131, ස්ලොවේනියාව 129, ඇල්බේනියාව 127, ඉන්දියාව 127, ක්‍රොඒෂියාව 126, ලයිබීරියාව 124, එල් සැල්වදෝරය 122.

ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 8 වන වගන්තියේ සඳහන් සියලුම නිදහස් කිරීම්වලට පරීක්ෂණය අදාළ නොවන බැවින් ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් නීතිය ව්‍යතිරේක කාණ්ඩයේ ලකුණු 26ක් ලබා ගෙන තිබේ. අභියාචනා මත ඉන්දියාව වැඩිම ලකුණු ලබා ගත්තේ ය (30න් 29ක්). සම්බාධක කාණ්ඩය ශක්තිමත් නීතිමය ආරක්ෂාවක් නොමැති බැවින් ඉන්දියාව ලකුණු 8න් 5ක් ලබාගෙන තිබේ. වාර්තා කළමනාකරණය සඳහා නිශ්චිත ප්‍රමිතීන් නොමැති බැවින් ඒවා ප්‍රායෝගිකව අනුගමනය නොකිරීම නිසා ඉන්දියාව ප්‍රවර්ධන මිනුම් කාණ්ඩයේ 16න් 13ක් ලබා ගෙන තිබේ. එමෙන්ම මේ අතර ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ඉන්දියාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත තුළ වත් නොවූ ආකාරයෙන් පුරවැසියාට තොරතුරු සඳහා ලබා දී ඇති ප්‍රවේශ වීමේ හැකියාව පදනම් කර ගනිමින් මේ ආකාරයෙන් ඉන්දියාව අභිභවා ශ්‍රී ලංකාවට ඉහළට පැමිණීමට හැකි වී තිබේ.

කෙසේ නමුත් මේ ආකාරයෙන් පනතක් ලෙස ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ශක්තිමත් කර තිබුණත් එය ප්‍රායෝගිකව ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී ලංකාව තුළ තවමත් ඇත්තේ සුබවාදී ස්වභාවයක් නොවන බව ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසම ඇතුළු ලොව තවත් තොරතුරු කොමිසන් සභා කීපයක් සඳහා එකම ආකාරයේ ප්‍රශ්නාවලියක් යොමු කරමින් ලබාගත් තොරතුරු මගින් අනාවරණය කර ගැනීමට හැකි විය.

මෙහි දී එකම වර්ෂය තුළ ශේණිගත කිරීම් අනුව හතරවන තැන පසුවන ශ්‍රී ලංකාව මෙන්ම හයවන ස්ථානයේ පසුවන ඇල්බේනියාව සලකා බැලීමේදී පෙනී යන්නේ කොමිසන් සභා ක්‍රියාකාරීත්වය මෙන්ම පුරවැසියාට තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ ප්‍රයෝගික ක්‍රියාවලිය අතින් ලංකාවට වඩා ඇල්බේනියාව ඉදිරියෙන් සිටින බව යි.

මෙහි දී පසුගිය 2018 සහ 2019 වර්ෂවල දී රටවල් කීපයක තොරතුරු දැනගැනීමේ කොමිසන් සභා සඳහා ලැබී ඇති අභියාචනා ප්‍රමාණය සලකා බැලීමේ දී ලංකාවේ තොරතුරු කොමිසම වෙත 2018 වර්ෂයේ 800ක් හා 2019 වර්ෂයේ 1089ක් ලැබී තිබේ. එමෙන්ම ඇල්බේනියාවේ තොරතුරු කොමිසම වෙත 2018 කාලය තුළ පැමිණිලි 820ක් ලැබී ඇති අතර 2019 දී පැමිණිලි 786ක් ලැබී තිබේ. ජර්මනිය තුළ 2018 දී අභියාචනා 291ක් 2019 දී අභියාචනා 461ක් ඉදිරිපත් වී තිබේ.

ලංකාවේ තොරතුරු කොමිසම වෙත මේ ආකාරයෙන් පැමිණිලි වැඩි වශයෙන් ලැබීමට මූලික හේතුව වී ඇත්තේ බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් තොරතුරු පනත සැලකිල්ලට නොගෙන තොරතුරු නොදීමේ පසුබිමක් ඇති කරගෙන තිබීම යි.

එමෙන්ම මේ ආකාරයෙන් ලැබෙන පැමිණිලි විභාග කිරීමට ඇල්බේනියාව තුළ සතියේ දින පහක් වෙන් කර ඇති අතර ලංකාවේ තොරතුරු කොමිසම අභියාචනා විභාග කරනු ලබන්නේ සඳුදා සහ අඟහරුවාදා දිනවල පමණ ය. මේ හේතුවෙන් අභියාචනා විභාග කර ඒ සඳහා තීන්දුවක් ලබාදීම සඳහා බොහෝ අවස්ථාවන්හි වසරකට ආසන්න කාලයක් ගත වූ අවස්ථා ද නිරීක්ෂණය වී තිබේ. මෙයින් පෙනී යන්නේ වර්ගීකරණයෙන් ඉහළින් සිටියත් ප්‍රායෝගික තලය තුළ ලංකාවේ තොරතුරු අයිතිය ඇත්තේ ගෝලීය දර්ශකයේ ඉහළින් සිටින ඇතැම් රටවලට වඩා අඩු මට්ටමක බව යි.

පහත කඩකරන පොදු අධිකාරීන්

විශේෂයෙන්ම මේ වන විට දිවයිනේ බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනතේ ඇති නියමයන්ට අනුව කටයුතු නොකරන බව පසුගිය වසර 04ක පමණ කාලය තුළ දී යොමු කරන ලද තොරතුරු ඉල්ලීම් 2000කට අධික ප්‍රමාණයක දත්ත විශ්ලේෂණයේදී අනාවරණය වූ දෙයකි. මෙහි දී තොරතුරු ලබාදීමේ දින වකවානු සම්බන්ධයෙන් දක්වන අඩු සැලකිල්ල ප්‍රබල කාරණාවක් වේ. 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 25 (1) වගන්තියට අනුව තොරතුරු ලබා දීම හෝ තොරතුරු අයදුම්පත සම්බන්ධයෙන් ගනු ලබන තීන්දු තීරණ සම්බන්ධයෙන් දින 14ක කාලයක් තුළ තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු දැනුවත්කළ යුතු ය. නමුත් අද වන විට බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් මෙම නියමයන් කඩ කරමින් පුරවැසියාගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය නොසලකා ඇති ආකාරය නිරීක්ෂණය වේ.

එයට කදිම නිදසුනක් ලෙස පොලිස්පති කාර්යාලය හා අදාළ අනෙකුත් පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල මගින් පසුගිය 2020 පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ සමයේ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය මගින් නිකුත් කරන ලද ගැසට් පත්‍රයට අදාළව නිසි පරිදි දැනුවත් කර නොමැතිව මැතිවරණ ප්‍රචාරක රැලි පැවැත්වූ හා එහි දී සෞඛ්‍ය මාර්ගෝපදේශ උල්ලංඝනය කිරීම හේතුවෙන් අත්අඩංගුවට ගත් පුද්ගල සංඛ්‍යාව ගැන තොරතුරු විමසමින් ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබාදීම මේ ආකාරයෙන් මග හැර තිබීම පෙන්වා දිය හැකි ය.

ඒ ආකාරයෙන් දිවයිනේ පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල 42ක් වෙත 2020 සැප්තැම්බර් 14 දින යවන ලද තොරතුරු ඉල්ලුම්පත් සඳහා නිවැරදි දින වකවානුවට අනුව තොරතුරු ලබා දී ඇත්තේ පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල 8ක් පමණි. ඒ කන්කසන්තුරේ, මුලතිව්, වවුනියාව, කුලියාපිටිය, කළුතර, මහනුවර, මඩකලපුව, නංගල්ල යන පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල වන අතර ලංකාවේ අනෙකුත් පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල 34ක් හා පොලිස්පති කාර්යාලය ද තොරතුරු ලබාදීමට අපොහොසත් වී තිබේ.

එමෙන්ම තොරතුරු නොදුන් පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල 34 අතුරින් එම තොරතුරු ඉල්ලීම ලැබුණු බව දන්වා ඇත්තේ අම්පාර, ගාල්ල, අනුරාධපුර, බදුල්ල යන පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල

පමණි. අනෙකුත් සියලු පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල, 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 24 (3) වගන්තිය ප්‍රකාරව තොරතුරු අයදුම් පත්‍රය ලැබුණු බවට තොරතුරු නිලධාරියා විසින් දැනුවත් කළ යුතු වුවත් එම නීතිය කඩ කර තිබේ.

මේ ආකාරයෙන් තොරතුරු නොදුන් පොදු අධිකාරීන්ට එරෙහිව තොරතුරු කොමිසම වෙත අභියාචනා කිරීමෙන් පසු එය විභාගයට ගැනීමට ද කොමසමට මාස 08ක පමණ කාලයක් ගත වී තිබිණි. එහි දී ලබාදුන් තීන්දු අනුව බොහොමයක් පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල තොරතුරු ලබාදුන්නද නිකවැරටිය, අනුරාධපුර, කොළඹ, කොළඹ දකුණ යන පොලිස් අධිකාරීන් මේ වනතෙක් තොරතුරු ලබා දී නැති අතර අම්පාර ජ්‍යෙෂ්ඨ පොලිස් අධිකාරී කාර්යාලය මගින් තොරතුරු ලබාදීමට රුපියල් 12ක ගාස්තුවක් ගෙවන ලෙස ද 2021.10.18 දිනැති ලිපියක් මගින් දන්වා තිබේ.

විශේෂයෙන් ම තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ නියෝග අංක 17 තුළ මෙන් ම අදාළ පනතේ 15 (ඊ) සහ (උ) වගන්තිය මගින් පැහැදිලිව අවධාරණය කරනු ලබන්නේ ඉල්ලා සිටින තොරතුරු නියමිත වේලාවට නොලැබීම හේතුවෙන් පුරවැසියෙකුගෙන් අයකරනු ලැබූ ගාස්තු ප්‍රතිපූරණය කරන ලෙස පොදු අධිකාරියක් හෝ අදාළ තොරතුරු සැපයීමේ නිලධාරියෙකුට විධාන කිරීමයි. මෙතුළින් පිළිබිඹු වන කරුණු කිහිපයක් තිබේ. ඒ ආදාළ පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු නිලධාරීන්, අභියාචනා නිලධාරීන් පනතේ විධානයන් පිළිබඳ නිසි අවබෝධයක් නැතිකමත්, තොරතුරු කොමිසම මගින් ලබාදෙන තීන්දු සැහැල්ලුවට ලක් කළ බවත් ය.

පස්වන වගන්තිය අවභාවිත කිරීම

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 05 වන වගන්තිය යටතේ ලබාදීමට නොහැකි තොරතුරු මොනවාද යන්න සඳහන් කර තිබේ. නමුත් එම තොරතුරු ද මහජන සුභසිද්ධිය පදනම් කර ගනිමින් 5(4)(1) වගන්තිය යටතේ පුරවැසියන්ට ලබාගැනීමට අවස්ථාව සලසා තිබේ. පනතේ එවන් නීතිමය පසුබිමක් තිබුණත් බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් නිසි අයුරින් 05 වන වගන්තියේ ඇති කාරණා සම්බන්ධයෙන් සැලකිලිමත් නොවී පුරවැසියන් තොරතුරු ඉල්ලීමක් සිදු කළ විට, එය පස්වන වගන්තියට අයත් බව පවසමින් එම තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම ද දක්නට ලැබේ.

ඒ අයුරින් ඉහත සඳහන් කළ පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල අතර ඇඹිලිපිටිය, කුරුණෑගල, බදුල්ල යන පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල ඉල්ලා සිටි තොරතුරු 05 වන වගන්තියට අයත්වන බව පවසමින් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලද්දේ එම තොරතුරුම තවත් පොලිස් අධිකාරී කාර්යාල බොහොමයක් ලබා දී ඇති පසුබිමක ය. කෙසේ නමුත් එම තොරතුරු 05 වන වගන්තියට අයත් නොවන බව පවසමින් තොරතුරු කොමිසම මගින් ලබාදුන් නියෝග යකින් පසුව අදාළ පොදු අධිකාරීන් තොරතුරු ලබාදෙන ලදී.

එමෙන්ම දිවයිනේ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල 322කින් උප්පැන්න සහතික ලියාපදිංචි කිරීම් හා ලේඛන දෝෂ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ඉල්ලා එකම ප්‍රශ්නාවලියක් මගින් තොරතුරු ඉල්ලුම් පත්‍ර යොමු කළ අතර එහි දී ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල 99ක් තොරතුරු ලබාදෙන විට තවත් කිහිපයක් එය 05 වගන්තියට අයිති වන බව පවසමින් තොරතුරු දීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීම තුළින් පෙනී යන්නේ ද අදාළ පොදු අධිකාරීන් ජනතාවට තොරතුරු ලබාදීමේ දී පනතේ විධිවිධානයන් නිසි අයුරින් ක්‍රියාත්මක නොකිරීම මෙන්ම එම විධිවිධානයන් අවභාවිත කරන ස්වරූපයකි.

මීට අමතරව ලංකා ලුණු සමාගමෙන් ලුණු නිෂ්පාදන ක්‍රියාවලිය සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේ එම ඉල්ලා සිටි තොරතුරුවලින් බොහොමයක් 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5.(1) ඇ වගන්තිය යටතට අයත් වන බව පවසමින් හා අනෙකුත් ප්‍රශ්න පැහැදිලි නොමැති බව පවසමින් තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. මෙවන් ප්‍රතිචාරයක් ලබාදීමට ද ලංකා ලුණු සමාගමට මාස 10ක කාලයක් ගත වී තිබිණි.

කෙසේ නමුත් මේ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 (4)(1) යටතේ මහජන සුභසිද්ධිය යන කාරණය අවධාරණය කරමින් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසන් සභාව වෙත 2021 මැයි මස 04 දින යොමු කළ කරුණු දැක්වීමෙන් පසු, කොමිසම මගින් අවස්ථා කිහිපයක දී සිදු කරන ලද අභියාචනා විභාගයකින් පසුව, තොරතුරු ඉල්ලා සිටි ප්‍රශ්න අංක 1,2,13 හැර අනෙකුත් ප්‍රශ්නවලට අදාළව ඉල්ලා සිටි තොරතුරු 2021 සැප්තැම්බර් 22 දිනැති ලිපියක් මගින් ලබාදීමට ලංකා ලුණු සමාගම කටයුතු කර තිබේ. නමුත් එම ලිපියේ ද 1,2 ප්‍රශ්න සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5.(1) ඇ වගන්තිය යටතට අයත් වන බව පවසමින් තොරතුරු ලබා නොදීමට කටයුතු කර ඇති අතර 13 වන ප්‍රශ්නය මගින් ඉල්ලා සිටි ලුණු විකිණීමේ ටෙන්ඩරයේ පිටපතක් ද ලබාදීම ලංකා ලුණු සමාගම විසින් පැහැර හරින ලදී.

මෙවන් පසුබිමක 2021 සැප්තැම්බර් 24 දින තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසන් සභාව මගින් පවත්වනු ලැබූ විධිමත් අභියාචනා විභාගයේදී ලබාදුන් නියෝගයේ සඳහන් කර ඇත්තේ "පනතේ 5(4) වගන්තිය ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් ක්‍රමයේ කේන්ද්‍රස්ථානයක් ගනී. තවද මෙම තොරතුරු ඉල්ලීම සම්බන්ධයෙන් කොමිසන් සභාවේ මතය වන්නේ පනතේ 5(4) වගන්තිය ප්‍රකාරව මෙම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම මගින් අභියාචකගේ පුද්ගලික අවශ්‍යතාවක් නොව මහජන සුභසිද්ධියක් සපුරාලන බවයි. එනම් පොදු අධිකාරිය ලුණු නිෂ්පාදනය හා අලෙවිය ප්‍රධාන ලෙස සිදුකරන 90% ක කොටස්, සේවා නියුක්තයන්ගේ භාර අරමුදල් මණ්ඩලය සතු සමාගමක් ලෙස විනිවිධ පෙනෙන පරිපාලනයකට යටත් වන අතර අයිතම අංක 1, 2 කොටස්වලට අදාළ තොරතුරු විනිවිධ පෙනෙන පරිපාලනයකට අදාළ තොරතුරු වන බැවින් එවැනි තොරතුරු දැනගැනීමට අයදුම්කරුට අයිතියක් ඇති බව" ය.

පස්වන වගන්තියේ සඳහන් වන්නේ, “මහජන සුභසිද්ධිය එම තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමෙන් වන හානියට වඩා වැඩි නම් එවැනි තොරතුරක් සඳහා වන ඉල්ලීමක් ප්‍රතික්ෂේප නොකළ යුතු බව” ය.

“ඒ අනුව අයිතම අංක 1 සහ 2 කොටස්වලට අදාළ තොරතුරු, පනත යටතේ ලබාදිය හැකි තොරතුරු වනවා සේම එය මෙම නියෝගය ලැබී සති දෙකක් ඇතුළත කොමිසන් සභාවට ද පිටපත් සහිතව අභියාචක වෙත ලබාදෙන ලෙස නියෝග කරනු ලැබේ.” යනුවෙන් එම නියෝගයේ සඳහන් වේ. එම නියෝගයෙන් දින 21කට පසුව ලංකා ලුණු සමාගම විසින් තොරතුරු ලබාදීම සිදු කරන ලදී.

එමෙන්ම මාතර මහ රෝහලෙන් 2019 දෙසැම්බර් 04 දින රෝහලේ සායනික අපද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීම් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවක, ඒ වන විට ඒ සම්බන්ධයෙන් පරීක්ෂණයක් හා අධිකරණ කටයුත්තක් පවතින බව පවසමින් මාතර මහරෝහල මගින් 2019 දෙසැම්බර් 23 දින එම තොරතුරු ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කරන ලදී. මේ සම්බන්ධයේ සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශය වෙත 2019 දෙසැම්බර් 28 දින යොමු කළ අභියාචනය සඳහා ද පිළිතුරු දෙමින් 2020 ජනවාරි 13 දින එවන ලද ලිපියකින් දැනුම් දී තිබුණේ අදාළ පරීක්ෂණය අවසන්වූ පසු තොරතුරු ලබාදීමට කටයුතු කරන බව යි.

කෙසේ නමුත් 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5.1(ඌ)(i) සහ (ii) (ඒ) යන වගන්තිවලට අනුව එම තොරතුරු ලබාදිය නොහැකි බව අදාළ පොදු අධිකාරිය 2019 දෙසැම්බර් 23 දින ලිපිය මගින් දැනුම් දී තිබුණි. නමුත් මේ සම්බන්ධයෙන් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 5 (4)(1) යටතේ මහජන සුභසිද්ධිය යන කාරණය අවධාරණය කරමින් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසන් සභාව වෙත 2020 ජනවාරි 17 දින යොමු කළ අභියාචනයෙන් පසු දීර්ඝ කරුණු විමසීමකින් අනතුරුව, 2020 දෙසැම්බර් 01 දින අභියාචනා අංක 2083/2020 යටතේ එම තොරතුරු, තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු වෙත ලබාදීමට කොමිසම නියෝග කිරීමෙන් සති දෙකක කාලයකදී අදාළ පොදු අධිකාරිය මගින් තොරතුරු ලබාදීමට කටයුතු කරන ලදී.

විද්‍යුත් තැපෑල (ඊ මේල්) භාවිතය අඩු වීම

විශේෂයෙන්ම මෙම සොයා බැලීමේ දී විද්‍යුත් තැපෑල මගින් තොරතුරු ඉල්ලුම්පත් 650 කට අධික ප්‍රමාණයක් යොමු කරනු ලැබුවත් ඒ සඳහා ප්‍රතිචාර දක්වා ඇත්තේ 200කටත් අඩු පොදු අධිකාරීන් ප්‍රමාණයක් පමණි. විශේෂයෙන්ම මෙම සොයා බැලීමේදී ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල 322ක් හා සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කාර්යාල 362ක් සඳහා තොරතුරු අයදුම්පත් යොමු කරනු ලැබුවත් ඉන් ප්‍රතිචාර දක්වා ඇත්තේ ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල 120ක් හා සෞඛ්‍ය වෛද්‍ය නිලධාරී කාර්යාල 144ක් පමණි.

එමෙන්ම පොදු අධිකාරීන් විද්‍යුත් ලිපින භාවිතයෙන් තොර විම මෙන්ම නිලධාරීන් ස්ථාන මාරු වන අවස්ථාවන්හි විද්‍යුත් ලිපිනය ද වෙනස් වීම මෙම සොයා බැලීමේදී අනාවරණය වූ තවත් කාරණයකි. මේ තුළ ඊ මේල් මගින් තොරතුරු ඉල්ලීමේ දී තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුට බරපතළ ගැටලුවකට මුහුණ දෙන්නට සිදුව තිබේ. එම තත්වය අනෙකුත් බොහෝ පොදු අධිකාරීවල ද දක්නට ඇති පොදු තත්ත්වයකි.

තොරතුරු අවශ්‍ය වන කාරණය හා අනන්‍යතාව විමසීම

එමෙන්ම පුරවැසියෙකු තොරතුරු ලබාගැනීමට අයදුම් කළ විට, තොරතුරු අවශ්‍ය කාරණාව සම්බන්ධයෙන් විමසීම ද දිවයිනේ බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන්හි සිටින තොරතුරු නිලධාරීන්, නම්කළ නිලධාරීන් විසින් සිදු කරන දෙයකි. මේ ආකාරයෙන් තොරතුරු අවශ්‍ය කාරණාව සම්බන්ධයෙන් විමසීම මෙන්ම අනන්‍යතාව පැහැදිලි කිරීම සඳහා හැදෑරුම්පතේ පිටපත් ඉල්ලීම මෙම නිරීක්ෂණයේ දී පැහැදිලි වූ කරුණකි.

මේ ආකාරයෙන් පේරාදෙණිය ශික්ෂණ රෝහල මගින් සායනික අපද්‍රව්‍ය බැහැරකිරීම සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවේදී, එම තොරතුරු ලබාදීමට පුරවැසිභාවය තහවුරු කරගැනීමට ජාතික හැඳුනුම්පතෙහි පිටපතක් ඉල්ලා සිටි අවස්ථාවක, ඒ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු පනතේ විධානයන්ට අනුව නම් කළ නිලධාරියා වෙත සිදු කළ අභියාචනයකින් අනතුරුව ද සෞඛ්‍ය අමාත්‍යාංශයේ අතිරේක ලේකම් (පාලන II) මගින් දන්වා සිටියේ අනන්‍යතාව තහවුරු කර අදාළ පිළිතුර ලබාගන්නා ලෙසයි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසන් සභාව මගින් 71/2021 යන අභියාචනා අංකය යටතේ සිදු කළ අභියාචනා විභාගයකින් අනතුරුව 2021 අප්‍රේල් මස 20 දින මෙම නියෝගය නිකුත් කරන ලදී. නියෝගයේ පැහැදිලිව සඳහන් වන්නේ “කොමිසන් සභා රෙගුලාසිවල (ගාස්තු හා අභියාචනා කාර්ය පටිපාටිය, ගැසට් අංක 2004/66, 2017.02.03 සඳහන් RTI 1 අයදුම්පත ප්‍රකාරව තොරතුරු ඉල්ලා සිටින පුද්ගලයා ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියෙක් ද නැද්ද යන්න පමණක් සඳහන් කර සිටිය යුතු අතර එම ආකෘතියෙහි ඔව් හෝ නැත ලෙස සලකුණු කර සිටිය යුතු බව අවධාරණය වේ. තවද පුරවැසිභාවය තහවුරු කිරීම සඳහා තොරතුරු ඉල්ලා සිටින පුද්ගලයාට දැන්විය හැකි වන්නේ සීමිත අවස්ථාවන්හි සාධාරණ හේතු මත පුරවැසිභාවය ප්‍රශ්නගත වන අවස්ථාවන්හි පමණක් වේ. “එමෙන්ම තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියෙකු නොවන බවට ප්‍රායෝගික කරුණු මත පදනම්ව පොදු අධිකාරියට සැකයක් ඇති තැනක දී හැර, පුද්ගලයෙකු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම මත තොරතුරු ඉල්ලා සිටින විට, පුරවැසිභාවය පිළිබඳ තහවුරු කිරීමක් අවශ්‍ය නොවන බව ද කොමිසන් සභාව මෙම නියෝගය මගින් අවධාරණය කර තිබේ. මෙම නියෝගයෙන් පසුව අදාළ පොදු අධිකාරිය වන පේරාදෙණිය ශික්ෂණ රෝහල මගින් එම තොරතුරු ලබාදෙන ලදී.

පුරවැසියෙකු තොරතුරු ඉල්ලීම් කරනු ලබන අවස්ථාවකදී එම තොරතුරු ඉල්ලා සිටින හේතුව සම්බන්ධයෙන් ඔහුගෙන් විමසීම තොරතුරු පනතට පටහැනි දෙයක් බව තොරතුරු

දැනගැනීමේ පනත සම්බන්ධයෙන් උපදේශකයෙකු මෙන්ම නීතිඥයෙකු ද වන ජගත් ලියනආරච්චි මහතා පෙන්වා දෙයි. එමෙන්ම අනන්‍යතාව පැහැදිලි කිරීම සම්බන්ධයෙන් අවශ්‍යතාවක් පිළිබඳව තොරතුරු පනතේ කුමන හෝ ස්ථානයක සඳහන්ව නොමැති බවත්, අනිවාර්ය වන්නේ ශ්‍රී ලාංකික පුරවැසියෙකු වීම බවත් ඔහු පෙන්වා දෙයි. එමෙන්ම අදාළ තොරතුරු ඉල්ලුම්කරු සාමාන්‍ය 1 ඉල්ලුම් පත්‍රයේ ඔහු පුරවැසියෙකු බව සඳහන් කර තිබේ නම් ඒ මත පදනම් වී අදාළ තොරතුරු නිලධාරියා තොරතුරු ලබා දිය යුතු වන අතර යම් අකාරයකට ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියෙකු නොවන අයෙකු එසේ පුරවැසියෙකු බවට සඳහන් කර තිබේ නම් එය ශ්‍රී ලංකාවේ අපරාධ නීතිය යටතේ වරදක් වන බව ලියනආරච්චි මහතා පෙන්වා දෙයි.

පනතේ විධිවිධානයන්ට අනුව නියමිත දිනයන්හි ප්‍රතිචාර නොදැක්වීම, බොහෝ අවස්ථාවල පිළිතුරු දීම ප්‍රමාද වීම මත, පසුගිය දිනයක් සඳහන් කරමින් පිළිතුරු එවූ අවස්ථා ලිපි කවර දින පරීක්ෂා කිරීමේදී මනාව තහවුරු වූ කරුණකි. එමෙන්ම තොරතුරු ඉල්ලුම්පත ලැබුණු බව දැන්වීම මෙන්ම තොරතුරු එවීමේ දී හා තොරතුරු දීම ප්‍රතික්ෂේප කරන අවස්ථාවල දී නම්කළ නිලධාරියා කවුරුන් ද යන්න දැක්වීම අනිවාර්ය වුවත් බොහොමයක් ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාල මෙන්ම, අනෙකුත් පොදු අධිකාරීන් බොහොමයක් එම නියමයන් කඩ කිරීමෙන් පෙනී යන්නේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු පනත ස්ථාපිත කර වසර පහකට අධික කාලයක් ගත වුවත් පොදු අධිකාරිවල තොරතුරු නිලධාරීන් තොරතුරු පනතේ විධිවිධානයන් නිසි අයුරින් නොදන්නා බව හෝ එම නියමයන් සම්බන්ධයෙන් නිසි තැකීමක් නොකරන බව යි. එමෙන්ම මේ සම්බන්ධයෙන් නිසි ක්‍රමවේදයන් සැකසීම වෙනුවෙන් ප්‍රතිපත්තිමය වෙනස්කම් සිදු කිරීම ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රජයක වගකීමක් ද වේ.

ඉහළ නිලධාරීන්ගෙන් අවසර ගැනීම

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතට අනුව තොරතුරු ඉල්ලා සිටින අවස්ථාවන්හි තොරතුරු ලබාදීමට පෙර තොරතුරු නිලධාරීන් මෙන්ම නම් කළ නිලධාරීන් ද ඉහළ නිලධාරීන්ගෙන්, අමාත්‍යාංශ හා දෙපාර්තමේන්තු ප්‍රධානීන්ගෙන් අවසර ලබාගැනීම මේ වන විටත් සිදු කෙරෙමින් තිබෙන පිළිවෙත බව මෙම ගවේෂණයේ දී හෙළි වූවකි. එය ද අදාළ පොදු අධිකාරීන් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ 30 වන වගන්තිය තුළින් තමන්ට ලබා දී ඇති නිදහස හා වගකීම් සම්බන්ධයෙන් අනවබෝධයෙන් හා තවමත් පෙර සේ ඉහළ නිලධාරීන්ගේ අවසර ගැනීමේ ක්‍රමවේදය අනුගමනය කිරීමේ පටිපාටිය මේ තුළින් විදහා දක්වයි. ඒ බව 2021 ජූලි මාසයේ දී පාසල් වෙත යොමු කළ තොරතුරු ඉල්ලීම්වලින් ද තහවුරු විය.

එමෙන්ම රටේ මහජනතාවගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය තවදුරටත් ස්ථාපිත කිරීම සඳහා අදාළ නිලධාරීන් ද තොරතුරු පනතේ විධිවිධානයන් සම්බන්ධයෙන් නිසි දැනුවත්කිරීම් සිදු කළ යුතු සේම තොරතුරු පනතේ විධානයන් කඩ කරන පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු නිලධාරීන්ට එරෙහිව පනතට අනුව නීතිය ක්‍රියාත්මක කළ යුතු ය. 20 වන ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථා

සංශෝධනය මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම අහෝසි නොකර සිටියා සේ ම තොරතුරු කොමිසමේ ක්‍රියාකාරිත්වය ශක්තිමත් කරමින් පුරවැසියාට තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමට ඇති හැකියාව වර්ධනය කර දීමට කටයුතු සැලසීම ද ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී රජයක වගකීමක් වන්නේ ය.

කොමිසමේ නියෝග කැඩුවොත් දඬුවම් ලැබේ ද?

මේ සඳහා ලංකාවේ තොරතුරු කොමිසම තුළ කිසිදු නීතිමය පියවරක් නොගැනීම පුරවැසියාගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට දැඩි බාධාවක් වී ඇත. මෙරට පුරවැසියාගේ මූලික අයිතියක් ද වන තොරතුරු දැනගැනීමට ඇති අයිතිය මේ තුළින් අවප්‍රමාණ වී තිබේ. මේ සම්බන්ධයෙන් ඇල්බේනියාවේ තොරතුරු කොමිසම මගින් කළ විමසීමකදී අනාවරණය වූයේ, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියේ 25 වන වගන්තිය මගින් පැමිණිලිකරුට උසාවියේ හෝ මහජන අධිකාරියේ අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමේ අයිතිය ලබා දී ඇති බවත් කොමසාරිස්වරයාගේ තීන්දුව ලබා දී නියමිත කාල සීමාව තුළ අදාළ පොදු අධිකාරිය ක්‍රියාත්මක නොවන්නේ නම්, කොමසාරිස් කාර්යාලයට පරිපාලන පරීක්ෂණ පැවැත්විය හැකි අතර තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ විධිවිධානවලට අනුකූලව සම්බාධක පැනවීමට කටයුතු කරන බවත් ය.

මේ ආකාරයෙන් තවත් එක් පනතකට පමණක් සීමා වෙමින් කටයුතු කිරීම නිසා ශ්‍රී ලංකාව තුළ ඇති බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් තවමත් ජනතාවට පහසුවෙන් තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ විය හැකි පරිදි තම ආයතනයේ තොරතුරු සංයුතිය ගොඩ නගාගෙන නොමැති බව තොරතුරු දැනගැනීමේ අයදුම්පත් 2000කට අධික ප්‍රමාණයක් යොමුකරමින් සිදු කළ සොයා බැලීමක දී අනාවරණය විය.

යම් පුරවැසියෙකු පොදු අධිකාරියක් මගින් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින්නේ කාලානුරූපීව තමන්ට අවැසි කාරණයක් වෙනුවෙනි. ඒ නිසාම 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත මගින් දින 14ක සිට 21 දක්වා වූ කාලයක් තොරතුරු ලබාදීම වෙනුවෙන් දී තිබේ. නමුත් මේ ආකාරයෙන් මාස ගණනක්, අවුරුදු ගණනක් තිස්සේ තොරතුරු ඉල්ලුම්කරුවන්ට තොරතුරු ලබා නොදී විවිධ හේතු ඉදිරිපත් කරමින් බොහොමයක් පොදු අධිකාරීන් කටයුතු කිරීම නිසා පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට දැඩි බලපෑමක් එල්ල වී තිබේ.

එමෙන්ම තොරතුරු කොමිසම ලබාදුන් තීරණය සමඟ අනුකූල වීමට, ප්‍රමාද වීමකින් තොරව හැකි ඉක්මණින් පියවර ගැනීම සෑම පොදු අධිකාරියකම වගකීමකි. එසේ නොවන්නේ නම් පනතේ 39(4) වගන්තියේ විධිවිධාන අනුව කටයුතු කිරීමට කොමිෂන් සභාව පියවර ගත යුතු ය. එම වගන්තියට අනුව කොමිෂන් සභාවේ තීරණයකට අනුකූල වීම පැහැරහරින

හෝ ප්‍රතික්ෂේප කරන සෑම තැනැත්තෙකුම මෙම පනත යටතේ වරදක් සිදු කරන අතර මහේස්ත්‍රාත්වරයෙකු විසින් පවත්වනු ලබන ලඝු නඩු විභාගයකින් පසු වරදකරු කිරීමේදී රුපියල් පනස්දහස නොඉක්මවන දඩ මුදලකට හෝ අවුරුදු දෙකක කාලයක් නොඉක්මවන බන්ධනාගාරගත කිරීමකට හෝ එම දඩය හා බන්ධනාගාරගත කිරීම යන දෙකටම එම තැනැත්තා වරදකරු විය යුතු ය. නමුත් මේ වන විට මෙම නියමයන් කඩ කළ කිසිදු පොදු අධිකාරියකට එරෙහිව එම නීතිය පියවර ගැනීමට තොරතුරු කොමිසම සමත් වී නැත්තේ ආණ්ඩුව නීතිය වෙනස්කම් සිදු කළත් ප්‍රතිපත්තිය වෙනස්කම් සිදු නොවන නිසාවෙනි. එමෙන්ම ඒ සඳහා නීතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ යාන්ත්‍රණය සැකසීමට කොමිසම බලගැන්වීම වෙනුවෙන් ආණ්ඩුව වහා පියවර ගත යුතු වන්නේ ය.

■ රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි

රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි
 තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත උපයෝගී කරගනිමින් මාධ්‍යකරණයේ නිරත ප්‍රමුඛ පෙළේ මාධ්‍යවේදියෙකි. මේ වනවිට තොරතුරු අයදුම් පත් 3200ක් පමණ යොමු කර ඇති ඔහු ඒ ඇසුරින් 2016 වර්ෂයේ සිට මේ දක්වා පුවත් හා විශේෂාංග ලිපි 310ක් පමණ සම්පාදනය කර තිබේ. 2004 වර්ෂයේ සිට මාධ්‍යවේදියෙකු ලෙස කටයුතු කරන රාහුල්, ජනමාධ්‍ය පිළිබඳ ශාස්ත්‍රපති උපාධි අපේක්ෂකයෙකි.

හොරොච්චනානේ අලි දහ දෙනෙක්ම මැරුණෝ බඩගින්නේ

ලංකාවේ අලි මිනිස් ගැටුම වැඩි වීම කෙරෙහි බොහෝ සෙයින් බලපා ඇත්තේ වන අලිගේ වාස භූමි අහිමි වීම තුළ ඉතිරි වී තිබෙන රක්ෂිත ප්‍රදේශයන්හි ජීවත්වන වන අලිගේ ප්‍රමාණවත් ආහාර නොතිබීම යි.

ආහාර සොයා ගම් වදින වන අලිගේ හේතුවෙන් සිදු වන අලි-මිනිස් ගැටුමට පිළියමක් ලෙස වන අලිගේ අල්ලා ගාල් කර තබන හොරොච්චනාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ දී මිය ගිය වන අලිගේ 16 දෙනාගෙන් අලිගේ 10 දෙනෙකු මියගොස් ඇත්තේ මන්දපෝෂණ තත්ත්වයෙන් බව තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිත කොට වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව මගින් ලබාගත් වන අලිගේ මරණ පරීක්ෂණ වාර්තා පරීක්ෂා කිරීමෙන් අනාවරණය විය.

තත්ත්වය මෙසේ තිබියදීත් හොරොච්චනාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයට ලංකාවේ අලි මිනිස් ගැටුම පවතින දිස්ත්‍රික්ක 13කින් වන අලිගේ අල්ලා ගෙනැවිත් දැමීම අඛණ්ඩව සිදු වෙයි. අනෙක් අතට මිනිසුන් බලහත්කාරයෙන් අත්පත්කරගත් තම වාස භූමි තුළට මෙන්ම ඉන් බැහැර ප්‍රදේශයන්ට ද අලිගේ සංක්‍රමණය වීම හේතුවෙන් ඇති වන අලි මිනිස් ගැටුම නිසා වන අලිගේ ජීවිත මෙන්ම මිනිසුන්ගේ ජීවිත ද අහිමි වීම ශීඝ්‍රයෙන් වැඩි වෙමින් තිබේ.

බලධාරීන් අතීඝාරයට අමුඩ ගසන්නාක් මෙන් විසඳුම් හොයන අලි මිනිස් ගැටුම නිසා 2020 වර්ෂයේ පමණක් වන අලිගේ 327ක් මෙන්ම මිනිස් ජීවිත 205ක් අහිමි වී තිබේ. එමෙන්ම 2021 ජූලි 25වන දා වන විට ඒ අයුරින් වන අලිගේ 205ක් මෙන්ම මිනිස් ජීවිත 83ක් අහිමි වී තිබෙන බව වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව තහවුරු කරයි.

ආහාර සොයා ගම්වදින වනඅලින් විවිධ මානව ක්‍රියා හේතුවෙන් මියයන පසුබිමක සිදු කළ යුත්තේ අලි ඇතුන්ගේ වාසස්ථාන, ආහාර සහ ජල මූලාශ්‍ර ආරක්ෂා කිරීම මෙන්ම පාරිසරික තුලනය තහවුරු කිරීම වැනි විද්‍යාත්මක ක්‍රමවේදයන් අනුගමනය කිරීම බව වන අලි සම්බන්ධයෙන් පර්යේෂකයෙකු වන ආචාර්ය පෘතුචිරාජ් ප්‍රනාන්දු පෙන්වා දෙයි. නමුත් ඒ වෙනුවෙන් වන අලින් අල්ලා නිසි ආහාර ක්‍රමවේදයන් නොමැති ස්ථානයන්හි කොටු කිරීම වැනි අසාර්ථක ක්‍රමවේදයන් තුළින් සිදු වී ඇත්තේ වන අලින් භාමතේ මියයෑම ය. එයට කදිම නිදසුන් සපයන්නේ හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානය යි.

කලහකාරී හැසිරීම් මෙන්ම මිනිස් ජීවිතවලට හානි කළ බව පවසමින් දිවයිනේ නොයෙක් ප්‍රදේශ තුළ සිටින වන අලින් අල්ලා හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ සිර කිරීම ආරම්භ කෙරුණේ 2015 සැප්තැම්බර් 03 වනදා මාතලේ පළාතේ වල දී අල්ලාගත් වයස අවුරුදු 35ක පමණ හා උස අඩි අටකුත් අගල් 6ක් වූ වන අලියා 2015 සැප්තැම්බර් 04වන දා සිර කිරීමත් සමඟ ය. අවසන් වරට අලියෙකු ඊට මුදා හැර ඇත්තේ 2021 පෙබරවාරි මාසයේ ය. ඒ අනුව මේ වන විට වන අලින් 64 දෙනෙකු මෙහි රැගෙන විත් තිබෙන බව තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවෙන් 2021.01.13 දිනැතිව ලබාගත් තොරතුරුවලින් අනාවරණය විය.

දේශපාලන බලපෑම්

“දේශපාලන අධිකාරියෙන් සහ සමාජයේ ප්‍රජාවගෙන් බලපෑම් තිබුණා ගම්වදින දරුණු අලි අල්ලා ගෙනියන්න කියලා. මුල්කාලීනව මේ අලින් ගෙනිහින් දැමීමේ වෙනත් වනජීවී උද්‍යානවල. නමුත් මේ ආකාරයෙන් ගෙනිහින් දාන අලින්ට මොකද වෙන්නේ කියල බලන්න රේඩියෝ කරපටි දැමීමා. එයින් ලැබුණු දත්තවලට අනුව ඒ අලි එක්කෝ තමන් හිටපු ප්‍රදේශවලට එන්න හදනවා. එහිදී එන මාර්ගයේ දී මිනිසුන් සමඟ ගැටෙනවා වැඩියි. මොකද අලින් තමන්ගේ වාසස්ථානවලට කැමතියි. මේකෙන් සිද්ද වුණේ අලියා විතරක් නොවේ අලියයි ප්‍රශ්නයයි දෙකම මාරු කරපු එක. වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව විදියට අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයක් හදන්න අරගෙන තියෙන්නේ ඒකට පිළියමක් හැටියටයි” වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවේ හිටපු අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයෙකු වන ආචාර්ය සුමිත් පිලපිටිය පැවසුවේ ය.

හෙක්ටෙයාර 997ක (වර්ග කිලෝමීටර් 9.98) කුඩා භූමි ප්‍රමාණයක් තුළ වන අලින් විශාල ප්‍රමාණයක් මේ ආකාරයෙන් සිර කිරීම නිසා එම සතුන්ට අවශ්‍ය ආහාර නොමැති බව මෙන්ම ආහාර නොමැතිව භාමතේ වන අලි මියදෙන බව අවස්ථා කීපයකදී හෙළි කරනු ලැබුවත් (<https://www.lankaviews.com/horowpathana>) ඒ සම්බන්ධයෙන් වන ජීවී දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් වන්දන සූරියබණ්ඩාර මහතාගෙන් 2021 මාර්තු මස 23 වැනිදා සිදු කළ විමසීමකදී ඔහු එය ප්‍රතික්ෂේප කළේ ය. එහි දී ඔහු කියා සිටියේ “අපි මේ සතුන්ගේ ශරීර සෞඛ්‍යය ගැන හොඳල බැලුවා, ඒකේ ප්‍රශ්නයක් නෑ. ඒ තුළින් කියන්නේ ආහාර තියෙනවා කියලා. දැන් ආහාර දීම නවත්වලා තියෙන්නේ ඒකේ ඇතුළේ ඇතිතරම් ආහාර තියෙන

නිසා” යනුවෙනි.

එවන් පසුබිමක මේ සම්බන්ධයෙන් වැඩිදුර සොයා බැලීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතට අනුව වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවට අයදුම්පත්‍ර යොමු කරමින් හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී මියගිය වන අලින් 16 දෙනෙකු සම්බන්ධයෙන් සිදු කරනු ලැබූ මරණ පරීක්ෂණ වාර්තා ලබා ගත් අතර එම මරණ පරීක්ෂණවල වාර්තා පරීක්ෂා කිරීමෙන් තහවුරු වූයේ එම 16 දෙනාගෙන් 10 දෙනෙකුම මියගොස් ඇත්තේ මන්දපෝෂණය (Malnutrition) හේතුවෙන් බවයි. එමෙන්ම විදුලි සැර වැදීමෙන් අලින් 03 දෙනෙකු මියගොස් ඇති අතර වෙඩි තැබීමෙන් තවත් 03 දෙනෙකු මියගොස් තිබේ.

වන අලින් මියගිය අයුරු

හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානය ඉදිකිරීම සඳහා 2012/3/17 දිනැති අංක 12/0151/549/001 දරන අමාත්‍ය මණ්ඩල පත්‍රිකාවට අනුව හෙක්ටෙයාර 997ක රුපියල් මිලියන 345ක් වැය කරමින් සිදු කළ මෙම ඉදිකිරීමට පාරිසරික බලපෑම් වාර්තාව ලබාගත යුතුව තිබුණ ද එවැන්නක් ලබාගෙන නොතිබිණි. 2018 නොවැම්බර් 01 සිට 2019 ඔක්තෝබර් 31 දින දක්වා කාලපරිච්ඡේදයේ හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ අලින් තිස් දෙනෙකු සඳහා ආහාර සැපයීමට රුපියල් 26,133,700ක කොන්ත්‍රාත්තුවක් පිරිනමා තිබුණත් සපයනු ලබන ආහාරවල ගුණාත්මකභාවය හෝ අලි ඇතුන් ඒවා ආහාරයට ගන්නට රුචි වේද යන්න සලකා බලා නැත. ඉහත කරුණු මෙන්ම එහි සිදුව ඇති මහා පරිමාණ වංචාවන් රැසක් ගැන 2020 ඔක්තෝබර් මස නිකුත් කර ඇති විගණකාධිපතිවරයාගේ අයිඊඑන්/එෆ්/ඩීබ්බීලීවීසී/19/පී ආර්/11 අංක දරන වාර්තාව මගින් පෙන්වා දී තිබේ.

එමෙන්ම එම විගණන වාර්තාවට අනුව ආහාර හිඟයෙන් මියගොස් ඇත්තේ වන අලින් 05 දෙනෙකු වුවත් හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ දී මියගිය වන අලින්ගේ මරණ පරීක්ෂණ වාර්තා පරීක්ෂා කිරීමේදී 2014 වර්ෂයේ සිට 2019 වර්ෂය දක්වා වන අලින් 09 දෙනෙකු ආහාර හිඟය නිසා ඇති වූ මන්දපෝෂණ තත්වයෙන් මියගොස් ඇති බව තහවුරු වේ.

පසුගිය 2015 වර්ෂයේදී විවෘත කරනු ලැබූ හොරොච්චතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයෙහි වසර 06ක කාලයක දී වන අලින් 64 දෙනෙකු පමණ රැඳවීමට යවා ඇතත් එම වන අලින්ගෙන් 2021 අගෝස්තු 15වන දා වන විට ඉතිරිව ඇත්තේ 18කට අඩු ප්‍රමාණයක් බව නම හෙළි කිරීමට අකමැති එහි සිටින වනජීවී නිලධාරියෙක් කියා සිටියේ ය.

මේ වන විට රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානය තුළ අලි 45 දෙනෙකු සිටිය යුතු වුවත් එම අලින් සම්බන්ධයෙන් වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව තුළ සැලකිය යුතු තොරතුරු නොමැති බව වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවෙන් 2021 ජනවාරි 13 දිනැතිව ලබාදුන් තොරතුරු මගින් අනාවරණය විය.

එමෙන්ම දැනට එහි ජීවත්ව සිටින අලින් ද මන්දපෝෂණ තත්ත්වයෙන් පෙළෙන බව නම හෙළි කිරීමට අකමැති වනජීවී නිලධාරියෙක් කියා සිටියේ ය. මෙම මන්දපෝෂණ තත්ත්වයට එක් හේතුවක් වන්නේ 2019 සිදු කළ විගණනයෙන් පසුව සිට මේ දක්වා වන අලින්ට බාහිරින් ලබාදෙන සෞච්චම් ආහාර වේල ද අහිමි වීමයි. “ආහාර දීම නවත්වල තියෙන්නේ ඒකේ ඇතුළෙ ඇති තරම් ආහාර තියෙන නිසා.” බව වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයා 2021 මාර්තු මස 23 වන දා සිදු කළ විමසීමකදී ප්‍රකාශ කළේ ය.

2018 නොවැම්බර් 01 සිට 2019 ඔක්තෝබර් 31 දින දක්වා කාලපරිච්ඡේදයේ දී හොරොච්ඡතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ අලි තිස් දෙනෙකු සඳහා ආහාර සැපයීමට රුපියල් 26,133,700ක කොන්ත්‍රාත්තුවක් පිරිනමා තිබේ.

මේ ආකාරයෙන් සපයනු ලබන ආහාරවල ගුණාත්මකභාවය හෝ අලි ඇතුන් ඒවා ආහාරයට ගන්නට රුචි වේද යන්න සලකා බලා නැති බව ද ඒ අනුව පැහැදිලි වේ. ඒ පිළිබඳව ප්‍රමාණවත් අධීක්ෂණයක් සිදු කර නොමැති බව ද අදාල විගණන වාර්තාවෙන් හෙළි වෙයි.

වන අලින්ට ආහාර ලබාදීම සඳහා ටෙන්ඩරය ලබාගත් නිස්සංක මහතාගෙන් 2021 මාර්තු මස 23 දින කළ විමසීමක දී ඔහු ප්‍රකාශ කර සිටියේ “මම අලින්ට ආහාර ලෙස ලබාදුන්නේ කොස් කොළ, නුග වැනි දේවල්. නමුත් ඒ වන විට ඒ අලින් කන්න පුරුදුවෙලා තිබුණේ බඩ ඉරිඟු, කෙසෙල් වැනි දේවල්. ඒ නිසා තමයි උන් කෑම ගත්තේ නැතුව ඇත්තේ” යනුවෙනි.

එමෙන්ම එම කාලය තුළ දී මියගිය වන අලින්ගේ මරණ පරීක්ෂණ වාර්තා ද පරීක්ෂා කර බැලීමේදී පෙනී යන්නේ එම කාලයේදී ද මන්දපෝෂණ තත්ත්වයෙන් වන අලින් දෙදෙනකු මියගොස් ඇති බව යි.

හොරොච්ඡතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ දී අලින් මියයෑමේ ආසන්නම සිදුවීම වාර්තා වන්නේ 2021.07.12 දිනයි. එසේ මියගොස් ඇත්තේ 2018 ජූලි 02 වන දින පුත්තලම සිමෙන්ති ගම ප්‍රදේශයෙන් අල්ලාගන්නා විට දී වයස වූරුදු 30ක් පමණ මෙන්ම උස අඩි අටකුත් අගල් 6ක් වූ (8’ 6”) ඇතා ය. එම ඇතා හොරොච්ඡතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානට ගෙනැවිත් දැමීමෙන් පසු මන්දපෝෂණ තත්ත්වයෙන් පෙළෙන බව මීට පෙර අවස්ථාවකදී “අද” පුවත්පත (https://www.ada.lk/breaking_news හොරොච්ඡතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ කෑමෙන් ගසා කෑමක් / 11-376934) මගින් අනාවරණය කරන ලදී. නමුත් එවැනි තත්ත්වයක් සම්බන්ධයෙන් බලධාරීන්ගේ අවධානය නොලැබීම හේතුවෙන් ඇතාට බඩගින්නේ මියයෑමට සිදුව තිබේ. එම ඇතාගේ පශ්චාත් මරණ පරීක්ෂණය සිදු කර ඇත්තේ 2021.07.14 දා ය.

එමෙන්ම 2015 වර්ෂයේ සිට 2020 වර්ෂය දක්වා වූ කාලය තුළ දී හොරොච්ඡතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ සුපෝෂණ කටයුතු වෙනුවෙන් රුපියල් ලක්ෂ 81කට අධික මුදලක් (8,187,986.2) ලබා දී ඇතත් වන අලින් මන්දපෝෂණ තත්ත්වයෙන් මිය යෑමෙන් පෙනී යන්නේ එම ප්‍රතිපාදන වන අලින්ගේ සුපෝෂණය වෙනුවෙන් නිසි අයුරින් යොදවා නොමැති බව යි.

හුසුදුසු ප්‍රදේශයක්

කෙසේ නමුත් වන අලින් ආහාර නොමැතිව මියගිය කාල වකවානු Google Earth හරහා පරීක්ෂා කිරීමේදී මනාව පෙනී යන්නේ එම කාලය, ප්‍රදේශයේ දැඩි ශුෂ්ක කාලගුණ තත්ත්වයක් පැවති කාලයක් බව යි. එහිදී තිබෙන කුඩා වැව් හතර තුළ ද ජලය සිඳී යමින් තිබෙන බව නිරීක්ෂණය කර ගැනීමට හැකි විය.

“මම වනජීවී අධ්‍යක්ෂ ජනරාල්වරයා වශයෙන් මෙතනට ගියාම මට දැනුණේ ඇයි මේ වගේ තැනක් තෝරාගත්තේ කියන එක ගැනයි. මොකද අපි කරපු පර්යේෂණ අනුව ප්‍රාථමික, ද්විතියික වනාන්තර පද්ධතියක, ඒ කියන්නේ උස ගස් තියෙන යටිරෝපණය අඩු වනාන්තර පද්ධතියක අලින්ගේ ඝනත්වය වර්ග කිලෝමීටරයකට 0.2ක් පමණ. ඒ වගේම ලඳු කැලේ හේන් පිටිය වැනි ප්‍රදේශවල අලින්ගේ ඝනත්වය වර්ග කිලෝමීටරයකට 3ක් පමණ වෙනවා. ඒ අනුව පැහැදිලි වෙනවා ප්‍රථමක, ද්විතියික වනාන්තර අලින්ට සුදුසු පරිසරයක් නොවන වග. මොකද කෑම මදි. හොරොච්ඡතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයත් ප්‍රාථමික, ද්විතියික වනාන්තර ලක්ෂණ තිබෙන තැනක්” අවාර්ය සුමිත් පිලපිටිය අවධාරණය කරයි.

ප්‍රදේශවාසියෙකු වන ඩබ්ලිව්.ජේ. අමරජීව මහතා ද ඒ බව තහවුරු කළේය. “ජූලි ඉඳලා සැප්තැම්බර් දක්වා කාලය තුළ මෙහාට වර්ෂාව නෑ. ඒ කාලෙට මෙහෙ විශාල වැව් අමුණුවල පවා වතුර අඩු වෙනවා. එහෙම බලනකොට හොරොච්ඡතානේ අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ තියෙන පොඩි වැව් කොහොමත් හිඳෙනවා. සතුන්ට ඒකේ කන්න නැතිවෙනකොට කොහොමහරි උන් අලි වැට කඩාගෙන ගම්වදිනවා. නැත්නම් ඒකෙම මැරෙන්න වෙනවා. ඒකේ ඇතුළෙදි සතුන්ට මොනවා වෙනවද කියල අපි දන්නේ නෑ.”

අවාර්ය සුමිත් පිලපිටිය මහතාට අනුව වනාන්තරයක ජීවත්වන වැඩුණු අලියෙකු දිනකට කිලෝමීටර 20ක් 25ක් අතර ප්‍රමාණයක් ගමන් කරන අතර වනගත මද කිපුණු වන අලියෙක් සාමාන්‍යයෙන් කිලෝමීටර 60ක් පමණ දිනකට ගමන් කරයි. නමුත් හොරොච්ඡතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ සමස්ත විශාලත්වය වන්නේ හෙක්ටෙයාර 997 (අක්කර 2,466) ක තරම් කුඩා භූමි ප්‍රමාණයකි. මෙහි වන අලි කොටු කිරීම තුළ එම සතුන්ගේ ස්වභාවික හැසිරීම් රටාව හා නිදහසේ ජීවත්වීමේ අවකාශයද සම්පූර්ණයෙන්ම අහුරා තිබේ.

කන්න හැනිව මැරුණු අලි

වන අලියෙකුට දෛනිකව කිලෝග්‍රෑම් 200ක් 300ක් පමණ ආහාර ලබාගත යුතු බව වන අලින් සම්බන්ධයෙන් පර්යේෂකයෙකු වන ආචාර්ය පෘතුචිරාජ් ප්‍රනාන්දු පෙන්වා දෙයි. මෙය ද්විතියික ලක්ෂණවලින් යුත් වනාන්තර කොටසක් බැවින් අවශ්‍ය ආහාර ප්‍රමාණය මෙම රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානය තුළ ඇති ශාක මගින් ලබාගැනීමට නොහැකි බවයි ආචාර්ය පෘතුචිරාජ් ප්‍රනාන්දු මහතා ද පෙන්වා දෙන්නේ. එවන් පසුබිමක පිටතින් ආහාර සැපයීම අනිවාර්ය වේ. නමුත් මේ

වන විට එය නතර කර තිබීම හේතුවෙන් මෙහි සිටින වන අලින් ආහාර හිඟයකින් ජීවත්වන බව අමුතුවෙන් පෙන්වා දීමට කාරණයක් නොවේ.

මේ ආකාරයෙන් මියගිය වන අලින්ගේ මරණ පරීක්ෂණ වාර්තා මෙන්ම ඡායාරූප පරීක්ෂා කර බැලීමේදී වන අලින්ගේ අනන්‍යතාව සම්බන්ධයෙන් යම් නිගමනයකට පැමිණිය හැකි වූ අතර එහිදී හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ ඔලගම්පිටිය යන ස්ථානයේ 2021/පෙබරවාරි 04 දින මියගොස් සිටිය දී හමු වූ වන අලියා සම්බන්ධයෙන් මරණ පරීක්ෂණය සිදු කර ඇත්තේ 2021/පෙබරවාරි 06 වැනි දා බවත් එම වන අලියා 2018 නොවැම්බර් මස 25 වැනි දා මහියංගණය මාපාකඩ ප්‍රදේශයෙන් ඇල්ලූ වන අලියාට සමානකම් ඇති බවත් හෙළි විය.

2018 නොවැම්බර් මස 25 වැනි දා මහියංගණය මාපාකඩ ප්‍රදේශයෙන් අල්ලන විට වන අලියාගේ උස අඩි 8කුත් අගල් 9ක් වී ඇති අතර වයස අවුරුදු 35ත් 40ත් අතර බවත් 2021/පෙබරවාරි 06 වන දා මිය යනවිට උස අඩි 9ක් හා වයස අවුරුදු 40ක් පමණ බව ද වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවෙන් ලබාගත් තොරතුරු මගින් ද තහවුරු වන දෙයකි.

එමෙන්ම වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව මගින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ ලබාදුන් තොරතුරු අනුව අලින්ගේ උස, වයස මෙන්ම ඇල්ලූ හා මියගිය දිනයන් සම්බන්ධයෙන් සිදු කරන ලද දත්ත විශ්ලේෂණයේ දී මන්දපෝෂණය හේතුවෙන් මියගිය වන අලින් කීපදෙනෙකු හඳුනාගැනීමට හැකි විය.

ඒ අතර 2015 සැප්තැම්බර් 03වන දින මාතලේ පලාපත්වල, 2015 සැප්තැම්බර් 16 දින පින්නවල අලි අනාථාගාරය, 2015.11.12 නිකවැරටිය වම්බටුවාව, 2015 දෙසැම්බර් 19 දින තලාව මොරගොඩ, 2016 නොවැම්බර් 17 අනුරාධපුර පුරවසම්කුළම, 2016 නොවැම්බර් 25 දින විලවිටිය මන්නාරම හන්දිය, 2017 අප්‍රේල් 17 දින තණමල්විල මීගස්වැව, 2017 මැයි 03 වැනි දා සූරියවැව දිවුතුගම, 2016 ජනවාරි 23 අනුරාධපුර කටුකැලියාව, 2016 අගෝස්තු 11 දින සූරියවැව, 2016 දෙසැම්බර් 04 දින අම්පාර උහන වීරගොඩ යන ප්‍රදේශවලින් ඇල්ලූ වන අලියා ඇතුළු වන අලින් හොරොච්චතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී ආහාර නොමැතිව හා වෙනත් හේතූන් නිසා මියගොස් ඇත.

අලි මිනිස් ගැටුම පැවැති ප්‍රදේශ තුළ බොහොමයක් කලහකාරී අලින් ලෙස හැසිරී ඇත්තේ පිරිමි සතුන් වන අතර ඔවුන් ද තනි අලින් ය. තනි අලින් ලෙස හඳුන්වන්නේ නිසි වයස පැමිණි පසු රැලෙන් පන්නා දමන අලින් වන අතර එහිදී එම අලින්ට වෙනත් රැලකට සම්බන්ධ වීමට අවකාශය තිබිය යුතු ය. නමුත් වනාන්තර විනාශ කිරීම හා අවිධිමත් අලිවැටවල් හේතුවෙන් වෙනත් රැලක් වෙත එක් වීමට නොහැකි අලින් තනි අලි ලෙස සිටිති. එම අලින් දඩබ්බර විමේදී අල්ලා හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයට ගෙන ඒම මෙතෙක් සිදු කර තිබේ.

මේ හේතුවෙන් හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී මියගිය සියලු වන අලින් පිරිමි සතුන් වීම මෙහිදී කැපීපෙනෙන කරුණකි. විශේෂයෙන්ම ප්‍රචණ්ඩ අලි යනු වන අලින්

අතර ශක්තිමත් ජාන ඇති සක්‍රීය වන අලින් වන අතර එවැනි සතුන් මෙලෙස කොටු කිරීම නිසා ගැහැනු සතුන් හා ලිංගිකව එක් වීමේ අවස්ථාව උන්ට අහිමි වෙයි. මෙය අලි ගහනය කෙරෙහි සෘජුවම බලපාන අතර ශක්තිමත් අලින්ගේ ජාන පරම්පරාවක් අහිමි වීමට ද එය සෘජුවම බලපාන බව ද ආචාර්ය පාතුචිරාජ් ප්‍රනාන්දු පෙන්වා දෙයි.

හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී මන්දපෝෂණ තත්වයෙන් වන අලින් මියයෑම සම්බන්ධයෙන් වනජීවී අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් වන්දන සූරියබණ්ඩාර මහතාගෙන් කළ විමසීමකදී ඔහු කියා සිටියේ එහි වැරදි අන්තර්ගතයක් ඇති බවයි. "ඒ සතාගේ සියලුම දත් ටික ගෙවිලා ගිහිල්ල ඒ සතාට ආහාර ගන්න බැරිව මිය ගිහින් තියෙන්නේ. එහෙම නැතිව සතාට ආහාර හිඟ වීමක් නොවෙයි. අපි අලින්ගේ ශරීර තත්වය සලකා බලා තමයි කෑම දෙනව ද නැත්තේ කියලා තීරණය කරන්නේ. එහෙම නැතිව නිකන් කෑම දෙන්නේ නෑ. අපි බැලුවාම ඔය විදියට දුර්වල නෑ, මේක විද්‍යාත්මක වැඩක් වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුව මේක හරියට කරන්න දන්නවා." යනුවෙනි.

දුන් ගෙවිලා අලින්ට කන්න බැරවෙනවාද?

වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂ ජනරාල් වන්දන සූරියබණ්ඩාර මහතා පවසන ආකාරයට හොරොච්චතාන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී ආහාර නොමැතිව වන අලින් මියගොස් ඇත්තේ එම වන අලින්ගේ දත් කුට්ටම් ගෙවී යෑම නිසා ආහාර ගැනීමට නොහැකි වීමෙනි. නමුත් මරණ පරීක්ෂණ වාර්තාවලට අනුව මියගිය සියලු වන අලි වයස අවුරුදු 30ත් 45ත් අතර වයස් කාණ්ඩවල පසු වූ අලි වෙති.

එහි දී මෙතරම් අඩු වයසකින් මේ ආකාරයෙන් අලින්ගේ දත් ගෙවී යෑම නිසා ආහාර ගැනීමට නොහැකිව අලින් මිය යනවාද යන්න පිළිබඳව ආචාර්ය පාතුචිරාජ් ප්‍රනාන්දුගෙන් කළ විමසීමක දී ඔහු කියා සිටියේ මෙවන් අදහසකි.

"අලින්ගේ පළමු දත් දෙක බොහොම පොඩියි. හයවන දත් සෙටි එක ඉතා විශාලයි. පළමු දත් දෙක කිරිදත්වලට සමාන කරන්න පුළුවන්. ඒක තියෙන්නෙ මාස කීපයක් වෙනන පුළුවන්. ඊ ළඟ දත් දෙක අවුරුද්දක් වෙන්න පුළුවන්. ඊ ළඟ දත් දෙක ඊට වැඩි කාලයක් වෙන්න පුළුවන්. කෙසේ හෝ සතාගෙ ජීවිත කාලය තුළම දත් පාවිච්චි වෙනවා. තණකොළ වැනි දේවල් කනවා නම් වැඩිපුර ගෙවෙනවා. ගස්වල අතු කනවා නම් ගෙවෙනවා අඩුයි. මොකද තණකොළවල සිලිකා තියෙන හින්දා. සාමාන්‍යයෙන් කැලේ ඉන්න අලි අවුරුදු 50ක් 60ක් දක්වා ජීවත් වෙනවා. නමුත් දත් ඔක්කොම වැටෙන්න නම් අවුරුදු 80ක් වත් ජීවත්වෙන්න වෙනවා අලියෙකුට. කැලෑවෙ එව්වර කලක් අලි ජීවත් වෙන්නෙ නැහැ.

"ඒ විදියට ජීවිත කාලය තුළ දත් සෙටි 06ක් විතර එනවා. එම දත් සෙටි හයම පාවිච්චි කරලා ගෙවිලා යනකන් සතා ජීවත් වුණොත් න්‍යායාත්මකව අපිට හිතන්න පුළුවන් කෑම හරියට හපා ගන්න බැරි හින්දා කෑම කන්න නැතුව මැරෙයි කියලා. නමුත් දැනට වයස අවුරුදු

70ක් ඉක්ම ගිය අලින්ගෙන් හයවන දත් සෙට් එක නැතිවෙලා නැහැ. මම දැනට වසර 30ක් පමණ අලි ගැන පර්යේෂණ කටයුතු කරලා තියෙනවා. එතකොට අපිට තවම හම්බවෙලා නැහැ ස්වාභාවිකව මැරුණු අලින්ගේ අන්තිම දත් යුගල නැතිවුණු අලියෙක්.”

හොරොච්චතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේදී මේ ආකාරයෙන් මන්දපෝෂණය හේතුවෙන් සාගින්නේ වන අලින් මියැදෙන විටත් දිවයිනේ විවිධ රක්ෂිත ප්‍රදේශයන්හි සිටින වන අලින් දේශපාලන මෙන්ම විවිධ බලධාරීන්ගේ උවමනාවන් වෙනුවෙන් යළි යළිත් මෙහි ගෙනැවිත් සිර කිරීමට වනජීවී දෙපාර්තමේන්තුවේ ඉහළ නිලධාරීන් කටයුතු කිරීම මගින් සිදු වන්නේ එම සතුන්ට සිරගත වී සාගින්නේ මියදෙන්නට ය. ඒ ආකාරයෙන් සිර කිරීමට ගිය උඩවලවේ රම්බෝ හස්තියා උඩවලව රක්ෂිතයේ තවමත් ජීවත්වන්නේ රම්බෝ හොරොච්චතාන වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයේ සිරකිරීමට එරෙහිව පරිසරවේදීන්, පරිසර හිතකාමී ජනතාව මෙන්ම ප්‍රදේශයේ නායක හිමිවරුන් විරෝධය පළ කිරීම හේතුවෙනි.

මේ ආකාරයෙන්ම වන අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයක් ලුණුගම්වෙහෙර වනෝද්‍යානය තුළ ද ඉදිකිරීමට මේ වන විට කටයුතු කරමින් තිබෙන අතර ඉන් සිදුවන්නේද මේ ආකාරයෙන්ම වන අලින්ට කන්න නැතිව මියැදීම නම් එය ලංකාවේ අලි සම්පත කෙරෙහි දැඩි බලපෑමක් එල්ල කරන අවාසනාවන්ත තත්ත්වයක් නොවේ ද?

“තවත් මේ වගේ එකක් හදනව නම් මේකේ තිබුණ අඩුපාඩු හඳුනාගෙන පර්යේෂණ කරලා කරන්න ඕන කියන එක තමයි මගේ මතය. අනෙක් කාරණය තමයි අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථාන ඕන වෙන්නේ අපි අලි මිනිස් ගැටුම නිසියාකාරව විසඳන්නේ නැති නිසා. නමුත් අලුතින් අලි රැඳවුම් මධ්‍යස්ථානයක් හදන කොට ඒ පරිසර පද්ධතිය භාවිත කරන අලින්ට මොකද වෙන්නේ කියලා අධ්‍යයනය කරලා නෑ. ඊට පසේ ඒ අලින් ගමවදින්න පටන් ගනිවි. ඒ නිසා අපි ඒකත් අධ්‍යයනය කරන්න ඕන.” ආචාර්ය සුමිත් පිලපිටිය අවධාරණය කරයි.

■ රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි

වත්කම් බැරකම් නීතියෙන් අපේක්ෂිත අරමුණු ඉටු වේ ද?

මහජන බදු මුදලින් පාලනය වන රජයක මහජනතාව වෙනුවෙන් සේවය කිරීමට ඉදිරිපත්ව සිටින සියලු පාර්ශ්ව මහජනතාවට වගවිය යුතු ය. ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදී සමාජයක අරමුණු ඉටු වන්නේ ඒ ආකාරයෙන් සිදු වුවහොත් පමණි.

ඒ අනුව මහජන මුදලින් වැටුප් ගෙවා නඩත්තු කෙරෙන පාලකයින් (දේශපාලඥයින්) සහ උසස් නිලධාරීන්, නීත්‍යානුකූලවම ඔවුන්ගේ වත්කම් බැරකම් පිළිබඳ පුරවැසියන්ට හෙළිදරව් කළ යුතු ය යන කාරණය තෙතිකව පිළිගෙන ඇත. එවැනි තත්වයක් තුළ, වත්කම් බැරකම් හෙළිදරව් කර ගැනීමේ ක්‍රියාවලිය මහජනයා හා ඔවුන් අතර ඇති සමාජ ගිවිසුම ආරක්ෂා කරන්නක් වශයෙන් සැලකිය හැකි ය. කෙසේ වුවද ශ්‍රී ලංකාව තුළ මෙවැනි සමාජ ගිවිසුම් ආරක්ෂා කිරීම වෙනුවෙන් දේශපාලඥයින් කැප වන ස්භාවයක් දක්නට නොමැති අතර මහජනතාවද ප්‍රජාතන්ත්‍රවාදය රැකගැනීම වෙනුවෙන් එවැනි දෑ සඳහා පෙළඹීම සාපේක්ෂව අඩු මට්ටමක පවතී.

මේ හේතුව නිසාම දේශපාලනය තුළ වංචා දූෂණ වැඩි වීමත් මහජන දේපළ ගසාකමින් ඒ හරහා පොහොසත් වූ දේශපාලනඥයින් සහ රජයේ ඉහළ නිලධාරීන් පිරිසක් බිහිවීමත් සිදු වේ. එය මර්දනය කරන අවිය වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශය ලෙස හැදින්වීම වරදක් නොවනු ඇත. බොහෝ රටවල දේශපාලඥයින්ගේ සහ රජයේ නිලධාරීන්ගේ වාර්ෂික වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශන අන්තර්ජාලය හරහා ප්‍රසිද්ධ කරන අතර ඕනෑම පුරවැසියෙකුට එය නිරීක්ෂණය කිරීමට හා අවශ්‍ය පියවර ගැනීමට අවස්ථාව තිබේ. එසේ වුවද ශ්‍රී ලංකාව තුළ තවමත් වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ රහස් ලියවිල්ලක් ලෙස ආරක්ෂා කර ගනිමින් වංචා දූෂණ මෙන්ම අයථා මුදල් රැස් කිරීම් හෙළිදරව් වීම වළක්වාගැනීමට ඇතැම් පාර්ශ්ව උත්සාහ ගනිමින් සිටියි.

වත්කම් ලබාදිය යුතු අය

ජනාධිපතිවරයා, පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්, විනිශ්චයකාරවරුන්, රාජ්‍ය සංස්ථා මණ්ඩල හා මාණ්ඩලික නිලධාරීන්, පළාත් සභා මන්ත්‍රීවරුන්, පළාත් පාලන මන්ත්‍රීවරුන්, පුවත්පත් හිමිකරුවන් සහ සංස්කාරකවරුන් වැනි අය විසින් වාර්ෂිකව සිය වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ කළ යුතුව ඇත.

මැතිවරණයකදී ඡන්ද අපේක්ෂකයන්ගේ වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශන ඉදිරිපත් කරන ලෙස ඉල්ලා සිටින නමුත්, ඒවායේ අව්‍යාජත්වය සහතික කර ගැනීමට ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රමාණවත් ශක්තිමත් නීතියක් නොමැත. එමෙන්ම මහජන නියෝජිතයන්ගේ වත්කම් වාර්ෂිකව පරීක්ෂා කිරීමක් ද සිදු නොකෙරේ.

ජනාධිපතිවරණයේදී ජනාධිපති ධුර අපේක්ෂකයන්ගේ වත්කම් ප්‍රකාශයට පත් කරන ලෙස නීතියක් පනවා ඇත. නමුත් අපේක්ෂකයන්ට ඔවුන්ගේ වත්කම් ප්‍රකාශනය මැතිවරණ කොමිසම වෙත භාරදීමට මාස තුනක කාලයක් ලබා දී ඇති බැවින් එය ප්‍රමාද කිරීමට ඔවුන්ට අවස්ථාව ඇත. මේ නිසා ජනාධිපති අපේක්ෂකයින්ගේ වත්කම් ප්‍රකාශ භාර දීමද සංකේතාත්මක ක්‍රියාවක් පමණි.

සියලුම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් ද ඔවුන්ගේ වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතු බවට නීතියක් තිබුණද වාර්තා වන ආකාරයට මන්ත්‍රීවරුන් කිහිපදෙනෙකු පමණක් වත්කම් ප්‍රකාශ ලබාදෙන අතර සියලුම පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන් එය නිසි පරිදි ඉටු කරන්නේ නැත.

මන්ත්‍රීවරුන්ගේ වත්කම් බැරකම්

වත්කම් ප්‍රකාශ ඉල්ලා සිටීම පාර්ලිමේන්තුවේ කථානායකවරයා වෙත යොමු කළ යුතු අතර රුපියල් 750ක මුදලක් ගෙවන වෙක්පතක් සමග අදාළ මන්ත්‍රීවරයාගේ වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශය ඉල්ලාසිටීමේ ලිපියක් පාර්ලිමේන්තුවේ කතානායකවරයා වෙත තැපැල් මාර්ගිකව යොමු කළ යුතු ය. අනතුරුව පාර්ලිමේන්තුව මගින් එම වත්කම් ප්‍රකාශ ලබා දේ.

මේ හරහා අදාළ මන්ත්‍රීවරයාගේ සහ ඔහුගේ/ඇයගේ සහකරුවා හෝ සහකාරියගේ, දරුවන්ගේ නමින් පවතින වත්කම් බැරකම් දේපළ පිළිබඳ තොරතුරු, ඔවුන් ඒවා අත්පත් කරගත් ආකාරය පිළිබඳ විස්තරද සමග දේපළ විස්තර, බැංකු ගිණුම්, මිලදීගෙන ඇති කොටස්, මිලදීගෙන ඇති සුරැකුම්පත් - වටිනාකම් සමග ණය සහ අයිරා, වාහන, ස්වර්ණාභරණ ආදිය පිළිබඳ තොරතුරු දන්වා ඇත.

සාමාන්‍යයෙන් පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීධුරයේ දිවුරුම් දීමට ප්‍රථම තම වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශය පාර්ලිමේන්තුවට ලබාදිය යුතුව ඇති අතර එතැන් සිට වාර්ෂිකව තම වත්කම් බැරකම්

තොරතුරුද යාවත්කාලීන කළ යුතුව ඇත.

මෙම තොරතුරු පරීක්ෂා කර බලා ඒවා සාවද්‍ය බව හැඟෙන්නේනම් අල්ලස් හෝ දූෂණ විමර්ශන කොමිසමේ කොමසාරිස්වරයාට හෝ දේශීය ආදායම් කොමසාරිස් ජනරාල්වරයාට පැමිණිලි කිරීමට අවස්ථාව තිබේ. එවිට බලධාරීන් ඒ පිළිබඳව විමර්ශනය කළ යුතු අතර කෙසේ වෙතත් ප්‍රායෝගිකව ලංකාවේ මෙවැනි දේ සිදු වන්නේ නැති තරම් ය. 1975 වත්කම් හා බැරකම් ප්‍රකාශන පනතට අනුව අයදුම් කර ලබාගන්නා වත්කම් බැරකම් තොරතුරු තව අයෙකු සමග හුවමාරු කර ගැනීම වළක්වා ඇත. එසේ කළහොත් වසරක සිරදඬුවමක් හෝ රු.1000ක දඩයක් පැනවිය හැකි බවද පනතේ සඳහන් කර තිබේ.

වත්කම් සැඟවීම

ශ්‍රී ලංකාව තුළ පමණක් නොව බොහෝ රටවල ඇතැම් දේශපාලඥයින් සිය වත්කම් සැඟවීමට උත්සහ කරන බව බොහෝ දෙනා චෝදනා නගන කාරණයකි. තමන් උපයා ඇති දේපොළ සිය පවුලේ සාමාජිකයන් හෝ වෙනත් විශ්වසනීය ආදේශකයකුගේ නමින් තැබීම වත්කම් සැඟවන එක් ක්‍රමයකි. විදේශීය ගිණුම්වල මුදල් සඟවා තැබීම මෙන්ම වෙනත් රටවල වත්කම් සැඟවීමද සිදු කරයි. මේ ඒ සඳහා ප්‍රසිද්ධ උදාහරණ කිහිපයකි,

තම සම්පූර්ණ වත්කම් හෙළි නොකිරීමේ චෝදනා මත 'ඉස්ලාමාබාද්හි' දූෂණ විරෝධී අධිකරණයක් විසින් පාකිස්තානයේ හිටපු අග්‍රාමාත්‍ය නවාස් ෂරීෆ් වසර හතක සිර දඬුවමකට යටත් කරනු ලැබිණි. ජනාධිපති ඩොනල්ඩ් ට්‍රම්ප් ඔහු නොගෙවූ වසර අටක බදු වාරික 'නිව්යෝර්ක්' නගරයේ අදාළ බලධාරීන්ට ගෙවිය යුතුව ඇතැයි ඇමෙරිකානු විනිශ්චයකාරවරයෙක් වරක් නියෝග කළේ ය.

ට්‍රම්ප් ජනාධිපති පදවියේ සිටින කාලය තුළ 'බදු මුක්තියක්' භුක්ති විඳින බවට ඔහුගේ නීතිවේදියා විසින් මතු කරන ලද තර්ක අධිකරණය විසින් ප්‍රතික්ෂේප කෙරිණි. එමෙන්ම පැනමා ලේඛන හෙළිදරව් වීමත් සමග හිටපු රාජ්‍ය නායකයන්ගේත් නම් හෙළි වීමත්, ඔවුන් සඟවා ඇති වත්කම් පිළිබඳව හෙළිදරව් වීමත් ඉන් කිහිපයකි.

තොරතුරු පනත භාවිතය

වත්කම් බැරකම් පනත හරහා එක් එක් මන්ත්‍රීවරයාගේ වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ වෙනවෙනම ලබාගත යුතු අතර නම් ලියස්තුවක් ලබා දීමක් සිදු නොකරයි. මේ හේතුවෙන් පාර්ලිමේන්තුව වෙත තොරතුරු ඉල්ලීමක් යොමු කර අදාළ වර්ෂයන් තුළ වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශ ලබාදුන් මන්ත්‍රීවරුන්ගේ නම් ලියස්තුවක් ඉල්ලා සිටිය ද පාර්ලිමේන්තුව එය ප්‍රතික්ෂේප කළේ ය. මේ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනා

කිරීමෙන් පසුව එම කොමිෂන් සභාව සිදු කළ දීර්ඝ විමර්ශනයකින් පසුව අදාළ තොරතුරු ලබාදෙන ලෙස පාර්ලිමේන්තුවට නියෝග කළේ ය. (වාමර සම්පත් එ. ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව RTIC 719/2018)

එමෙන්ම 1975 වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය ප්‍රකාරව තම වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කථානායකවරයා වෙත භාරදුන් මන්ත්‍රීවරුන්ගේ නම් ලයිස්තුවක් නිකුත් කිරීමේදී පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී වරප්‍රසාද කවර ආකාරයෙන් හෝ අදාළ නොවන බව ද මහජන නියෝජිතයින්ගේ වගවීම සහ විනිවිදභාවය සම්බන්ධයෙන් පවතින අවශ්‍යතාව මත ඉල්ලා ඇති තොරතුරු මහජනතාවට ඉතා ඉහළ වැදගත්කමකින් යුතු තොරතුරු බව ද නියෝගය ලබාදෙමින් තොරතුරු කොමිෂන් සභාව සඳහන් කළේ ය.

එමෙන්ම ඉල්ලා ඇති තොරතුරු මහජන නියෝජිතයින් විසින් තම නෛතික යුතුකම ඉටු කිරීම සම්බන්ධයෙන් වන අතර මේ දත්ත පිළිබඳව මෙතරම් ඉහළ රහස්‍යභාවයන් පවත්වාගත යුත්තේ ඇයි ද යන්න කොමිෂන් සභාවට සැලකිය යුතු ප්‍රශ්නයක් මතුව ඇති බවද කොමිෂන් සභාව සඳහන් කළේ ය.

නිර්දේශ

මැතිවරණවලදී අපේක්ෂයකින්ට වියදම් කළ හැකි මුදල් ප්‍රමාණය පිළිබඳ නීතියක් සකස් විය යුතු ය. එවැනි නීතියක් පිළිබඳ සාකච්ඡා වෙමින් පැවතිය ද මේ වනතුරු එවැන්නක් බලාත්මක වී නැත. මැතිවරණ සඳහා ඉදිරිපත් වන අපේක්ෂකයින් සඳහා ආචාරධර්ම පද්ධතියක් ඇති කිරීම වැදගත් බව ද වත්කම් බැරකම් පිළිබඳ හෙළි නොකරන ඡන්ද අපේක්ෂකයින්ගේ ප්‍රජා අයිතිය අහෝසි කිරීමට කටයුතු කළ යුතු බවද මැතිවරණ කොමිසමේ හිටපු සභාපති මහින්ද දේශප්‍රිය මහතා වරෙක සඳහන් කළේ ය. එවැනි නීති බලාත්මක කිරීමට රජය උනන්දු විය යුතු ය.

ලංකාවේ දේශපාලන ඉතිහාසය තුළ පළමු වතාවට විවිධ දේශපාලන පක්ෂවලට අයත් මන්ත්‍රීවරු හත්දෙනෙක් සිය වත්කම් බැරකම් ප්‍රසිද්ධියට පත් කළහ. තාරක බාලසුරිය, වාසුදේව නානායක්කාර, එම්. ඒ. සුමන්තිරත්, විදුර වික්‍රමනායක, එරාන් වික්‍රමරත්න, රත්ජන් රාමනායක සහ සයිඩ් අලි සහීර් මව්ලානා යන මන්ත්‍රීවරුන් 2017/2018 වසරවල වත්කම් බැරකම් එලෙස ප්‍රසිද්ධ කළහ. මන්ත්‍රීවරුන් 225ක් අතරින් අනිකුත් සියලු මන්ත්‍රීවරුන්ද මෙලෙස වත්කම් බැරකම් ප්‍රසිද්ධ කිරීමට පෙළඹවිය යුතු ය.

වත්කම් බැරකම් ප්‍රකාශන ලබාගැනීම සහ ඒවා ප්‍රසිද්ධ කිරීමට තවදුරටත් මහජනතාව සහ සිවිල් සමාජ සංවිධාන කටයුතු කළ යුතු අතර ඒ සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිත කිරීමට යොමු වීම. වත්කම් බැරකම් තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කිරීමට රජය මැදිහත් වී පොදු අන්තර්ජාල වෙබ් අඩවියක් නිර්මාණය කර ඒ හරහා තොරතුරු ප්‍රසිද්ධ කිරීම ආදී ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළ හැකි ය. මේ සඳහා විදෙස් රටවල අත්දැකීම් ලබාගැනීමට පුළුවන.

තොරතුරු පනත ක්‍රියාත්මක වී වසර හතරකට වඩා ගත වුවද පොදු අධිකාරීවල ඇතැම් තොරතුරු නිලධාරීන් තොරතුරු ලබාදීමට ප්‍රගාමීව කටයුතු නොකරන අතර ඒ වෙනුවෙන් ආකල්පමය වෙනසක් අවශ්‍ය ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභා රීතීන් හි 2017.02.03 දිනැති අංක 2004/66 අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය මගින් තොරතුරු සම්බන්ධ සියලු පැහැදිලි කිරීම් සිදු කර ඇති අතර පොදු අධිකාරියේ සන්නකයේ භාරයේ හෝ පාලනයේ යන අංග තුනෙන් එකක් තුළ ඇති තොරතුරු සාධාරණ උත්සාහයක් දරා ලබාදිය හැකි නම් එම තොරතුරු ලබාදිය යුතු බව සඳහන් වෙයි. තොරතුරු නිලධාරීන් මෙම කරුණු අමතක කර ඇත. එම අඩුපාඩු මගහැරෙන ලෙස ඒ සම්බන්ධ පියවර ගත යුතු ය.

වත්කම් බැරකම් ප්‍රසිද්ධ කිරීමට හැකි ආකාරයට සහ වර්තමානයට ගැලපෙන ආකාරයට 1975 වත්කම් සහ බැරකම් ප්‍රකාශ කිරීමේ නීතිය සංශෝධනය කිරීම ද අත්‍යවශ්‍ය පියවරකි.

තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමේ අයිතිය මහජනතාව සතු ප්‍රබල අයිතියක් බවටත් රාජ්‍ය නිලධාරීන් ඒ වෙනුවෙන් බැඳී සිටින බවටත් අදාළ කරුණු සමාජ ගත කිරීමද සිදු කළ යුතු ය.

■ වාමර සම්පත්

මූලාශ්‍ර

- වත්කම් ප්‍රකාශන ගොනු කර ඇති පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රීවරුන්ගේ ලැයිස්තුව
- වාමර සම්පත් එ. ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව RTIC 719/2018 (මේ වන විට ශ්‍රී ලංකා පාර්ලිමේන්තුව විසින් අභියාචනාධිකරණයට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කර ඇත)
- නියෝගය: http://www.rticommission.lk/web/index.php?option=com_content&view=article&id=2226:app-no-719-2018&catid=68&lang=si&Itemid=101

වාමර සම්පත්
'අද' පුවත්පතෙහි මාධ්‍යවේදියෙකි. තොරතුරු පනත ඔස්සේ ලබාගත් තොරතුරු උපයෝගී කර ගනිමින් පුවත් සහ විශේෂාංග ලිපි රැසක් පළ කර තිබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ ජනතාව දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් හා පුහුණු වැඩමුළු සඳහා සම්පත්දායකයකු ලෙසද කටයුතු කරයි. ජන සන්නිවේදනය පිළිබඳව උපාධිධරයකු වන වාමර, කොළඹ විශ්වවිද්‍යාලයේ මානව හිමිකම් පිළිබඳ ශාස්ත්‍රපති උපාධිධරයෙකි.

රට පුරා කසළ කඳු 200ක්

විසඳුම් මන්දගාමී ඇයි ?

ශ්‍රී ලංකාව තවමත් කසළ කළමනාකරණය නිවැරදිව සිදු කිරීමට යොමු වී නොමැත. එලෙස යොමු නොවීමේ වරද ජනතාව සහ පාලකයන් යන දෙකොට්ඨාසයටම අදාළ වන අතර නිවැරදි කසළ කළමනාකරණයකට යොමු වන්නේ නම් කසළ යනු මහා ගැටලුවක් නොව ආදායම් උපයන සම්පතක් කර ගැනීමට හැකි වේ.

විශේෂයෙන්ම ශ්‍රී ලංකාවේ තෙත්බිම් ආශ්‍රිතව, ජලාශ ආශ්‍රිතව වැඩිවශයෙන් කසළ බැහැර කිරීම් දක්නට ලැබෙන අතර මේ වන විට ලංකාව පුරා කසළ කඳු 200කට වැඩි ප්‍රමාණයක් නිර්මාණය වී තිබේ. මෙම කසළ කඳු අවසන් කරනවා වෙනුවට දවසින් දවස ඒවා වර්ධනය වීම කණගාටුවට කරුණකි.

මුතුරාජවෙල තෙත් බිමට ආසන්නයේ සරුවට වැව් ඇති කඩොලාන පරිසයක් වන කඩොල්කැලේ ප්‍රදේශයේ කසළ කන්දක් ගිනිගැනීම විශාල ආන්දෝලනයට ලක් වූ සිදුවීමක් විය. මෙම කසළ කන්දේ ගිනි ගැනීම නිසාම කටුනායක අධිවේගීමාර්ගය දිනක් පමණ වසා දැමීමට ද සිදු විය. කටුනායක සිදුව නගර සභාව විසින් කසළ බැහැර කරන ස්ථානයේ කසළ කන්ද එසේ ගිනි ගැනීමට ලක් විය. මේ සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු සොයාබැලීමේදී අනාවරණය වූයේ කටුනායක සිදුව නගර සභාවේ දිනපතා එකතු වන කසළ බැහැර කිරීම සඳහා නගර සභාවට වෙන් වූ ඉඩමක් මෙතෙක් ලබාගෙන නොමැති අතර කුලී පදනමට ගත් පිළිපිටිය කුඹුර නැමැති ස්ථානයට කසළ බැහැර කරන බවයි. කටුනායක කොළඹ අධිවේගී මාර්ගය ආසන්නයේ මෙන්ම මුතුරාජවෙල තෙත්බිම ආසන්නයේම පිහිටා ඇති ඉඩමක් මේ සඳහා භාවිත කරන අතර මෙම ඉඩම කළමනාකරණය නොකර කසළ බැහැර කිරීම සඳහා මෙලෙස යොදාගෙන තිබේ.

කසළ කන්දේ ගිනිගැනීම් ඇති වීමෙන් පසු එහි විස්තර, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිතයෙන් ලබාගත් අතර එම තොරතුරු ඇසුරෙන් මෙම ලිපිය සැකසේ.

සාමාන්‍යයෙන් මසකට කසළ ටොන් 30-35 අතර ප්‍රමාණයක් කටුනායක සිදුව නගරසභාව විසින් මෙම ස්ථානයට බැහැර කරයි. ඇතැම් අවස්ථාවල එම ප්‍රමාණය වැඩි වන අවස්ථා ද ඇත.

වෙන් කළ කසළ යළි චක්‍ර

කසළ වෙන් කර බැහැර කිරීමට ජනතාව යොමු කිරීමට පළාත් පාලන ආයතන විවිධ අවස්ථාවල විවිධ ආකාරයෙන් කටයුතු කර තිබෙන අතර ඒ වෙනුවෙන් දෙස් විදෙස් පුහුණු සැසි සඳහාද මන්ත්‍රීවරුන් සහ අදාළ නිලධාරීන් යොමු කර තිබේ. මධ්‍යම රජය විසින්ද මේ සඳහා ව්‍යාපෘති කිහිපයක්ම හඳුන්වා දී ඇති අතර ඒ වෙනුවෙන්ද දෙස් විදෙස් පුහුණු කිරීම් රැසක් ලබා දී තිබේ. එමෙන්ම නිවැරදිව කසළ බැහැර කිරීමේ ප්‍රතිපත්තියක් සකස් කරගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකාවට ඇතැම් රටවල් ආධාර පවා ලබා දී ඇත. මෙවැනි තත්ත්වයන් තුළ දී කසළ වෙන් කර බැහැර කිරීම ඇතැම් ප්‍රදේශවල නිවැරදිව සිදු කෙරුණ ද බොහෝ ප්‍රදේශවල එය තවමත් සිදු වන්නේ නිවැරදි ආකාරයට නොවේ. වෙන් කර කසළ බැහැර කිරීමේ දී ඒ සඳහා විකල්ප ක්‍රියාමාර්ග අනුගමනය කළ හැකි වුවත් කසළ වෙන් නොකර බැහැර කිරීමේ දී සියලුම කසළ ගෙනැවිත් කසළ කඳු වෙත බැහැර කිරීමේ සිදු වේ. එමගින් කසළ කඳු නිර්මාණය වනවාට අමතරව අහිතකර ප්‍රතිපල රැසක් ඇති වේ.

කසළ බැහැර කිරීමේ ප්‍රතිපත්තියට අනුව ඉදුල්, පොලිතින්, කඩදාසි, විදුරු, විද්‍යුත් උපකරණ ආදී ලෙස කසළ වෙන් කර බැහැර කරන ලෙස පළාත් පාලන ආයතන විසින්ම ජනතාවට උපදෙස් ලබා දී ඇත. ඇතැම් විට ජනතාව එම උපදෙස් පිළිපදිමින් කසළ වෙන් කර නගර සභාවට ලබාදුන්නද එම කසළ සියල්ල නැවතත් වෙන් කිරීමකින් තොරව මෙම ස්ථානයට බැහැර කරන ආකාරය නිරීක්ෂණය කළ හැකි ය. එමෙන්ම කසළ කඳු ආසන්නයේ කසළ ක්‍රමයෙන් වැඩි වන විට කසළ ගිනිතබා විනාශ කරන අවස්ථාද රැසක් වාර්තා වී තිබේ.

මුදල් ගෙවා කසළ බැහැර කිරීම

කසළ බැහැර කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා මසකට රුපියල් ලක්ෂ 46කට වැඩි මුදලක් කටුනායක සිදුව නගරසභාව වැය කරන බව එම නගර සභාවේ තොරතුරු නිලධාරියා ලබාදුන් තොරතුරුවල සඳහන් ය. කසළ එකතු කිරීම සඳහා වාහන හා සේවකයින් යෙදවීම ඔවුන්ගේ පඩිනඩි මෙන්ම කසළ බැහැර කරන ස්ථානයේ කුලී ගෙවීම්ද මෙයට ඇතුළත් වේ. කසළ සඳහා නගර සභාව මෙලෙස වැය කරන්නේ මහජනතාවගේ මුදල් ය. එම මුදල් සඳහා නිසි සාධාරණයක් ඉටු කරන්නේනම් ජනතා මුදල් වියදම් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ජනතාවට සතුටු විය හැකි වුවද එවැනිනක් සිදු වන බවක් පෙනෙන්නට නොමැති වීම කනගාටුවට කරුණකි. නිවැරදි කසළ බැහැරකිරීමක් වෙනුවෙන් මෙම මුදල් යොදාගන්නේනම් එවිට පරිසරයේ කසළ

කඳු නිර්මාණය වීම අවම වන අතර පිරිසිදු පරිසරයක් සහ කසළින් තොර පරිසරයක් නිර්මාණය කරගැනීමට අවස්ථාව තවමත් තිබේ.

කටුනායක සීඳුව නගර සභාව පසුගිය වසර 10 තුළ කසළ බැහැර කිරීමේ ක්‍රියාවලිය සඳහා වියදම් කර ඇති මුදල් ප්‍රමාණයන් මෙසේ ය:

වර්ෂය	වැය කළ මුදල රු.
2010	22,515,650
2011	24,540,26
2012	28,450,838
2013	35,377,748
2014	33,753,168
2015	42,079,581
2016	31,702,807
2017	45,214,426
2018	43,319,551
2019	46,505,348

ඒ වෙනුවෙන් වැය වන මුදල ක්‍රමයෙන් වැඩි වන බව ඉහත සංඛ්‍යා අනුව පැහැදිලිව පෙනෙන්නට තිබේ.

මෙරට කසළ කළමනාකරණ කටයුත්ත පළාත් පාලන ආයතන වෙත පැවරී ඇති අතර ඒ වෙනුවෙන් ඔවුන් පුහුණු කිරීම සඳහා දෙස් විදෙස් වැඩමුළු රැසක් පසුගිය වසර 10 පුරා පවත්වා තිබේ. එම වැඩමුළු සඳහා සියලු පළාත් පාලන ආයතනවලින් විශාල පිරිසක් සහභාගී වී තිබුණ ද ප්‍රායෝගිකව ඒවා ක්‍රියාත්මක කර ඇත්තේ ඉතාමත් අල්ප වශයෙන් බව මේ සමන්විතයෙන් ද තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිත කර සොයාබැලීමේ දී අනාවරණය විය.

මුතුරාජවෙල කඩොල් කැලේ අසල පිහිටි මෙම ඉඩමට කසළ බැහැර කිරීමෙන් පරිසර හානියක් ඇති වන බව පරිසරවේදීන් පුනපුනා පැවසුවද කටුනාක සීඳුව නගර සභාවේ සභාපති මෙම කසළ බැහැරකිරීම සම්බන්ධයෙන් දක්වන්නේ මෙවැනි අදහසකි.

“අපි මේ කසළ බැහැර කරන ස්ථාන මුතුරාජවෙලට අයිති නැහැ. මුතුරාජවෙල රක්ෂිතය කියන්නේ මොකක්ද කියල පරිසරවේදියො දන්නේ නෑ. මේ ඉඩමට කියන්නේ පිලපිටියකුඹුර කියලා. සීඳුව නගර සභාව අවුරුදු 20ක ඉදන් කුණු දැම්මේ මෙතනට. මේක පෞද්ගලික ඉඩමක් විදිනට තිබුණ එකක්. අක්කර 50කට වැඩි ඉඩම් රජයට පවරා ගැනීම යටතේ එල්.ආර්.සී එක යටතට පත්වුණ ඉඩමක් මේක.” යැයි සභාපතිවරයා පවසයි. කෙසේ වෙතත් මෙවැනි

සංවේදී පරිසර පද්ධති ආසන්නයේ පවතින ඉඩම් කසළ බැහැර කිරීම සඳහා යොදාගන්නේ යටි අරමුණු ඇතිව බවත් මෙය ඉඩම්කොල්ලයේ තවත් එක් මුහුණු වරක් බවත් පරිසරවේදීහු පවසති.

කොම්පෝස්ට් නිෂ්පාදය

කසළ උපයෝගී කරගෙන කාබනික පොහොර නොඑසේනම් කොම්පෝස්ට් පොහොර නිෂ්පාදනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් මේ වකවානුවේ වැඩිවශයෙන් කතාබහට ලක් වන අතර ජයවර්ධනපුර විශ්වවිද්‍යාලයේ ස්වාභාවික සම්පත් පිළිබඳ මහාචාර්ය මෙත්තිකා විතානගේ මේ සම්බන්ධයෙන් අදහස් දක්වමින් මෙසේ සඳහන් කළා ය.

ලංකාවේ කුණු කඳු ආශ්‍රිතව මම පර්යේෂණයක් කරනවා. ලංකාවේ මේ වනවිට කුණු කඳු 260කට වැඩි ප්‍රමාණයක් තිබෙනවා. මේ සියල්ලම තියෙන්නේ ජල මූලාශ්‍ර ආශ්‍රිතව. මේ කුණු කඳුවලින් කොම්පෝස්ට් හදනවා. නමුත් මේ කොම්පෝස්ට්වලක් බැර ලෝහ තිබෙනවා. කුණු ආශ්‍රිත ජලාශවල ජලය පරීක්ෂා කර බලන විට බැරලෝහ තිබෙන බව සනාථවෙලා තිබෙනවා. ඒ නිසා පොහොර කියලා සම්පූර්ණයෙන්ම කොම්පෝස්ට් යෙදීමම හානියක්. එය අන්තවාදීව ගන්න එපා. කොම්පෝස්ට් යම් කිසි ප්‍රමාණයකට යොදන්න පුළුවන්. කොහොම වුණත් කුණු කඳු ආශ්‍රිත ජලාශවල ජලය පරීක්ෂා කර බැලීමේදී ඒවාට බැරලෝහ එකතුවෙලා තිබෙනවා කියලා කියන්න පුළුවන්.

නිවැරදි කසළ කළමනාකරණ ප්‍රතිපත්තියක් අනුගමනය කරන්නේනම් මෙම ප්‍රශ්නය සැබැවින්ම විසදාගැනීමට පහසු ප්‍රශ්නයකි. කසළ ආදායමක් බවට පත් කර ගනිමින් එයින් ලාබ ලබන රටවල් රැසක් ලෝකයේ ඇත. එම රටවල් ආදර්ශයට ගනිමින් ශ්‍රී ලංකාවද මේ වනවිට ව්‍යාපෘති කිහිපයක් සිදු කර ඇති අතර ඒවායින් ඇතැම් ඒවා සාර්ථක වී තිබේ. ඒබැවින් කසළ බැහැර කිරීමට නිවැරදි ප්‍රතිපත්ති හඳුන්වා දී අවශ්‍ය ක්‍රියාමාර්ග ගැනීමට යොමු විය යුතු බවත් කසළ බැහැර කිරීම නිසි පරිදි සිදු කිරීමට නීතිරීති හඳුන්වාදීමක් සිදු කළ යුතු බවත් මෙම කරුණු අධ්‍යයනයේ දී පැහැදිලිව පෙනීයයි. නිසි කසළ කළමනාකරණ වැඩපිළිවෙළක් අනුගමනය කරනු වෙනුවට මහජන මුදල් නාස්ති කරන, එමෙන්ම පරිසරයටද හානි කරන මෙවැනි කසළ කඳු ලංකාව පුරා තවත් ඔනෑතරම් තිබේ. කෙසේවෙතත් මේ සියල්ල සඳහා නිසි වැඩපිළිවෙළක් වර්තමානයේදී හෝ ඉදිරිපත් නොකළහොත් අනාගත පරම්පරාවට ජීවත්වීමට පරිසරයක් ඉතිරි නොවනු ඇත.

■ වාමර සම්පත්

තෙකලා විදුලියට, මුදල් ගෙවා කුප්පි ලාම්පුවෙන් ඵලිය බැලීම

පළාත් පාලන ආයතන සහ ඉඩම් වෙන්දේසිකරුවන්ගේ කුට ජාවාරම් පිළිබඳ විමසුමක්!

“තෙකලා විදුලිය, නළ ජලය සමග සියලු පහසුකම්, විනාඩි දෙකෙන් නගරයට. ජනප්‍රිය පාසල්, පුළුල් මංමාවත්..”

“දැන්වීම් පුවරුවලයි පෝස්ටර්වලයි එහෙම තිබුණා. අපි ඉඩම් ගත්තේ ඒ හින්දා. ඒත් අද අපි කුප්පි ලාම්පුවෙන් ඵලිය බලනවා. ඔන්ලයින් නියා රැට ලයිට් එකක්වත් නැති හින්දා අපේ දරුවෝ ඉන්නේ අපේ අම්මලා ළඟ.”

වසර ගණනක් විදුලිය නැතිව පීඩා විඳින මවකගේ එම අදෝනාව තව බොහෝ දිග ය.

ඉඩම් කැබලි කොට විකුණන වෙන්දේසිකරුවෝ පාරිභෝගිකයන් නතු කර ගත හැකි ආකාරයට විවිධ ප්‍රචාරණ ක්‍රම දියත් කරමින්, උපක්‍රමශීලීව ඉඩම් අලෙවිකරණයේ යෙදී සිටිති. පාරිභෝගිකයන්ගේ අවශ්‍යතා පදනම් කරගෙන අලංකාර අත්පත්‍රිකා, බැනර් පෝස්ටර්, මගින් විකුණුම් ප්‍රචාරණය කළ වෙන්දේසිකරුවන් අද වන විට සමාජ මාධ්‍ය ද භාවිතා කරමින් වඩාත් උපක්‍රමශීලීව සහ ආකර්ෂණීය අයුරින් සිය ප්‍රචාරණ කටයුතු වර්ධනය කරගෙන තිබේ.

ලංකාවේ සුප්‍රසිද්ධ දේපළ වෙළඳාම් කරන්නන්ගෙන් ඉඩම් මිලදීගෙන පදිංචි වන ජනතාව ගැටලු ගණනාවකට මුහුණ පාන්නේ, ප්‍රචාරණය කළ තෙකලා විදුලිය, ජලය ආදී මූලික පහසුකම් ලබා ගැනීමට නොහැකි වන අවස්ථාවන්හි දී ය. ඉන් ප්‍රධානතම ගැටලුව විදුලිය යි. ඊට අමතරව නළ ජලය පිළිබඳ ගැටලු, වෙන්දේසි කිරීමට අදාළ නිර්දේශවලට අනුව මාර්ගවල නියමිත පළල නොමැතිකම, පොදු ඉඩම් වෙන් නොකිරීම වැනි ගැටලුවලට ද පාරිභෝගිකයෝ මුහුණ පාති.

පදිංචියට ඉඩමක් තෝරා ගැනීමේදී විදුලිය, ජලය පිළිබඳව මූලිකව ඕනෑම ගැනුම්කරුවකු සැලකිලිමත් වුවත් ඉතාමත් සුක්ෂ්ම ආකාරයට විදුලිය ලබා නොදී ඉඩම් විකිණීමට තරම් ලංකාවේ බොහෝ ප්‍රදේශවල වෙන්දේසිකරණයේ යෙදෙන ඇතැම් කුට ව්‍යාපාරිකයින් දක්ෂය.

ඉඩම් අලෙවියට අදාළව පිළිපැදිය යුතු කොන්දේසි, නීති-රීති සමුදායක් පවතිද්දී ඇතැමෙකුට ඒ කිසිවක් අදාළ නොවන තත්ත්වයක් ඇති වී තිබෙන්නේ කෙසේ ද? මෙම ඉඩම් අලෙවියට අදාළව නිර්දේශ ලබාදෙන පළාත් පාලන ආයතන තමන්ට පැවැරී ඇති වගකීම ඉටු කිරීමට නොහැකි වීම ගැන පවසන්නේ කුමක් ද? මෙම විමර්ශනය ඒ වෙනුවෙනි.

අත්‍යවශ්‍ය කොන්දේසි කඩ කිරීම

ඉඩම් කැබලි කොට වෙන්දේසි කිරීමේ දී විවිධ ආයතන ගණනාවකින් නිර්දේශ ලබා ගත යුතු ය. එම ආයතන අතර අදාළ පළාත් පාලන ආයතනද ප්‍රමුඛ ය. පොතේ හැටියට එසේ විය යුතු වුවත් ඇතැම් පළාත් පාලන ආයතන අත්‍යවශ්‍ය ලියකියවිලි සහ නිර්දේශ රහිතව වෙන්දේසිකරුවන්ට රිසි සේ සිය ව්‍යාපාරික කටයුතු කරගෙන යෑමට ඉඩප්‍රස්ථා සලසා දීමට ද කැමැති ය. ඒ විවිධ ආශ්චර්යමත් කාරණාවල ප්‍රතිඵලයක් වශයෙනි. විදුලිය සම්බන්ධ අත්‍යවශ්‍ය ලිපි ලේඛන පිළිබඳ කඩුල්ල පැනගැනීම ඉඩම් ව්‍යාපාරිකයෙකුගේ ඉලක්ක අතර ප්‍රමුඛතම ඉලක්කයකි. එය ඉඩම් වෙන්දේසිකරණයේදී වැඩිම වැය බරක් සහිත අසිරුම ඉලක්කයක් ජයගැනීමකි. එසේම, එය ඉඩම් ලාභීන්ට ද වැඩිම බලපෑමක් සහ අසිරුතාවක් ඇති කරවන කඩුල්ලකි.

පී. සමරසේකර මහතා 2016 වසරේ දී වැල්ලව ප්‍රදේශයෙන් ඔනෑල්ලා නැමැති දේපළ අලෙවි සමාගමෙන් ඉඩමක් මිල දී ගෙන සිදු වූ අපහසුතා පිළිබඳ ව අධිකරණ ක්‍රියාමාර්ගවලට ද එළඹී අයෙකි.

සම්පූර්ණ මුදලම ගෙවා ඉඩම් මිලදී ගන්නන්, පොරොන්දු ප්‍රකාරව ඉඩමට හිමි විය යුතු විදුලි බලය ඔහුට හිමි වී තිබුණේ නැත. අන්තිමේදී විදුලිය ඇතුළු පහසුකම් ලබා ගැනීම සඳහා අධිකරණය පිහිට වූ බව ඔහු කීවේ ය. වසර දෙකහමාරක කාලයක් ඔහු ජීවත් වූ කුලී නිවසේ ගාස්තු ගෙවීමට අධිකරණයෙන් අදාළ සමාගමට නියෝග කර ඇත.

රැවටීමට ලක්වීමේ වේදනාව

2013 වසරේ සිට වසර අටකටත් වැඩි කාලයක් විදුලිය නැතුව කුප්පි ලාම්පුවෙන් ඵලිය බලන වැරැල්ලවත්ත ගම වෙන්දේසි ඉඩමේ පදිංචි කරුවන්ගෙන් ඇතැමෙක් වසර ගණනාවක් පීඩාවට පත් වෙමින් සිට බාගෙට හදන ලද නිවෙස් ද අනහැර දමා ඇති බව අනෝමා සමන්

ක්‍රමාර් මහත්මිය පැවසුවා ය. වසර අටක් දරුවන් සමඟ ජීවත්වීමට නොහැකිව විදින වේදනාව ගැන ඇය මෙලෙස අදහස් පළ කළා ය.

“අපේ දරුවෝ ඉගෙන ගන්නවා. එයාලට *online* ඉගෙන ගන්න තියා ලයිට් එළියෙන් පාඩම් කරන්නවත් නෑ. දරුවෝ ඉන්නෙ අම්මලත් එක්ක. අපි කුප්පි ලාම්පු පත්තු කරගෙන මේ ගෙවල්වල දුක් විදිනවා. මෙයාලා ප්‍රසිද්ධ කලේ ලයිට් දෙනවා කියලා. ප්‍රසිද්ධ කරපු අත්පත්තා අපි ළඟ තියෙනවා. ඒත් දැන් මේ අයගේ ෆෝන් නම්බර්ස් වත් වැඩ කරන්නෑ.”

2013 දී *wayamba property developers* නමැති ආයතනය ඉඩම් කැබලි තිස් අටක් විකුණා ඇත්තේ අදාළ ඉඩමට විදුලිය ලබා ගැනීම සඳහා විදුලිබල මණ්ඩලයට ගෙවිය යුතු මුදල් නොගෙවා ය. එසේ තිබියදී එම ඉඩමට අදාළ පළාත් පාලන ආයතනය වන ඉබ්බාගමුව ප්‍රාදේශීය සභාව විසින් අනුමැතිය ලබා දී ඇත්තේ නීතියෙන් නියම කර ඇති විධිවිධාන නොතකමිනි.

‘වින්රෝස්’ නමැති දේපළ සමාගමෙන් ඉඩමක් මිල දීල ගත් කෙනෙකු වූ කුරුණෑගල ප්‍රදේශයේ සී. තෙන්නකෝන් මහත්මිය ඇයට සිදු වූ අසාධාරණය මෙලෙස සඳහන් කළා ය.

“2017 වසරේ වෙන්දේසි කළ ඉඩමකින් ඉඩම් කැල්ලක් මිලදී ගත්තා. ඉඩමට 2021 වෙනතුරුත් විදුලිය ලැබුණේ නෑ. අපි 2020 ජූලි මාසයේ දී විදුලිය ලබාගැනීම සඳහා ඉල්ලුම්පත්‍ර විදුලිබල මණ්ඩලයට යොමු කළා. වෙන්දේසි සමාගම විදුලිබල මණ්ඩලයට ඉල්ලුම් පත් දමා නැති නිසා විදුලිය දෙන්න බැහැ කියලා පළාත් විදුලි ඉංජිනේරු කාර්යාලයෙන් කීවා. ප්‍රාදේශීය විදුලි අධිකාරී කාර්යාලය සහ පළාත් කාර්යාලය තෙවතාවක් මැනුම් කටයුතු පමණක් කළා. විදුලිය නොදීම පිළිබඳ වෝදනා කරමින් සමාගමට කතා කළාට පසුව *generator* එකක් ගෙනත් දීලා වියදමට මුදලක් දුන්නා. එය සැක සහිත නිසා ඒ පිළිබඳව සොයා බැලීමක් කළා” ඇය සඳහන් කළා ය.

මේ අත්දැකීම් සියල්ලෙන් පෙනී යන්නේ, ඉඩම් කැබලි කර විකිණීමේදී පාරිභෝගිකයන්ගේ යහපත සඳහා අනුගමනය කළ යුතු නියමයන්ගෙන් රිංගා යෑමට අදාළ පළාත් පාලන ආයතන මෙම ව්‍යාපාරිකයන්ට ඉඩ දී ඇති බව යි.

නීති පොතේ මෙහෙම ඇතේ

ඉඩම් කොටස් කර අලෙවි කිරීමේදී අනුමැතිය ලබා දෙන නීතිය හා ක්‍රමවේදය පිළිබඳව පළාත් පාලන කොමසාරිස්ගෙන් සහ පළාත් පාලන ආයතනවලින් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතට අනුව විමසා බැලුවෙමු.

2015.01.20 දිනැති අංක 1898/28 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ අතුරු ව්‍යවස්ථාවට අනුව කැබලි කිරීමට යෝජිත ඉඩම හෙක්ටයාර් දෙකේ සිට හෙක්ටයාර් 10 දක්වා ඉඩමක සංවර්ධන සැලැස්මට අනුමැතිය ලබා ගැනීම, පළාත් මෙහෙයුම් කමිටුවේ ලිඛිත එකඟතාව මත කළ යුතු ය.

එම කමිටුව පළාත් විෂයභාර ලේකම්, පළාත් පාලන කොමසාරිස්, නියෝජ්‍ය ප්‍රධාන ලේකම්, පළාත් ඉඩම් කොමසාරිස්, පරිසර අධිකාරියේ අධ්‍යක්ෂ, පළාත් නිවාස කොමසාරිස් යන අයගෙන් සමන්විත ය. එලෙස අනුමත කර ගන්නා වෙන්දේසි ආයතන සඳහා මුල් ලියාපදිංචියට ලක්ෂ පහක මුදලක් පළාත් පාලන කොමසාරිස් කාර්යාලයට ගෙවා ලියාපදිංචි විය යුතු ය.

පර්චස් අසුවේ සිට හෙක්ටයාර් හතර දක්වා ඉඩමක් හෝ ඉඩමකින් කොටසක් කැබැලි කිරීමේදී ඊට අදාළ සංවර්ධන සැලැස්ම අදාළ පළාත් පාලන ආයතනයේ නිශ්චල හා නිවාස දේපළ සංවර්ධන කමිටුවට ඉදිරිපත් කළ යුතු ය.

එහිදී හෙක්ටයාර් දෙකට හෝ ඊට වැඩි ප්‍රමාණයක ඉඩමක් කොටස් කරන අවස්ථාවේදී පරිසර හානියක් නොමැති බවට පරිසර අධිකාරියෙන් ලබා ගන්නා වාර්තාව තිබිය යුතු ය. යෝජිත ඉඩම කුඹුරු ඉඩමක් නම් ගොවිජන සේවා කොමසාරිස්වරයාගේ අනුමැතිය තිබිය යුතු ය. වෙරළබඩ කලාපයේ ඉඩමක් නම් 1981 අංක 57 දරන වෙරළ සංරක්ෂණ පනත යටතේ එම දෙපාර්තමේන්තුවේ අධ්‍යක්ෂවරයාගේ අනුමැතිය තිබිය යුතු ය.

ඉඩම් ගොඩකිරීමේ හා සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ නිර්දේශය තිබිය යුතු ය. යෝජිත ඉඩමේ නළ ජල පහසුකම් නොමැති නම් පානීය ජලය ලබා ගත හැකි බවට ජල සම්පත් මණ්ඩලයේ නිර්දේශය තිබිය යුතු ය.

යෝජිත ඉඩම රක්ෂිතයකට හෝ සංවේදී ප්‍රදේශයකට යාබදව තිබෙනම් රාජ්‍ය හෝ පළාත් සභා ආයතනය මගින් ලබාගන්නා නිර්දේශය තිබිය යුතු ය. එලෙස නිර්දේශ ලබා ලියාපදිංචි කරනු ලබන ඉඩම අදාළ පළාත් පාලන ආයතනයේ අධීක්ෂණය මත සංවර්ධනය කර ඉදිරිපත් කළ යුතුය. එසේ සංවර්ධනය කිරීමේ දී අදාළ නිර්දේශවලට අනුකූලව තිබේද යන්න පිළිබඳව කාර්මික නිලධාරීන් විසින් අධීක්ෂණය කරනු ලබයි.

අංක 1929/45 2015 අගෝස්තු මස 28 දිනැති අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ 9.5 වගන්තියට අනුව “කට්ටි කරනු ලබන ඉඩමේ ඇති සෑම ඉඩම් කැබැල්ලකටම තෙකලා විදුලිබල පහසුකම් ලබා ගැනීමට හැකි වන පරිදි කට්ටි කරනු ලබන ඉඩමේ ඇති සෑම මාර්ගයක ම තෙකලා විදුලිබල පහසුකම් සපයා තිබිය යුතු ය” ඉහත වගන්තියට අනුව ඉඩම සංවර්ධනය කිරීමේදී අදාළ ව්‍යාපෘතිය සඳහා විදුලිබල මණ්ඩලය ඇස්තමේන්තු කරනු ලබන මුදල් ගෙවා එම මුදල්

ක්‍රීඩාත්‍ය සමග සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියේ වාර්තාව පළාත් පාලන ආයතනයට ඉදිරිපත් කළ යුතු ය. එලෙස සියලු නිර්දේශවලට අනුකූලව සම්පූර්ණ කරන ලද ව්‍යාපෘතියක් කොටස් කර විකිණීමට අවසාන අනුමැතිය ඒ ඒ ප්‍රදේශවලට අයත් පළාත් පාලන ආයතනය විසින් දෙනු ලබයි.

නීත්‍යානුකූලව අනුමැතිය ලබාගෙන කැබලි කරන ඉඩම් සඳහා ජලය, විදුලිය ඇතුළු පහසුකම් ලබාදීම වෙන්දේසිකරුවන් විසින් කළ යුතු ය. ඉඩම් කැබලි කිරීමට පෙර මිනිත්දෝරු සැලැස්ම ඉදිරිපත් කළ යුතු ය. එය සැලැස්මට අනුව ඉඩම කැබලි කරනවා ද යන්න පිළිබඳව කාර්මික නිලධාරීන් වාර්තාවක් සැපයිය යුතු ය. ඒ පිළිබඳව අංක 1317 සහ 2003.11.28 දිනැති අතුරු ව්‍යවස්ථාව හා 2014.10.01 දින අංක 1882/22 දරන සංශෝධිත අතුරු ව්‍යවස්ථාව තුළත් 1978 අංක 41 දරන නාගරික සංවර්ධන අධිකාරී පනත යටතේත් ඇතුළත්ව ඇත.

මේ කොන්දේසිවලට පිටින් ගොස් ඉඩම් කැබලි කර විකුණන ඇතැම් වෙන්දේසිකරුවන් නිසා අතරමං වන ඉඩම් ගැනුම්කරුවන් රට පුරා බොහෝ ප්‍රදේශවල සිටින බව තහවුරු කරගත හැක්කේ, විදුලිබල මණ්ඩලයේ පළාත් විදුලි ඉන්ජිනේරු කාර්යාලවලට ලැබී ඇති අයදුම්පත්‍ර ප්‍රමාණය අනුව යි.

ඉඩම් කැබලි කර වෙන්දේසි කිරීමේදී අදාළ පළාත් පාලන ආයතනයට පොදු ඉඩමක් ලබා දිය යුතු ය. හෙක්ටයාරයකට වඩා වැඩි ඉඩමකින් සියයට දහයක (10%) කොටසක් අදාළ පළාත් පාලන ආයතනයට ලබා දිය යුතු බව ව්‍යවස්ථාවේ සඳහන් ය.

ඉඩම් කට්ටි කිරීම හෝ සංවර්ධනය කිරීම පිළිබඳව අදාළ පළාත් පාලන ආයතනය තීරණ ගැනීම සඳහා “නිශ්චල සහ නිවාස දේපළ සංවර්ධනය කිරීමේ කමිටුවක්” පිහිටුවා ගත යුතුය. පළාත් පාලන ආයතනයේ සභාපතිවරයා, එහි ලේකම්වරයා ඇතුළු නිලධාරී පිරිසකගෙන් මෙම කමිටුව සමන්විත ය.

වැටෙන් රිංගා යන්නෝ

එසේ තිබිය දී වෙන්දේසිකරුවන් ඉඩම් කැබලි කිරීමට අදාළ අණපනත්වලින් රිංගා තම ව්‍යාපාර අරමුණු ඉටු කර ගැනීමට අක්කර 5ට වඩා අඩු වන ආකාරයට කොටස් වශයෙන් කිහිප වතාවකදී එකම ඉඩම කැබලි කොට වෙන්දේසි කිරීම කරනු ලබයි. එවන් අවස්ථාවල පොදු ඉඩමක් වෙන් නොකිරීම, විදුලිය සඳහා මුදල් ගෙවා බිල්පත් ඉදිරිපත් නොකිරීම, ජලය සැපයීම වෙනුවෙන් පොදු ලිද්දක් පමණක් ඉදිකිරීම වැනි නීතියෙන් රිංගා කටයුතු කිරීමට වෙන්දේසි කරුවෝ පෙළඹෙති. එසේ තිබියදීත් වගකිවයුතු නිලධාරීන් සහ ආයතන ප්‍රධානීන් නිහඬ පිළිවෙතක් අනුගමනය කිරීම පිළිබඳව ජනතාව ඔවුන්ට වෝදනා කරති.

ඒ ඒ කාලවල සිටින අදාළ පළාත් පාලන ආයතනවල බලධාරීන් සහ වෙන්දේසිකරුවන්ගේ අත්තනෝමතික ක්‍රියා හේතුවෙන් වසර ගණනාවකට පසුව හෝ ජනතාවගේ ප්‍රශ්නවලට රජයට මැදිහත් වීමට සිදු වන්නේ මහජන මුදල් භාවිත කිරීමෙනි.

ඉඩම් වෙන්දේසි ආයතන මේ ගැටලු සම්බන්ධව දක්වන ප්‍රතිචාර විවිධ ය.

Winrose ආයතනයේ කළමනාකරුවකු වන එන්. කුමාර මහතා ඔවුන්ගේ ගැටලුසහගත ඉඩම පිළිබඳව මෙසේ අදහස් පළ කළේ ය.

“අපේ ආයතනයෙන් සාමාන්‍යයෙන් එහෙම දෙයක් වෙන්නෙ නෑ. නමුත් මොකක් හෝ කරුමෙට ඔබ කියන ඉඩමේ විදුලිය දෙන්න පරක්කුවක් තියෙනවා. එහි වරද තියෙන්නේ අපේ නෙවෙයි, විදුලිබල මණ්ඩලය විදුලිය ලබා දෙන්න පරක්කු වෙන්නේ කණු සහ Transformer හිග නිසයි. අනිත් කාරණාව තමයි ඒ අය විටින් විට පනත් වෙනස් කරනවා. නමුත් ලයිට් දිය යුත්තේ ප්‍රාදේශීය විදුලි ඉන්ජිනේරු කාර්යාලය හරහා. දැන් මාස දෙක තුනකදී වෙනස් කරපු පනතකට අනුව පළාත් කාර්යාල හරහා තමයි ලයිට් දෙන්නෙ. අපි විදුලිබල මණ්ඩලයට අයදුම් කළේ 2020 සැප්තැම්බර්- ඔක්තෝබර්වල වගේ. නමුත් 2021 මාර්තු මාසේ අපි රුපියල් ලක්ෂ 25ක් විතර මුදලක් ගෙව්වා.”

විදුලිය අහිමි වන හැටි

ඔහු සඳහන් කරන ඉඩම වෙන්දේසි කිරීමට මිනුම් කටයුතු සිදු කර ඇත්තේ 2017 වසරේදී වුවත්, විදුලිබල මණ්ඩලයට අදාළ මුදල් ගෙවන්නේ 2021 වසරේ දී ය. ඒ ගැනුම්කරුවෙකුගේ මැදිහත්වීම සහ සොයා බැලීම නිසාය. ඒ වන විට ඔවුන් ඉඩම් වෙන්දේසි කර හමාර කර තිබිණි. ඉඩම් සංවර්ධනය කිරීමේ දී විදුලිබල මණ්ඩලයට අයදුම්පත්‍රය යොදා අදාළ මුදල ගෙවිය යුතු වුවත්, වසර හතරක් යනතුරු එම මුදල් නොගෙවා සිටීම සහ ඔවුන්ට ඉඩම වෙන්දේසි කිරීමට අනුමැතිය ලැබුණේ කෙසේ ද යන්න පිළිබඳව විමසීමක් කළ ද ඊට නිශ්චිත පිළිතුරක් ලබාදීමට ඔහු සමත් වූයේ නැත. තවත් වෙන්දේසිකරුවන් කිහිප දෙනෙකු සමඟ කතා කිරීමට උත්සාහ කළ ද ඔවුන් සතු දුරකථන අංකද වෙනස් කොට තිබීම නිසා ඔවුන් සම්බන්ධ කර ගැනීමට නොහැකි විය.

මේ පිළිබඳව විදුලිබල මණ්ඩලයේ සභාපති විජේ හේරත් මහතා සඳහන් කළේ, වෙන්දේසි කරුවන්ගේ මේ ප්‍රශ්නයට අත තැබීම වඩාත් හොඳ කාරණාවක් බව ය. රට පුරාම මෙවැනි වංචාවන් වන බවත්, ඔවුන් කරන ව්‍යාපෘතිවලට අයදුම්පත්‍ර ඉදිරිපත් කොට ඇස්තමේන්තුවක් විදුලි බල මණ්ඩලයෙන් ලබා ගැනීම අනිවාර්ය බවත් සභාපතිවරයා සඳහන් කළේ ය. එසේ නොකර වෙන්දේසිකරුවන් ජනතාවට ඉඩම් අලෙවි කළාට පසුව ඔවුන්ට විදුලිය දීමට ක්‍රමයක්

නැති බව සඳහන් කළ සභාපතිවරයා ලයිට් කනු, ට්‍රාන්ස්ෆෝමර් ආදියෙහි හිගයක් තම ආයතනයේ නැති බවද සඳහන් කළේ ය.

ගැටලු සහිත ඉඩම්වලින් විදුලිය ඉල්ලුම් කළ ඉල්ලුම් පත්‍ර විශාල ගණනක් විදුලිබල මණ්ඩලයට ලැබී තිබුණද අදාළ ව්‍යාපෘති සඳහා වෙන්දේසිකරුවන් ගාස්තු නොගෙවීම නිසා විදුලිය සැපයීමේ හැකියාවක් නැති බවත්, ඒ පිළිබඳව ඇමතිතුමාගෙන්, නියෝජ්‍ය සාමාන්‍යාධිකාරීවරයාගෙන් වැඩිදුර තහවුරු කර ගත හැකි හැකි බවත් සභාපතිවරයා කීය.

ඒ අනුව, විදුලිබල හා බලශක්ති අමාත්‍යාංශයේ ලේකම් වසන්තා පෙරේරා මහත්මියගෙන් විමසුවෙමු.

“ඉඩම් කට්ටි කර වෙන්දේසි කිරීමේදී අදාළ ව්‍යාපෘතියෙහි වියදම ඒ ඒ ව්‍යාපාරිකයන් විසින් විදුලිබල මණ්ඩලයට ගෙවිය යුතු යි. නමුත් ඒ පනත්වලට පිටින් ගිහින් ඇතැම් ව්‍යාපාරිකයන් ඉඩම් විකුණලා පැත්තකට වෙනවා. විදුලිබල මණ්ඩලයට මුදල් ගෙවීම පැහැර හැරියාම අපිට විදුලිය ලබාදීමට ක්‍රමවේදයක් නෑ.” ලේකම්වරයා පැවසුවා ය.

වෙන්දේසිකරුවන්ට අනුමැතිය ලබාදෙන පළාත් පාලන ආයතනවල සභාපතිවරුන් කිහිප දෙනෙකු සමඟ කතාබහ කිරීමේ දී, අසන්නට ලැබුණේ තමාට පෙර හිටපු සභාපතිවරුන් අත වරද පැටවීම, විශ්වාසය මත ඉඩම සංවර්ධනය කිරීමට අවසර දීම යන කාරණා ය.

ඉඩම් ගැන තොරතුරු හෑ

ඉබ්බාගමුව ප්‍රදේශයේ වෙන්දේසි කරනු ලැබූ ඉඩම් කැබලි ගණනාවක මෙවැනි ප්‍රශ්න ඇති බවට තොරතුරු අනාවරණය විය. එම ප්‍රදේශයේ එක් ගැනුම්කරුවකු විදුලිය ඉල්ලා විදුලිබල මණ්ඩලයට යවන ලැබූ ඉල්ලීම් ලිපියට පිළිතුරු වශයෙන් විදුලිබල මණ්ඩලය ලබා දී තිබුණේ, 2013 වසරේදී වෙන්දේසි කරනු ලැබූ එම ඉඩමට අදාළව රුපියල් ලක්ෂ දාහතරකට වැඩි මුදලක් ඇස්තමේන්තු කර තිබියදී ඔවුන් එම මුදල් නොගෙවා පැහැර හැරීම නිසා අදාළ ඉඩම් කැබලි 38ට විදුලිය ලබාදිය නොහැකි බව යි.

කුරුණෑගල ප්‍රදේශයේ කැබලි කර ඇති ඉඩම් විශාල ප්‍රමාණයක් පිළිබඳව කිසිදු රාජ්‍ය ආයතනයක සංඛ්‍යාලේඛන නොමැති බව පළාත් පාලන දෙපාර්තමේන්තුව හා මෙන්ම පළාත් පාලන ආයතන ප්‍රධානීන්ගෙන් අනාවරණය විය. ඒ පිළිබඳව කුරුණෑගල ප්‍රාදේශීය සභාවේ සභාපති, අවල නිමන්ත වික්‍රමසිංහ මහතාගෙන් කළ විමසීමකදී, ඔහු කියා සිටියේ, වෙන්දේසිකරුවන් සමග විස්වාසය මත ගනුදෙනු කරන බව ය. නමුත් පිට පළාත්වලින් එන වෙන්දේසි කරුවන් ඉඩම් ටික විකුණා පලා යෑම නිසා එවැනි ප්‍රශ්න ඇති විය හැකි බව යි. “සමහර ඉඩම් සඳහා අනුමැතිය දීමට විදුලිබල මණ්ඩලයේ රිසිට් පත නොමැති අවස්ථාවල

විශ්වාසය පදනම් කරගෙන දිවුරුම් ප්‍රකාශයක් ලබාගෙන වෙන්දේසි කරන්න ඉඩ සලසා දෙනවා. එවැනි අය විදුලිබල මණ්ඩලයට ඒ මුදල් නොගෙවීම නිසා ඔය ප්‍රශ්න මතුවෙනවා.”

මාවතගම ප්‍රාදේශීය සභාවේ හිටපු සභාපති සනත් මීගොල්ල මහතා අනාවරණය කළේ, ඉඩම් වෙන්දේසියේ දී වැඩිපුරම වංචා කරන්නේ ප්‍රාදේශීය සභාවල සභාපතිවරු සහ තාක්ෂණික නිලධාරීන් බව යි. “ඒ අය අණ පනත්වල තියෙන කොන්දේසිවලට පිටින් ගිහින් සල්ලි හම්බ කරනවා විතරක් නෙවෙයි, ඉඩම් කැබලින් ගන්නවා. මේක ලොකු වංචාවක්.”

පළාත් පාලන ආයතනවල වගකීම

පළාත් පාලන ආයතනවලට ඇඟිල්ල දිගු කිරීම පිළිබඳව පළාත් පාලන දෙපාර්තමේන්තුවේ කොමසාරිස් අයි.එම්.අයි. ඉලංගකෝන් මහතාගේ අදහස ද විමසුවෙමු.

“ඉඩම් කැබලි කර වෙන්දේසියේ දී පළාත් පාලන දෙපාර්තමේන්තුවේ කමිටුවට ඉදිරිපත් කරලා ආයතන කීපයක නිර්දේශ ලබා ගන්න ඕනේ. එහෙම ලබාගෙන කටයුතු කරන කිසිම වෙන්දේසි සමාගමකට ගැටලුවක් සිද්ධ වෙන්නෙ නෑ. ඒ වගේම පාරිභෝගිකයින්ටත් කිසිදු ගැටලුවක් සිද්ධ වෙන්නේ නෑ.

යම් පාරිභෝගිකයෙක් එවැනි ගැටලුවකට මුහුණ දෙනවා නම් එහි වරද පළාත් පාලන ආයතන භාරගත යුතුයි. ඇතැම් පළාත් පාලන ආයතන විසින් තහනම් කළ වෙන්දේසි සමාගම් පිළිබඳ තොරතුරු අප සතුව තිබෙනවා. නමුත් කොපමණ ප්‍රමාණයක් වෙන්දේසි කරනවාද යන්න පිළිබඳව තොරතුරු අප සතුව නෑ.

මාර්තු මස කුරුණෑගල ප්‍රාදේශීය සභාවේ රැස්වීමේ දී, ඉඩම් වෙන්දේසියෙන් සභාවට හිමි වන පොදු ඉඩම් කොපමණ තිබේද යන්න පිළිබඳව නිශ්චිත සංඛ්‍යාලේඛන නොමැති බව තහවුරු විය. (2021.03.29. ප්‍රාදේශීය සභා වර්තාව)

රැවටෙන්නට පෙර...

පාරිභෝගිකයෙකු ඉඩමක් මිල දී ගැනීමේදී, අදාළ වෙන්දේසි සමාගම පළාත් පාලන දෙපාර්තමේන්තුවේ ලියාපදිංචි ආයතනයක් ද, අදාළ පළාත් පාලන ආයතනයේ නිර්දේශ ලබා ගෙන තිබේ ද? එම නිර්දේශවලට අනුකූලව ඉඩම සංවර්ධනය කර තිබේද? යන කාරණා පිළිබඳව පාරිභෝගිකයන් දැනුවත් විය යුතු ය. ඒ පිළිබඳව ඇති වන ගැටලු සම්බන්ධයෙන් පාරිභෝගික සේවා අධිකාරියටත්, පාරිභෝගික උපයෝගීතා දෙපාර්තමේන්තුවටත් පැමිණිලි කළ හැකි අතර, අධිකරණමය ක්‍රියා මාර්ගයකට යෑමේ හැකියාව සහ මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවට පැමිණිලි කිරීමේ හැකියාව ද තිබේ.

එහෙත් මෙවැන්නක් මෙතෙක් හෙළිදරව් නොවූණේ ඉඩමකට ජලය විදුලිය ලබා දිය යුත්තේ ඒ ඒ අදාළ ආයතන විසින් යන පදනම සමාජගත වී තිබූ බැවිනි. නමුත් වෙළඳ ආයතනයක් මගින් ඉඩම් වෙන්දේසි කිරීමේදී අදාළ ආයතනවල නිර්දේශ ලබා ගත යුතු ආකාරය වසන් කරමින් දේපළ වෙළඳුන් සහ පළාත් පාලන ආයතනවල ප්‍රධානීන් අයුතු වාසි ගැනීම නිසා පාරිභෝගිකයෝ වසර ගණනාවක් පීඩා විඳිති. අදාළ පාර්ශ්ව දෙක ලක්ෂ ගණනින් මඩි තර කර ගනිද්දී පාරිභෝගිකයන්ට තම මුදලින් මූලික අවශ්‍යතා සපුරා ගැනීමට සිදුවීම බේදනීය කාරණාවකි. එමෙන්ම ඕනෑම කෙනෙකුට තමාට වාසි වන ආකාරයට කුමන හෝ ආකාරයෙන් (විද්‍යුත්, මුද්‍රිත, සමාජ මාධ්‍ය, අත්පත්‍රිකා) යම් දෙයක් ප්‍රචාරය කොට ජනතා මුළු කළ හැකි ප්‍රචාරණ ක්‍රමයක් සමාජය තුළ ගොඩනැගී තිබීම ද ගැටලුවකි.

වෙන්දේසි ඉඩමකින් බිම් කැබැල්ලක් මිල දී ගෙන ජීවත්වන්නට සෙවණක් හදගැනීමට හිතන බහුතරය ධනවතුන් නොව අමාරුවෙන් ජීවත්වන සාමාන්‍ය ජනතාවය. දිගින් දිගටම සිදු වන රැකියා හා ගසාකැමිවලින් ඔවුන් ආරක්ෂා කිරීම රජයේ වගකීමකි.

■ වාන්දනී දිසානායක

වාන්දනී දිසානායක
 ගැටලු වාර්තාකරණයට මෙන්ම විසඳුම් සෙවීම සඳහා ද උනන්දුවක් දක්වන මාධ්‍යවේදිනියකි. තොරතුරු පනත ඔස්සේ ලබාගත් තොරතුරු, ලිපි හා විශේෂාංග රැසක් සඳහා උපයෝගී කර ගෙන තිබේ. වසර 10කට අධික කාලයක සිට මාධ්‍යකරණයේ නිරත වන වාන්දනී, 2016 වසරේදී ජනාධිපති සම්මාන සහ 2021 වසරේ වනිතාගිමානී සම්මාන උලෙළවලදී ඇගයීමට පාත්‍ර විය.

චුන්භාකම් තැපැල් කාර්යාලය

අඩක් නිම වූ ගොඩනැගිල්ල තුළ සැඟව ඇති දූෂණය...

‘**ස**හපාලන රජය’ සමයේ උතුර - නැගෙනහිර පළාත්වලට විශේෂයෙන්ම යාපනය දිස්ත්‍රික්කය වෙනුවෙන් විශාල ලෙස මුදල් ප්‍රතිපාදන වෙන් කෙරුණි. කල දුටු කල වළ ඉහ ගන්නාක් මෙන් එය අවස්ථාවක් කර ගනිමින් යාපනයේ බොහෝ සංවර්ධන ව්‍යාපෘති දියත් වූ අතර, එහි දී ඉදිකෙරුණු කාර්යාල මගින් ජනතා සේවය ඉටුවෙමින් තිබේ.

දෙමළ ජාතික සන්ධානයේ පාර්ලිමේන්තු මන්ත්‍රී ඩී. සිද්ධාර්ථන්ගේ යෝජනාවකට අනුව, ජාතික ඒකාබද්ධතා, රාජ්‍ය භාෂා, සමාජ ප්‍රගති හා හින්දු ආගමික කටයුතු අමාත්‍යාංශය හරහා චුන්භාකම් තැපැල් කාර්යාලයේ තැපැල් අධිකාරී නිල නිවාස ඉදිකිරීම සඳහා රුපියල් මිලියන 25ක් වෙන් කෙරුණි. මෙම ව්‍යාපෘතියේ වැඩ නිමකොට 2019 දෙසැම්බර් මස 10 වෙනි දින ජනතා අයිතියට පත් කිරීමට නියමිතව තිබුණි. එහෙත්, මේ දක්වා එම ගොඩනැගිල්ලේ ඉදිකිරීම් කටයුතු අවසන් නොවූණු බැවින් ජනතාවට ඉන් සේවයක් ද ඉටු නොවී ය.

යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයාගේ වැරදි සහ අක්‍රමවත් පරිපාලනය හේතුවෙන් රාජ්‍ය මුදල් නාස්තියක් සිදුව ඇත. වර්තමානයේ මුහුණ දී සිටින ආර්ථික අර්බුදයට මෙවැනි කටයුතු ද හේතු වී තිබේ. ගෝඨාභය රාජපක්ෂ ජනාධිපතිවරයා වශයෙන් තේරී පත් වීමෙන් පසු දෙපාර්තමේන්තු ගණනාවක් හමුදාකරණයට ලක්ව ඇත. සාර්ථක - විනිවිද - කඩිනම් - දූෂණයෙන් තොර පරිපාලනයක් එයින් බලාපොරොත්තු වන බව පැවසුව ද, යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා, අධ්‍යක්ෂ- සැලසුම් සහ ව්‍යාපෘතිය භාර කොන්ත්‍රාත්කරු ආණ්ඩුවේ එකී අරමුණ උඩ යටිකුරු කරමින් ක්‍රියා කර ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත හරහා ඉහත කාරණය සම්බන්ධයෙන් යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයෙන් දීර්ඝ කල ඇදිල්ලකින් පසු අදාළ ලේඛන ලබාගැනීමට හැකි වුව ද, පනත හරහා සාවද්‍ය තොරතුරු ඉදිරිපත් කිරීමක් ද සිදු ව ඇත.

එමෙන්ම, දිස්ත්‍රික්කයේ අභ්‍යන්තර විගණක සහ ජාතික විගණක කාර්යාලය වෙත බොහෝ තොරතුරු වසං කර ඇති බව ද අනාවරණය වී ඇත. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත ප්‍රකාරව ලබා දුන් තොරතුරු හා විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් කර ඇති තොරතුරු එකිනෙකට පරස්පර ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත අනුව ඉහත ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා ජූලි මාසයේ දෙවැනි දින අයදුම්පත්‍රයක් ඉදිරිපත් කෙරුණ ද තොරතුරු නිලධාරියා නියමිත කාලය තුළ ඊට ප්‍රතිචාර දක්වා නොතිබුණි. මේ හේතුවෙන් අගෝස්තු මස 03වන දින ඉදිරිපත් කෙරුණු අභියාචනය සඳහා අගෝස්තු මස 06 වන දින පිළිතුරු ලැබුණි.

ලිපිගොනු දෙකක්

ඉදිරිපත් කෙරුණු අයදුම්පත්‍රයෙන්, ඉහත ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධව පවත්වාගෙන යනු ලබන ගොනු සංඛ්‍යාව කොපමණ ද? ව්‍යාපෘතියේ ආරම්භක දිනය කවරේ ද? අවසන් වන දිනය කවරේ ද? ගොනුවල තිබෙන පිටු ගණන කොපමණ ද සහ ලිපි ගොනු භාරව කටයුතු කළ නිලධාරීන්ගේ විස්තර ඉල්ලා තිබුණි. ලද පිළිතුර අනුව දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය ලිපි ගොනු දෙකක් පවත්වා ගෙන ගොස් ඇති බව දැනගන්නට ලැබුණි.

අංක JF/DPS/MNIROL/POB/VI/02/2019 දරන පළමු ලිපි ගොනුව 2019 ජූලි මස 22 වන ආරම්භ කර 2019 සැප්තැම්බර් මස 26 වන දින අවසන් කළ බවත්, එය පිටු 283කින් සමන්විත වන බවත් සඳහන්ව තිබුණි.

අංක JF/DPS/MNIROL/POB/VI/02/2020 දරන දෙවන ලිපි ගොනුව 2020 ජූලි මස 25 වන දින ආරම්භ කර ඇති බවත්, එය තවමත් අවසන් කර නොමැති බවත්, එහි පිටු 10ක් තිබෙන බවත් සඳහන් විය.

යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයට අනුව අංක JF/DPS/MNIROL/POB/VI/02/2020 දරන ලිපිගොනුව පවත්වා ගොස් නොතිබුණි. එවැනි ලිපි ගොනුවක් නොමැති තත්ත්වයක් තුළ දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය විසින් එවන ලද පිළිතුරෙහි එවැන්නක් තිබෙන බව සඳහන් වේ.

මෙම ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ වූයේ 2019 යහපාලනය සමයේ දී ය. එවකට පැවති ජාතික ඒකාබද්ධතා, රාජ්‍ය භාෂා, සමාජ ප්‍රගතිය හා හින්දු ආගමික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශයේ විෂයපථයන්හි මුල් ඉංග්‍රීසි අක්ෂරය සංකේතවත් කරන MNIROL යන යෙදුම ලිපිගොනුවල

භාවිත කෙරුණි. 2019 නොවැම්බර් සිදු වූ බල පෙරළියත් සමග එකී අමාත්‍යාංශය අහෝසි කෙරුණු අතර, එහි විෂය පථයන් අධිකරණ අමාත්‍යාංශය යටතට ගැනුණි. නව ආණ්ඩුවක් පත් වීමෙන් පසුව ද, නැති අමාත්‍යාංශයක නම සංකේතවත් කරන MNIROL යෙදුම දෙවන ලිපි ගොනුව සඳහා භාවිත කොට තිබුණි.

ඔළුවේ බැඳි කොණ්ඩය මතකයෙන් ගිලිහුණා සේ නැති ලිපිගොනුවක් තිබෙන බව හේත්තු ගැන්වීමට උත්සාහ කළ අය එහි නම වෙනස් කිරීමට අමතක කළහ.

පළමුවැනි ලිපි ගොනුව අවසන් කළ දිනය 2019.12.26 වශයෙන් ද, දෙවන ලිපි ගොනුව අවසන් කළ දිනය 2020.07.25 වශයෙන් ද සඳහන් වේ. මේ අතරමැදි කාලය තුළ මොන යම් හෝ කටයුත්තක් සිදු නොවුණි ද යන ප්‍රශ්නය නැගීම සාධාරණ නොවේ ද?

අතරමැදි කාලය තුළ ලිපි ගනුදෙනු සිදුව තිබේ. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත උපයෝගී කරගනිමින් ලබාගත් ලේඛන මගින් ඒ බව තහවුරු වෙයි.

දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය විසින් ලබාදෙන ලද තොරතුරුවලට අනුව ලිපිගොනු දෙකකට අදාළ කාර්ය සටහන් (minutes sheet) තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත යටතේ ඉල්ලුම් කෙරිණ. එසේ ලබාගත් තොරතුරුවලට අනුව 2019.12.31 දිනැති කාර්ය සටහනක් ලැබී ඇත.

තවද, 2019.08.21 සිට 2020.12.24 දින දක්වා වූ කාර්ය සටහන් තනි කොළයක තිබෙන බැවින්, දෙවන ලිපිගොනුව සම්බන්ධයෙන් දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය ලබා දී ඇති තොරතුරු සාවද්‍ය බව හෙළි වේ.

අභ්‍යන්තර විගණක නිලධාරියාගේ විගණන විමසුම් 8 ප්‍රකාරව, ගොඩනැගිලි දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රධාන ඉංජිනේරු විසින් එවන ලද 2020.02.11 දිනැති ලිපිය නිරීක්ෂණය වී ඇත. එසේ නම්, එම ලිපිය විගණන කමිටුවේ නිරීක්ෂණයට හසු වී තිබිය යුතු ය. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත අනුව ලද පිළිතුරෙහි පළමුවෙනි ලිපිගොනුවේ අවසන් දිනය වන 2019.12.26 සහ දෙවන ලිපිය ගොනුවේ ආරම්භක දිනය වන 2020.07.25 අතර කාලය තුළ කිසිදු ලිපිගොනුවක් පවත්වා ගොස් නොතිබුණු බව සඳහන් වේ. එසේනම් විගණන නිලධාරියාගේ නිරීක්ෂණයට හසු වූ 2020.02.11 දිනැති ලිපියට අදාළ ගොනුව කවරේ ද? එවැනි ලිපිගොනුවක් තිබුණේ නම් එය ලබාදීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට හේතුව කුමක් ද?

අභ්‍යන්තර විගණකගේ නිරීක්ෂණ හෝ ජාතික විගණන කාර්යාලයේ නිරීක්ෂණවල කිසිදු තැනක දෙවන ලිපිගොනුව තිබෙන බවට සඳහන් වී නැත. මේ සම්බන්ධයෙන් එකදු සටහනක් හෝ නැත. එහෙත් යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් ක. මගේසන් මහතා විසින් විගණක අධිකාරීවරයාට යවන ලද 2021.05.15 දිනැති ලිපියෙහි එක් ලිපිගොනුවක් තුළ ලේඛන වැඩි ප්‍රමාණයක් ගොනු කර තිබූ හෙයින්, 2වන ලිපිගොනුව සකස් කළ බව සඳහන් කර ඇත.

දෙවන ලිපිගොනුව සකස් කර තිබුණේ නම් එය විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් නොකිරීමට හේතුව කුමක් ද? ගොනුව විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් නොකිරීම වරදක් බව දැන දැනම එය සිදු කර තිබේ ද?

ගිවිසුම අවසන් කිරීම

2019.12.30 දින තෙක් නිම කළ වැඩවලට ගෙවීම් කිරීමේ දී සිදු වූ ප්‍රමාදය හේතුවෙන් 2020.08.31 දින කොන්ත්‍රාත්කරු සමඟ ඇති කර ගත් අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කළ බව යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා වෙනුවෙන් ප්‍රධාන ගණකාධිකාරී විසින් ප්‍රධාන අභ්‍යන්තර විගණක වෙත යවන ලද පිළිතුරෙහි සඳහන් වේ.

කොන්ත්‍රාත් ක්‍රියාපටිපාටිය සකස් කිරීමේ දී, ඉදිකිරීම් නිර්මාණ සංවර්ධන අධිකාරියේ (සීඩා) රෙගුලාසි අනුගමනය කර තිබුණි.

ඒ අනුව කොන්ත්‍රාත්තුව ප්‍රදානය කළ පාර්ශ්වය විසින් එය අවසන් කරනු ලැබිය හැකි ය. කොන්ත්‍රාත්කරුට ද ගිවිසුම අවසන් කොට වන්දි ඉල්ලා සිටීමටත් අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කිරීමටත් හැකියාව තිබේ.

අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කිරීමේ දී, දෙපාර්ශ්වයටම ගැටලු ඇත්නම් අවස්ථාවට උචිත පරිදි සාකච්ඡා කොට ගිවිසුම අවසන් කළ හැකි ය.

එහෙත්, 2019.12.10 වන දින ගිවිසුම අවසන් කළ යුතුව තිබුණත් 2019.12.30 දක්වා දීර්ඝ කර පසුව එය අවසන් කර තිබුණි. කොන්ත්‍රාත්තුව ප්‍රදානය කළ පාර්ශ්වය වන යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය විසින් කොන්ත්‍රාත්කරු වෙනුවෙන් මෙම පියවර ගනු ලැබ ඇත. දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය මේ අයුරින් කටයුතු කිරීමේ අරමුණ කුමක් ද?

මූල්‍ය ප්‍රතිපාදන ලබා දීමේ දී ප්‍රමාදයක් සිදු වූ බවට දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා ප්‍රකාශ කළ ද, 2020 වර්ෂයට අදාළ අග්‍රිම සම්පූර්ණයෙන් නිදහස් කර තිබුණි. කොන්ත්‍රාත්කරු ගිවිසුම් කොන්දේසිවලට අනුව කටයුතු කර තිබුණේ නම් ඉදිකිරීම් කටයුතු අවසන් කිරීමට හෝ නොඑසේ නම්, කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් වන්දි ලබාගෙන ව්‍යාපෘතිය සාර්ථකව අවසන් කළ යුතුව තිබුණි. මෙවැනි ක්‍රමවේද තිබියදීත් ඒවා අනුගමනය නොකිරීමට දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා අපොහොසත් වීම මගින් හිතාමතාම මෙම ව්‍යාපෘතිය අසාර්ථක කිරීමට වැයම් කර ඇති බව පැහැදිලි වන්නේ ය.

තොරතුරුවල අනනුකූලභාවය හා එළිවන සත්‍යය

දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයේ අධ්‍යක්ෂ සැලසුම් විසින් යාපනයේ ගොඩනැගිලි දෙපාර්තමේන්තුවේ ප්‍රධාන ඉංජිනේරු වෙත යවන ලද 2020.12.18 දිනැති ලිපියෙන් ඉහත ව්‍යාපෘතිය 'අවසන් කළ යුතු බවක්' එබැවින්, ඉතිරි වැඩ සඳහා වන ඇස්තමේන්තුව නිර්දේශ

කරන ලෙසත් දන්වා ඇත. එහෙත්, දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයාට අනුව 2020.08.31 දින අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කර ඇත.

ඒ අනුව, 2020.08.31 දින අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කර තිබුණේ නම්, ඉන් මාස 4කට පසු එනම් 2020.12.18 දින 'අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කළ යුතුව ඇත' යන මැයෙන් අධ්‍යක්ෂ සැලසුම් විසින් ලිපියක් යැවීමට හැකි වේ ද?

මෙම කරුණ ජාතික විගණන කාර්යාලයේ නිරීක්ෂණයට ලක් වී ඇතත් දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා ඊට ප්‍රතිචාර දක්වා නැත. එබැවින්, 2020.08.31 දින අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කළ බව හඟවා තබීම සාවද්‍ය කරුණක් බව ඔප්පු වී ඇත. මෙය තවදුරටත් තහවුරු කරන තවත් සාධකයක් ජාතික විගණන කාර්යාල නිරීක්ෂණයේ සඳහන් වේ.

දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයේ අධ්‍යක්ෂ සැලසුම් විසින් ප්‍රසම්පාදන අංශයේ ගණකාධිකාරී වෙත යවන ලද 2020.12.16 දිනැති ලිපියෙහි, ව්‍යාපෘතිය අවසන් කිරීමෙන් පසු කොන්ත්‍රාත්කරු අතපසු කළ වැඩ සඳහා මුදල් අය කර ගත යුතු බැවින්, අය ප්‍රතිශතය හා ටෙන්ඩර් පත්‍රිකාව ලබා දෙන ඉල්ලා ඇත. දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා සඳහන් කරන පරිදි අදාළ ගිවිසුම 2020.08.31 දින අවසන් කර ඇත්නම්, ඉක් මසකට පසු මෙවැනි ලිපියක් යැවීමේ අවශ්‍යතාවක් මතු වන්නේ නැත.

දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා පවසන පරිදි 2020.08.31 දින ගිවිසුම අවසන් කර නොතිබුණු බව මෙම සිද්ධි දෙක මගින් ද පෙන්නුම් කරයි.

රජයට පාඩුවක් සිදුව ඇත

2020.08.31 දින ගිවිසුම අවසන් කිරීමේදී නිදහස් කර ඇති අවසාන ගෙවීමට අදාළ අය වට්ටම අඩු කර නොතිබුණි. අදාළ දිනයේ දී ගිවිසුම අවසන් නොකළ බව ඉහත සිද්ධිය මගින් මනාව පැහැදිලි වන හෙයින් සහ 2020.12.16 දිනැති ලිපිය මගින් අය වට්ටම අඩු කිරීමට පියවර ගෙන ඇතත්, අඩු කිරීමට කටයුතු නොකිරීම මගින් කොන්ත්‍රාත්කරුට පක්ෂග්‍රාහී හෝ ඔහුට යහපතක් සැලසෙන අයුරින් දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා කටයුතු කර ඇත.

සැලසුම්සහගතව කළ වරදක්

කොන්ත්‍රාත් ගිවිසුම දීර්ඝ කළ 2019.12.31 දිනෙන් පසු කොන්ත්‍රාත්කරු සහ ගොඩනැගිලි දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ලබාදෙන ලද ලේඛන සියල්ලෙහිම දින මුද්‍රාව නොතිබූ බව අභ්‍යන්තර විගණක විසින් ජාතික විගණන කාර්යාලයට පෙන්වා දෙන ලදී. දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා එය 'අතපසුවීමක්' බව පවසා ඇත. වරක් සිදු වූයේ නම් එය අතපසු වීමකි. එකම වරද දිගින් දිගටම සිද්ධ කිරීම සැලසුම්සහගත ක්‍රියාවක් බව මනාව පැහැදිලි වේ.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත හරහා, මෙම සැලසුම් සහගත ක්‍රියාවේදී හුවමාරු වූ ලිපිවල පිටපත් ලබාදෙන ලෙස තොරතුරු ඉල්ලීමක් ඉදිරිපත් කළ අවස්ථාවේදී ඊට පිළිතුරු වශයෙන් ලිපි 5ක් ලබා ගැනීමට හැකි වූ අතර එහි දින සහ දින මුද්‍රා ද සටහන්ව තිබුණි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ප්‍රකාරව ලබා දුන් දින වකවානු සහිත ලිපි විගණනයට වසන් කිරීමට දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය කටයුතු කර තිබුණි. දින මුද්‍රා රහිත ලිපි විගණනය සඳහා ඉදිරිපත් කරමින් පනත අනුව කටයුතු කර නොතිබුණි. දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය කුමන හෝ ආකාරයකට තොරතුරු වසං කර ඇති බව පැහැදිලි වන අතර එමගින් වංචාවක් සිදු ව ඇති බව අනාවරණය වේ.

සිදුව ඇති පාඩුව

යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය කොන්ත්‍රාත්කරු බේරා ගැනීමට වැයම් කිරීම හේතුවෙන් මුදලී ප්‍රමාද ගාස්තුව සහ දඩ මුදල් අයකරගෙන නොතිබුණි. විගණනයේදී ඊට හේතුව වශයෙන් පෙන්වා දී තිබුණේ අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කිරීමයි.

මෙම කොන්ත්‍රාත්කරු මාර්ගයෙන් ප්‍රතිපාදන වෙන් නොකළ වැඩ ආවරණය කිරීමට දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය කටයුතු කර ඇත. දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයාගේ නිවාඩු නිකේතනය, අතිරේක දිසාපතිවරයාගේ රාජකාරි කාමරය, දිස්ත්‍රික් සම්බන්ධීකරණ කමිටු සමසභාපතිවරයාගේ රාජකාරි කාමරයේ වැඩ නිමකිරීම ඒ අතර වේ. චුන්නාකම් තැපැල් කාර්යාලයේ ඉදිකිරීම් කටයුතු සිදු කළ යුතුව තිබූ කාලය තුළ, කොන්ත්‍රාත්කරු එය අතපසු කරමින් ඉහත කී වැඩ ආවරණය කර ඇත. එබැවින් දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා ඊට කෘතඥ දැක්වීමක් වශයෙන් කොන්ත්‍රාත්කරු බේරා ගැනීමටත් රජයට මූල්‍යමය පාඩුවක් සිදු කිරීමටත් කටයුතු කර ඇත.

ගිවිසුමෙහි අන්තර්ගත කොන්දේසිවලට අනුව එය අවසන් නොකිරීම හේතුවෙන් කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් රුපියල් මිලියන 1.68ක් අය විය යුතු ය. ගිවිසුම අවසන් කිරීමේ දී මෙම මුදල අය කිරීමට කටයුතු කර නැත. විගණන කාර්යාලය විසින් එය පෙන්වා දෙන ලද අවස්ථාවේ දී දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා ඊට ප්‍රතිචාර දක්වා තිබුණේ අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් නිසා එකී මුදල අය කර නොගත් බව ය.

එහෙත්, දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා හදිසියේම මෙම වසරේ සැප්තැම්බර් මස එම මුදල අය කිරීමට කටයුතු කර ඇත. අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් වූ බවට දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා මීට ඉහතදී කළ ප්‍රකාශය සාවද්‍ය බව මෙයින් පැහැදිලි වේ. තවද, මෙම ක්‍රියාකලාපයෙන් ඔහු කොන්ත්‍රාත්කරු බේරා ගැනීමට කටයුතු කර ඇති බව සනාථ වේ.

ගිවිසුම අනුව වැඩ අවසන් නොකිරීමට අදාළ ණය මුදල වන රුපියල් මිලියන 1.16 මේ දක්වා කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් අය කරගෙන නැත. රජයට මෙම පාඩුව ඇති කරන ලද්දේ

දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය විසිනි. ගිවිසුම අනුව වැඩ අවසන් නොකිරීම නිසා දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය කාර්ය සාධන බැඳුම්කරය ආදායමක් බවට පත් කළ යුතුව තිබුණි. නමුත් එසේ නොකිරීමෙන් රුපියල් මිලියන 0.84ක පාඩුවක් රජයට සිදු කර ඇත.

ගිවිසුම අනුව, කාර්යසාධන බැඳුම්කරය ගිවිසුම අවසන් වන දින සිට දින 28ක් බලාත්මක විය යුතු ය. 2020.07.30 දින කාර්යසාධන බැඳුම්කරය කල් ඉකුත් වී තිබීම මත දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය මගින් ගිවිසුම අවසන් කිරීම සිදු කරන්නට ඇත. මෙය සිදු කිරීමේ පූර්ණ බලය කොන්ත්‍රාත් ප්‍රදානකරු වන යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය සතු වුවද ලේකම්වරයා එය සිදු කිරීමට අපොහොසත් වී ඇත.

කාර්යසාධන බැඳුම්කරය කල් ඉකුත් වීම මත ගිවිසුම අවසන් කෙරුණේ නම්, අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් නොකර මුල් අවස්ථාවේදීම ප්‍රමාද ගාස්තු, දඩ මුදල් ආදිය ලබාගෙන තැපැල් කාර්යාලයේ ඉතිරි වැඩකටයුතු සම්පූර්ණ කිරීමට අවස්ථාව තිබුණි.

කාර්යසාධන බැඳුම්කරය 2020.07.30 දින කල් ඉකුත් වූ බව දැන දැනම, 2020.08.31 දින අවබෝධතා ගිවිසුම අවසන් කරන විට කොන්ත්‍රාත්කරු සඳහා වන දීමනා නිර්දේශ කොට දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයෙන් ගෙවීම් කර තිබුණි. එබැවින්, සැලසුම්සහගතව රජයට මූල්‍යමය පාඩුවක් සිදු කර ඇති බව මෙයින් සනාථ වේ.

කොන්ත්‍රාත්කරුට වැඩ සඳහා රුපියල් මිලියන 12.21 ක් ගෙවා ඇත. එසේම, කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් රජයට අය විය යුතු ඉතිරි මුදල සමග රජයට සිදුව ඇති සමස්ත පාඩුව රුපියල් මිලියන 16.8කි.

මූල්‍යමය පාඩුව පමණක් නොව ගොඩනැගිල්ලේ වැඩ සම්පූර්ණ කර ජනතා අයිතියට පත් නොකිරීම හේතුවෙන් ජනතාවට සේවය කිරීමේ අවස්ථාව ද අහිමි වී ඇත. මෙහි වගකිවයුත්තන්ට ගනු ලබන පියවර කුමක් ද?

තවද, වෙනත් කොන්ත්‍රාත්කරුවකු මාර්ගයෙන් ගොඩනැගිල්ලේ වැඩ සම්පූර්ණ කිරීමට රජය විශාල මුදලක් වැය කිරීමට සිදුවීම තවත් මූල්‍යමය පාඩුවකි. වර්තමානයේ රට මුහුණ දී සිටින මූල්‍ය අර්බුදය හේතුවෙන් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සඳහා මුදල් වෙන් කිරීමක් සිදු නොවන බව දැනුම්දී ඇති හෙයින් අංග සම්පූර්ණ නොවූ මෙම ගොඩනැගිල්ල දීර්ඝ කාලයක් ප්‍රයෝජනයට නොගැනීම සිදු විය හැක. මෙයින් ඇති වන හානිය ද පාඩුවක් සේ සලකා ගන්නා කළ යුතු ය.

2019 දී සිදු වූ ආණ්ඩු පෙරළිය සමග ඉහත ව්‍යාපෘතිය සඳහා මුදල් අග්‍රිම නොලැබී යෑමට ඉඩ ඇතැයි යන පූර්ව නිගමනයෙන් දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා විසින් ගිවිසුම අවසන් කරන ලදී. ඒ අනුව දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා පාලකයන් අපකීර්තියට පත් කිරීමේ චේතනාවෙන් මෙය සිදු කර ඇති බව පැහැදිලි වේ.

ජාතික විගණන කාර්යාලය වෙත දිස්ත්‍රික් ලේකම්වරයා විසින් යවන ලද පිළිතුරෙහි, දෙවන අදියරේ දීමනාවට වැඩිමනත් වශයෙන් වැඩ නිම කර තිබියදීත් ඊට අදාළ ගෙවීම් අඩුවෙන් සිදු කරනු ලැබ ඇතැයි සඳහන් වේ. සෑම කොන්ත්‍රාත්කරුවකු ම සම්පූර්ණ කර ඇති වැඩෙහි වටිනාකමට වඩා වැඩියෙන් මුදල් ලබා ගැනීමට උත්සාහ කරන බව කුඩා ළමුන් පවා දන්නා කාරණයකි. එසේම, විනයගරුක කොන්ත්‍රාත්කරුවකු නම්, ඉදිරි අවුරුද්ද තුළ ඉතිරි මුදල ලැබෙනු ඇතැයි යන විශ්වාසයෙන් සෙසු වැඩ ද අවසන් කිරීම කළ හැකිව තිබුණා නොවේ ද?

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත හරහා, සිදු කර ඇති ගෙවීම් පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලීම වෙනුවෙන් ලද පිළිතුරෙහි අත්තිකාරම් මුදලක් සහ අදියර තුනකින් ගෙවීම් සිදු කළ බව සඳහන් කර තිබුණි. එහෙත්, ජාතික විගණන කාර්යාලයට සඟවා අදියර 4කින් ගෙවීම් සිදු කර තිබේ. මෙහි සත්‍ය කුමක් ද?

අක්‍රමික කාර්ය සටහන්

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනත හරහා ලබා දුන් පිළිතුරෙහි ඉහත කාරණය සම්බන්ධයෙන් ලිපිගොනු දෙකක් පවත්වාගෙන ගොස් ඇති බව සඳහන් වේ. ඉල්ලීම පරිදි එකී ගොනුවලට අදාළ කාර්ය සටහන්ද ලබා දී තිබුණි. එහෙත්, එම සටහන්වලට අදාළ ගොනු පිළිබඳව නිශ්චිතව සඳහන් නොවීම විශේෂත්වයකි.

මේ විෂය භාරව කටයුතු කළ නිලධාරීන්ගේ විස්තර ලබා දෙන ලෙස කළ ඉල්ලීමට අනුව දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලය නිලධාරීන් තිදෙනෙකුගේ නම් ලබා දී තිබූ නමුත්, කාර්ය සටහන්වල වෙනස් වූ අත්සන් 6ක් දක්නට ලැබුණි. එසේනම් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත හරහා ලිපිගොනු භාරව කටයුතු කළ නිලධාරීන් පිළිබඳ තොරතුරු වසං කර තිබුණේ ද? කාර්ය සටහන්වල තිබෙන අත්සන් ව්‍යාජ නොවේ ද? මෙහි සත්‍යය කුමක් ද?

කාර්ය සටහන්වල වෙනසක් සිදු කළ බව 2020.12.30 දිනැති නව කාර්ය සටහනෙහි දක්වා තිබුණ ද, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත හරහා ලබාගත් තොරතුරුවල එවැන්කක් සඳහන් වී නොතිබුණි.

පද්ධතියෙහි තිබෙන වැරදි

ජාතික විගණන කාර්යාලය සහ අභ්‍යන්තර විගණක මගින් කොන්ත්‍රාත්තුව ලබා දුන් ක්‍රමවේදයෙහි වරදක් සිදුව ඇති බව පෙන්වා දීමෙන් අනතුරුව ද කිසිදු පියවරක් ගෙන නොතිබුණි.

කොන්ත්‍රාත්කරුගෙන් වරදාන ලබා ගැනීමේ චේතනාවෙන් සැලසුම් සහගතව රජයට පාඩු සිද්ධ කර ඇති බව පැහැදිලි වන අතර චුන්තාකම් ප්‍රදේශයේ ජනතාවට ලැබිය යුතු සේවාවන් ද අහිමි කර ඇත.

මෙවැනි වංචාවක් සිදු කිරීම සම්බන්ධයෙන් කිසිවෙකුටත් දඬුවම් කර නැත. තත්වය එසේ තිබියදී, මේ සම්බන්ධයෙන් අල්ලස් හෝ දූෂණ චෝදනා විමර්ශන කොමිෂන් සභාවට පැමිණිලි කර ඇති අතර පරීක්ෂණ ආරම්භ වී තිබේ.

රාජ්‍ය නිලධාරියකු ලිපිගොනුවකට හානි කිරීම සහ එය වෙනස් කිරීම බරපතල වරදකි. මෙහි දී එම ක්‍රියාවන් දෙකම සිදු කර ඇති බව සාක්ෂි සහිතව ඔප්පු වී තිබේ. දැන්වත් පියවර ගැනීමක් සිදු වේ ද?

එමෙන්ම, දිස්ත්‍රික් ලේකම් කාර්යාලයේ සේවකයෙකු විසින් රාජ්‍ය පරිපාලන හා ස්වදේශ කටයුතු අමාත්‍යාංශයට ඉහත කරුණ සම්බන්ධයෙන් කරුණු අනාවරණය කිරීමත් සමග පරීක්ෂණ ආරම්භ කර ඇත.

නීති ප්‍රතිපාදනවල අවශ්‍යතාව

රාජ්‍ය නිලධාරීන් වෙනුවෙන් ආයතන සංග්‍රහය තිබෙන අතර, එහි වැරදිවලට අදාළ දණ්ඩන නිශ්චිතව සඳහන් වෙයි. එහෙත්, යාපනය දිස්ත්‍රික් ලේකම් ක. මගේසන් මහතා සහ සැලසුම අධ්‍යක්ෂිකා නික්ලාස් පිල්ලෙ මහත්මිය කාර්යාලීය ලිපි ගොනු වෙනස් කර ඇත. නිසි කාලය තුළ වැරදිවලට දඬුවම් ලැබීමට ප්‍රමාණවත් - බලවත් ආයතන සංග්‍රහයක් නැත. එපමණක් නොව මෙවැනි වංචාවක් හෝ අපරාධ වරදක් සිදු කිරීමට එරෙහිව අපරාධ නඩුවක් ගොනු කිරීමට අවැසි නීතිමය ප්‍රතිපාදන ද නැත. (පොදු යහපත උදෙසා පැමිණිලි කිරීමට පහසුකම් නැත.)

ස්ථාන මාරුව බලධාරීන් සඳහා වන උපරිම දණ්ඩනය බවට පත්ව ඇත. එහෙයින් ඔවුහු නැවත නැවතත් වැරදි සිදු කරති.

තවද, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත හරහා බලධාරීන් සාවද්‍ය තොරතුරු ලබාදීම සහ ඔවුන්ට එරෙහිව ගනු ලැබිය හැකි පියවර පිළිබඳව නීතිමය ප්‍රතිපාදන නොමැති වීම මත නොකඩවා මෙවැනි වැරදි සිදු කිරීමට අවස්ථාව සැලසී ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ පනතේ අරමුණු ඉදිරි කාලයේ දී හෝ සාක්ෂාත් කරගැනීමට නම්, එකී පනත හරහා සාවද්‍ය තොරතුරු ලබා දෙන බලධාරීන්ට දැඩි දඬුවම් පැනවිය යුතු ය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත හරහා ලබාදෙන තොරතුරුවල සත්‍ය අසත්‍යභාවය තහවුරු කර ගැනීම සාමාන්‍ය පුරවැසියකුට අසීරු කාර්යයකි.

කොන්ත්‍රාත්කරුවන් අතින් සිදු වන මූල්‍යමය පාඩු සහ ඔවුන් නිසි කලට වැඩ අවසන්

නොකිරීමට එරෙහිව ස්වාධීන පාර්ශ්වයක් හරහා දැඩි පියවර ගැනීමට අවශ්‍ය අණපනත් නොමැත. තම ධාරිතාව නොතකා කොන්ත්‍රාත් ලබා ගන්නා කොන්ත්‍රාත්කරුවෝ නියමිත කාලය තුළ ඒවා සම්පූර්ණ නොකිරීමෙන් මුදල් නාස්ති කරති.

කොන්ත්‍රාත්කරුවන් විසින් රාජ්‍ය නිලධාරීන්ට ලබා දෙනු ලබන වරදාන නැවැත්වීම සඳහා අනමාස නීති ප්‍රතිපාදන අවශ්‍ය වේ. බලධාරීන් ප්‍රදාන හෝ නොමිලේ සේවයක් ලබාගැනීම අල්ලස් ගැනීමක් සේ සලකා ඊට පියවර ගත යුතු ය.

■ දිලීප් අමුදන්

ගුණාලන් දිලීප් අමුදන්

යාපනයේ පළ වන උදයන් පුවත්පතේ නියෝජ්‍ය ප්‍රවෘත්ති කතුවරයාය. වසර 12ක් තිස්සේ පූර්ණකාලීනව මාධ්‍යකරණයේ නිරතව සිටින අමුදන්, තොරතුරු පනත සම්මත වීමෙන් පසු මෙවලමක් ලෙස එය භාවිතයට ගත් මාධ්‍යවේදියෙකි. මේ වන විට තොරතුරු අයදුම්පත් 750කට අධික සංඛ්‍යාවක් ඉදිරිපත් කර ඇති ඔහු, ඒ ඇසුරින් ලිපි හා ප්‍රවෘත්ති බොහෝ ගණනක් සම්පාදනය කර ඇත.

ගැටුම්වලට හේතුව ගැසට්ටුවේ සිදුරු

හැඹිලි දැලෙන් වට කළ සුළුපන්න ධීවරයෝ

වට කරන දැල් විශේෂයකට අයත් පර්සින් දැල හෙවත් හැඹිලි දැල ලොව පිළිගත් කාර්යක්ෂම පන්න ක්‍රමයකි. එය 1996 අංක 02 දරන ධීවර හා ජලජ සම්පත් සංවර්ධන පනතේ විධි විධාන අනුව බලපත්‍ර නිකුත් කරන අනුමත පන්න ක්‍රමයක් වන නමුත් මෙම පන්න ක්‍රමය මෙරට මුහුදු කලාපය තුළට නොගැලපෙන්නක් බව පෙනී යන්නේ වසර 35කට ආසන්න කාලයක් පුරා ඊට සුළු පන්න ධීවරයන්ගෙන් එල්ල වන විරෝධය දිනෙන් දින වැඩි වන හෙයිනි.

මෙරට මුහුදු තීරයේ මසුන් අස්වැන්න කාර්යක්ෂමව නෙළා ගැනීම සඳහා මෙම පන්න ක්‍රමය හඳුන්වා දී ඊට අදාළ නියෝගයන් ද පනවනු ලැබූ නමුත් 1995 පෙබරවාරි 20 වන දිනැති අංක 859/3 දරන අතිවිශේෂිත ගැසට් පත්‍රයෙන් සංශෝධිත 1986 (හැඹිලි) පර්සින් දැල් පිළිබඳ නියෝග සඳහන් අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයේ සඳහන් නියෝගයන් තුළ පවතින යම් යම් දෝෂ හැඹිලි දැල්කරුවන් හා සුළු පන්න ධීවරයන් අතර නිතර නිතර හට ගන්නා ගැටුම්වලට හේතුවක් වී තිබේ. මේ තත්වය තුළ ත්‍රිකුණාමලය මුහුදු තීරයේ හැඹිලි දැල්කරුවන් සමග ඇති වූ ගැටුම්වලින් පසුගිය වසර පහ තුළ සුළු පන්න ධීවරයන් දෙදෙනෙකු අතුරුදන් විය.

ත්‍රිකුණාමලය මෙන්ම යාපනය සහ මන්නාරම යන දිස්ත්‍රික්කවලද හැඹිලි දැල්කරුවන් හා සුළු පන්න ධීවරයන් අතර පවතින ගැටුම් උත්සන්නව පවතින බව පෙනී යයි. ඒ එම ප්‍රදේශයේ පවතින භූ විෂමතා ලක්ෂණ උපයෝගී කර ගනිමින් ධීවර දෙපාර්තමේන්තුව විසින් වර්ග කර ඇති යාත්‍රා වර්ග හයම යොදා ගනිමින් අනුමත කර ඇති පන්න ක්‍රම 17ම භාවිත කර මසුන් ඇල්ලීමේ කටයුතුවල ධීවරයන් නිරත වීම හේතුවෙනි.

ගැටුම් සහ මාරාන්තික අනතුරු

මේ නිසා එම ප්‍රදේශයන් හි හැඹිලි දැල් භාවිත කරන ධීවරයන් හා සුළු පන්න ධීවරයන් අතර නිරන්තර ගැටුම් හටගනී. හැඹිලි දැල් කරුවන් බලපත්‍ර කොන්දේසි උල්ලංඝනය කර නාවික සැකපුම් හතට මෙහා ජල තීරයේ මසුන් ඇල්ලීමත් සිහින් සිදුරු සහිත දැල් භාවිත කිරීමත් පැය දෙකක් තුළදී කිලෝ 2000ක පමණ විශාල මත්ස්‍ය අස්වැන්නක් වෙළෙඳපොළට නිකුත් කිරීම හේතුවෙන් මිල පහළ යෑමත් පැය පහක් පුරා මුහුදේ මසුන් අල්ලන සුළු පන්න ධීවරයන් වෙළෙඳපොළට ගෙන එන මසුන් කිලෝ 10ට සාධාරණ මිලක් අහිමිව යෑමත් මේ ගැටුම්වලට ප්‍රධාන හේතුවකි. ධීවරයන් අතර හට ගන්නා ගැටුම් හේතුවෙන් සහ නොවැඩුණු මසුන් පවා හැඹිලි දැල යොදා ඇල්ලීම නිසා මසුන් හිඟ වීම හේතුවෙන් සුළු පන්න ධීවරයාගේ ආර්ථිකය බිඳ වැටී කර්මාන්තය කඩා වැටීමේ තර්ජනයකට ලක්වෙමින් පවතින බව ධීවර සංවිධාන රැසක්ම පෙන්වා දෙයි.

පසුගිය මාසයේ ඩයිනමයිට් අතෙහි පුපුරා යෑම නිසා කුවිවචේලියේ ධීවරයකු මරුමුවට පත්විය. ඩයිනමයිට් අතෙහි පුපුරා යෑම නිසා මැණික් කටුව අසලින් අත අහිමිවූ ධීවරයෝ තිදෙනෙක් ද සිටිති. එමෙන්ම බලහත්කාරයෙන් මසුන් ලබා ගැනීම නිසා ඇති වූ ආරවුල් හේතුවෙන් මූලස්ථාන පොලිසියේ හා වරාය පොලිස් ස්ථානයේ පැමිණිලි 10කට වඩා පවතින බවත් මුහුදට වැඩිම හානිය කරනුයේ කුවිවචේලි, කින්නියා හා පොඩවකට්ටු ප්‍රදේශයන්හි හැඹිලි දැල් කරුවන් බවත් ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික් ධීවර සම්මේලනයේ සභාපති පියල් හේමසිරි මහතා පෙන්වා දෙයි.

ඒ මහතා වැඩිදුරටත් පවසනුයේ හැඹිලි දැල් බලපත්‍ර ලබා ගෙන එහි කොන්දේසි උල්ලංඝනය කරමින් කුඩා සිදුරු සහිත දැල් යොදා ගනිමින් මසුන් ඇල්ලීමත් ඩයිනමයිට් භාවිතයත් නිසා උතුරු නැගෙනහිර මුහුදු තීරය මුළුමනින්ම වැනසී ඇති බවයි.

“..සැප්තැම්බර් මාසයේ නොවැඩුණු ලින්නන් පැටවු අති විශාල වශයෙන් අල්ලා ගෙන පැමිණ කිලෝ 2000 කට වඩා මියගිය මසුන් යළි මුහුදට දැමීමට මේ අය කටයුතු කළා. හේතුව රුපියල් 20 කට වත් මාළු මිලදී ගන්න කෙනෙකු නැති නිසා. ඩයිනමයිට් ගහලා අල්ලන මාළු කවුරුත් අර ගන්නෙ නැහැ. මේවා මේ ප්‍රදේශයේ නිලධාරීන් දන්නවා, නොදැක්කා වගේ ඉන්නවා. අපි හැමදාම බිරි අලින්ට විණා වයනවා”

1392 දෙනෙක් නීති කඩලා

පර්සින් දැල් නියෝග ගැසට් පත්‍රයේ නියමයන් හා ඒ අනුව ලබා දී ඇති බලපත්‍රවල කොන්දේසි උල්ලංඝනය කිරීම හේතුවෙන් නාවික හමුදාව හා ධීවර නිලධාරීන් එක්ව 2019 වසරේදී හැඹිලි දැල් ධීවරයන් 587 දෙනෙකු අත්අඩංගුවට ගෙන තිබූ අතර 2020 වසරේ දී 504 දෙනෙකු ද 2021 වසරේ ජූලි මස වනවිට 301 දෙනෙකු ද අත්අඩංගුවට ගෙන තබූ 330ක් පවරා

රුපියල් මිලියන 13 කට ආසන්න දඩ මුදලක් අය කරගෙන ඇති බව තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත හරහා කළ සොයා බැලීම්වලදී තහවුරු විය. නඩු කටයුතුවලදී වරදකරුවන් වූ හැඹිලි දැල් ධීවරයන්ට අයත් නීති විරෝධී ආම්පන්න 107ක් රාජසන්නක කරනු ලැබ තිබේ. ඒ අනුව පෙනී යන්නේ සුළු පන්න ධීවරයන් හා ගැටුම් ඇති කර ගනිමින් මහ සයුරට වින කරන හැඹිලි දැල්කරුවන් මෙම පන්න ක්‍රමය කෙතරම් දුරට අවහාවිත කර ඇති ද යන්න ය.

හැඹිලි දැල සඳහා අවසර පත්‍ර ලබා ගන්නා ධීවරයන් මසුන් ඇල්ලීමේදී බලපත්‍ර කොන්දේසි උල්ලංඝනය කිරීමත් ඩයිනමයිට් යොදා ගැනීමත් නිසා මුහුදු තීරයට මහත් තර්ජනයක්ව පවතින හැඹිලි දැල මෙරට වෙරළාසන්න මුහුදට නොගැළපෙන එකක් බව ධීවර අමාත්‍යවරයා විසින් සකස් කර 1987 ජනවාරි 19 වන දිනැති අංක 437/46 දරන අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රයෙහි පළ කරන ලද 1986 (හැඹිලි) පර්සින් දැල් පිළිබඳ නියෝග මාලාව අධ්‍යයනය කිරීමෙන් මනාව පෙනී යයි.

ගැසට් පත්‍රයේ දෝෂ

එහි 13 වන නියෝගයෙහි සඳහන් වන, කිසිම තැනැත්තෙකු විසින් අගල් 3/8 ට වඩා කුඩා ප්‍රමාණයේ ඇස් සහිත හැඹිලි දැලක් භාවිත නොකළ යුතු ය යන්න මුළුමනින්ම වෙනස් කළ යුතුය. ධීවර දෙපාර්තමේන්තුව විසින් සියලුම සහකාර අධ්‍යක්ෂකවරුන් වෙත 2011 වසරේ නිකුත් කරනු ලැබූ දෙපාර්තමේන්තු චක්‍රලේඛ 01/2011 යටතේ ආලෝක ධාරා රහිතව හැඹිලි දැල් ක්‍රියාත්මක කිරීමට අවසර ලබා දුන් අතර ඒ අනුව අමාත්‍යාංශය විසින් ගන්නා ලද ප්‍රතිපත්තිමය තීරණයක් යටතේ ධීවර දෙපාර්තමේන්තුව විසින් හැඹිලි දැල් සඳහා වන ඇස් ප්‍රමාණය අගල් 1 1/2 කට වඩා වැඩි විය යුතු යැයි කියමින් අවසර පත්‍ර ලබා දී ඇතත් ගැසට් පත්‍රයෙහි සඳහන් පරිදි කිසිවකු හෝ එම ඇස් ප්‍රමාණය සහිත දැලක් සඳහා බලපත්‍රය ඉල්ලා සිටියහොත් එය අධිකරණයකදී අභියෝගයකට ලක්වීම වැළැක්විය නොහැකි වන්නේ දෝෂ සහිත ගැසට් පත්‍රය සංශෝධනය නොකිරීම හේතුවෙනි.

උතුරු මුහුදු තීරයේ නාවික සැකපුම් 10ක් වෙරළාසන්නයේ දැල් එලීමත් නාවික සැකපුම් හතක් බටහිර, නැගෙනහිර හා දකුණු මුහුදු තීරයේ වෙරළාසන්නයේ දැල් එලීමත් මෙමගින් තහනම් කරනු ලැබුවේ මෙම පන්න ක්‍රමය හේතුවෙන් අක් වෙරළ කලාපයේ මසුන්ට හානි වීමත් විශාල මසුන් ප්‍රමාණයක් එකවර වෙළෙඳ පොළට යෑමෙන් මිල පහළ ගොස් සුළු පන්න ධීවරයන්ගේ ආර්ථිකය කඩා වැටීමත් ඇති වන බව ඒත්තු ගිය හෙයිනි. නමුත් මෙකී නියෝග උල්ලංඝනය කරමින් ඇතැම් ධීවරයන් නීති විරෝධීව මසුන් ඇල්ලීමට පෙළඹීමට ප්‍රධානතම හේතුව වූයේ කලින් කලට පැමිණි ධීවර ඇමතිවරුන් මෙම නියෝග එහා මෙහා කරමින් ගැසට් පත්‍ර නිකුත් කිරීම හේතුවෙනි.

1996 නොවැම්බර් 07 වන දිනැති අංක 948/25 දරන අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රය හරහා නිකුත් කරනු ලැබූ ධීවර මෙහෙයුම් නියෝග මාලාවට අනුව මෙරට ධීවරයින් සඳහා මසුන් ඇල්ලීමට

අවසර හිමි වන පන්ත ක්‍රම සඳහා ධීවර දෙපාර්තමේන්තුව මගින් සෑම ධීවරයකුම අවසර පත්‍රයක් ලබා ගත යුතුය. 2011 මාර්තු 23 වන දිනැති 1698/13 වන දින නිකුත් කරනු ලැබූ අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය හරහා 2001 ධීවර (ගාස්තු අවලංගු කිරීමේ) නියෝග හේතුවෙන් 1986 හැඹිලි දැල් නියෝග මාලාවේ 5 වන නියමය බල රහිත වීම නිසා ගාස්තුවක් නොමැතිව හැඹිලි දැල් බලපත්‍ර සීමාවකින් තොරව ලබා ගැනීමට ධීවරයන් පෙළඹීම ද මෙම තත්ත්වය ඇති වීමට වක්‍රව බලපා ඇති බව පෙනී යන්නේ ය.

මේ හේතුවෙන් සුළු පන්ත ධීවර කර්මාන්තය තුළ අර්බුදයන් රැසක්ම පැන නැගී ඇති බව තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත හරහා තවදුරටත් කළ සොයා බැලීමක දී තහවුරු විය. තොරතුරු ඉල්ලීම් කිහිපයක් යොමු කර ධීවර හා ජලජ සම්පත් සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවෙන් ලබාගත් තොරතුරු හා පර්යේෂණ දැල් නියෝග පිළිබඳ ගැසට් අධ්‍යයනය කිරීමෙන් පෙනී යන්නේ ගැසට් පත්‍රයේ පවතින දෝෂ නිසා ධීවර පරීක්ෂකවරුන්ට, පොලීසියට හා නාවික හමුදා නිලධාරීන්ට අමතර කාලයක් මහ සයුර ආරක්ෂා කිරීමටත් ධීවරයන් අතර පවතින ගැටුම් හා ආරවුල් විසඳීමටත් වෙන් කිරීමට සිදුව ඇති බව යි.

අනුලියාවට ගිය නීතිය

එමෙන්ම බහුතරයක් ධීවර සංවිධාන, නීති විරෝධී හැඹිලි දැල් දැමීමට වග උත්තරකරුවන් බවට පත් කරනුයේ ද ධීවර පරීක්ෂකවරුන් හා නාවික හමුදාව යි. ඔවුන් එක එල්ලේම වෝදනා කරන්නේ නාවික හමුදාවේ මුර යාත්‍රා නිලධාරීන් අල්ලසට යටව තහනම් ආම්පන්න දමන හැඹිලි දැල් ධීවරයන් රකින බව යි. එමෙන්ම ධීවර නිලධාරීන් තහනම් දැල් ඇල්ලීම සිදු නොකරන බවටත් ඔවුන් අධිකරණයේදී හැඹිලි දැල්කරුවන්ට වාසි වන සේ කරුණු ගොනු කරන බවටත් ධීවර සංවිධාන වරින් වර වෝදනා කරයි.

1987 ජනවාරි 19 වන දිනැති අංක 437/46 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රයෙහි පළ කරන ලද 1986 (හැඹිලි) පර්යේෂණ දැල් පිළිබඳ නියෝගවල තුන්වන නියෝගය සංශෝධනය කරමින් 1995 පෙබරවාරි 20 වැනිදා අංක 859/3 දරන අතිවිශේෂ ගැසට් පත්‍රය නිකුත් කරනු ලැබුවේ රාත්‍රී පහන් ආලෝක ධාරා සහිත හැඹිලි දැල් භාවිත කිරීම බලපත්‍ර නොමැති අයවලුන් සඳහා තහනම් කරමිනි. එමෙන්ම අවසර පත්‍රයක් නොමැති කිසිවකුත් පහන් ආකර්ෂණය සහිත හෝ රහිත හැඹිලි දැලක් හෝ හැඹිලි දැල් ඒකකයක් ළඟ තබා නොගත යුතු වන අතර අවසර පතක් නොමැති කිසිවකුත් මතුපිට පහන් හෝ හැඹිලි දැලක් භාවිත කිරීම සඳහා යොදාගත හැකි වෙනත් උපකරණ තබා නොගත යුතු බව ද එහි සඳහන් කෙරුණි.

මෙම ලිහිල් කිරීම හේතුවෙන් අවසර පත්‍ර ලබා ගන්නා සුළු ධීවරයින් පිරිසක් රාත්‍රී පහන් ආලෝක ධාරා උපයෝගී කර ගනිමින් මෙන්ම දිවා කාලයේදී හැඹිලි දැල් වටකොට මත්ස්‍ය සම්පත වැනසීම කණගාටුවට කරුණක් වී තිබේ. රාත්‍රී කාලයේ හැඹිලි දැල වට කිරීමට ප්‍රතිපත්තිමය තීන්දුවක් මත මේ වනවිට අවසර පත් ලබා නොදුන්නද එසේ ලබා දිය හැකි

බවට ගැසට් පත්‍රයේ සඳහන් වීම තුළම රාත්‍රී පහන් සහිත හැඹිලි දැල් භාවිතයට ද නීත්‍යානුකූල බවක් හිමිව තිබේ.

බලධාරීන්ට වෝදනා

මේ හේතුවෙන් කිසියම් ධීවරයකු අවසර පත්‍ර ඉල්ලන්නේ නම් එය නිකුත් කිරීමට ධීවර දෙපාර්තමේන්තුවේ නිලධාරීන් බැඳී සිටිති. එබැවින් අවසර පත්‍ර ලබා දීම ධීවර නිලධාරීන් විසින් සිදු කරනු ලබන අතර 2019 වසර වන විට ධීවර දෙපාර්තමේන්තුව විසින් ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික්කය තුළ පමණක් හැඹිලි දැල් සඳහා අවසර පත්‍ර 203ක් නිකුත් කර තිබේ. ඉන් වැඩිම අවසර පත් ප්‍රමාණය කින්නියා ධීවර පරීක්ෂක කොට්ඨාශයට ලබා දී ඇති අතර එම ගණන 57කි. දෙවැන්න කුවිවෙලි උතුරු ධීවර පරීක්ෂක කොට්ඨාශයට ලබා දී ඇත එම ගණන 44කි. බලපත්‍ර කොන්දේසි උල්ලංඝනය කරමින් නීති විරෝධී ලෙස හැඹිලි දැල් දමන වැඩිම පිරිසක් අත්අඩංගුවට ගෙන ඇත්තේ ද මෙම ධීවර පරීක්ෂක කොට්ඨාශ දෙක තුළිනි.

හැඹිලි දැල්කරුවන් නිසා සුළු පන්ත ධීවරයන්ට අත්ව තිබෙන කනගාටුදායක ඉරණම ගැන පවසන ත්‍රිකුණාමලය සී/ස කුඩාමරු බිලි පිති සමුකාර සමිතියේ සභාපතිවරයා වන හැට එක් හැවිරිදි ඒ. එච් සුනිල් ද සිල්වා:

“..හැඹිලි දැල් කාරයෝ මේ දැල දමන්න කලින් ඩයිනමයිට් ගහනවා. කිමිදුම් කරුවන් යොදවලා කොරල් පරය මත මසුන් ඉන්නවාද කියලා බලලා තමයි ඩයිනමයිට් පොළවට වදින්න ගහන්නෙ. ඊට පස්සෙ දැල වට කරනවා මැරුණු මාළු ටැංකි දාලා ගන්නවා, ගන්න බැරි මාළු දිය යට යනවා, මුහුදටත් නැහැ ගොඩටත් නැහැ. ඩයිනමයිට් දැමීමෙන් කොරල් පරය කුඩු වෙලා ඒ ආශ්‍රිත මසුන් මැරිලා බිත්තර විනාශ වෙලා මුහුදට වෙන්වේ විශාල හානියක්. සමහර වෙලාවට නාවික හමුදා මුර යාත්‍රා නොදැක්කා වගේ ඉන්නවා ඔවුන් හැඹිලි දැල්කරුවන්ට උදව් කරනවා කෙටියෙන්ම කීවොත් නාවික මුර යාත්‍රා මේ තහනම් පන්ත කාරයන්ගෙන් සල්ලි ගන්නවා. මේ ගැන නැගෙනහිර නාවික විධානයේ මුර යාත්‍රා සම්බන්ධීකාරකට අපි කෝල් 100කට වඩා අරන් කියලා තියෙනවා. බුද්ධි අංශෙ මහත්වරුන්ට කියලා තියෙනවා, ධීවර නිලධාරීන්ට කියලා තියෙනවා. අවුරුදු 40ක් රස්සාව කරපු අපිට මුහුදට කියලා ඉතිරි වෙලා තියෙන්නේ මඩයි වතුරයි විතරයි මාලු කිලෝ පහක් වත් අල්ල ගන්න විදිහක් නැහැ”

හැඹිලි දැල් සඳහා නියෝග නිකුත් කරනු ලැබුව ද එක් එක් දිස්ත්‍රික්කය සඳහා ලබා දිය යුතු බලපත්‍ර සංඛ්‍යාව නිශ්චිත නොකිරීමත් එය ධීවර අමාත්‍යවරයා විසින් තීරණය කරනු ලබන බව ගැසට් පත්‍රයෙහි සඳහන් වීමත් හේතුවෙන් එක් එක් කාලවලදී ධීවර ඇමතිවරුන්ගේ අභිමතය පරිදි බලපත්‍ර අඩු වැඩි වශයෙන් ලබා දීම ද මේ තත්ත්වය පාලනයට අපහසු වීමට හේතුවකි.

වෝදනාවලට බලධාරීන්ගේ පිළිතුරු

එල්ල වන වෝදනා සම්බන්ධයෙන් කළ විමසුමකට පිළිතුරු දුන් ධීවර හා ජලජ සම්පත් සංවර්ධන දෙපාර්තමේන්තුවේ ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික් සහකාර අධ්‍යක්ෂ අනිල් සේනාරත්න මහතා පැවැසුවේ මුහුදේ වැටලීම් කිරීමට තම නිලධාරීන්ට අවශ්‍ය ප්‍රතිපාදන නැතත් නාවික හමුදාව හා එක්ව, බලපත්‍ර කොන්දේසි උල්ලංඝනය කරමින් නීති විරෝධීව මසුන් අල්ලන හැඹිලි දැල්කරුවන් ඇල්ලීම අඛණ්ඩව සිදු කර ඇති බවයි.

“අපි සෑම විටම සුළු පන්ත ධීවර කර්මාන්තයේ සුරක්ෂිතතාව වෙනුවෙන්, නීති විරෝධී ආම්පන්න මුහුදෙන් ඉවත් කරන්න උපරිමයෙන් කටයුතු කරනවා. සෑම වසරකම රාජ සන්නක කිරීම් 50 කට වඩා කර තියෙනවා. මේක කර්මාන්ත දෙකක් අතර ගැටුමක් නොවෙයි කර්මාන්තය තුළම ඇති වන ගැටුමක්. එක් ධීවරයන් කොටසක් නීති විරෝධී ආම්පන්න දමනවා, තව කොටසක් ඊට එරෙහිව හඬ නගනවා. ධීවරයන් කළ යුත්තේ වෝදනා කරමින් ඉන්නවාට වඩා මේ තත්ත්වය පාලනයට උදව් කිරීම යි”

ධීවරයන් හේද කරන මහ මුහුදට වින කරන මෙම පන්ත ක්‍රමයට අවසර දෙන දෝෂ සහිත ගැසට් පත්‍රය නිවරදි කිරීම වෙනුවට චක්‍රලේඛ හා ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ මගින් හැඹිලි දැල් සඳහා තවදුරටත් අවසර දීම හේතුවෙන් සුළු පන්ත ධීවරයාගේ හෙට දවස සුරක්ෂිත කිරීම කළ නොහැකි බව ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික් ධීවර සහයෝගිතාවයේ සභාපති ප්‍රියන්ත මලවැන්නගෙ රාච පවසයි.

“මේ ගැසට් පත්‍රයේ සඳහන් වැරදි නිවැරදි කිරීමට අමාත්‍යවරයා කටයුතු කරනවා නම් ධීවරයන් අතර පැන නගින ආරවුල් විසඳාගෙන මුහුද සාමකාමී තැනක් බවට පත් කළ හැකි යි. කලින් කලට එන ඇමතිවරු ගැසට් ගහනවා කැසට් ගහනවා වගේ. එතකොට අනිත් ගැසට් එකට යම් බලපෑමක් වෙනවාද කියලා සොයා බලන්නේ නැහැ. ඒකයි මේ අර්බුදයට අපි දකින හේතුව..”

පැලෑඝිතර වෙනුවට තිරසාර විසඳුමක්

මේ ගැටලුව විසඳා ගැනීම සඳහා අංක 859/3 දරන 1995 පෙබරවාරි 20 දිනැති අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රයෙන් සංශෝධනය කරන ලද 1987 ජනවාරි 19 වන දිනැති අංක 437/46 දරන අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රයෙන් ප්‍රකාශිත 1986 පර්සිනි (හැඹිලි) දැල් නියෝග මාලාවේ ඇතැම් වගන්ති වෙනස් කර නව වගන්ති ඇතුළත් කළ යුතුව ඇති බව පෙනී යන්නේ ය.

ඒ අනුව එම නියෝග මාලාවේ පස්වන වගන්තිය තුළ සඳහන් අවසර පත්‍රය සඳහා රුපියල් 20,000ක ගාස්තුවක් අය කළ යුතු ය යන්න වර්තමානයට ගැලපෙන පරිදි රුපියල් ලක්ෂයක් හෝ ඊට වැඩි කළ යුතු ය. එමෙන්ම අංක 1698/13 අති විශේෂ ගැසට් පත්‍රයෙන් සංශෝධිත

2001 ධීවර (ගාස්තු අවලංගු කිරීමේ) නියෝගය හැඹිලි දැල සඳහා බල නොපාන සේ හැඹිලි දැල් නියෝග ගැසට් කළ යුතු ය. එවිට හැඹිලි දැල් අවසර පත්‍ර ලබා ගැනීම යම් තරමකට හෝ සීමා වී ධීවරයන් අතර ගැටුම් වැළකී මෙම පන්ත ක්‍රමයද ආරක්ෂා වී මුහුද සාමකාමී එකක් වනු බව සිතිය හැකි ය.

එමෙන්ම 13 වන වගන්තියේ සඳහන් දැල් ඇස ප්‍රමාණය අගල් 1½ බව සඳහන් කිරීමත් රාත්‍රී පහන් ආලෝකධාරා සහිත දැල් භාවිතය සපුරා තහනම් කිරීමත් අවසර පත්‍ර දරන්නා හෝ එකී යාත්‍රාව, යාත්‍රාවේ ගමන් කරන්නන් කොන්දේසි උල්ලංඝනය කරන්නේ නම් හෝ යම් නීති විරෝධී කටයුත්තක් කරන්නේ නම් එකී අවසර පත්‍රය අවලංගු කර එම උපකරණ රාජසන්නක කළ යුතු වේ. අවසර පත්‍රය සහිත යාත්‍රාවක ගමන් කරන ධීවරයන් කණ්ඩායම එකම කණ්ඩායමක් විය යුතු අතර දැල ඇංජීම හා යාත්‍රාව එක් අයෙකුට අයත් විය යුතු යැයි නියම කළ යුතු ය. දිස්ත්‍රික්කයකට ලබා දෙන බලපත්‍ර ගණන නිශ්චිතවම තීරණය කර ගැසට් කරන්නේ නම් මෙරට සුළු පන්ත ධීවරයාගේ ආර්ථිකය නගා සිටුවා ධීවර ගැටුම්වලට තිත තැබුමට හැකි වන්නේ ය. නමුත් කනගාටුවට කරුණ නම් වගකිව යුතු කිසිවෙකු මෙතෙක් ඒ පිළිබඳව අවධානය යොමු නොකිරීම හෝ ඒ සඳහා කටයුතු කර නැති වීම යි.

■ ලක්මාල් කේ. බදුගේ

ත්‍රිකුණාමලය

ලක්මාල් කේ. බදුගේ
දසකයකට ආසන්න කාලයක් මුද්‍රිත හා විද්‍යුත් මාධ්‍යවලට සම්බන්ධ නිදහස් මාධ්‍යවේදියකු ලෙස කටයුතු කරයි. තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ගවේෂණාත්මක මාධ්‍යකරණය සඳහා ප්‍රශස්ත ලෙස භාවිත කරන මාධ්‍යවේදියෙකි. මාධ්‍ය සේවක වෘත්තීය සමිති සම්මේලනයේ විධායක සහකයකු ලෙසත් ජනමාධ්‍යවේදීන්ගේ ජාතික සංවිධානයේ ජාතික සංවිධායකවරයා ලෙසත් ත්‍රිකුණාමලය දිස්ත්‍රික් ජනමාධ්‍ය සංවිධානයේ සභාපතිවරයා ලෙසත් කටයුතු කරයි.

සුනිල්ගේ මරණය ගැන අන්ත සොයා දුන් තොරතුරු පහත

මහනුවර පිළිමතලාව දන්තුවේ පදිංචි සුනිල් ජයතිස්ස තිදරු පියෙකි. වෙනස වී වැඩ කිරීමට හොඳ පුරුද්දක් තිබූ ඔහු මහනුවර ප්‍රධාන පෙළේ හෝටලයක අරක්කම්යෙකු ලෙස සේවය කරමින් තම දරු පවුල පෝෂණය කළේ ය. වසර විසි දෙකක සේවයට ආයුබෝවන් කියා තමන්ගේ කේටරින් සේවාවක් පවත්වා ගෙන ගිය ඔහු ඉන් සාර්ථක ප්‍රතිපල අත් කර ගත්තේ රසට උයන්නට පමණක් නොව කැප වී වැඩ කරන්නටද උනන්දු වූ අයෙකු නිසා ය. කලක පටන් පැවැති හර්නියා රෝගී තත්ත්වය සුනිල් ගේ මෙම වැඩට බාධාවක් වූයේ බර ඉස්සීමේදී මතු වන අපහසුතා හේතුවෙනි. මේ නිසා මහනුවර රෝහලට ඇතුළත්ව සැත්කමක් කර ගන්නට සිතූ ඔහු වෛද්‍යවරයෙකු හමු වී ඔහුගේ නිර්දේශය මත රෝහල්ගත වන්නේ 2016 වසරේ ජූනි මස 27 දින ය. ඊට දෙදිනකට පසු ඔහුව සැත්කමට ලක් කරන වෛද්‍යවරු පසු දින ටිකට කපා ගෙදර යවන්නට නිර්දේශ කළත් සුනිල් ගෙදර නොයන්නේ දරාගත නොහැකි වේදනාවට පිළියමක් යොදන ලෙස වෛද්‍යවරුන්ට බැගෑපත් වෙමිනි.

වෛද්‍යවරුන්ගේ නොසැලකිල්ල

“මහත්තයා රෝහල්ගත වෙන්න ගියේ හොඳට ඇවිදගෙන. මහත්තයා ධූලි එහෙමත් තනියෙන් කපා ගෙන නාලා ගියේ. එයා රෝහලට යන්න කලින් දවසේ මංගල උත්සවයක දෙසියකට කැම ඉව්වා. හර්නියා ඔපරේෂන් එක කියන්නේ බොහොම සුළු එකක් ඔපරේෂන් එකක්, ඒක කරලා පහුවදාට ගෙදර යන්න පුළුවන් කියලා වෛද්‍යවරු කීවා. සැත්කම කරලා මහත්තයාව වාට්ටුවට ගෙනාවා. සිහිය ආවට පස්සේ එයා බඩේ කැක්කුමයි කියලා කැගහන්න පටන් ගත්තා. මම දොස්තර මහත්තයාට ගිහින් කීවා අනේ බලන්න කියලා.”

“ඔපරේෂන් එකක් කළාම ඔහොම තමයි, පිරිමියෙක් නේද? ඉවසන්න කියන්න, නැත්නම් සුප්පුවක් කටේ ගහන්න... කියලා දොස්තර මහත්තයා මට බැන්නා.” ජේ.ජේ. ජෙස්මින් මහත්මිය පැවසුවා ය.

සැත්කමින් පසු ටිකටි කපා ගෙදර ධූලි ගෙන යන ලෙස දැනුම් දී තිබූ සුනිල්, වෛද්‍යවරුන් විසින් නැවත සැත්කමකට ලක් කරනු ලබන්නේ 2016 ජූලි 01 දින ය. ඉන් පසු දැඩි සත්කාර ඒකකයට ඇතුළු කරන ඔහු 06 දින සදහටම දෙනෙත් පියා ගන්නේ බිරිඳ ජෙස්මින් හා දරු තිදෙනා මෙලොව තනි කරමිනි. හොඳට කතා කරමින් විහිළු තහළු කරමින් හර්නියා සැත්කමට ලක්වීමට රෝහල්ගත වූ සැමියා මිය ගියේ වෛද්‍යවරුන්ගේ වරදකින් බවට ජෙස්මින් මහත්මිය චෝදනා කිරීමත් සමඟ මේ සම්බන්ධ පොලිස් පරීක්ෂණයක් ආරම්භ වූයේ ය. පශ්චාත් මරණ පරීක්ෂණය මහනුවර රෝහලේ දී සිදු කිරීමටද මූලින් කැමැත්තක් නොදැක්වූ ඇය ඊට එකඟ වී ඇත්තේ අධිකරණ වෛද්‍යවරයා වෙතින් සාධාරණයක් ඉටු වනු ඇතැයි විශ්වාස කරමිනි. එහිදී මරණයට නිශ්චිත හේතුවක් නොදක්වා විවෘත තීන්දුවක් ලබා දෙමින් සුනිල්ගේ ශරීර කොටස් වැඩිදුර පරීක්ෂණ සඳහා රජයේ රස පරීක්ෂක වෙත යොමු කිරීම ජෙස්මින්ගේ කුහුල තවත් වැඩි කිරීමට හේතුවක් විය.

වෛද්‍ය වාර්තා වසන් කිරීම

“මගේ මහත්තයාට අකාලයේ මැරෙන්න සිදු වුණේ වෛද්‍යවරුන්ගේ වරදින්. තවත් කෙනෙකුටත් මේ වගේ දෙයක් නොවෙන්න නම් මම ඒ වෙනුවෙන් සටන් කරන්න ඕන කියලා කල්පනා කළා. ඒ සඳහා මහත්තයාගේ වෛද්‍ය ප්‍රතිකාර වාර්තා සම්බන්ධ තොරතුරු මට අවශ්‍යය වුණා. ඒත් ඒවා ලබා ගැනීම සිහිනයක් වුණා. මාව රස්තියාදු කරමින් තොරතුරු වසන් කරපු එක තමයි රෝහල් බලධාරීන් කළේ. ඒ වෙලාවේ තමයි මට මහනුවර මානව හිමිකම් කාර්යාලය මගින් තොරතුරු පනත ගැන දැන ගන්න ලැබුණේ. තොරතුරු පනත නොතිබුණා නම් මගේ මහත්තයා වෙනුවෙන් සාධාරණය ඉටු කර ගැනීමට මම ගෙන ගිය සටන අතර මග නතර කරන්න සිදු වෙනවා.” ජෙස්මින් ප්‍රකාශ කරන්නී ය.

රෝහල්ගත වූ දා සිට පශ්චාත් මරණ පරීක්ෂණය දක්වා වූ කාලය තුළ තම සැමියාට රෝහලින් ලබා දුන් ප්‍රතිකාර මෙන්ම සිදු කළ පරීක්ෂණ වාර්තාද සම්බන්ධ සියලු තොරතුරු දැන් ජෙස්මින් සතු ය. ඒවා ලබා ගැනීමට ඇය කළ සටන ලෙහෙසි පහසු එකක් නොවන්නේ ය. ඒ පිළිබඳව ඇය මෙසේ ප්‍රකාශ කළාය.

“මහත්තයාගේ මරණය සැක නිසා මම එයාගේ වෛද්‍ය වාර්තා රෝහලෙන් ඉල්ලුවා. මහනුවර රෝහලේ අධිකරණ වෛද්‍යවරයා හමු වුණාම එතුමා කීව්වා සියලුම වාර්තා ඉස්පිරිතාලෙන් උසාවියට යවලා තියෙන්නේ කියලා. පොලිසිය සිද්ධිය ගැන අධිකරණයට කරුණු වාර්තා කරලා තිබුණා. පස්සේ මම උසාවියට ගිහින් මෝෂන් එකක් දාලා ගියිල් එක ගන්නා. ඒකේ කිසිම වාර්තාවක් තිබුණේ නැහැ. මට ලැබුණේ හිස් ගියිල් එකක්. මහත්තයාට ජීවිත රක්ෂණයක් තිබුණා. ඒ මුදල් ගන්නවත් කිසිම වාර්තාවක් මට ඉස්පිරිතාලෙන් දුන්නේ නැහැ. මේ වාර්තා ගන්න රෝහලේ තැනක් තිබෙනවා. එතනට ගියාම කියනවා ඒවා ඔක්කොම උසාවියට යවලා තියෙන්නේ කියලා. එකකොට මම රෙජිස්ට්‍රාර් හම්බවෙන්න උසාවියට යනවා.”

එතනින් කියනවා මෙහාට එව්වේ නැහැ කියලා. ආයෙත් ඉසිපිරිතලාට ගියාම එතනින් පෙන්නවා රෙජිස්ට්‍රාර් ගයිල් එක බාරගෙන අත්සන් කරලා සීල් එක තියලා දුන්න කොළේ. මම ආයෙත් උසාවි ගිහින් රෙජිස්ට්‍රාර්ට කියනවා ඔයාලා වාර්තා ටික බාර ගන්නා කියලා ඉසිපිරිතලාට සීල් එක තියලා ලිපියකුත් දීලා තියෙනවා කියලා. 'ජයන්ත කියලා කෙනෙක් තමයි රෝහලෙන් ඒවා ගෙනලේලා උසාවියට බාර දෙන්නේ, එයාගෙන් අහන්න කාටද බාර දුන්නේ කියලා' රෙජිස්ට්‍රාර් කාර්යාලයෙන් මට කියනවා. මම ජයන්ත හොයන්න ගියාම එහෙම කෙනෙක් එහේ නැහැ කියනවා. මෙහෙම අවුරුද්දකට වඩා එහාට මෙහාට ඇවිද්දවා. මරණය වෙලා අවුරුදු දෙකක් යන්න කලින් දිසා අධිකරණයේ වන්දි ඉල්ලලා නඩුවක් දැමීමේ නැත්නම් ඊට පස්සේ ඒකට අවස්ථාවක් නැහැ. මට නඩුව දාන්න හරියටම ඉතුරු වෙලා තිබුණේ මාස හතක වගේ කාලයක්. මම මහනුවර මානව හිමිකම් කාර්යාලයේ නන්දන මනතුංග පියතුමා හොයා ගෙන ගිහින් මේ දුක කිව්වා. එතනින් කළ මග පෙන්වීම ඔස්සේ මම මහත්තයාගේ වෛද්‍ය වාර්තා ඇතුළු සියලු ලියකියවිලි තොරතුරු පනත යටතේ ඉල්ලලා රෝහල් අධ්‍යක්ෂට ලිපියක් යොමු කළා.

තොරතුරු අයදුම්පතක්

තොරතුරු පනත යටතේ තොරතුරු ඉල්ලුවත් ඊට ප්‍රතිචාර නොදක්වා තොරතුරු නොදී සිටීමට උත්සහ කරන අවස්ථා ද තිබේ. එම අවස්ථාවන්හි දී යළි යළිත් ඒ පසුපස හඹා යන්නට සිදු වේ. ඒ සඳහා පනත තුළින්ම ශක්තිමත් පදනමක් ගොඩ නගා තිබේ. අවසානයේ තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනා කිරීමට පුළුවන. ඒ සඳහා වන මග පෙන්වීම ද මානව හිමිකම් කාර්යාලය මගින් ජෙස්මින් මහත්මියට කර තිබුණේය.

"මහනුවර රෝහලේ වාට්ටු අංක 18 ඇඳ ඉහපත් අංක 101577 යටතේ ප්‍රතිකාර ලබා ගත් සුනිල් ජයතිස්ස යන අය සම්බන්ධයෙන් සිදු කර ඇති ශල්‍යකර්ම දෙකට අදාළ වෛද්‍ය වාර්තා ඇතුළු සියලුම වෛද්‍ය වාර්තාවලද ඊට අදාළ ස්කෑන් පරීක්ෂණ හා අනෙකුත් පරීක්ෂණවලට අදාළ වාර්තාද ඔහු පරීක්ෂා කරන ලද විශේෂඥ වෛද්‍යවරුන්ගේ විස්තරද මා තොරතුරු පනත යටතේ ඉල්ලා තිබුණා. නමුත් ඒවා නියමිත කාලයේදී ලැබුණේ නැහැ. පසුව තොරතුරු කොමිසමට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළා. ඒ අභියාචනය ඔවුන්ට ලැබුණු බව දැනුම් දී දින දෙකකට පසු මා ඉල්ලා සිටි තොරතුරු 99%ක්ම රෝහලෙන් මට ලබා දුන්නා. තොරතුරු කොමිසම මගින් අදාළ තොරතුරු ලබා නොදීම ගැන විභාග කිරීමට දින ලබාදී තිබුණත් එතැනට යන්න අවශ්‍ය වූණේ නැහැ."

මහනුවර මානව හිමිකම් කාර්යාලය මෙම කාරණයේදී ජෙස්මින් මහත්මියට මාර්ගෝපදේශනයෙන් සහාය වූ සංවිධානය යි. එහි සුපේන් ඩී. පෙරේරා මහතා මෙසේ පැවසුවේ ය.

තොරතුරු නැත්නම් නඩුවක් නැහැ

"මෙඩිකල් රිපෝට්ස් ඔක්කොම ලැබුණට පස්සේ අපි වෛද්‍යවරයෙකු ලවා ඒවා නැවත පරීක්ෂාවට ලක් කිරීමෙන් පසු දිසා අධිකරණයේ නඩුවක් පැවරුවා. මේ ලියකියවිලි නොමැතිව

නඩුවක් පැවරීමේ හැකියාවක් තිබුණේ නැහැ. මේක ඇත්තටම තොරතුරු පනත නිසා අපි ලද ජයග්‍රහණයක්. රෝහල තුළ මොකද වුණේ කියලා අපි දන්නේ නැහැ. මේ ලැබුණු තොරතුරු මගින් තමයි සුනිල්ට රෝහල තුළ මොකද වුණේ කියන කාරණය අපිට ඉස්මතු කරන්න අවස්ථාව ලැබෙන්නේ. සුනිල් රෝහලට ඇතුළත් වූ දා සිට සිදු කළ පරීක්ෂණ, සැත්කම් හා පර්යේෂණවලට අදාළ වාර්තා ගොන්නක් අපට මේ තුළින් ලැබුණා. අපේ රටේ ගොඩක් නීති යටත් විජිත කාලයේ හදපු ඒවා. මේවා බොහොමයකින් කෙරෙන්නේ අපිව පාලනය කිරීම යි. තොරතුරු පනත කියන්නේ මිනිස්සුන්ගේ පැත්තෙන් තිබෙන එකම නීතිය කියලා කිව්වොත් නිවැරදි යි. අපේ පරමාධිපත්‍ය බලය තමයි දේශපාලනඥයෝ පාර්ලිමේන්තුවට ගිහින් ක්‍රියාත්මක කරන්නේ. දේශපාලනඥයින් ප්‍රමුඛ රාජ්‍ය තන්ත්‍රය මේක හරියට ක්‍රියාත්මක කරනවා ද කියලා හොයලා බලන්න අපිට තිබෙන නීතිමය අයිතියක් ලෙස තොරතුරු පනත පෙන්වා දිය හැකි යි."

සමාජය වෛද්‍යවරුන් සලකන්නේ දෙවිවරුන් ලෙසිනි. ඒ රෝගී වී අසරණ වන අපට ඔවුන් ජීවිතය දෙන බැවිනි. එහෙත් නොසැලකිල්ල හා අත්වැරදීම් හේතුවෙන් වෛද්‍යවරුන් අතින්ම රෝගියෙකුට මරණය කරා ගමන් ගන්නට සිදුවන අවස්ථා තිබේ. මෙරට රෝහල් පද්ධතිය තුළ එවැනි මරණ වාර්තා නොවන්නේ යැයි අපට කිව නොහැක. රෝහලකදී මරණයක් සිදු වූ විට භොරාගේ අම්මා ගෙන් ජෙන අහන්නාක් මෙන් අපට ඒ පිළිබඳ සත්‍ය සොයා ගැනීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමට සිදුවන්නේද වෛද්‍යවරුන් ගෙන් ම ය. එහි දී වෘත්තීය සගයින් බේරා ගැනීමට වෛද්‍යවරුන් ක්‍රියා කරනු ඇතැයි ජනතාව තුළ සාධාරණ සැකයක් පවතී. සුනිල්ගේ මරණය හා සම්බන්ධ සිද්ධිය තුළ ද එවැනි පසුබිමක් ඇතැයි ඔහුගේ බිරිඳ හා දරුවන්ට සාධාරණ සැකයක් මතු වූයේ රෝහල් බලධාරීන් දිගින් දිගටම ඔහුගේ වෛද්‍ය වාර්තා ලබා නොදීම හේතුවෙනි. තොරතුරු දැන ගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සම්මත වී නොතිබුණේ නම් සුනිල්ගේ බිරිඳට දිසා අධිකරණයේ සිවිල් නඩුවක් ගොනු කිරීමට ඇති අවස්ථාව බොහෝ දුරට මග හැරී යන්නට තිබිණි.

"මගේ මහත්තයා මිය ගියාට පස්සේ දරුවෝ තුන් දෙනා එක්ක මම පුදුම දුකක් වින්දේ. කෙනෙකුගේ අහිමි වීම තවත් කෙනෙකුගේ ජීවිතය කඩා වැටීමට හේතුවක් වෙන්න පුළුවන්. ඒ නිසා අපි හැම වෙලාවෙම ජීවිතයක වටිනාකම තේරුම් ගෙන කටයුතු කරන්න ඕන. මට ඕන තවත් මේ අවාසනාවන්ත සිදුවීම් වළක්වා ගැනීමට පමණයි. මහත්තයාගේ මරණයට අදාළ නඩුව ලබන මාර්තු මස විභාග කිරීමට නියමිතයි. තොරතුරු පනත ගැන මහනුවර මානව හිමිකම් කාර්යාලයෙන් දැන ගන්නට නොලැබුණා නම් මට මහත්තයා වෙනුවෙන් සාධාරණය ඉටු කරන්න කොහොමටවත් ලැබෙන්නේ නැහැ." සුනිල්ගේ බිරිඳ ජෙස්මින් පවසයි.

■ අසේල කුරුළුවංග

අසේල කුරුළුවංග
ලේක් හවුස් ආයතනයේ මහනුවර ප්‍රාදේශීය කතුවරයා ය. වසර 22 ක පමණ කාලයක් මාධ්‍ය ක්ෂේත්‍රයේ ක්‍රියාකාරීව නිරතව සිටින ඔහු විශේෂාංග රචකයකු ලෙස කැපිපෙනෙන මෙහෙවරක් ඉටු කරයි. මාධ්‍ය පුහුණුකරුවකු ලෙස ද කටයුතු කරන ඔහු ගැටුම් වාර්තාකරණය පිළිබඳව අධ්‍යයනය කිරීමට ඇමරිකානු තානාපති කාර්යාලය මගින් ලබාදුන් සංචාරයක් සඳහා 2029 වසරේදී සහභාගී විය.

වතුකරයේ නිවාස ව්‍යාපෘති රැසක් අතරමග

නිම කරන්න මුදල් වෙන් කර නෑ

උඩරට කඳුරයේ සිදු කරනු ලබන ඉන්දීය නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතීන් හා මීට පෙර පැවැති කඳුරට නව ගම්මාන, යටිතල පහසුකම් හා ප්‍රජා සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය පිළිබඳව අඛණ්ඩව පරස්පර විරෝධී අදහස් පළවෙමින් පවතී. පසුගිය රජය විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද සංවර්ධන කටයුතු රාශියක් වර්තමාන රජය විසින් ක්‍රියාත්මක නොකර අතහැර දමා තිබීම වේදනාකාරී තත්ත්වයකි.

ඒ අනුව මස්කෙළිය බුටුන්වික්, එමලිනා වතුයායේ 2017 වර්ෂයේදී කඳුරට නව ගම්මාන යටිතල පහසුකම් හා ප්‍රජා සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය විසින් ක්‍රියාත්මක කරන ලද තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු වර්තමානයේ අතහැර දමා ඇත. හිටපු අමාත්‍ය පලනි දිගාමිබරම් මැතිවරණයෙන් ජයග්‍රහණය කිරීමෙන් අනතුරුව මස්කෙළිය ප්‍රදේශයේ ජනතාවට ලබාදුන් පොරොන්දු ඉටු කිරීම වෙනුවෙන් 2017 වර්ෂයේ නොවැම්බර් මස වේගවත් ගමනක් යමින් විවිධ සංවර්ධන කටයුතු ආරම්භ කළේ ය.

මෙහිදී පානීය ජලය, මාර්ග, ක්‍රීඩාංගණ, නිවාස ක්‍රම ආදී ව්‍යාපෘති සඳහා මුල්ගල් තබා කටයුතු ආරම්භ කරන ලදී. ගාඩමෝර් වතුයායේ ලාවිලේඩ්, මොකා පහළ කොටස, ලංකා ඩිවිෂන්, කෙස්කිබන් ඩිවිෂන්, එමලිනා ඩිවිෂන්, බලුම්ලේඩ් ඩිවිෂන්, කුයින්ස්ලැන්ඩ් ඩිවිෂන්, මස්කෙළිය ෂන්මුගනාද දේවස්ථානයේ සංකෘතික මධ්‍යස්ථානය, ගඟේවත්ත, ලක්ෂපාන සෙන් ඇන්ඩාස් පහළ කොටස, ලක්ෂපාන ඩිවිෂන්, නයිත්සා වත්ත ඇතුළු වතු 15ක පමණ වැඩසටහන් සිදු කළ බවට වාර්තා විය.

පීඩාවට පත් වූවන් යළි අවදනමේ

මෙම ව්‍යාපෘති අතරින් මස්කෙළිය එමලිනා වතුයායේ ස්වභාවික විපත්වලින් පීඩාවට පත් පවුල් 18ක් සඳහා ආරම්භ කරන ලද තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය ද එකක් විය. මෙම ව්‍යාපෘතිය 2017 වර්ෂයේ ආරම්භ කර 2018 වර්ෂයේ අවසන් කිරීමට බලාපොරොත්තු විය. නමුත් 2021 වර්ෂය දක්වා වූ වසර 4ක කාලයක් ගෙවී ගිය ද ඉහත ව්‍යාපෘතියේ කටයුතු අවසන් කිරීම සඳහා වූ කිසිදු උත්සාහයක් හිටපු අමාත්‍ය පලනි දිගාමිබරම් විසින් හෝ වර්තමාන රාජ්‍ය අමාත්‍ය ජීවන් තොණ්ඩමන් විසින් හෝ සිදු නොකරන ලදී.

මෙම කරුණ සම්බන්ධයෙන් වතු නිවාස හා ප්‍රජා යටිතල පහසුකම් රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ කරන ලද ඉල්ලීමකින් ලබාගත් තොරතුරු අනුව, ස්වභාවික විපත්වලින් පීඩාවට පත් එමලිනා වතුයායේ පවුල් 18ක් සඳහා තනි නිවාස ඉදිකිරීමට බුටුන්වික් වතු අධිකාරිවරයා විසින් ලබාදුන් අංක 5 ඊ නැමැති වතු ඉඩමේ නිවාස 10ක් පමණක් ඉදිකිරීම සඳහා ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය අනුමැතිය ලබා දී ඇත. නමුත් අදාළ ප්‍රදේශයේ නිවාස 18ක් ඉදිකිරීම සඳහා අමාත්‍යාංශය කටයුතු කර ඇත. එසේ නම්, මෙම ක්‍රියාව නිසා ඇති වන අතර්ථයන් සඳහා වගකීම ගන්නේ කවුරුන් ද?

විපත්වලින් පීඩාවට පත් එමලිනා වත්තේ ජීවත්වන පවුල් 18ක් වෙනුවෙන් ඉහත නිවාස ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කර ඇති තත්වයක් තුළ ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානයේ උපදෙස් නොතකා කටයුතු කිරීම කෙතරම් සාධාරණ ද? මේ අතර පුඩලුමය ඩන්සිනන් ප්‍රදේශයේ ඉන්දීය රජයේ මූල්‍ය ආධාර යටතේ ඉදිකරන ලද ඉන්දීය තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතියද පසුගිය දිනවල උඩරට කඳුකර ප්‍රදේශයේ ඇති වූ අයහපත් කාලගුණය හේතුවෙන් දැඩි ලෙස හානියට පත්ව ඇත. එම නිසා මෙතෙක් උඩරට කඳුකර ප්‍රදේශයේ ඉදිකරන ලද නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතීන් සඳහා වූ ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානයේ අනුමැතිය පිළිබඳව සොයාබැලීමේ අවශ්‍යතාව මතු වී ඇත. නමුත් මීට අදාළව ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ 2020.09.15 වන දින තොරතුරු ලබාගැනීම සඳහා ඉල්ලීම් කළද ඉහත සංවිධානය තොරතුරු ලබාදීමට කල්ගත කරමින් සිටියි.

ඉඩම් ලබා ගැනීමේ අභියෝගය

වැවිලි ක්ෂේත්‍රයේ ඉඩම් රජයේ හා වැවිලි සමාගම් සතු දේපළ වශයෙන් තිබීම හේතුවෙන් තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා ඉඩම් ලබාගැනීමේ බරපතල ගැටලු පවතී. වතු පරිපාලනය විසින් ලබාදෙන බොහෝ ඉඩම් අස්වැන්න අඩු ප්‍රදේශ ලෙස පැවතියද එම ඉඩම් වර්තමාන නිවාස සංකීර්ණ තිබෙන ස්ථානයේ සිට විශාල වශයෙන් දුරබැහැර ප්‍රදේශවල පිහිටා ඇත. එම නිසා ඉහත ප්‍රදේශ සඳහා අලුතින් යටිතල පහසුකම්ද ලබාදීමේ අවශ්‍යතාව පවතී. වැවිලි ක්ෂේත්‍රයේ සිදු කිරීමට යෝජිත නිවාස ව්‍යාපෘතිවල බොහොමයක් ඉඩම් ප්‍රශ්න හේතුවෙන් විවිධ කඹ ඇදීලි හටගෙන ඇත. එමනිසා නිවාස ව්‍යාපෘති සඳහා ඉඩම් ලබාදීමේ

වගකීම වතු පරිපාලනය යටතේ පැවැතීම හේතුවෙන් ඔවුන් විසින් ලබාදෙන ඉඩම්වලම නිවාස ඉදිකළ යුතුව තිබේ.

එසේම ජාතික ගොඩනැගිලි පර්යේෂණ සංවිධානය විසින් ලබාදෙන ලද වාර්තාවට අදාළ කරුණු තොරතුරු දැනගැනීම පනත යටතේ ඉල්ලීම් කළ ද පැහැදිලි පිටපත් ලබා දී නොමැත. මේ හේතුවෙන් එහි පවතින අමතර අඩුපාඩු පිළිබඳව කිසිවක් දැනගැනීමට අපට නොහැකි වී ඇත. එමඳිනා වන්නේ තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය සඳහා එක් නිවසකට රුපියල් මිලියනයක් බැගින් නිවාස 18ක් සඳහා රුපියල් මිලියන 18ක් වෙන් කර ඇත. මීට අමතරව පානීය ජල ව්‍යාපෘතිය සඳහා රුපියල් 2,375,047.64ක මුදලක්ද, විදුලිය ලබාගැනීම සඳහා රුපියල් 763,055.12ක මුදලක්ද වෙන් කර ඇත. විදුලිය ලබාගැනීම සඳහා වූ මුදල්ද ගෙවා ඇති තත්වයක් තුළ මේ වන තෙක් විදුලි සැපයුම් ලබා දී නොමැත. එසේම තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය අවසන් වේ නම් පමණක් විදුලි සැපයුම් ලබාගැනීමේ හැකියාව පවතී. මෙම නිවාස 18 සඳහා වෙන් කරන ලද රුපියල් මිලියන 18ක මුදලද සම්පූර්ණයෙන් වියදම් නොකරන ලදී. ඉතිරි මුදල්වලට කුමක් සිදුවූයේදැයි කිසිවෙක් නොදනී.

නොවිසඳුණු ගැටලු රැසක්

එසේම මාර්ග සංවර්ධනය සඳහා මුදල් වෙන් කර නොමැත. වැවිලි ක්ෂේත්‍රයේ පවතින ප්‍රධාන ගැටලුව වන්නේ යටිතල පහසුකම් නොමැති වීමයි. නිවාස ඉදිකර දුන්න ද අනෙකුත් යටිතල පහසුකම් ලබාදීම සිදු නොවේ. මෙම හේතුවෙන් තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක වූව ද එහි ජනතාවට සිදුව ඇත්තේ අඩුපාඩු සහිතව ජීවත්වීමට ය. සමහර පුද්ගලයින් තනි නිවාස ලබාදුන්නද යටිතල පහසුකම් නොමැතිවීම නිසා එම නිවාසවල ජීවත්වීමට ද නොයති.

එමඳිනා වන්නේ තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය 2017 වසරේ ආරම්භ කර 2018 වසරේ නිමා කිරීමට සැලසුම් කරන ලදී. නමුත් වසර 4ක් ගත වුවද මෙම නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය තවමත් සම්පූර්ණ කර නොමැත. එසේම අදාළ නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය නිම කිරීම සඳහා වතු නිවාස හා ප්‍රජා යටිතල පහසුකම් රාජ්‍ය අමාත්‍යාංශය විසින් මුදල් අමාත්‍යාංශයෙන් අමතර මුදල් ඉල්ලීමක් සිදු කර ඇති තත්වයක් තුළ එම මුදල් ද තවමත් ලබා දී නොමැත. අමතර මුදල් ප්‍රතිපාදන ලැබෙන්නේ නම් නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය අවසන් කළ හැකි බවට පවසා ඇත. 2022 වර්ෂය සඳහා වූ අය-වැය යෝජනාවේ උඩරට කඳුකරයේ නිවාස සෑදීම වෙනුවෙන් රුපියල් මිලියන 500ක් වෙන් කරන බවට යෝජනා වී ඇත. මීට පෙර අමාත්‍යාංශය විසින් ආරම්භ කර වර්තමානයේ අතහැර දමා ඇති නිවාස සඳහා අවශ්‍ය යටිතල පහසුකම් සංවර්ධනය වෙනුවෙන් කිසිදු මුදල් වෙන් කිරීමක් සිදු කර නොමැත. නමුත් පසුගිය කාලවලදී උඩරට කඳුකරයේ නිවාස ඉදිකිරීම් සඳහා අය-වැය යෝජනාවෙන් ප්‍රකාශ කළ කිසිවක් ඉටු නොකරන ලදී.

රටේ වර්තමානයේ පවතින මූල්‍ය අපහසුතා හේතුවෙන් නව සංවර්ධන කටයුතු සිදු කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කළ සංවර්ධන කටයුතු කල්තැබීම වැනි දේවල් කිරීමට මුදල් අමාත්‍යාංශය

තීරණය කර ඇත. මේ හේතුවෙන් තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය සම්පූර්ණ කිරීම සඳහා මුදල් වෙන් කිරීම පිළිබඳව සැකයක් මතුව ඇත. එමඳිනා නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතියේ නිවාස 13ක් සඳහා බිත්ති බැඳ ඇති අතර නිවාස 5ක් සඳහා බිත්ති බැඳීමේ මූලික කටයුතු ආරම්භ කර ඇති බව පැවසේ. නමුත් මෙම කාර්යයන් වසර 4කට පෙර සිදු වූ දේවල් ය. වර්තමානයේ එහි කිසිදු සංවර්ධන කටයුත්තක් සිදු නොවේ. මේ අතර අමතර මුදල් වෙන් කර නොමැති වීම නිසා නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය අතරමග ඇතහිට ඇති බව ද පැවසේ.

එසේම ස්වභාවික විපත් හේතුවෙන් පීඩාවට පත් එමඳිනා වන්නේ මෙම නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කරන ලද්දේ පවුල් 18ක් සඳහා ය. මෙහි නිවාස හිමියන් තේරීමේ දී අවසන් තීරණ ගෙන ඇත්තේ වැවිලි මානව සංවර්ධන භාරය හා වතු පාලනාධිකාරිය වේ. වර්තමානය වන විටත් මෙම නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතිය අවසන් නොවීම හේතුවෙන් ඉහත පවුල් 18 ම නැවතත් එම අවදානම් සහිත නිවාසවලට ජීවත්වීමට බල කර ඇත. මේ හේතුවෙන් ඔවුන් නැවතත් විපත්වලට මුහුණ දීමේ අවදානමට ලක්ව ඇත.

අතහැර දැමූ ව්‍යාපෘති රැසක්

මීට පෙර පැවැති කඳුරට නව ගම්මාන, යටිතල පහසුකම් හා ප්‍රජා සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ ප්‍රතිපාදන යටතේ ක්‍රියාත්මක වූ තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති බොහොමයක් මේ වන විට අත්හැර දමා ඇත. අමතර මුදල් වෙන් කර නොමැතිකම, කොන්ත්‍රාත්කරුවන්ට කොන්ත්‍රාත්තුවේ මුදල් නොගෙවීම සහ කොන්ත්‍රාත්කරුවන් විසින් සංවර්ධන ව්‍යාපෘති සම්පූර්ණ නොකිරීම වැනි ගැටලු තවමත් නොවිසඳී පවතී. අමාත්‍යාංශය විසින් සිදු කරන ලද නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති සඳහා අතිරේක අරමුදල් ලබාගෙන අවසන් කිරීමට පසුගිය රජය තුළ වැඩි ඉඩක් තිබුණි. නමුත් අමාත්‍යාංශය විසින් සිදු කරනු ලබන තනි නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති කෙරෙහි වැඩි අවධානය යොමු වූ පරිදි ඉන්දීය නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති කෙරෙහි අවධානය යොමු වූයේ නැත.

ඉන්දියානු නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති ගොඩනැගිලි මට්ටමින් නිම වීමට ප්‍රධානතම හේතුව වන්නේ පිළිගත් සහ ජාත්‍යන්තරව පිළිගැනීමට ලක් වූ සමාගම්වලට කොන්ත්‍රාත්තු ලබා දීම යි. නමුත් අමාත්‍යාංශය විසින් ලබාදුන් කොන්ත්‍රාත් එම අමාත්‍යාංශයේ පෞද්ගලික නියෝජිතයන්ට සහ සම්පතම හිතවතුන්ට ලබාදීම නිසා ඒවා සම්පූර්ණයෙන් නිම කර නැත. මේ වන විට අමාත්‍යාංශය මගින් සිදු කරන නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘති සඳහා පූර්ව වැඩපිළිවෙළක් සකස් කර නොමැත. නව රජය පත් වී වසර දෙකක් ගතවෙන මේ මොහොතෙන් ඉන්දීය නිවාස ක්‍රම ව්‍යාපෘතියේ නිවාස 1,300කට පමණ දැනටමත් යටිතල පහසුකම් සපයා ඇත.

අතිරේක ඉන්දීය නිවාස යෝජනා ක්‍රම යටතේ නිවාස 12,500ක් සහ අමාත්‍යාංශය විසින් ක්‍රියාත්මක කර ඇති තනි නිවාස යෝජනා ක්‍රම ඉදිරියට ගෙන යටිතල පහසුකම් සම්පූර්ණ කර ප්‍රතිලාභීන් වෙත ලබා දීමට තව වසර කීයක් ගතවේ ද යන්න නොදනී. ස්වභාවික විපත්වලින් තව ලයිම් කාමර කීයක් කඩා වැටෙවිදැයි කිව නොහැක. උඩරට වැවිලි සඳහා දැනට ක්‍රියාත්මක

තනි නිවාස යෝජනා ක්‍රම ඇත්තේ ඉතා අඩු ප්‍රමාණයකි. වතුකරයේ සමස්ත ජනතාවටම තනි තනිව නිවාස ලබා ගැනීමට තවත් වසර 50කවත් ගත විය හැකි ය. නැත. නොහැකි වන්නන් පුළුවන.

තනි නිවාස සිහිනය හා යථාර්ථය

වතු නිවාස හා ප්‍රජා යටිතල පහසුකම් අමාත්‍යාංශයේ 2020 වසරේ කාර්ය සාධන වාර්තාවට අනුව, වතු වල තනි නිවාස ඉදි කිරීම් නිම කර ඇත්තේ 39,799ක් පමණකි. (2020.12.31). ද්විත්ව නිවාස 29,567ක්ද, තනි ලයින් නිවාස 73,130ක්ද, ද්විත්ව ලයින් නිවාස 68,628ක්ද, මහල් ලයින් නිවාස 1637ක් සහ තාවකාලික පැල්පත් 15,480ක් ද ඇත. ඉතින් මෙවන් තත්වයක් තුළ වතුකරයේ ජනතාව සඳහා තනි නිවාස 186,805ක් පමණ වූ අවශ්‍යතාවයක් තිබේ. නමුත් 2022 අය-වැය යෝජනාවෙන් ඉදිකළ හැක්කේ නිවාස 500ක් පමණි. මේ තත්වය තුළ 2050දීවත් වතුකර ජනතාවගේ තනි නිවාස පිළිබඳ සිහිනය සැබෑ වේවි ද? යන්න ප්‍රශ්නාර්ථයක්ව පවතී.

මේ අතර ඉන්දීය රජයේ ප්‍රතිපාදන මත ඉදිකළ දික්ඛිය ග්ලැංගන් රෝහල විවෘත කිරීමේ අවස්ථාවට ඉන්දීය අග්‍රාමාත්‍ය නරේන්ද්‍ර මෝදි මහතා සහභාගි වූ අතර එහි දී උඩරට වතුකරයේ ප්‍රජාව සඳහා අමතර තනි නිවාස 10,000ක් ඉදිකිරීමට නියෝගයක් නිකුත් කළේ ය. නිවාස 4,000ක් ඉදිකිරීමේ කටයුතුවල ඇති වී තිබෙන ප්‍රශ්නකාරී තත්වයන් විසඳීමට වසර හයක් ගත වී ඇති තත්වය යටතේ තවමත් නිවාස 10,000 වැඩසටහන ආරම්භ කර නොමැත. ඉන්දීය රජය විසින් ලබා දෙන නිවාස 10,000න් 2021 වසරේදී නිවාස 3,025ක්, 2022 වසරේදී නිවාස 3,944ක් සහ 2023 වසරේදී නිවාස 2,531ක් ලෙස සමස්තයක් වශයෙන් නිවාස 9,500ක් නිම කර ප්‍රතිලාභීන් වෙත ලබා දීමට තීරණය කර ඇත. ඉතිරි නිවාස 500 ගැන කිසිදු තොරතුරක් ලැබී නැත. එම නිවාස 500ට කුමක් වේවිදැයි දන්නා කෙනෙක් නැත.

ඉන්දීය රජය තනි නිවාස පරිත්‍යාග නොකළහොත් වතුකර ජනතාවට තනි නිවාස ලබා ගැනීම ඉතාමත් අසීරු ක්‍රියාවක් වනු ඇත. ඊට හේතුව වතුකරයේ ජනතාව වෙනුවෙන් වෙන් කරන අමාත්‍යාංශය මගින් තනි නිවාස ව්‍යාපෘති ක්‍රියාත්මක නොවීමයි. එසේ සිදු කරන තනි නිවාස ව්‍යාපෘති ද පසුව බලයට පැමිණෙන රජය විසින් අත්හැර දමනු ඇත. එම නිසා නිවාස ව්‍යාපෘති සඳහා මුල්ගල් තබා ඒවා ප්‍රචාරණය කිරීම වෙනුවට ඒවා අවසන් කර ප්‍රතිලාභීන් අතට පත් කිරීම කාලෝචිත අවශ්‍යතාවකි.

■ කේ. ප්‍රසන්නා

කේ. ප්‍රසන්නා
තිනක්කුරල් පුවත්පතේ මාධ්‍යවේදියෙකි. ජේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයේ උපාධ්‍යවරයෙකි. දස වසරක සිට ජනමාධ්‍යකරණයේ නිරත ඔහු, දූෂණ විරෝධී ජනමාධ්‍යකරණය සඳහා තොරතුරු අයිතිය භාවිතය සම්බන්ධයෙන් විශේෂ උනන්දුවක් දක්වන්නෙකි. 2018 ජනමාධ්‍ය විශිෂ්ටතා සම්මාන උලෙලේදී තොරතුරු අයිතිය භාවිතයෙන් කළ හොඳම වාර්තාකරණය සඳහා සම්මානයට පාත්‍ර වූ ඔහු 2019දී ජනමාධ්‍ය අමාත්‍යාංශය මගින් පැවැත්වූ පුරවැසි අභිමත් උලෙලේදීද සාමෘත පුරවැසිභාවය උදෙසා සම්මානයට පාත්‍ර විය.

වදහිංසාවට එරෙහි නීතිය නමට පමණද?

**දෙවසරකදී වදහිංසා පැමිණිලි 800ක්
වසර 5කදී නීතිපති පවරා ඇත්තේ නඩු 7ක් පමණයි**

යමකු වද හිංසාවට පැමිණවීමෙන් ඔහුගේ හෝ ඇයගේ මානව අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම මානව ඉතිහාසය පුරාම දක්නට ලැබෙන්නකි. පුරාණ ශ්‍රී ලංකාවේ පැවති වද හිංසා වර්ග තිස්දෙකක් පිළිබඳ සඳහන් වෙයි. එකල රාජ පුරුෂයින් ලවා වදහිංසා කරවනු ලැබූ අතර ඒවා නීත්‍යානුකූල ලෙස සැලකිණි. නමුත් ඒවා ඉතා අමානුෂික, අවමන්සහගත ලෙස ක්‍රියාත්මක විය. සිංහල රජ කාලයේ දෙන ලද වද හිංසා පිළිබඳ රොබට් නොක්ස් තම “එදා හෙළ දිව” නම් ග්‍රන්ථයේ සඳහන් කොට ඇත. අතීතයේ ලංකාවේ සිදු වන වද හිංසාව වැළැක්වීම උදෙසා සකස් කර තිබූ නීතිමය ප්‍රතිපාදන ‘ටැම් ලිපි’ හා ‘ශිලා ලේඛන’වල ද සඳහන් කොට ඇත. නමුත් මේවා විධිමත් ලෙස සකස් කරන ලද්දේ බ්‍රිතාන්‍යයන් විසිනි. 1815 බ්‍රිතාන්‍යයන් සහ කන්ද උඩරට ප්‍රභූන් අතර අත්සන් කළ ‘කන්ද උඩරට ගිවිසුමෙහි’ 6 වන වගන්තිය තුළ “ගාත්‍රා සන්ධිස්ථාන අවයවයන් කැපීමෙන් කරන නානා ප්‍රකාර වූ ශරීර වද වේදනා නැති කරන්ඩ සහා තහනම් කරන්ඩ යෙදුණායැ” ලෙස සඳහන් කොට ඇත.

මේ ඉතිහාසයේ කතාය. වර්තමානයේදී ලංකාව තුළ ප්‍රසිද්ධ වන සහ අප්‍රසිද්ධියේම සැඟව යන වදහිංසාවන් පිළිබඳව කතා අනන්තවත් අසන්නට දකින්නට ලැබෙන්නේ ය. වැඩි වශයෙන්ම ඇසෙන්නේ පොලිසියට අදාළවය. බන්ධනාගාර තුළත්, පාසල් ආශ්‍රිතවත් වද හිංසන සම්බන්ධයෙන් නිතර අසන්නට ලැබේ.

වසර 20ක ප්‍රගතිය මෙය ද?

ශ්‍රී ලංකාව තුළ දෙදහස වසරේ සිට වදහිංසා පනතට අදාළව මහාධිකරණය හමුවේ නඩු විභාග කිරීම ආරම්භ කළ අතර එතැන් සිට වදහිංසාවන්ට ලක්වුවන්ට සාධාරණයක් ඉටු වී ඇත්ද යන්න සොයා බැලීමට මැදිහත්කරු ලෙස මහනුවර මානව හිමිකම් කාර්යාලය

ඉදිරිපත් වී තිබේ. එහි අධ්‍යක්ෂ මනතුංග පියතුමන්ගේ මෙහෙයවීම මත එහි ක්‍රියාකාරීන් ලුසිල් අබේකෝන් මෙනවිය විසින් ඊට අදාළ තොරතුරු සොයා බලා තිබේ. ඇය කියා සිටියේ, 1994 අංක 22 දරන වදහිංසා පනත මහජනතාවගේ සුභසිද්ධිය උදෙසා නීතිගත කර තිබුණද ඒ ඔස්සේ මහජනතාවගේ මානව අයිතීන් ආරක්ෂාවීමක් පෙනෙන්නට නැති බවය.

“කිසියම් නීති පද්ධතියක් රට තුළ ස්ථාපිත වූ පසුව ඒවා රාජ්‍ය ප්‍රතිපත්තියට ඇතුළත් විය යුතු යි. ප්‍රතිපත්තිමය තීරණ මත මහජනතාවට යහපතක් උදා විය යුතු යි. නමුත් දෙදහස වසරේ සිට දෙදහස් විසිඑක වසර දක්වා, වදහිංසාවන්ට ලක්වූ පුද්ගලයින්ට නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ මැදිහත් වීමෙන් සාධාරණයක් ඉටු වෙලා නැහැ. මානව හිමිකම් කාර්යාලය වෙත ලැබී තිබෙන පැමිණිලි සහ නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවේ ඇති තොරතුරු දත්ත සංසන්දනය කර බලන විට මෙය ඉතා පැහැදිලිව පෙනී යනවා.”

ශරීරයට පහර දීම, අතුල් පහර දීම, නිර්වස්ත්‍ර කොට පහර දීම වැනි වදහිංසා, නීතිය ක්‍රියාත්මක වන ආරක්ෂක අංශ සිදු කරන බව රහස්‍ය නොවේ. ඒ අතරින් වැඩිමනක් සිදුවීම් ප්‍රසිද්ධියට පත් වන්නේ ද නැත. පොලිස් භාරයේ සිට වදහිංසාවට ලක් වී මිය ගිය පිරිස් සම්බන්ධයෙන් ඉකුත් කාලයේ මාධ්‍ය මගින් ද ප්‍රචාරය වූ අවස්ථා තිබේ. නමුත් කිසිදු පුද්ගලයකු ඊට අදාළව නැවත පොලිස්පතිට හෝ විශේෂ විමර්ශන ඒකකයට පැමිණිලි කොට යුක්තිය ඉල්ලා කැඟැසුවේ නැත. සැකරුවන් හෝ බන්ධනාගාරගත කොට ඇති රැඳවියන්ගෙන් තොරතුරු ලබා ගැනීම උදෙසා රාජ්‍ය තන්ත්‍රයේ නිලධාරීන් ඔවුන් දැඩි වදහිංසාවට ලක් කරන බව ද තොරහසකි. නමුත් වදහිංසාවට ලක් වූ අය ඊට එරෙහිව නැගී සිටින්නට උත්සාහයක් හෝ ගන්නේ නැත.

එලෙස වදහිංසා ලබන පුද්ගලයෝ තමා තුළ වූ ආත්ම විශ්වාසය හීන කර ගනිති. විශාදය හෙවත් අසහනයට පත් වෙති. අලස බව නිසා සමාජයේ දී අන්‍යන් සමඟ සබඳතා ඇති කර නොගනී. තමන්ගේ ජීවිතය අහිමි කර ගන්නා තැනට පත් වන ස්වරූපයක් ද දක්නට ලැබෙන්නේ ය.

නීතියෙන් පුළුල් රැකවරණයක්

පොලිසිය උදෙසා මේ සම්බන්ධයෙන් දිනෙන් දින වැඩි විවේචන එල්ල වී ඇතත් වදහිංසා ලබන කිසිවකුත් මේ අසාධාරණය වෙනුවෙන් සාධාරණයක් කර දෙන ලෙස නීතිය හමුවට යන්නේ ද නැත. ඊට ප්‍රධානතම හේතුව ජනතාව වදහිංසා පනත ප්‍රකාරව තමන්ට ලැබෙන රැකවරණය ගැන නොදන්නා බව විය හැකි ය.

වදහිංසාවට පත් වන්නේ වටිනා ජීවිතයක් වන බැවින් එම ජීවිත ආරක්ෂා කර ගැනීමටත් වදහිංසා පිටු දකින සමාජයක් උදෙසා ක්‍රියාත්මක වීමටත් පොදු ජනතාවට අයිතියක් තිබේ. එසේම වදහිංසා පමුණුවන්නන්ට එරෙහිව නීතිය ක්‍රියාත්මක කළ හැකි පසුබිමක් ද ශ්‍රී ලංකාව තුළ පවතී. වදහිංසාවට එරෙහිව එම ක්‍රියා හෙළා දැකිය හැකි අතර නීතියෙන් තහනම් කිරීමටත් නඩු පවරා වන්දි ලබා ගැනීමටත් අවශ්‍ය නෛතික බලය වදහිංසාවන්ට ලක්වන්නන්ට ඇති බැවිනි. ඒ සඳහා වන ජාත්‍යන්තර සම්මුතීන් සමග ශ්‍රී ලංකාව එකඟ වී තිබේ.

තවද, ශ්‍රී ලංකා ආණ්ඩු ක්‍රම ව්‍යවස්ථාව තුළ ඇති ප්‍රතිපාදන ප්‍රකාරව 1978 ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම් පිළිබඳ දැක්වෙන 3 වැනි පරිච්ඡේදයේ 11 වන ව්‍යවස්ථාව යටතේ දක්වන්නේ “කිසිම තැනැත්තෙකු වධ හිංසාවලට හෝ කෲර, අමානුෂික හෝ අවමන් සහගත සැලකීමට හෝ දඬුවම්වලට ලක් නොකළ යුත්තේ ය” යනුවෙනි.

17 වන ව්‍යවස්ථාව අනුව එවැනි වදහිංසාවක් රජයේ විධායක හෝ පරිපාලන ක්‍රියාවක් මගින් සිදු වූයේ නම් හානියට පත් වූ පුද්ගලයාට හෝ ඔහුගේ නීතිඥයාට මාස 1ක් ඇතුළත ශ්‍රේෂ්ඨාධිකරණයට පැමිණිලි කර සහන ලබා ගත හැකිය (126 වන ව්‍යවස්ථාව). මෙම 11 වන ව්‍යවස්ථාව කිසිදු ලෙස සීමාවට ලක් කළ නොහැකිය. එමගින් තවදුරටත් වදහිංසාව නවතා ඇත.

පොලිස් ආඥා පනතට අනුව, අත්අඩංගුවට ගනු ලැබූ සැකකරුවන් වද හිංසාවට ලක් වීම වැළැක්වීම උදෙසා පියවර ගැනීමේ හැකියාව ද ඇත. එනම් පොලිස් දෙපාර්තමේන්තු රෙගුලාසි මගින් රැඳවියන්ට සැලකිය යුතු ආකාරය හා උප සේවා නියෝග මගින් ද දක්වා ඇත්තේ රැඳවියන් පිළිබඳ නිරන්තරයෙන් පරීක්ෂා කළ යුතු බවත්, ඔවුන්ගේ සෞඛ්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ සැලකිය යුතු බවත් දක්වමිනි.

එමෙන්ම, 1996 අංක 21 දරන ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභා පනත යටතේ වදහිංසාවක් සිදු වූ හෝ සිදු වීමට ආසන්න තත්ත්වයක් පිළිබඳ විමර්ශනය කොට ඒ පිළිබඳ නිර්දේශ නිකුත් කිරීමට බලය ඇත. මෙම පනත යටතේ ඕනෑම පුද්ගලයකු, ත්‍රස්තවාදය වැළැක්වීමේ පනත යටතේ හෝ හදිසි රෙගුලාසි යටතේ අත්අඩංගුවට ගන්නා විට එකී පුද්ගලයන්ගේ රැඳවුම් ස්ථාන මාරු කිරීම පිළිබඳව පැය 48ක් ඇතුළත ශ්‍රී ලංකා මානව හිමිකම් කොමිෂන් සභාවට දැන්විය යුතු යැයි 28 වන වගන්තිය මගින් ඊට අදාළ ප්‍රතිපාදන සලසා ඇත.

ඕනෑම පුද්ගලයකු වදහිංසනයට ලක් වුවහොත් ඊට එරෙහිව නැගී සිටීමට අවැසි නීති රාමුව මෙපරිද්දෙන් පැවතියද අදටත් ඒ සම්බන්ධයෙන් ජනතාව දැනුවත් නැත. දැන් අවශ්‍ය වන්නේ ඒ සම්බන්ධයෙන් රටේ ජනතාව දැනුවත් කිරීම ය. එවන් වගකීමක් අප සතු වුවද, වදහිංසා පමුණුවන්නේ රාජ්‍ය නිලධාරීන්ම වන බැවින් ද, ඔවුන් සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ලබා ගත යුතු වන්නේ ද රාජ්‍ය ආයතන ඔස්සේම වන බැවින් ද තොරතුරු ඒකරාශී කර ගැනීමේ දැඩි බාධක පවතී.

තොරතුරු ඉල්ලීමෙන් හෙළි වූ කරුණු

මෙවන් අර්බුදකාරී අවස්ථාවන්හි දී තොරතුරු ලබා ගැනීමේ හොඳම සහ එකම ක්‍රියාමාර්ගය වන්නේ තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ඔස්සේ තොරතුරු නිලධාරියා මගින් තොරතුරු ඉල්ලා සිටීම ය. එම අයිතිය පෙරට ගෙන අදාළ තොරතුරු විමසමින් නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව වෙත තොරතුරු අයදුම්පතක් යොමු කිරීමෙන් 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැන ගැනීමේ පනත යටතේ ඉල්ලා සිටි තොරතුරු අනුව ඊට අදාළව නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව මගින් RI/29/2021 අංක දරන තොරතුරු දැක්වීමක් ලෙස නීතිපතිවරයා වෙනුවට තොරතුරු නිලධාරී පිළිතුරු එවා තිබේ.

එහි සඳහන්ව තිබුණේ, 1994 අංක 22 දරන වදහිංසන පනත යටතේ මෙතෙක් පවරා ඇති නඩු ගණන පිළිබඳ නිවැරදි අගයන් ලබා දීම සඳහා නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව සතුව ඇති දත්ත ප්‍රමාණවත් නොවන බව ය. 1994 අංක 22 දරන වදහිංසන පනත යටතේ අවසානවරට අධිචෝදනාපත්‍ර ගොනු කරන ලද්දේ 2021 වර්ෂයේ දී බව ඔවුන් දන්වා තිබුණ ද 2017 වසරේ අධිචෝදනාපත්‍ර හතරක් පමණක් ගොනු කළ බවත්, 2018 අධිචෝදනාපත්‍ර දෙකක්, 2019 වසරේ අධිචෝදනාපත්‍ර එකක් සහ 2020 වසරේ අධි චෝදනා පත්‍ර එකක් පමණක් ගොනු කළ බවත් දන්වා එවා තිබිණි.

නමුත් මානව හිමිකම් කොමිසමට ලද පැමිණිලි මත වන 2018 සහ 2019 වාර්ෂික වාර්තා සලකා බැලීමේදී මෙම අගයන්වල ප්‍රබල පරස්පරතාවක් ඇති බව දක්නට ලැබේ. වදහිංසා පැමිණවීමට අදාළ පැමිණිලි භාරය අසූ තුනක් 2018 වසරේදීත් භාරයියක් 2019 වසරේදීත් මානව හිමිකම් කොමිසමට ලැබී ඇති බවට අදාළ වාර්ෂික වාර්තා සනාථ කර තිබේ.

එය එසේ තිබියදී, නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුවට ලැබී ඇති බව කියන 2018 සහ 2019 වසරවලදී අධිකරණයට යොමු කරන ලද අධිචෝදනා පත්‍ර ගණන දෙකක් සහ එකක් වීම යනු සත්‍ය තොරතුරක්ද යන සැකය ඕනෑම අයකුට ඇති වීම සාමාන්‍ය දෙයකි.

ජනතාවගේ අනවබෝධය

මේ සම්බන්ධයෙන් මානව හිමිකම් කාර්යාලයේ නීතිඥ සුරේන් ඩී. පෙරේරා පවසන්නේ, මේ පරස්පරතාවට අදාළ හේතු රැසක් ඇති බවය.

“කිසියම් පුද්ගලයකු පොලිසියේ වදහිංසාවලට ලක් වූ විට තමන්ට සිදු වූ අකටයුත්ත හෙවත් හිංසාව පිළිබඳව නැවත පැමිණිලි කිරීම සඳහා යන්නේද පොලිසිය වෙත යි. එවිට නිලධාරීන් පැමිණිල්ල සටහන් කර ගැනීම සම්බන්ධයෙන් ද ඒවා නැවත විභාග වීම සම්බන්ධයෙන් ද පරස්පරතා පවතිනවා. මොකද අපි නීතියේ පිහිට ඉල්ලා ගෙන ගියාට නීතිය ක්‍රියාත්මක වන පසුබිම හෝ පදනම පිළිබඳව අවබෝධයක් නැතිව යී යන්නේ. එවිට පොලිසිට හැකියාව තිබෙනවා පැමිණිලිකරුට නොදැනෙන්න මෙය මගහැරගන්න.

මෙවැනි පැමිණිලි සිදු කළ යුත්තේ පොලිස්පතිවරයාට හෝ විශේෂ අපරාධ විමර්ශන ඒකකයට හෝ වුවද ඒ සඳහා කොළඹ ගොස් ඊට අදාළ කටයුතු සිදු කරන පිරිස විරලයි. මේ වන විට අත්අඩංගුවේ සිටියදී හෝ පොලිස් භාරයේ සිටිය දී ආයුධ පෙන්වීමට ගොස් මිය ගිය සංඛ්‍යාව පිළිබඳව වාර්ෂික දත්ත සලකා බැලුවහොත් මිය ගිය ගණන කොමණක් වේ ද? ඊට අදාළව නිසිපරිදි නීතිය ක්‍රියාත්මක වන්නේ නම් මහාධිකරණය ඔස්සේ නඩු විභාග යක් පවත්වමින් අදාළ මරණය සම්බන්ධයෙන් පොලිස් නිලධාරීන්ට කරුණු දක්වා සිටීමට සිදුවනවා. එවිට යම් අගතියක් සිදුව ඇතිනම් මියගිය පුද්ගලයාගේ ජීවිතයට යම් වටිනාකමක් හෝ සාධාරණයක් ඉටුවෙන්න ඉඩක් තිබෙනවා. නමුත් මේ වන විට සිදු වන්නේ එවන් නඩු විභාග මහේස්ත්‍රාත් අධිකරණයේදීම විභාග කොට අවසන් කිරීමයි.”

රාජ්‍ය නිලධාරියෙක් යම් කිසි අවස්ථාවකදී කිසියම් පුද්ගලයකුට කිසියම් හිංසනයක් කළේ නම්, අදාළ නිධාරියාට එරෙහිව නීතිය හමුවට යෑමේ හැකියාව ඕනෑම අයෙකුට තිබෙන බවත්

මේ පිළිබඳව සමාජයේ කතිකාවක් ඇති විය යුතු බවත් හෙතෙම වැඩිදුරටත් අවධාරණය කළේය.

මේ සම්බන්ධයෙන් මානව හිමිකම් කාර්යාලයේ ලුසිල් අබේකෝන් මෙනවිය කියා සිටියේ, සාමාන්‍ය ජනතාවට තමන්ගේ අයිතිය ආරක්ෂා කරගැනීමට හෝ තමන්ට සිදු වූ අකටයුත්තක් හෝ වධ හිංසාවක් හෝ සම්බන්ධන්ධයෙන් හෝ යුක්තිය ඉටු වීමේ යාන්ත්‍රණය ක්‍රියාත්මක වීම පිළිබඳව පුළුල් සමාජ දැනුවත් කිරීමක් සිදු කළ යුතු බව ය. ඇය තව දුරටත් මෙසේ කීවා ය.

‘නිහඬව නොසිටිය යුතුයි’

“මඩකලපුව මූලතිව් වැනි ප්‍රදේශවලදී පොලිස් ප්‍රභාරයන්ට ලක්ව තුවාල සිදු වූ ජනතාව පිළිබඳව තොරතුරු මානව හිමිකම් කාර්යාලයට ලැබී තිබුණා. එපමණක් නොවෙයි, මාසයක් තුළ වදහිංසාවට ලක්ව පැමිණිලි දැමූ පිරිස පහහක් පමණ වෙනවා. මේ අය සම්බන්ධයෙන් දිගින් දිගටම නීතිය හමුවේ පැමිණිලි කිරීමටත් නීතියේ සරණ යෑමටත් ඇති පසුබිම ගැටලුසහගත බවක් පෙන්වනවා. යමෙක් අපරාධයක් කළ විට ඊට දඬුවමක් ලැබිය යුතු යි. නමුත් දඬුවමක් ලැබෙන්න නම් පැමිණිල්ල අධිකරණය හමුවට ඉදිරිපත් විය යුතු යි. මේ වනතුරු එවැන්නක් ප්‍රතිපත්තිමය අයුරකින් සිදුවන්නේ නැහැ.

රටක නීතියක් සකස් වෙන්නේ ජනතාව වෙනුවෙන්. නමුත් ජනතාව මෙම නීතිය පිළිබඳව නොදැනුවත් නම්, එවන් නීතියක ප්‍රායෝගික සාධාරණ හා ජනතාවාදී බවක් නැහැ. පොලිස්පතිවරයා හෝ විශේෂ විමර්ශන ඒකකයේ නිලධාරීන් හෝ වධහිංසාවට ලක්වූවන්ගේ පැමිණිලි විමර්ශනය කරන්නේ කෙසේ ද? ඊට අනුගත වූ යාන්ත්‍රණය කුමක් ද? ඔවුන් මේ සඳහා සෘජුව මැදිහත් නොවන්නේ නම් වෙනත් විකල්පයක් ඇත් ද? තමන්ගේ නිලධාරීන්ගේ ක්‍රියාවන් සම්බන්ධයෙන් විමර්ශනයක් සිදු කරන විට ඔවුන් ස්වාධීනව මෙම කටයුතු සිදු කරන්නේ ද යන ප්‍රශ්න රැසක් මීට අදාළව අපට තිබෙනවා. මේවා පිළිබඳව අපි තොරතුරු දැන ගත යුතු යි.

ඊට අදාළ තොරතුරු ගොනු කර ගැනීමේ දී තමයි අපට නීතිපතිවරයාගෙන් මේ සම්බන්ධයෙන් විමසා සිටීමට සිදු වූයේ. නීතිපති දෙපාර්තමේන්තුව සතු තොරතුරු සහ මානව හිමිකම් කාර්යාලයට සතු තොරතුරුවල තිබෙන පරස්පරතාව සමග ජනතාවට ඉටු වන සාධාරණය කුමක්දැයි ප්‍රශ්න කරන්න අපට සිදුවෙලා තිබෙනවා. මෙය නිහඬව සිටිය හැකි වාතාවරණයක් නොවන බව කිව යුතු යි. මෙවැනි පසුබිමක් තුළ වදහිංසාවලින් තොර ශ්‍රී ලංකාවක් යනු අපට සිහිනයක් පමණක්ද? කියා විමසන්න සිදු වෙනවා.”

■ සමන්ති උපේක්ෂා විරසේකර

සමන්ති විරසේකර
දිවයින පුවත්පතේ කර්තෘමණ්ඩල සාමාජිකාවකි. 1988 වසරේ සිට මාධ්‍යකරණයේ නිරත ඇය, ලක්බිම පුවත්පත, ගුවන්විදුලියේ කඳුරට සේවය සහ ලේක්හවුස් යන ආයතනවල ද මාධ්‍යවේදිනියක ලෙස කටයුතු කර ඇත. ගවේෂණාත්මක මාධ්‍යකරණය සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිත කර ඇති ඇය ඉන්දීය පුවත්පත් කතුරුවන්ගේ සංගමයෙහි ආරාධනයෙන් ඉන්දියාවේ සහ මියන්මාර් කාන්තා සහයෝගිතාව වෙනුවෙන් මියන්මාරයේ සංචාරවල නිරත වී තිබේ.

පාරිසරික ගැටලු පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලීම් සහ අභියාචනා

බොහෝ විට, විවිධාකාර හේතු මත මතභේදාත්මක මාතෘකා සහ සංවේදී විෂයයන් පිළිබඳ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට කැමති පුද්ගලයන්ට එවැනි තොරතුරු සෙවීම දුෂ්කර කාර්යයක් විය හැකිය. යම්කල මාධ්‍යවේදියකු ද, ආගමිකයකු ද, නීතියට අනුව කටයුතු කරන පුද්ගලයකු ද, ප්‍රසිද්ධ වර්තයක් ද යන්න නොසලකා එම තොරතුරු අදාළ මූලාශ්‍රවලින් ලබා ගැනීමේදී ගැටලුවලට මුහුණ පෑමට සිදු වේ.

වසර ගණනාවක් තිස්සේ නීතිය කඩ කිරීම සහ ආන්දෝලනාත්මක ක්‍රියාකාරකම්වල නියැලීම සම්බන්ධයෙන් වගකිව යුතු අය බොහෝ අවස්ථාවලදී ඔවුන්ට අත්අඩංගුවට ගෙන සිරගත කළ හැකි අන්දමේ සංවේදී තොරතුරු වසන් කිරීමට සමත් විය.

නමුත් අද එවැනි තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ විය හැක්කේ වර්ෂ 2016 වසරේ ශ්‍රී ලංකාව තුළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත ක්‍රියාත්මක කිරීමෙන් පසුව වන අතර එසේ නොවුණේ නම් එවන් තොරතුරු සඳහාම අනාවරණය නොවිය හැකිව තිබුණි. RTI ලෙස පොදුවේ හඳුන්වනු ලබන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනත මගින් RTI වෙබ් අඩවියේ දක්වා ඇති අවශ්‍ය ක්‍රියාවලිය අනුගමනය කිරීමෙන් ඕනෑම රාජ්‍ය ආයතනයකින් තොරතුරු ලබා ගැනීමට පුද්ගලයන්ට හැකියාව ලැබේ.

මීට වසර කිහිපයකට පෙර ඔවුන්ට නොතිබූ පහසුකම වැඩි වැඩියෙන් භාවිත කරන පුද්ගලයින් සංඛ්‍යාවෙන් RTI හි වැදගත්කම තවත් වැඩි විය. මෑතක සිට රට තුළ පාරිසරික ගැටලු ඉහළ යෑමත් සමඟ කෙටි කාලයක් තුළ ගැටලු විසඳීමට අවශ්‍ය තොරතුරු ලබා ගැනීමට RTI පහසුකම ජනතාවට උපකාර වී ඇත.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත් කෙටුම්පතේ පළමු කෙටුම්පත 2004 දී කැබිනට් මණ්ඩලය විසින් අනුමත කරන ලද අතර ඉන් පසුව එය පාර්ලිමේන්තුවට ඉදිරිපත් කරන ලදී. එදා පනත සම්මත කළේ නම් තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියක් ඇති දකුණු ආසියාවේ පළමු රට ශ්‍රී ලංකාව බවට පත්වන්නට ඉඩ තිබුණි. එහෙත් පනත විවාදයට ගැනීමට පෙර එවකට සිටි ජනාධිපතිවරයා පාර්ලිමේන්තුව විසුරුවා හැරියේය. එබැවින් සමස්ත ව්‍යාපාරයම එම අවස්ථාවේදී ස්වභාවික මරණයක් කරා සේන්ද්‍ර විය.

අභියාචනා පිළිබඳ නිදර්ශන

RTI වෙබ් අඩවිය යනු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීමේ දී විවිධ මාතෘකා සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂමට කරනු ලබන අභියාචනාවන් පිළිබඳ ලබා දුන් නියෝගවලින් සමන්විත තොරතුරු සොයා ගැනීම සම්බන්ධයෙන් කෙනෙකුට ලබා ගත හැකි වඩාත්ම පුළුල් පරාසයක විහිදුණු තොරතුරු ඇති සහ ප්‍රයෝජනවත් වෙබ් අඩවියකි. මේ එවැනි එක් අභියාචනයක් පිළිබඳ නිදසුනකි. එස්. මනනකුමාර් එදිරිව වචනියාව උතුර 9 ප්‍රාදේශීය ලේකම් හි දී අදාළ අභියාචක විසින් වර්ෂ 2019.06.10 දිනැති තොරතුරු අයදුම්පත යොමු කරමින් නෙදුන්කර්නි ප්‍රාදේශීය ලේකම් විසින් 2019 ආදර්ශ ගම්මාන වැඩසටහනට අන්තර්ගත කර තිබූ වචනියාව/අරස දෙමළ මිශ්‍ර පාසල අසල (මායිම් ගල් ඉදිකර තිබූ) රජයේ වනාන්තර පිළිබඳ යම් යම් තොරතුරු ප්‍රදානයක් ඉල්ලා සිටින ලදී.

එකී තොරතුරු ඉල්ලීමට අදාළ පොදු අධිකාරයෙන් ලැබුණු ප්‍රතිචාරය පිළිබඳව සෑහීමකට පත් නොවූ විට, අභියාචනාකරු තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට (ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව) අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු කරන ලදී. එකී අභියාචනා විභාගයේදී, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනතේ 3(1) වගන්තිය යටතේ අපේක්ෂා කරන පරිදි ඉල්ලා සිටින තොරතුරු අදාළ පොදු අධිකාරිය 'සන්නකයේ, භාරයේ හෝ පාලනයේ' නොමැති බව ඔප්පු විය. ඒ අනුව පොදු අධිකාරියේ තීරණය තහවුරු වූ අතර අභියාචනය අවසන් කරන ලදී.

මෙහි දී මූලික වශයෙන් අභියාචක පාර්ශ්වය, සෑහීමකට පත් නොවන පිළිතුරක් ලැබුණු විට එය අත් නොහැරිය අතර ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව හරහා සතුටුදායක පිළිතුරක් ලැබෙන තුරු ඔහුගේ අභියාචනය අඛණ්ඩව කරගෙන ගියේය.

සී. ජයනන්ද එදිරිව භූ විද්‍යා සමීක්ෂණ හා පතල් කාර්යාංශය (19) නම් වූ තවත් අභියාචනයක දී අදාළ අභියාචක පාර්ශ්වය වර්ෂ 2019.01.15 දිනැති තොරතුරු ඉල්ලීම මගින් මාතර ප්‍රාදේශීය කාර්යාලයේ කැණීම් ඉංජිනේරුවරයා විසින් ස්ථාන භාර නිලධාරියාගේ ලිපියකට අනුව ගාල්ල, වක්වැල්ල පාරේ පිහිටි ස්ථානයක් පරීක්ෂා කිරීම සම්බන්ධයෙන් නගර සභාව වෙත නිකුත් කරන ලද උපදෙස් සහ නියෝග පිළිබඳ තොරතුරු ඉල්ලා සිටියේය. නියමිත කාලය තුළ

අභියාචකට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අදාළ පොදු අධිකාරිය අපොහොසත් වූ බැවින්, ඔහු විසින් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු කරන ලදී. අභියාචනා විභාගයේදී අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් ඉල්ලා සිටි තොරතුරු සපයා තිබූ නිසාත්, අභියාචක පාර්ශ්වය ඒ පිළිබඳව සෑහීමකට පත් වූ නිසාත්, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව එකී අභියාචනය අවසන් කිරීමට පියවර ගත්තේය.

මෙම සිද්ධියේ දී අනෙක් තත්ත්වයන්ට වඩා වෙනස් කරුණ වූයේ අභියාචනාකරු විසින් කරන ලද මූලික ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර නොදැක්වීමට එකී පොදු අධිකාරිය මූලින් තීරණය කළ නමුත්, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළ විට ඊට අවනත වීමය. කුමන හේතුවක් නිසා හෝ තොරතුරු වසන් කරන අවස්ථා සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු කොමිසම ක්‍රියාත්මක වන බව එයින් පෙන්වුම් කෙරේ.

එන්. ඩබ්ලිව්. සී. පී. ලංකා එදිරිව භූ විද්‍යා සමීක්ෂණ හා පතල් කාර්යාංශය (29) හි දී අභියාචනාකරු පාර්ශ්වය විසින් වර්ෂ 2018.09.27 දිනැති තොරතුරු ඉල්ලුම්පත්‍රය හරහා, ගම්පහ දිස්ත්‍රික්කයේ කැණීමට ප්‍රතිඵලයක් ලෙස (තොරතුරු ඉල්ලීම තුළින් හඳුනාගත් පරිදි) සිදු වූ මහා පරිමාණ ආපදාවට අදාළව පරිසර හා මහවැලි සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය යටතේ පරීක්ෂණ වාර්තා, අවසන් තීරණය (ඇත්නම්) සහ අදාළ තොරතුරු ඉල්ලා සිටියේය. තොරතුරු නිලධාරියා සහ නම් කළ නිලධාරියා එකී තොරතුරු ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අපොහොසත් වූ බැවින්, අභියාචක පාර්ශ්වය තොරතුරු කොමිසමට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය. ඉල්ලා සිටින තොරතුරු තුන්වන පාර්ශ්වයකට අයත් බවට පළමු අභියාචනා විභාගයේදී අදාළ පොදු අධිකාරියේ විරෝධතාවයක් මතු කළ විට, එම තොරතුරු මුදා හැරීමට හෝ ප්‍රතික්ෂේප කිරීමට 29 වන වගන්තියෙහි දක්වා ඇති තුන්වන පාර්ශ්වය ක්‍රියා පටිපාටිය අනුගමනය කරන ලෙස කොමිෂන් සභාව විසින් පොදු අධිකාරියට නියෝග කරන ලදී.

මෙම සිද්ධියෙන් පෙන්වුම් කරන්නේ ශ්‍රී ලංකාවේ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට ඉදිරිපත් වන අභියාචනයකට අදාළ සිදුවීමකට කවර පාර්ශ්වයක් සම්බන්ධ වුවත්, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිසමේ මැදිහත්වීම යම් කාල සීමාවක් තුළ අදාළ ගැටලු විසඳීමට උපකාරී වන බවයි.

ඩී. ඩී. ජේ. එල්. ප්‍රියලාල් එදිරිව භූ විද්‍යා සමීක්ෂණ හා පතල් කාර්යාංශය (39) අභියාචනයේදී, අභියාචනාකරු විසින් වර්ෂ 2019.01.15 දිනැති තොරතුරු අයදුම්පත්‍රය හරහා ඉල්ලා සිටියේ අසල ඇති ජල මාර්ගයකට (තොරතුරු අයදුම්පතෙහි හඳුනාගෙන ඇති පරිදි) දැවැන්ත පාරිසරික අනතුරක් ඇති කර ඇති වැලි කැණීම් සහ ප්‍රවාහනය අනුමත කිරීම් සහ ඒ සම්බන්ධයෙන් බලපත්‍ර ලබා දීම පිළිබඳව වන තොරතුරු ය. අදාළ තොරතුරු නිලධාරියා සහ නම් කරන ලද නිලධාරියා විසින් එකී තොරතුරු ඉල්ලීමට නිසි ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අපොහොසත් වූ අතර, තොරතුරු කොමිසම හමුවේ පැවති අභියාචනා විභාගයේදී, අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් පළමු කරුණට අදාළ තොරතුරු සපයා ඇති බවත්, දෙවැන්නට අදාළ තොරතුරු එහි වෙබ්

අඩවියෙන් ලබා ගත හැකි බවත් අනාවරණය විය. තොරතුරු ලබාදී ඇති බැවින් අභියාචනය අවසන් කරන ලදී.

මෙය ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත ප්‍රවේශ වූ නමුත් අදාළ අභියාචක පාර්ශ්වයේ දැනුවත්භාවයකින් තොරව එකී තොරතුරු ලබා දී තිබීම සම්බන්ධ සිද්ධියකි. මෙම අභියාචනයේදී ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිසමේ මැදිහත්වීම අභියාචක පාර්ශ්වයට අවශ්‍ය අදාළ තොරතුරු ලබා දීමෙන් ගැටලුව නිරාකරණය කිරීමට උපකාරී විය.

පරිසරය සම්බන්ධ තවත් එක් ගැටලුවකදී අභියාචක විසින් 2018.05.23 දින තොරතුරු ඉල්ලීම මගින් කහල්ල අභයභූමියේ සහ ලුණුගම්වෙහෙර පර්යන්ත ප්‍රදේශවල ක්‍රියාත්මක වන අගල්/බැම් ක්‍රමයේ තාක්ෂණික ක්‍රම සම්බන්ධයෙන් නඩත්තු හා වියදම්වල අඩුපාඩු ඇතුළු තොරතුරු කිහිපයක් ඉල්ලා සිටියේය. අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් ලබාදුන් ප්‍රතිචාරයෙන් සෑහීමකට පත් නොවූ අභියාචක පාර්ශ්වය විසින් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කරන ලදී. එකී අභියාචනා විභාගයේදී, අදාළ ඉල්ලා සිටි තොරතුරු පෙර කී අභියාචක වෙත එකී පොදු අධිකාරිය විසින් ලබා දී ඇති බව පෙන්වා දීමත් සමග එම අභියාචනය අවසන් කිරීමට පියවර ගන්නා ලදී.

පොදු අධිකාරියක් විසින් ලබා දෙනු ලබන පිළිතුරෙන් අභියාචක පාර්ශ්වය සෑහීමකට පත් නොවන අවස්ථාවන්හිදී අදාළ තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව ද භාවිත කළ හැකිය. මෙම අභියාචනයේදී දී අදාළ පිළිතුර සත්‍ය විය හැකි වුවද ලබා දුන් පිළිතුරෙන් අභියාචක සෑහීමකට පත් නොවූ බව පැහැදිලිය. කෙසේ වෙතත්, අභියාචක මේ සම්බන්ධයෙන් සොයා බලන ලෙස ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය. නමුත් ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් ලබාදුන් ප්‍රතිචාරය පිළිගැනීමට සිදු විය.

රාහුල් සමන්ත හෙට්ටිආරච්චි එදිරිව වනජීවී සංරක්ෂණ දෙපාර්තමේන්තුව (59) අභියාචකයා විසින් වර්ෂ 2019.07.24 දින තොරතුරු ඉල්ලීම මගින් දක්ෂිණ අධිවේගී මාර්ගය හරහා මාතර සිට හම්බන්තොට දක්වා සහ මන්නල දක්වා හඳුනාගෙන ඇති අලිමංකඩ කීයක් තිබේද යන්න පිළිබඳව තොරතුරු ඉල්ලා සිටියේය. තවද, යෝජිත හම්බන්තොට වන අලි කළමනාකරණ රක්ෂිතයක් සඳහා 2015 වර්ෂයේ දී කොකරම් ඉඩම් ප්‍රමාණයක් වෙන් කර තිබුණේ ද? සහ ඒ හා සම්බන්ධ එවැනි වෙනත් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදී. තොරතුරු නිලධාරී සහ නම් කළ නිලධාරී විසින් නියමිත කාලය තුළ අභියාචකට ප්‍රතිචාර දැක්වීමට අපොහොසත් වූ බැවින්, අභියාචක ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට පියවර ගන්නා ලදී. එකී අභියාචනා විභාගයේදී, ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව, තමන් සන්නකයේ, භාරයේ සහ පාලනයේ ඇති තොරතුරු අභියාචකයාට ලබා දෙන ලෙස අදාළ පොදු අධිකාරියට නියෝග

කළේය. ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය කොමිෂන් සභාවේ උපදෙස්වලට යටත්ව අභියාචනය අවසන් කරන ලදී.

දක්ෂිණ අධිවේගී මාර්ගය හරහා අලිමංකඩ කොපමණ ප්‍රමාණයක් තිබේද යන්න සහ හම්බන්තොට යෝජිත වන අලි කළමනාකරණ රක්ෂිතය සඳහා 2015 වර්ෂයෙහි ඉඩම් කොපමණ ප්‍රමාණයක් වෙන්කර තිබේද යන්න පිළිබඳව ඉල්ලීමක් කරන ලද මෙම අවස්ථාවේදී මෙන්ම පරිසරය හා සම්බන්ධ සංවර්ධන කටයුතුවලදී පවා අදාළ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීම පිණිස ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව භාවිත කළ හැකිය.

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනා ඉදිරිපත් කරන ලද අනෙකුත් අවස්ථා අතර අසේල නිරෝෂන් ධර්මදාස එදිරිව පළාත් පරිසර අධිකාරිය (වයඹ) (68) අභියාචනාකරු විසින් වර්ෂ 2018.12.24 දිනැති තොරතුරු ඉල්ලීම මගින් ගුරුගොඩවත්ත දෙවන කොටසේ (උඩුගොඩගම) ඉබ්බාගමුව ප්‍රාදේශීය සභා බල ප්‍රදේශයේ ගුරුගොඩවත්ත, උඩුගොඩගම, නිකදළුපොත සීමා සහිත පුස්සල්ල මස් නිෂ්පාදකයින් (පුද්ගලික) සමාගම විසින් කුකුළු ගොවිපළක් ඉදිකිරීම සඳහා පළාත් පරිසර අධිකාරියෙන් අදාළ අනුමැතිය ලබාගෙන තිබේද යන්න ඉල්ලා සිටියේය.

ප්‍රධාන කාර්යාලය - පැලවත්ත, බත්තරමුල්ල සහ ඒ හා සම්බන්ධ අනෙකුත් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදී. අදාළ පොදු අධිකාරියේ ප්‍රතිචාරයෙන් සැහීමකට පත් නොවූ අභියාචක පාර්ශ්වය ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමට කටයුතු කරන ලදී. අභියාචනා විභාගයේ දී පොදු අධිකාරිය විසින් අභියාචනාකරු ඉල්ලා සිටි තොරතුරු ලබා දී ඇති බව සටහන් විය. ඒ අනුව ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව පොදු අධිකාරියෙහි තීරණය තහවුරු කර අභියාචනය අවසන් කළේය.

විවාදපත්ත අවස්ථා

අභියාචනාකරු එදිරිව MAERSK Lanka (Pvt) Ltd අභියාචනයේ දී, සමුද්‍රීය පරිසර ආරක්ෂණ අධිකාරියේ (MEPA) නම් කරන ලද නිලධාරියා වෙත නොකීසි නිකුත් කරන ලදී. තොරතුරු ඉල්ලීම වර්ෂ 2020.01.24 දින ගොනු කරන ලද අතර තොරතුරු නිලධාරියා විසින් වර්ෂ 2020.02.11 දින ඊට ප්‍රතිචාර දැක්වීය. නම් කළ නිලධාරියා වෙත පළමු අභියාචනය වර්ෂ 2020.02.21 දින ගොනු කරන ලද අතර, නම් කළ නිලධාරියා ප්‍රතිචාර නොදැක්වීම මත ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙත අභියාචනය ගොනු කරන ලදී (දිනය සඳහන් නොවේ). තොරතුරු නිලධාරියා වෙත කරන ලද ඉහත දිනැති තොරතුරු ඉල්ලීම මගින් අභියාචක විසින් පහත තොරතුරු ඉල්ලා සිටියේය. අභියාචක පාර්ශ්වය විසින් ඇමුණුම A (තොරතුරු ඉල්ලීමෙහි අමුණා ඇති) යටතේ සඳහන් කොට ඇති නැව් සම්බන්ධයෙන් වර්ෂ 2015 ජනවාරි 1 සිට 2019 දෙසැම්බර් 31 දක්වා දැව්තෙල් ඉවත් කිරීම

සඳහා අදාළ වගඋත්තරකාර පොදු අධිකාරිය විසින් නිකුත් කරන ලද ණයපත් සහ වර්ෂ 2015 ජනවාරි 1 සිට 2019 දෙසැම්බර් 31 දක්වා අදාළ වගඋත්තරකාර පොදු අධිකාරිය විසින් නිකුත් කරන ලද දැව් තෙල් දත්ත පත්‍රිකා සම්බන්ධයෙන් තොරතුරු ඉල්ලා සිටින ලදී.

තොරතුරු නිලධාරියා විසින් වර්ෂ 2020.02.11 දින එකී තොරතුරු ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර දැක්වීමත් පෙන්වා දෙන ලද්දේ පනතේ 5 (1) (ඵ) වගන්තිය යටතේ අභියාචකයා විසින් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු ලබා දීම ප්‍රතික්ෂේප කරන බවයි. අභියාචක පාර්ශ්ව නම්කළ නිලධාරියා වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය. පාර්ශ්වයන් අතර පැවති රැස්වීමකින් අනතුරුව, අදාළ පොදු අධිකාරියෙහි සාමාන්‍යාධිකාරී/ප්‍රධාන විධායක නිලධාරී, 2020.03.13 දින අභියාචක පාර්ශ්වයට ලිඛිතව දන්වමින් ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ, අදාළ අභියාචක විසින් MAERSK නැව්වලින් අපද්‍රව්‍ය ඉවත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් ශානිකා මැරීන් සමාගම සමඟ ඇති ගිවිසුම සහ සියලුම MAERSK නැව් වලින් දැව් තෙල් ඉවත් කිරීමට අදාළ ශානිකා මැරීන් සමාගම විසින් ලබාදෙන ලද දැව්තෙල් දත්ත වාර්තා ලබාදෙනු ලබන්නේ නම් අභියාචක පාර්ශ්වය විසින් ඉල්ලා ඇති තොරතුරු ලබා දිය හැකි බවය.

වර්ෂ 2020.04.10 දින ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින් මෙම ලිපියට ප්‍රතිචාර දක්වමින් පෙන්වාදෙන ලද්දේ, අභියාචනාකරු ප්‍රකාශ කර ඇත්තේ අභියාචකයා විසින් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු පොදු අධිකාරිය විසින් සන්නකයේ තබා ගැනීමට ව්‍යවස්ථාපිතව බැඳී සිටින ඒවා බවත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ තොරතුරු ඉල්ලීමේ දී අභියාචක පාර්ශ්වය විසින් පොදු අධිකාරිය වෙත ලේඛන සැපයීමේ පූර්ව කොන්දේසියට යටත් වීමේ අවශ්‍යතාවයක් මතු නොවන බවත්ය.

තවද, පරිසර හා වනජීවී සම්පත් අමාත්‍යාංශය විසින් වර්ෂ 2020.03.03 දින පොදු අධිකාරියේ සභාපතිවරයා වෙත අභියාචකගේ තොරතුරු ඉල්ලීමට අදාළව අවශ්‍ය පියවර ගන්නා ලෙසට ලිපියක් ලියා එහි පිටපතක් පරිසර හා වනජීවී සම්පත් අමාත්‍යාංශය වෙත ලිඛිතව යවා ඇත. කොමිෂන් සභාව වෙත යොමු කරන ලද දින සඳහන් නොකළ අභියාචනය මගින්, අභියාචනාකරු විසින් අනෙකුත් කරුණු අතර ප්‍රකාශ කරන ලද්දේ, අභියාචනාකරු විසින් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු පනතේ 5 (1) (ඵ) වගන්තියේ අඩංගු නිදහස් කිරීමේ විෂය පථය තුළ ඇතුළත් නොවන බව සහ, "ශ්‍රී ලංකාවේ වෙරළබඩ පරිසර පද්ධතියට බලපෑමක් නොවන පරිදි නෞකාවලින් ඉවත් කරන ලද අපද්‍රව්‍ය නිසි ලෙස බැහැර කිරීම සහතික කිරීමට නීතියෙන් අදාළ පොදු අධිකාරිය බැඳී සිටින බවත් නැව් සමාගම්වලට අවට පරිසරයට ඇති කළ හැකි බලපෑම අවම කිරීම සඳහා පවතින සහ අවශ්‍ය ඕනෑම පියවරක් ගැනීමට ඉඩ ප්‍රස්ථාව සලසන නිසා එකී තත්ත්වය පොදු මහජනතාවට බලපාන කරුණක්ය යන සීමාව තුළ පවතින බවත්ය.

ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව, අංක 249/2018 දරන, ඒ. බී. ස්ටේම්බෝ එදිරිව මධ්‍යම පරිසර අධිකාරිය යන අභියාචනය.

කුඩා පරිමාණ ජලවිදුලි බලාගාරයක් සම්බන්ධයෙන් සිදුකළ පරීක්ෂණයක වාර්තාවට අදාළව අභියාචනාකරු තොරතුරු ඉල්ලා සිටියේය. එම තොරතුරු අධිකරණයේ විභාග

වෙමින් පවතින නඩුවකට සම්බන්ධ බව පදනම් කරගෙන අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් එවැනි තොරතුරු සැපයීම ප්‍රතික්ෂේප කළේය. අභියාචන විභාගයේදී කොමිෂන් සභාව අවධාරණය කරන ලද්දේ අධිකරණයේ නඩුවක් විභාග වෙමින් පවතින පමණින් ඉල්ලා සිටින තොරතුරු පනතේ 5 (1) (එ) වගන්තියට ඇතුළත් නොවන බවයි. ඒ නිසා කොමිසම තීන්දු කළේ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට වඩා මහජන අවශ්‍යතාවෙහි බරපතලභාවය වැඩි නම් එහි දී අදාළ තොරතුරු ලබාදීම අනිවාර්ය වන බවයි. එබැවින් එම තොරතුරු ප්‍රසිද්ධියට පත් කරන ලෙස අදාළ පොදු අධිකාරියට නියෝග කරන ලදී.

පෝට් සිටි ව්‍යාපෘතිය

සාගර සම්පත්වලට හා සමුද්‍ර ජීවීන්ට සිදු වන විනාශය, වෙරළ බාදනය සහ පවතින කොරල්පරවලට සිදු වන හානිය පිළිබඳව පරිසරවේදීන්ගේ කනස්සල්ලට හේතු වූ තවත් කරුණක් වූයේ පෝට් සිටි ව්‍යාපෘතියයි. වරාය නගර ව්‍යාපෘතිය සඳහා කළු ගල් සහ වැලි විශාල ප්‍රමාණයක් ද රටේ ස්වභාවික රක්ෂිතවලින් කැණීම් කරන ලදී.

පරිසර නීතිවලට අනුකූලතාවයක් දැක්වීමකින් තොරව මෙම ව්‍යාපෘතිය ක්‍රියාත්මක කර ඇති බවට පරිසරවේදීන් කනස්සල්ල මතු කර තිබූ අතර රජයේ ප්‍රධාන අරමුණ වී ඇත්තේ ධනවතුන්ට සහ ප්‍රසිද්ධ අයට සුවපහසු ලෙස සාප්පු යෑමට හැකි පොහොසත් කලාපයක් ස්ථාපිත කිරීමයි.

රටේ ධීවර ජනතාව මුහුණ දෙන ගැටලු සහ මත්ස්‍ය අභිජනන ප්‍රදේශවලට සිදුවන බලපෑම නොසලකා මෙම ව්‍යාපෘතිය ඉදිරියට ගියහොත් සිදුවිය හැකි අගතිය අතිමහත්ය. පරිසරවේදීන් විසින් මතු කරන ලද මෙම ගැටලු නොසලකා හරිමින් ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් චීන රජයේ අනුග්‍රහය ලබන CHEC Port City Colombo (Pvt) Ltd සමඟ ගිවිසුම්ගතව ඉදිරියට ගියේය.

පරිසර විනාශය සම්බන්ධයෙන් අධිකරණයේ නඩු පැවරුවද ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චීන රජය අතර ගිවිසුම ප්‍රසිද්ධියට පත් කිරීමට කටයුතු නොකරන ලදී.

කෙසේ වෙතත්, තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාවට අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කිරීමෙන් අනතුරුව ගිවිසුම ඉල්ලා සිටි පාර්ශ්වයට එකී ගිවිසුම නිකුත් කර තිබේ. ශ්‍රී ලංකා රජය සහ චීන රජය අතර ගිවිසුම පිටස්තර පාර්ශ්වයකට මුදා හරින ලද පළමු අවස්ථාව මෙය බවට වාර්තා වේ.

එම්. එෆ්. ඒ. මන්සූර් එදිරිව මහානගර සහ බස්නාහිර සංවර්ධන අමාත්‍යාංශය මෙකී තොරතුරු ඉල්ලීමට ප්‍රස්තුත විය. එහි දී වර්ෂ 2018.11.15 දිනැති තොරතුරු ඉල්ලීම අනුව අභියාචක පාර්ශ්වය විසින් පහත සඳහන් ඒවායින් පිටපතක් ඉල්ලා සිටියේය; නව කොළඹ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය නගරයක් සංවර්ධනය කිරීම සඳහා මහනගර හා බස්නාහිර සංවර්ධන අමාත්‍යාංශයේ ලේකම්, නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය සහ CHEC Port City Colombo (Pvt) Ltd යන පාර්ශ්වයන්

විසින් අත්සන් කරන ලද සියලුම උපග්‍රහණ සහ ඇමුණුම් සමඟින් ක්‍රෙපාට්ශ්වික ගිවිසුමේ පිටපතක්, වර්ෂ 2014 සැප්තැම්බර් 16 වැනි දින රජය සහ/හෝ එහි නියෝජිතයන් විසින් වරාය නගරයක් ඉදිකිරීම සඳහා අත්සන් කරන ලද ගිවිසුම සහ වර්ෂ 2015 දෙසැම්බර් මස යෝජනා කොළඹ වරාය නගර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියේ පරිපූරක පාරිසරික බලපෑම් ඇගයීම්වල දක්වා ඇති සියලුම පාරිසරික අධීක්ෂණ වාර්තාවල පිටපත්.

අදාළ තොරතුරු නිලධාරියා විසින් එකී ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර නොදැක්වූ බැවින්, අභියාචනාකරු 2018/12/05 දින නම්කළ නිලධාරියා වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය. නාගරික සංවර්ධන අධිකාරියේ නීති සේවා අධ්‍යක්ෂ විසින් දන්වා ඇති පරිදි ගිවිසුමේ රහස්‍ය වගන්ති හේතුවෙන් ක්‍රෙපාට්ශ්වික ගිවිසුම හෙළිදරව් කළ නොහැකි බව අදාළ නම්කළ නිලධාරියා විසින් 2018.12.21 දින පෙන්වා දෙන ලදී. (2018.12.14 දිනැති ලිපිය 05A ලෙස සටහන් කර ඇත). ඉහත කී ක්‍රෙපාට්ශ්වික ගිවිසුම (42 වැනි වගන්තිය) ප්‍රකාරව දැඩි රහස්‍ය වගන්ති පවතින බවත් එම නිසා වර්ෂ 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනතේ 29 (2) (ඇ) වගන්තිය ප්‍රකාරව එම තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කරන බවත් නාගරික සංවර්ධන අධිකාරියේ අධ්‍යක්ෂ නීති සේවා විසින් සිය ලිපියේ සඳහන් කර ඇත.

තවද, පනතේ 5 වැනි වගන්තිය ප්‍රකාරව රජය, ආර්ථික හෝ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්ති වෙනස් කිරීමට හෝ ඉදිරියට ගෙන යෑමට අවසන් නිගමනයකට එළඹ නොමැති විදේශ ගිවිසුම්වලට එළඹීම පිළිබඳ මූලික මට්ටමේ තීරණ සම්බන්ධ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ශ්‍රී ලංකාවේ ආර්ථිකයට හෝ මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිවලට සහ ආණ්ඩු වෙනස් කිරීමට හෝ පවත්වාගෙන යාමට ආදී වශයෙන් වූ කරුණු සම්බන්ධයෙන් බරපතල අගතියක් ඇති කරන බව ප්‍රකාශ කර ඇත.

ඉල්ලා සිටින අනෙකුත් ලිපි ලේඛන පරීක්ෂා කිරීම සඳහා වරාය නගර සංවර්ධන ව්‍යාපෘතියේ ව්‍යාපෘති අධ්‍යක්ෂ අමතන ලෙස එහි දී අදාළ පොදු අධිකාරිය විසින් අභියාචනාකරුට වැඩිදුරටත් පෙන්වා දී තිබුණි. ශ්‍රී ලංකා ඉඩම් ගොඩකිරීමේ සහ සංවර්ධනය කිරීමේ සංස්ථාවේ (SLLRDC) තොරතුරු නිලධාරියාව සම්බන්ධ කර ගන්නා ලෙස අභියාචක පාර්ශ්වයට නියම කරන ලදී. මෙම ප්‍රතිචාරයෙන් සෑහීමකට පත් නොවූ අභියාචක විසින් වර්ෂ 2019/01/14 දින තොරතුරු කොමිසම වෙත අභියාචනයක් ඉදිරිපත් කළේය.

අභියාචක සහ පොදු අධිකාරිය යන දෙපාර්ශ්වයම මෙකී අභියාචන විභාගයට පැමිණ සිටියහ. ඇමරිකන් ඩොලර් මිලියන 500ක් පමණක් ආයෝජනය කළ චීන රජයට සාපේක්ෂව ශ්‍රී ලංකාව විසින් පෝට් සිටි ව්‍යාපෘතියේ ප්‍රාග්ධනය ලෙස ඇමෙරිකානු ඩොලර් බිලියන 4ක් ආයෝජනය කර ඇති බවත්, ඊට වඩා අඩුවෙන් විකිණිය හැකි ප්‍රමාණයක් ලබාගෙන ඇති බවත් ඉල්ලා ඇති තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සම්බන්ධයෙන් බරපතල මහජන අවශ්‍යතාවක් ඇති බවත් අභියාචකගේ තර්කය විය.

ව්‍යාපෘතියේ බලපෑම පිළිබඳව නිසි ස්වාධීන උපදේශනයක් ලබාගෙන ඇති බවට සාක්ෂි නොමැති බවත්, ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධයෙන් ව්‍යවස්ථාපිත අධීක්ෂණයක් සිදු වී නොමැති බවත්,

ව්‍යාපෘතිය සම්බන්ධයෙන් මහජනතාවට ප්‍රවේශ විය හැකි එකම තොරතුරු වන්නේ 2015 පවතින සත්‍ය තත්ත්වය පිළිබඳ ප්‍රමාණවත් අවබෝධයක් ලබා නොදෙන පරිපූරක පාරිසරික බලපෑම් තක්සේරු වාර්තාව බවත් වැඩිදුරටත් ඉදිරිපත් විය.

නීතිමය අවශ්‍යතා කිහිපයක් නොසලකා හැර නිසි නීත්‍යානුකූල එකඟතාවයකින් තොරව ව්‍යාපෘතිය ආරම්භ කර ඇති බැවින්, කොන්ත්‍රාත්තුවේ සත්‍ය ස්වභාවය තහවුරු කර ගැනීම සඳහා තොරතුරු ඉල්ලා සිටින බව අභියාචනාකරු ඉදිරිපත් කළේය. මෙම කාරණය සම්බන්ධයෙන් ප්‍රමාණවත් මහජන අවශ්‍යතාවක් පවතින බව සඳහන් කළ කොමිසම, මෙම සන්දර්භය තුළ එහි ස්ථාවරය පිළිබඳව අදාළ පොදු අධිකාරියෙන් ප්‍රශ්න කළේය.

පොදු අධිකාරිය විසින් වර්ෂ 2018.11.21 දිනැති නම් කළ නිලධාරියා ගේ ප්‍රතිචාරය නැවත අවධාරණය කළ අතර කොන්ත්‍රාත්තුව සම්බන්ධයෙන් පවත්වාගෙන යෑමට දැඩි වානිජ විශ්වාසයක් පවතින බවට තොරතුරු ප්‍රතික්ෂේප කළ බවත්, විශ්වාසනීය සම්බන්ධතාවයක් පවතින බව ප්‍රකාශ කළ බවත්, එය හෙළිදරව් කිරීම වළක්වන බවත් ඉදිරිපත් කළේය. වර්ෂ 2019.06.24 දිනැති ලිපියේ ද මෙය අන්තර්ගත බව අදාළ පොදු අධිකාරිය වෙනුවෙන් වැඩිදුරටත් ඉදිරිපත් විය. තොරතුරු පනතේ 5 (1) (එ) වගන්තිය අදාළ වේ යැයි උපකල්පනය කරමින් පනතේ 29 වැනි වගන්තිය යටතේ සහ ප්‍රකාරව තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම සඳහා තුන්වන පාර්ශ්වයේ කැමැත්ත ඉල්ලා සිටියේද යන්න පිළිබඳව ද පොදු අධිකාරියෙන් විමසන ලදී. ඊට ප්‍රතිචාර දක්වමින් පොදු අධිකාරිය විසින් පෙන්වා දෙන ලද්දේ, ගිවිසුමේ එක් පාර්ශ්වයක් (නාගරික සංවර්ධන අධිකාරිය) ප්‍රකාශ කළේ තොරතුරු හෙළි නොකළ යුතු බවයි.

නාගරික සංවර්ධන අධිකාරියෙහි ප්‍රතිචාරයේ දී භාවිත වන වචන තොරතුරු පනතේ 29 වගන්තියට අනුකූල නොවන බවත්, තෙවන පාර්ශ්වයක් තොරතුරු මුදා හැරීමට කැමැත්ත ලබා දීම සම්බන්ධයෙන් පොදු අධිකාරියේ අදහස් සමඟ එකඟ වීම හෝ එකඟ නොවීම වෙනුවට තමන්ගේම තීරණයකට එළඹිය යුතු බවත් කොමිසම නිරීක්ෂණය කළේය.

වර්ෂ 2016 අංක 12 දරන තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ පනතේ 5 (1) (ඇ) වගන්තිය ක්‍රියාත්මක කිරීමට ගිවිසුමේ ඇති රහස්‍යභාවයේ වගන්තිය විසින්ම ක්‍රියාත්මක නොවන බවට පොදු අධිකාරියේ අවධානය යොමු කරන ලදී. එකී නිදහස් කිරීම සඳහා පොදු අධිකාරිය අදාළ කර ගැනීම සඳහා තොරතුරු නිකුත් කිරීම තුන්වන පාර්ශ්වයේ තරඟකාරී අවශ්‍යතාවලට භාතියක් වන්නේ කෙසේද යන්න ද නිරූපණය කළ යුතුය.

ධනාත්මක ප්‍රවණතාවක්

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව මැදිහත් වී ඇති ඉහත අවස්ථා දෙස බලන විට අභියාචකයන්ට යම් සහනයක් ලබා දී ඇති බව ඉතා පැහැදිලිය. තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය සඳහා ඉල්ලීම් කිරීමේදී විවිධ ආකාරයේ ගැටලු මතු වුවද, මෙම සෑම සිද්ධියකටම ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව විසින්

එළැඹෙන ලද නිගමනයන්ට අනුව තොරතුරු ලබා දීමේ පැහැදිලි ධනාත්මක ප්‍රවණතාවක් ඇත.

වරාය නගර ව්‍යාපෘතිය ව්‍යතිරේකයක් වන්නේ ගිවිසුම අත්සන් කළ පාර්ශ්ව දෙක හැර වෙනත් කිසිවකුට ගිවිසුමේ තොරතුරු හෙළි නොකිරීමයි. නමුත් මෙම සුවිශේෂී තත්ත්වය පවා විසඳීමට සහ අභියාචනාකරු ඉල්ලා සිටි පරිදි ලේඛන නිකුත් කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය උපකාරී විය.

තොරතුරු දැනගැනීමේ පහසුකම එය සමාගමක් හෝ පුද්ගලයෙක් ද යන්න නොසලකා ඕනෑම කෙනෙකු විසින් සහ ඕනෑම කෙනෙකු සම්බන්ධයෙන් භාවිතා කළ හැකිය. ඇතැම් මාධ්‍යවේදීන් තම ගවේෂණාත්මක ලිපි සඳහා අවශ්‍ය තොරතුරු ලබාගැනීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ පහසුකම ද භාවිත කර ඇත. පාරිසරික විපත් වාර්තා කරන මාධ්‍යවේදීන් තොරතුරු දැනගැනීමේ පහසුකම ප්‍රයෝජනයට ගෙන ආන්දෝලනාත්මක කරුණු හෙළිදරව් කිරීමට සමත් වී ඇති අතර එවන් අයිතිවාසිකමක් නොපැවතියේ නම් ඒ අන්දමේ තොරතුරු සදාකාලිකවම ජනතාව අතරට නොපැමිණ රහසිගතවම පැවතීමේ හැකියාවද තිබුණි.

අපගේ අසල්වැසි රට වන ඉන්දියාව ද පරිසරය ඇතුළු විවිධ විෂයයන් පිළිබඳ බොහෝ නඩු විසඳීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ පහසුකම භාවිතා කිරීම සම්බන්ධයෙන් ප්‍රසිද්ධ රටකි. රට තුළ පරිසරය ආශ්‍රිත ප්‍රශ්න ඉහළ යෑමත් සමඟ පරිසරවේදීන්ට සහ සමහර අවස්ථාවල මාධ්‍යවේදීන්ට පවා අවශ්‍ය තොරතුරු (සමහර අවස්ථාවල මතභේදාත්මක) ලබා ගැනීමට අපහසු වේ. නමුත් එවැනි අවස්ථාවලදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම භාවිතා කළ හැකි බව දන්නේ මේ අයගෙන් ඇතැමෙක් පමණි. භයානක තත්වයන් යටතේ බොහෝ දෙනෙකුට සහන සැලසිය හැකි මෙම ඵලදායී හා කාර්යක්ෂම පහසුකම තවමත් භාවිත කිරීමට නොහැකි වූ විශාල පිරිසක් සිටිති.

දිගුකාලීනව තම ජීවිතය පහසු කර ගැනීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීම පිළිබඳව මහජනතාව හොඳින් දැන සිටිය යුතුය. ශ්‍රී ලංකා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ කොමිෂන් සභාව වෙබ් අඩවිය දෙස බැලීම, ඔබට අවශ්‍ය විටෙක තොරතුරු දැනගැනීම පිණිස එකී අයිතිය භාවිතා කළ හැකි ආකාරය පිළිබඳ අදහසක් ලබා ගැනීමට එක් ක්‍රමයකි. කෙසේ වෙතත්, ඇතැමුන්ට වෙබ් අඩවිය පිළිබඳව මනා දැනුමක් නොමැති වීම හෝ වෙබ් අඩවිය භාවිත කරන්නේ කෙසේද සහ අවශ්‍ය විටෙක තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම් පනත යටතේ අයදුම්පතක් එවන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ නිසි දැනුමක් නොමැති වීම ද සැලකිය යුතු සාධකයකි.

■ රසිද්‍රා මෙන්ඩිස්

3 වන පරිච්ඡේදය

ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් මාලාව - තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් ස්ථාපිත කරන ලද හදිසි ඇමතුම් ඒකකය ඔස්සේ ජනතාව දැනුවත් කිරීම - 2021

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස ප්‍රවර්ධනය කිරීම සම්බන්ධයෙන් පවත්වනු ලබන ගුවන්විදුලි වැඩසටහන්වල සාරාංශය

ගුවන්විදුලි වැඩසටහන් ඔස්සේ අවධානය යොමු කළ ක්ෂේත්‍ර	අවධාරණය කළ මූලික කරුණු
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය සම්බන්ධ දැනුම වැඩිදියුණු කිරීම සහ තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශ වීමේ මූලික අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේ ක්‍රියාවලිය.	පොදු අධිකාරීන්ගේ තීරණ පිළිබඳ තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ නීතිය භාවිත කළ හැකි අතර, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම සහ වගවීම සහ යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම තුළින් ශ්‍රී ලංකාවේ පුරවැසියන්ට වඩාත් පූර්ණ ලෙස පොදු ජන ජීවිතයට සහභාගී වීමට හැකියාව ලැබේ.
වෙනත් ආකාරයකින් හෙළි නොකළ තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතිය නොමැති වූයේ නම් කිසිදිනෙක අනාවරණය නොවීමට ඉඩ තිබූ තොරතුරු වෙත එකී නීතිය හරහා ප්‍රවේශ වීම.	තොරතුරු නොමැතිකම හේතුවෙන් අයුක්තියට මුහුණදීමේ අත්‍යාවශ්‍යතා තර්ජනයන් කළමනාකරණය කර ගැනීමටත් අදාළ නඩු කටයුතු සඳහා සහාය වීමට අවශ්‍ය තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමටත් තොරතුරු පනත හරහා අවස්ථාව සැලසීම.
තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත භාවිතා කරමින් 2011 දී නිදහස් වෙළඳ කලාපයේ රොෂේන් වානක සාතනය කිරීම පිළිබඳ මහානාම තිලකරත්න වාර්තාවට ලබා ගැනීමට වීම.	තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත යටතේ තොරතුරු ඉල්ලා සිටීමට විද්‍යුත් ක්‍රමවේද භාවිත කිරීමේ හැකියාව. මාර්ගගත ක්‍රම ඔස්සේ තොරතුරු ඉල්ලීමට ප්‍රතිචාර දැක්වීමේදී පොදු අධිකාරීන්ගෙන් ප්‍රගාමී තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමේ සඳහා ක්‍රියාකාරී පියවරයන් ගෙන නොමැතිකම.
2006 අංක 19 දරන ඉලෙක්ට්‍රොනික ගනුදෙනු පනතට අනුව විද්‍යුත් ලේඛනාකෘතිවලින් දත්ත සහ පණිවිඩ හුවමාරු කර ගැනීම සහ අනෙකුත් සන්නිවේදනයන් හඳුනා ගැනීම සහ පහසු කිරීම පිළිගැනීම.	නිදහස් වෙළඳ කලාපීය ආයතනයන්හි කම්කරුවන්ගේ කම්කරු අයිතිවාසිකම් සුරැකීමට අදාළ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට සහ ලබා ගැනීමට තොරතුරු පනත භාවිත කිරීම.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ පනත සම්බන්ධයෙන් මහජනතාවගේ දැනුම නොමැතිකම.	තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ (තොරතුරු සඳහා ප්‍රවේශය ප්‍රතික්ෂේප කිරීම) 5 වැනි වගන්තියේ විධිවිධාන වැරදි ලෙස වටහා ගැනීම සහ වැරදි ලෙස භාවිත කිරීම මෙන්ම සමහර පොදු අධිකාරීන් විසින් තොරතුරුවල 'රහස්‍යභාවය' රැකීම පිළිබඳ ගැඹුරින් මුල් බැසගත් සංස්කෘතිය පවත්වාගෙන යෑම සහ ඒ හේතුවෙන් පුරවැසියන්ගෙන් තොරතුරු ඉල්ලීම් ප්‍රතික්ෂේප කිරීම.
තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත මගින් තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීමට සහ ලබා ගැනීමට ලබා දී ඇති සියලුම පියවරයන් අනුගමනය නොකිරීම.	පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය සහතික කිරීම සඳහා 'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ' මූලධර්මයට ගරු කරමින් නාලල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය විසින් ස්ථාපිත කරන ලද නවය තොරතුරු ලබාදීමේ ක්‍රමවේදය.
මූලික තොරතුරු ඉල්ලීම් සම්බන්ධයෙන් වන තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීමට පොදු අධිකාරීන්හි බලධාරීන්ගේ මැළි වීමේ අහිතකර බලපෑම.	පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය සහතික කිරීම සඳහා 'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ' මූලධර්මයට ගරු කරමින් නාලල ප්‍රාදේශීය ලේකම් කාර්යාලය විසින් ස්ථාපිත කරන ලද නවය තොරතුරු ලබාදීමේ ක්‍රමවේදය.
නුවරඑළිය කෘෂිකර්මාන්තය සම්බන්ධ ගැටලුවල යථාර්ථය තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත හරහා ලබාගත් නිල දත්ත සහ තොරතුරු ඔස්සේ අවබෝධ කර ගැනීම.	මාධ්‍යවේදීන් විසින් තොරතුරු නීතිය අධ්‍යයනය කිරීම සහ මාධ්‍ය හරහා තීරණාත්මක ප්‍රශ්න මතු කිරීමේ දී වඩාත් පුළුල් අවබෝධයක් ලබා ගැනීම සහ එම තොරතුරු පොදු සමාජය වෙත මුදා හැරීමේ ඇති වැදගත්කම.
තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය භාවිතයෙන් ලැබෙන සාක්ෂි පදනම් කරගත් තොරතුරු මත පමණක් පොදු අධිකාරීන්හි තීරණ අභියෝගයට ලක් කිරීමට අවැසි තීරණ ගැනීම සහ තර්ක ගොඩනැගීම.	තොරතුරු නීතිය ඵලදායී ලෙස භාවිතා කිරීම ප්‍රවර්ධනය කිරීම සහ තොරතුරු පනත හරහා ලබාගත් තොරතුරු ප්‍රසිද්ධියට පත් කිරීම සඳහා ඇති මෙවලමක් ලෙස මාධ්‍යයේ ඇති වැදගත්කම සහ තොරතුරු දැනගැනීම මූලික අයිතිවාසිකමක් ලෙස භාවිත කළ හැකි බව විශ්වාස කිරීමට අත්‍යයන් දිරිමත් කිරීම.

<p>ප්‍රජාවන්ගේ ජීවිත සහ ජීවනෝපායන් සම්බන්ධ වන රාජ්‍ය තීරණ පිළිබඳ තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශ වීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය උපායමාර්ගිකව භාවිත කිරීමේ යහපත් භාවිතයන් ඉස්මතු කිරීම.</p> <p>ඉඩම් අයිතිය, අපද්‍රව්‍ය බැහැර කිරීම සම්බන්ධ කරුණු, ප්‍රාදේශීය සංවර්ධන සැලසුම් සහ අයවැය ප්‍රතිපාදන භාවිතය පිළිබඳ තොරතුරු ලබා ගැනීමට පහසුකම් නොමැතිව වසර ගණනාවක් යටපත් කර ඇති ප්‍රජාවන්ට අවශ්‍ය වැදගත් තොරතුරු ලබා ගැනීමේදී තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය භාවිත කිරීමට හැකි වී තිබීම.</p>	<p>තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය පිළිබඳ නීතියෙන් තොරතුරු ලබාගැනීමට, අයුක්තියට එරෙහිව හඬ නැගීමට, තීරණ ගන්නන්ට බලපෑම් කිරීමට, පොදු සමාජය තුළ සිදුවන අසාධාරණයන් හෙළි කිරීමට සමහර ප්‍රජාවන් විසින් තොරතුරු අයිතිය ඔස්සේ ලබාගත් ශක්තියේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඇතැම් ප්‍රජා ව්‍යාපාරයන් ගොඩනැගී ඇත. උදා: පානම් පත්තුව සුරකීමේ සංවිධානය විසින් ගනු ලැබූ ක්‍රියාමාර්ග- මෙම ප්‍රජා ව්‍යාපාරය තොරතුරු දැනගැනීමේ පනතේ ප්‍රතිඵලයක් ලෙස ඉස්මතු වීම.</p> <p>තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ඵලදායී ලෙස භාවිත කිරීම සම්බන්ධ අවධානය යොමු කළ යුතු එක් කරුණක් නම්, බොහෝ පුරවැසියන් තොරතුරු ලබා ගැනීම සඳහා නිවැරදි පොදු අධිකාරිය වෙත තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතියට අදාළ අයදුම්පත් නොයැවීම දිගු ප්‍රමාදයන් හෝ තොරතුරු නොලැබීම සඳහා හේතු වී ඇති බව.</p> <p>තොරතුරු නීතිය භාවිතය ප්‍රවර්ධනය කිරීම සඳහා ප්‍රාදේශීය, පළාත් සහ ජාතික මට්ටමින් ජනතාවගේ දැනුම ගොඩ නැගීමේ ප්‍රයත්නයන් තවදුරටත් ශක්තිමත් කිරීම වැදගත්කම.</p>
<p>පොදු අධිකාරීන්ගේ නුසුදුසු තීරණවලට අභියෝග කිරීමට සහ ප්‍රජාවන්ට සක්‍රීයව රාජ්‍ය පාලන ක්‍රියාවලීන්ට දායක විය හැකි බලය ලබා දෙන මෙවලමක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත භාවිතය සහ ඒ ඔස්සේ රාජ්‍ය නිලධාරීන් ප්‍රශ්න කිරීමේ හැකියාව.</p>	<p>තොරතුරු දැනගැනීමේ පනත ඵලදායී ලෙස භාවිතා කිරීමෙන් රාජ්‍ය අංශයේ දූෂණය මැඩලිය හැකි බව.</p> <p>තීරණ ගන්නන්ගේ විනිවිදභාවය සහ වගවීම සහතික කිරීම සඳහා පුරවැසියන්ට තොරතුරු භාවිත කළ හැකි අතර වගකීම් විරහිතව ක්‍රියා කරන විට ඔවුන් වගවීමට ලක්කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම භාවිත කළ හැකි ය.</p> <p>පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරුවල රහස්‍යභාවය රැකිය යුතුයැයි වන සමාජයේ මුල් බැසගත් ආකල්පය පවත්වා ගැනීම වෙනුවට රාජ්‍ය බලධාරීන් විසින් "ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීමේ" මූලධර්මයට ගරු කිරීමේ සංස්කෘතියක් ඇති කිරීම.</p>

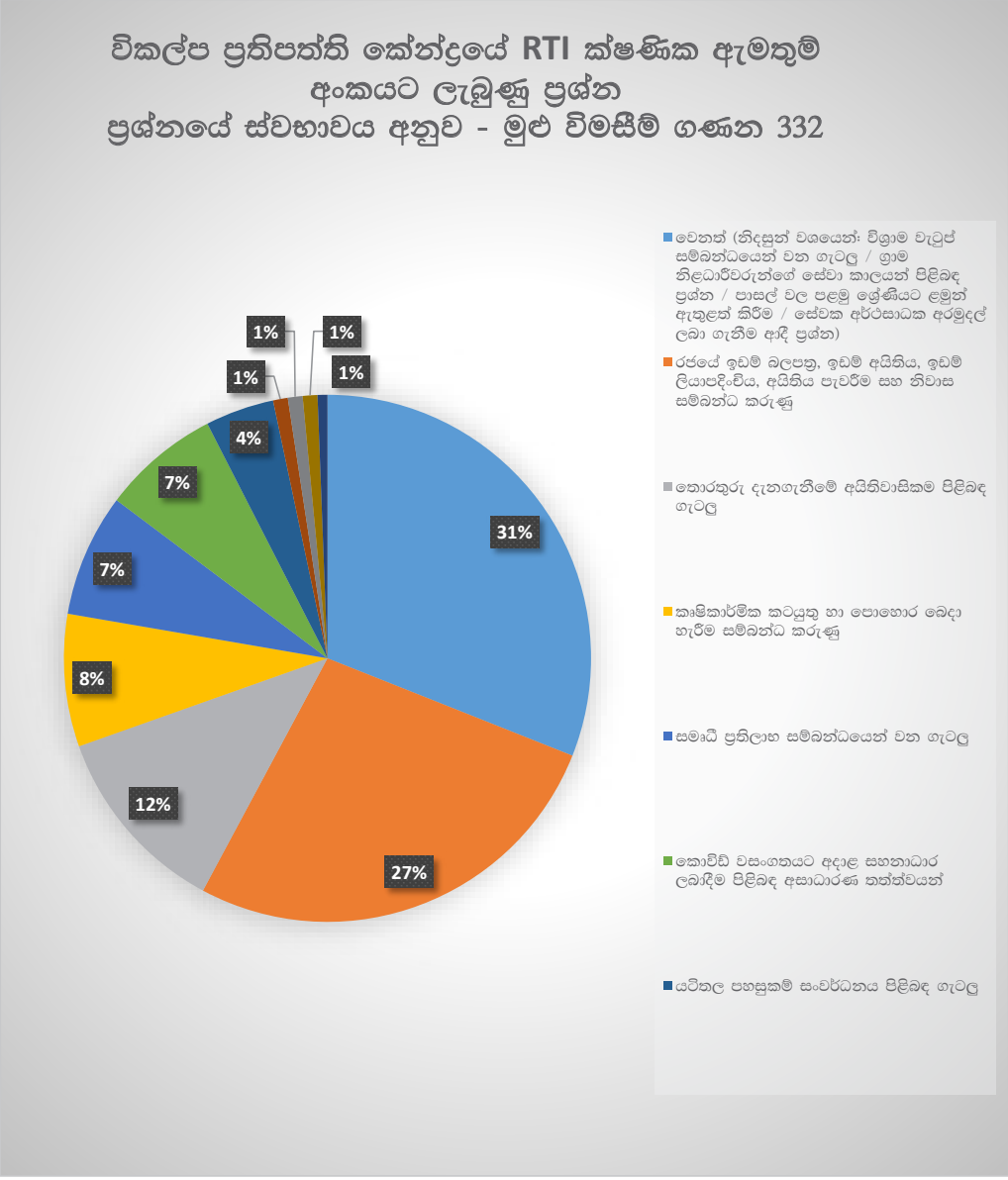
<p>ප්‍රධාන වශයෙන් ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය උගුලෙහි පැටලී සිටින කාන්තාවන් ඇතුළු ප්‍රජාවන් මුහුණ දෙන දුක්ඛාන්තවිලි හෙළිදරව් කිරීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතිය ඵලදායී ලෙස භාවිත කිරීම.</p>	<p>නියාමනය නොකළ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය සේවා සපයන්නන්ගේ අහිතකර බලපෑම් සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය යෝජනා ක්‍රම හරහා ග්‍රාමීය ප්‍රජාවන් සුරාකෑමේ ඉහළ මට්ටම සම්බන්ධයෙන් සංවාදයක් ඇති කිරීම උදෙසා තොරතුරු අයිතිය භාවිත කිරීමේ වැදගත්කම මෙන්ම එවන් නියාමනයකට ලක් නොවන ආයතනවල මෙහෙයුම්වල නීත්‍යානුකූලභාවය සහ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අකාර්යක්ෂම අධීක්ෂණය පිළිබඳ විශ්වසනීය තොරතුරු වෙත ප්‍රවේශය නොමැතිකම හේතුවෙන් එවන් සමාජ ගැටලු විසඳීමට අවැසි ක්‍රියාමාර්ග නොගැනීමේ ප්‍රතිවිපාක.</p> <p>අඩු ආදායම්ලාභී ප්‍රජාවන්ගේ ව්‍යවසායකත්ව සංවර්ධනය සඳහා මූල්‍ය ආධාර සැපයීමේ මුඛාවෙන් දුප්පත් ප්‍රජාවන් සුරාකෑම සඳහා ප්‍රජාවන්ගේ භාෂා අයිතිවාසිකම් උල්ලංඝනය කිරීම සහ ක්ෂුද්‍ර මූල්‍ය ණය ලබාදීමේ දී අසාධාරණ ගිවිසුම් කොන්දේසි භාවිත කරමින් ඉංග්‍රීසි භාෂාවෙන් සැදුම්ලත් ගිවිසුම් භාවිතය සම්බන්ධයෙන් වන තත්ත්වය.</p>
<p>රාජ්‍ය බලධාරීන්ගේ පාර්ශ්වයෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතියේ අරමුණු පිළිබඳ අවබෝධයක් නොමැතිකම සහ තොරතුරු දැනගැනීමේ ඉල්ලීම් සඳහා ප්‍රතිචාර ලැබීමේ දී ඇති වන අනවශ්‍ය ප්‍රමාදයන්.</p>	<p>බොහෝ පොදු අධිකාරීන්හි තොරතුරු නිලධාරීන් වෙත යවනු ලබන මූලික තොරතුරු ඉල්ලීම් සඳහා තොරතුරු හෙළිදරව් කිරීම ප්‍රතික්ෂේප කිරීමේ ප්‍රවණතාව සහ කොරතුරු ලබාදීමේ දී ඇති වන දිගු ප්‍රමාදයන් පිළිබඳ අත්දැකීම් හේතුවෙන් තොරතුරු දැනගැනීමේ මූලික අයිතිවාසිකම භාවිත කිරීම අදෛර්‍යයට පත් වීම.</p> <p>තොරතුරු නීතිය පිළිබඳව නිසි පුහුණුවක් නොමැතිකම සහ පුරවැසියන්ගේ තොරතුරු ඉල්ලීම් කළමනාකරණය කරනු ලබන්නේ කෙසේද යන්න පිළිබඳ පොදු අධිකාරීන්හි නිලධාරීන්ට මනාව සැලසුම් කරන ලද දැනුවත් කිරීමේ වැඩසටහන් සහ පුරවැසියන්ගේ ජීවිතවලට සහ ජීවනෝපායන්ට බලපාන තොරතුරුවල 'රහස්‍යභාවය' රැකීමේ අනවශ්‍ය පරිවය පිළිබඳ ගැඹුරින් මුල් බැස ගත් ආකල්පයන්ගේ වෙනසක් අවශ්‍ය බව.</p> <p>'ප්‍රගාමී හෙළිදරව් කිරීම' මූලධර්මයට අනුගත වීමක් නොමැතිකම නිසා තොරතුරු පනත යටතේ පොදු අධිකාරීන්හි බලධාරීන්ට අවම වශයෙන් තොරතුරු ඉල්ලීමක් ලද අවස්ථාවල දී හෝ තොරතුරු ලබාදීමේ ප්‍රවේශය අනුගමනය කිරීමට මඟපෙන්වීමක් කර ඇතත්, රාජ්‍ය බලධාරීන් ක්‍රියා කරන ආකාරය බොහෝ දුරට තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සම්බන්ධයෙන් කටයුතු කරන පුරවැසියන්ට අදාළ තොරතුරු දැනගැනීම සඳහා තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම පිළිබඳ කොමිෂන් සභා මට්ටමට ප්‍රවේශ වීමට හේතු වී තිබීම.</p>

තොරතුරු දැනගැනීමේ නීතියේ අරමුණු යථාර්ථයක් බවට පරිවර්තනය කිරීම සඳහා ශක්තිමත් ප්‍රතිපත්ති රාමුවක් සහ ක්‍රියාත්මක කිරීමේ උපාය මාර්ග අවශ්‍ය බවට වන දැඩි ජනතා ස්ථාවරය.

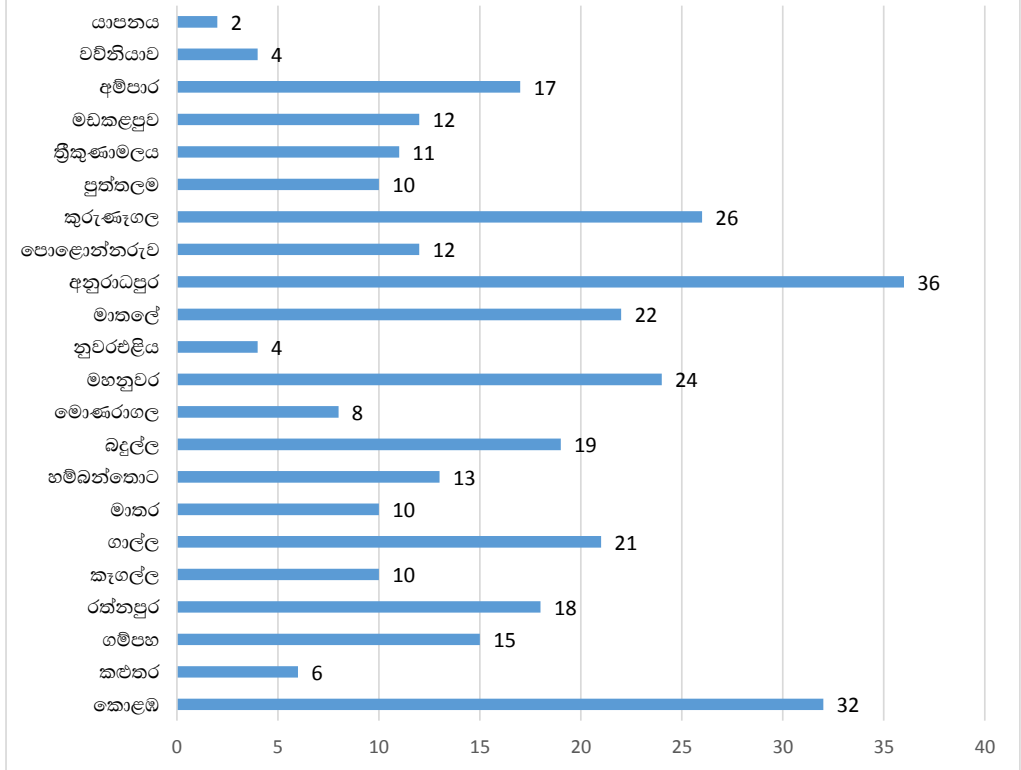
දශක ගණනාවක් තිස්සේ තොරතුරු විමසීමට සහ බලධාරීන්ගෙන් ප්‍රශ්න කිරීමට පුරවැසියන්ට අයිතියක් නොතිබූ සන්දර්භයක් තුළ, ආණ්ඩුක්‍රම ව්‍යවස්ථාවේ මූලික අයිතිවාසිකම්හි අන්තර්ගත අංගයක් ලෙස තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය හඳුන්වාදීම එක් එක් සුවිශේෂී අවස්ථාවකි.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිය ක්‍රියාත්මක කිරීමේදී මතු වන අභියෝග සහ ගැටලුවලට ප්‍රතිපත්තිමය හා ප්‍රායෝගිකව සම්බන්ධ කාරණාවලට කාලෝචිත ලෙස ප්‍රතිචාර දැක්වීම අත්‍යවශ්‍ය වන අතර ඒ අනුව, දූෂණයට එරෙහිව සටන් කිරීම සහ වගවීම සහ යහපාලනය ප්‍රවර්ධනය කිරීම තුළින් පොදුජන ජීවිතයට වඩාත් සුර්ණ ලෙස සහභාගි වීමට පුරවැසියන්ට හැකි වීමේ වැදගත්කම.

තොරතුරු දැනගැනීමේ අයිතිවාසිකම සාක්ෂාත් කිරීම සම්බන්ධයෙන් පහසුකම් සැලසීමේ අරමුණින් විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රය මගින් ස්ථාපිත කරන ලද හදිසි ඇමතුම් ඒකකයට වර්ෂ 2021 දී ලැබුණු විමසීම් සම්බන්ධයෙන් තත්ත්වය

විකල්ප ප්‍රතිපත්ති කේන්ද්‍රයේ RTI ක්ෂණික ඇමතුම් අංකයට
ලැබුණු ප්‍රශ්න
දිස්ත්‍රික්කය අනුව - මුළු විමසීම් ගණන 332

ISBN : 978-624-5914-16-6

9 786245 914166 >